

ข้าแห่งละ อูษาคเนย์

วารสารมองเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ฉบับที่ 4

โครงการเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชำแหละอชากเนย์

โครงการศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ภาคพิเศษ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

บทบรรณาธิการ.....	ก
กำเนิดकुศสมัยใหม่ในพม่าสมัยอาณานิคมระหว่างทศวรรษ 1880 -1930	1
คุณ กับ การลงทัณฑ์ : ยุทธวิธีของ ลี กวน ยิว ต่อการสร้างชาติสิงคโปร์ ภายหลังการ ประกาศเอกราชปี 1965 - ปัจจุบัน	31
การควบคุมระบบโรงเรียนในอาณานิคมอินดีส กรณีศึกษา กระบวนการผลิตนักเรียน ภายใต้ระเบียบอาณานิคม 1901-1940	51
การเมืองมุสลิมยุค Reformasi (1990-2004) กับ ผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในอินโดนีเซีย.....	73
การเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของสถาบันสุลต่านบรูไน ภายใต้การประกาศใช้ กฎหมายชารีอะห์.....	93
National Trade Union Congress (NTUC) กับการพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิก สหภาพแรงงานอุตสาหกรรมในประเทศสิงคโปร์ : กรณีศึกษา หน่วยงานการคุ้มครอง ผู้บริโภคโดย NTUC FairPrice.....	115
ความเชื่อและทัศนคติในการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดู ในกลุ่มชายรักชายใน สังคมไทย : กรณีศึกษา กลุ่มชายรักชาย ณ วัดพระศรีมหาอุมาเทวี (วัด แหกสี่ลม) ...	131
อ่านสังคมพม่าสมัยอาณานิคมผ่าน “พม่ารำลึก” ของ จอร์จ ออร์เวลล์.....	149
ประมวลภาพ – ข่าวกิจกรรมในโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปีการศึกษา 2557 ..	165

บทบรรณาธิการ

การเวลาผันเปลี่ยน ช่วงเวลาผันผ่าน ผู้การเดินทางมาบรรจบอีกครั้งของโครงการ “วารสารมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉบับที่ 4” ที่พร้อมจะมอบความเข้มข้นของเนื้อหา และมุมมอง มิติใหม่ ๆ จากการศึกษาของนิสิตโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

วารสารมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉบับที่ 4 สรรสร้างขึ้นมาภายใต้กรอบความคิด “ข้าแหละอุษาคเนย์” เพื่อเป็นการตอกย้ำถึงความเข้มข้นของบทความต่าง ๆ ที่ปรากฏในวารสาร เล่มนี้ ซึ่งได้ผ่านการคัดเลือกจากกองบรรณาธิการ และคณาจารย์ของโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา เพื่อให้ได้บทความที่มีความเข้มข้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงประเด็นร่วมสมัยภายใต้บริบทยุคโลกาภิวัตน์

ในส่วนแรก บทความ “กำเนิดकुสมัยใหม่ในพม่าสมัยอาณานิคมระหว่างทศวรรษ 1880 - 1930” บทความ “คุก กับ การลงทัณฑ์ : ยุทธวิธีของ ลี กวน ยิว ต่อการสร้างชาติสิงคโปร์ภายหลัง การประกาศเอกราชปี 1965 - ปัจจุบัน” และบทความ “การควบคุมระบบโรงเรียนในอาณานิคม อินโดนีส์ กรณีศึกษา : กระบวนการผลิตนักเรียนภายใต้ระเบียบอาณานิคม 1901-1940” สามบทความ นี้เป็นการ “ข้าแหละ” ถึงนวัตกรรมตะวันตกที่ส่งผ่านจากเจ้าอาณานิคมจนกลายเป็นมรดกที่ยังคง ตกค้างอยู่ในอุษาคเนย์

ส่วนที่สอง บทความ “การเมืองมุสลิมยุค Reformasi (1990-2004) กับผลกระทบต่อ การพัฒนาประชาธิปไตยในอินโดนีเซีย” และบทความ “การเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ของสถาบันสูลต่านบรูไน ภายใต้การประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์” เป็นสองบทความที่เชื่อมโยงถึง บริบทยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางการเมืองของประเทศ

ส่วนที่สาม บทความ “National Trade Union Congress (NTUC) กับภารกิจ ผลประโยชน์ของสมาชิกสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมในประเทศสิงคโปร์ กรณีศึกษา : หน่วยงานการ คัดกรองผู้บริโภคโดย NTUC Fair Price” เชื่อมโยงถึงพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของสิงคโปร์ซึ่ง ปัจจุบันถือได้ว่าเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในภูมิภาคอุษาคเนย์

ส่วนที่สี่ เนื้อหาในเรื่องความเชื่อและเพศที่ “ข้าแหละ” ผ่านบทความ “ความเชื่อและ ทัศนคติในการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดูในกลุ่มชายรักร่วมในสังคมไทย กรณีศึกษา : กลุ่มชาย

รักชาย ณ วัดพระศรีมหาอุมาเทวี (วัด แขกสีลม)” ย่อมทำให้เห็นถึงพื้นที่ของคนกลุ่มชายรักชาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมไทย

และปิดท้ายด้วยบทวิจารณ์วรรณกรรมของบทความ “อ่านสังคมพม่าสมัยอาณานิคมผ่าน “พม่ารำลึก” ของจอร์จ ออร์เวลล์” ที่สะท้อนสังคมพม่าในด้านต่าง ๆ อาทิ ชนชั้น ค่านิยม และเพศ

นับได้ว่าบทความต่าง ๆ จะ “ซ้ำและอุษาคเนย์” ด้วยความเข้มข้นจากเนื้อหาที่ผู้เขียนบทความมอบความตั้งใจในการผลิตสร้างบทความของตนขึ้นมา

ท้ายที่สุดกองบรรณาธิการขอขอบพระคุณการดูแลของคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในช่วงกระบวนการจัดทำวารสารที่ผ่านมา คำแนะนำอันทรงคุณค่าของแนวทางการจัดทำวารสารจากอาจารย์ ศรัญญู เทพสงเคราะห์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของการจัดทำวารสารครั้งนี้ อีกทั้ง ความทุ่มเทด้วยร่างกายและแรงใจของคณะผู้จัดทำวารสารทุกคนที่ช่วยสรรสร้างให้วารสารเล่มนี้ได้เกิดขึ้น ก่อนบทบรรณาธิการนี้ จะจบลงคงไม่มีสิ่งอื่นใดที่คณะผู้จัดทำวารสารปรารถนาออกเหนือไปจากการที่ผู้อ่านทุกท่านได้ ชื่นชอบกับตัวอักษรที่กลั่นกรองออกมาเป็นบทความต่าง ๆ ในครั้งนี้ ผ่านการ “ซ้ำและอุษาคเนย์” ...

กองบรรณาธิการ

วารสารมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

“...ถูกผนึก ภายใต้อำนาจ การจองจำ
 ถูกผลิตซ้ำ ให้หลงเชื่อ ด้วยความเขลา
 ถูกตีกรอบ ให้กลายเป็น “ไม่ใช่เรา”
 จะถูกเงา ความมืด นั้นครอบงำ
 ข้าแหละ ให้ลึก ถึงแก่นสาร
 ข้าแหละ ให้ดังงาม ให้ความหมาย
 ข้าแหละ ให้ทั่วถึง พื้นดินทราย
 ด้วยสุดท้าย มุ่งหวัง เผยความจริง...”

ข้าแหละอุษาคเนย์
 นาย จรินทร์ สกุลขี้ม
 บรรณานิการวารสารมองเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ฉบับที่ 4
 9 กันยายน 2558

“ข้าหละอุษาคเนย์” โครงการวารสารมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558

พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2558
จำนวนพิมพ์	100 เล่ม
ที่ปรึกษา	ศรัญญู เทพสงเคราะห์
บรรณาธิการ	จรินทร์ สกุลซิ้ม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ลลิตา ปาละกุล
เลขานุการกองบรรณาธิการ	จิตภา เรืองศิริ
กองบรรณาธิการ	ภัทรกันย์ สุทธิสา ขวัญชนก ชื่นบาน จันทิมา เมธพันธ์เมือง ภัทราวดี ผลโภาค รดาภักดิ์ มูลทองนิเยม
ปกและรูปเล่ม	จิตภา เรืองศิริ
จัดพิมพ์โดย	โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร 02-561-3480 ต่อ 507 www.seas.soc.ku.ac.th
พิมพ์ที่	บริษัท แดเน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด 99/164 หมู่ 2 ซอยแจ้งวัฒนะ 10 แขวง 3 (ใกล้อาคารแจ้งประสิทธิ์) ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทร 02-575-1791-3

กำเนิดคุกสมัยใหม่ในพม่าสมัยอาณานิคมระหว่างทศวรรษ 1880 -1930

The birth of the Modern prison in Colonial Burma

during the 1880s – 1930s

กวิสรา ตั้งปิยธำรง

เมื่อพูดถึงนวัตกรรมของชาวตะวันตกก็ทำให้นึกถึงความเป็นสมัยใหม่ ความก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ที่เรารู้จักกันอย่างดีแล้ว อย่างเช่น รางรถไฟ ความรู้ทางการแพทย์ เป็นต้น และแน่นอนว่า “คุกสมัยใหม่” ก็ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งเช่นกัน ซึ่งคุกสมัยใหม่ในที่นี้คือ คุกที่มีการใช้การจองจำหรือการกักขังเป็นเสมือนโทษหนึ่งในการลงโทษโดยอาจจะต่างกันไปตามเงื่อนไขเวลา และนักโทษจะถูกจองจำในคุกสมัยใหม่นี้เพื่อใช้คุกเป็นสถานที่ที่ใช้เพื่อเป็นที่ลงโทษและดัดนิสัยซึ่ง Pentonville ถือได้ว่าเป็นคุกสมัยใหม่แห่งแรกที่อยู่ทางเหนือของลอนดอน เปิดใช้งานครั้งแรกเมื่อปี 1842 ซึ่งโครงสร้างของคุกนี้เป็นตึกที่มีตึกศูนย์กลางและมีตึกลักษณะเป็นปีกยาวที่ยื่นออก 4 ทิศทาง ซึ่งตึกกลางนั้นจะเป็นสถานที่ที่ผู้คุมจะสามารถมองเห็นได้นักโทษที่อยู่ในตารางทุกตารางได้โดยรอบ โดยในแต่ละตารางจะมีนักโทษอยู่ด้วยตนเองคนเดียว ซึ่งรูปแบบคุกสมัยใหม่นี้ก็ได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาสู่โลกอาณานิคมในช่วงกลางศตวรรษที่ 19¹ ซึ่งพม่าก็เป็นหนึ่งในอาณานิคมที่ถูกอังกฤษรุกรานและในที่สุดก็อยู่ในครอบครองของอังกฤษกลายเป็นอาณานิคมภายใต้อังกฤษ ทั้งนี้เนื่องนวัตกรรมและแนวความคิดหลาย ๆ อย่างก็ได้แพร่กระจายเข้ามาสู่ดินแดนนี้เช่นกัน

โดยก่อนหน้านี้ที่อังกฤษจะเข้ามาปกครองในอาณาจักรพม่าเองก็มีคุกอยู่แล้ว และในส่วนของการลงโทษก่อนหน้ายุคอาณานิคมก็มีทั้งเสี้ยนติ ดัดหัวประจาน และเนรเทศแล้วยังมีรูปแบบทางเลือกอื่น ๆ อีกเช่น สกไวที่หน้าเพื่อแสดงให้เห็นถึงความผิดที่ได้กระทำ เช่น ฆาตกรหรือผู้ข่มขืน เป็นต้น หรือจะตัดอวัยวะทิ้งก็เป็นอีกหนึ่งทางเลือก ส่วนคุกก่อนอาณานิคมนั้นมีหน้าที่เป็นเพียงพื้นที่ที่การพิจารณาคดีเกิดขึ้น คนที่ถูกจองจำหรือกักขังในคุกไม่ได้ถูกจองจำเพื่อเป็นการลงโทษแต่ถูกจองจำไว้ระหว่างสอบสวนหรือระหว่าง

¹ Thet Thet Wintin and Ian Brown, “Colonial Burma’s Prison: continuity with its pre-colonial past?,” *IIAS Newsletter* 39 (December, 2005): 5.

พิจารณาคดี และในขณะที่ถูกขังนั้นก็อาจจะถูกทรมานเพื่อให้สารภาพความผิดด้วย² แต่เมื่ออังกฤษเข้ามาคุกในพม่าได้เปลี่ยนสภาพกลายเป็นหนึ่งในคุกสมัยใหม่โดยเห็นได้ชัดจากการที่ยกเลิกการจองจำกลายเป็นมาตรการการลงโทษที่เห็นได้โดยทั่วไปมีกฎระเบียบบังคับในคุก มีการพยายามที่จะปรับเปลี่ยนหรือตัดสินัยนักโทษให้ออกมาเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป³ จากแนวความคิดที่ได้รับอิทธิพลมาว่า อาชญากรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้และมนุษย์หรืออาชญากรก็สามารถทำให้เปลี่ยนแปลงได้ เห็นได้ชัดจากประโยคนี้คือ “The vagrant can be fed, the addict broken, the dacoit disciplined.”⁴

ในช่วงปลายการปกครองของอังกฤษก็ได้เข้ามาจัดการปฏิรูปเรื่องคุก มีการปรับปรุงในหลาย ๆ เรื่อง ทั้งด้านการแพทย์ที่พยายามลดอัตราการตายของคุกพม่าและลดการเป็นโรคของนักโทษภายในคุก⁵ มีความพยายามสร้างสถานดัดสันดานเพื่อเยาวชน และความพยายามจะลดปัญหาหลักของคุกพม่าที่มีคนล้นคุกโดยการชดใช้โทษผ่านการทำงาน และการสนับสนุนระบบควบคุมความประพฤติที่อย่างหลังแม้จะทำให้ไม่ได้เนื่องจากปัญหาการขาดเจ้าหน้าที่ก็ตาม⁶ แต่อย่างไรก็ตามการเข้ามาใส่ใจและปฏิรูปคุกทั้งหมดที่กล่าวมานี้ดูเหมือนว่าจะจะเป็นไปในทางที่มีมนุษยธรรมมากขึ้นแต่สุดท้ายแล้วเจตนาหลักของการทำคุกให้ดีขึ้นก็เพื่ออำนาจและต้องการให้คุกเป็นสถานที่ที่คงอยู่ซึ่งระเบียบวินัยและการจัดระเบียบเข้มข้น⁷

แม้จะปฏิรูปให้ดีขึ้นอย่างไรก็ตาม คุกก็คือคุก สถาบันที่ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดและต้องถูกควบคุมอยู่ในระเบียบวินัย ถูกจำกัดเสรีภาพ และเมื่อประมาณทศวรรษ 1930 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้บ้านเมืองเริ่มวุ่นวายและภายนอกมีกระแสต่อต้านอาณานิคมด้วยทำให้เกิดกบฏมากมายขึ้น ในคุกเองก็ไม่ต่างกัน เกิดจลาจลขึ้น เห็นได้ชัดจากเหตุการณ์จลาจลในเดือนมิถุนายนปี 1930 แม้เหตุการณ์จะเกิดขึ้นเพียงชั่วโง่เดียวแต่ก็สะท้อนให้เห็นหลายอย่างด้วยกัน ทั้งการสะท้อนให้เห็นความผิดพลาดในการบริหารงานของคุกพม่า และเป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงการที่มีความตึงเครียดในสังคมและการเมืองขณะนั้นได้อย่างดี ทั้งความไม่พอใจด้านการเมืองในการปกครองแบบระบบอาณานิคมของอังกฤษ จนต่อมาปะทุเป็นกบฏครั้งใหญ่ที่เรารู้จักกันดีคือ กบฏชายาซาน⁸ และด้านสังคมโดยเฉพาะความตึงเครียดในเรื่องเชื้อชาติระหว่างคนพม่าและคนอินเดีย

² Ibid.

³ Ian Brown, “A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma's Prisons,” *Journal of Southeast Asian Studies* 38, 2 (June, 2007): 294-295.

⁴ Ibid., 308.

⁵ Ian Brown, “Death and Disease in the Prisons of Colonial Burma,” *Journal of Burma Studies* 14 (2010): 16.

⁶ Ian Brown, “A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma's Prisons,” 300.

⁷ Ian Brown. “Death and Disease in the Prisons of Colonial Burma,” 19.

⁸ James Warren, “The Rangoon jail riot of 1930 and the prison administration of British Burma,” *South East Asian Research* 10, 1 (March, 2002): 5-6.

ที่เกิดจากการที่ใช้นโยบาย Divide and Rule กับพม่าโดยการไม่ใช้คนพม่าด้วยกันเองในการดูแลควบคุมคุก ซึ่งก่อปัญหาหนักกว่าเพราะใช้คนที่ถือว่าเป็น “Alien” คือการใช้คนอินเดียแทน⁹

โดยอาจจะพูดได้ว่าการที่คุกในช่วงนี้เปรียบเสมือนตัวสะท้อนระบบการปกครองของอังกฤษต่อพม่า เพราะว่าคุกที่มีอยู่เดิมแล้วก่อนหน้าอาณานิคม เมื่อถึงยุคที่อังกฤษเข้ามาปกครองกลายเป็นสถาบันทางอำนาจ เครื่องมือควบคุม ลงทัณฑ์และสร้างระเบียบวินัย จึงไม่ถือเป็นเรื่องน่าแปลกอะไรที่อังกฤษพยายามจะเข้ามาปฏิรูปคุกหรือดูแลควบคุมจัดการคุกในอาณานิคมให้เป็นคุณสมบัติใหม่ตามแนวคิดของตนเองเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาณานิคม

ลักษณะทั่วไปและการควบคุมจัดการคุกพม่าในยุคก่อนอาณานิคม

ในส่วนการลงโทษผู้กระทำผิดของพม่าก่อนอาณานิคมนั้นประกอบไปด้วยการเพิกถอนการตัดหัว ประจาน มีการบังคับใช้แรงงานทาสจากนักโทษ โดยกษัตริย์มีการออกคำสั่งบังคับใช้แรงงานเหล่านี้ ภายนอกคุก โดยส่วนมากมักจะเป็นงานด้านการขุดคลองชลประทานหรือบางทีก็ใช้แรงงานทำการเกษตร ในนาข้าว และนอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องนักโทษหรืออาชญากรส่วนมากมักจะถูกเนรเทศหรือไล่ออกไปยังพื้นที่ห่างไกลจากเมืองหลวง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นวิธีการลงโทษที่พบเห็นได้โดยทั่วไปถูกใช้อย่างสม่ำเสมอและเปรียบเทียบมาตรฐานทั่วไป อย่างไรก็ตาม นอกจากวิธีดังกล่าวแล้วในหลายครั้งการลงโทษผู้กระทำผิดยังมีรูปแบบทางเลือกอื่น ๆ อีก เช่น การตัดอวัยวะทิ้ง อาจจะเป็นการตัดแขนหรือการตัดขาแตกต่างกันไป หรือ จะเป็นการสักไว้ที่หน้าเพื่อแสดงให้รู้ถึงความผิดที่ได้กระทำ จะพบเห็นได้บ่อยในพวกษัตริย์และ ผู้กระทำซ้ำเรา¹⁰ วิธีการลงโทษแบบนี้ ยกตัวอย่างเช่น ฆาตรกรจะถูกสักไว้ที่หน้ากว่า “Loo-that” หัวขโมยจะถูกสักว่า “thoo-kho” และผู้ขโมยมักจะถูกสักว่า “myeng-kho” เป็นต้น¹¹

เมื่อพูดถึงตัวคุกที่เป็นสถานที่ที่จับต้องได้ในสมัยก่อนอาณานิคมนั้น ในส่วนของลักษณะทางกายภาพของคุกก็จะเป็นสถานที่ที่ล้อมด้วยกำแพงที่ไม่มั่นคงแข็งแรง ร้วทำจากไม้ไผ่ โดยภายในรั้วกำแพงคุกมีลานกว้าง และอาคารใหญ่ตึกเดียวภายในก็มีพื้นที่ตรงกลาง เพื่อให้นักโทษอยู่รวมกันภายในนี้ทุกคน โดยแต่ละคนก็จะได้ถูกใส่โซ่ตรวนเอาไว้เพื่อป้องกันการหลบหนี¹² ดังจะเห็นได้จากภาพร่างลักษณะภายนอกของคุก

⁹ Ibid., 28-29.

¹⁰ Thet Thet Wintin and Ian Brown, “Colonial Burma’s Prison: continuity with its pre-colonial past?,”.

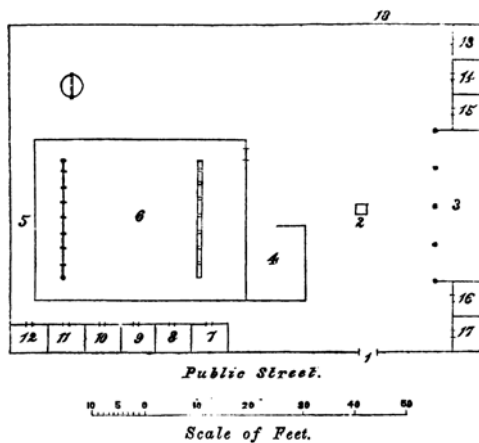
¹¹ Henry Gouger, *A Personal Narrative of Two Years’ Imprisonment in Burma 1824-26* (London: J. Murray, 1860), p. 144-145.

¹² Thet Thet Wintin and Ian Brown, “Colonial Burma’s Prison: continuity with its pre-colonial past?,”.

ภาพการกันรั้วล้อมคุกภายนอก

ที่มา : Henry Gouger, A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burma 1824-26, (London: J. Murray, 1860), p. 144.

1 ประตูทางเข้า

2 หินที่เอาไว้ยึดเวลาล่ามโซ่ตรวน

3 เพิงของผู้พิพากษาหรือผู้ตัดสินคดีความ

4 ห้องพักของพวกผู้คุม

5 ทางเดินรอบคุก

6 คุกส่วนใน

7 ห้องขังเดี่ยวที่ผู้เขียนถูกคุมขังอยู่

8 - 17 ห้องขังเดี่ยวนักโทษคนอื่น

ภาพแผนผังภายในคุก

ที่มา : Henry Gouger, A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burma 1824-26, (London: J. Murray, 1860), p. 197.

ในส่วนของหน้าที่ของคุกสมัยก่อนอาณานิคม คือ มีหน้าที่เป็นเพียงพื้นที่ที่การพิจารณาคดีเกิดขึ้นอย่างที่ได้เห็นจากภาพแผนผังคุก จะเห็นว่าในส่วนที่ 3 หรือในส่วนของพื้นที่ที่มีอำนาจตัดสินความจะใช้เป็นพื้นที่ในการพิจารณาคดีซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นภายในรั้วคุก ส่วนคนที่ถูกจองจำหรือคุมขังอยู่ในคุกนั้นไม่ได้ถูกจองจำเพื่อเป็นการลงโทษแต่ถูกจองจำไว้ระหว่างพิจารณาคดี¹³ และในระหว่างที่ถูกจองจำคุมขังอยู่ภายในคุก พวกที่ถูกกล่าวหาในความผิดนั้น ๆ จะอยู่ระหว่างสอบสวนคดีที่เป็นไปด้วยความล่าช้า โดยวิธีการทั่วไปของขบวนการพิจารณาคดีของพม่า คือ การทรมานนักโทษเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานและคำสารภาพ¹⁴ และเมื่อสุดท้ายนักโทษยอมสารภาพ พบว่ามีความผิดก็จะถูกคุมขังไว้จนกว่าจะถูกเรียกไปรับความผิดตามโทษต่าง ๆ ต่อไป

การที่คุกเป็นสถานที่จองจำคุมขังผู้ถูกกล่าวหาว่าทำความผิด เป็นสถานที่แห่งการทรมานและพื้นที่ที่ใช้ประหารชีวิต แต่ในส่วนของการจองจำคุมขังในสมัยก่อนอาณานิคมไม่ได้เป็นมาตรการการลงโทษโดยตัวมันเอง ซึ่งแตกต่างจากคุกพม่าในสมัยอาณานิคมอังกฤษ เพราะการจองจำหรือการคุมขังในยุคนี้เป็นเหมือนการมาตรการการลงโทษที่พบเห็นได้ทั่วไป อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติก็พบว่ามีความหลากหลายกรณีในตัวบุคคลหนึ่งจะถูกจองจำกักขังไว้ในคุกเป็นเวลาอย่างยาวนานได้เช่นกัน เพราะในสมัยนี้กษัตริย์พม่าได้ใช้การจองจำคุมขังเป็นเสมือนเครื่องมือขัดขวางหรือบดทลงโทษต่อฝ่ายตรงข้ามของตน ซึ่งพวกที่มักจะถูกจองจำจนบางครั้งยาวนานจนถูกหลงลืมก็ยกตัวอย่างเช่น เหล่าพระที่อ้างว่าตนมีพลังอำนาจ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความวุ่นวายทางสังคมก็ถูกจองจำคุมขังคู่ตรงข้ามทางการเมืองของกษัตริย์ ข้าราชการที่ไม่ซื่อสัตย์ และพวกเป็นหนี้ทั้งหลาย เป็นต้น ซึ่งในสมัยอาณานิคมก็ยังมีการใช้คุกเป็นเสมือนเครื่องมือกีดกันฝ่ายตรงข้ามของตนเช่นกัน¹⁵

ภาพแสดงลักษณะภายในคุก LET-MA-YOON

ที่มา : Henry Gouger, *A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burma 1824-26*,
(London: J. Murray, 1860), p. 154.

¹³ Thet Thet Wintin and Ian Brown, "Colonial Burma's Prison: continuity with its pre-colonial past?,".

¹⁴ Henry Gouger, *A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burma 1824-26*, p. 137.

¹⁵ Thet Thet Wintin and Ian Brown, "Colonial Burma's Prison: continuity with its pre-colonial past?,".

จากภาพลักษณะภายในคุกมาจากหนังสือของ Henry Gouger เขาได้ใช้ชีวิตอยู่ภายในคุกพม่าในช่วงประมาณทศวรรษ 1820 เป็นเวลา 2 ปีด้วยกัน เนื่องจากการถูกสงสัยว่าเขาเป็นสายลับอังกฤษในช่วงสงครามอังกฤษพม่า ซึ่งจากภาพแสดงให้เห็นถึงคุกพม่าในขณะที่ยกครองตนเองว่ามีการลงโทษที่เต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานและความเจ็บปวดทรมานร่างกายนักโทษ นักโทษภายในคุกถูกล่ามโซ่อย่างทารุณ ทั้งยังถูกทรมานทางร่างกายต่าง ๆ นานา แสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายของผู้คุมในการจัดการกับนักโทษของพม่าภายในคุกในช่วงนี้อย่างชัดเจน¹⁶ ยกตัวอย่างเช่น การทรมานที่เราเห็นจากภาพ คือ การห้อยขานักโทษสูงโดยให้ส่วนหัวและไหล่อยู่ที่พื้น แม้จะไม่สูงพอจะเป็นอันตรายถึงชีวิตแต่ก็ไม่ได้ต่ำพอที่จะไม่ทำให้เกิดความเจ็บปวดที่มากมายขึ้นต่อร่างกายของนักโทษ

ในขณะที่เขาหลบหนีออกจากคุกเพื่อไปยังบ้านของตนเองและถูกจับกลับมาได้ สำหรับเขาเองโดนล่ามโซ่ตรวนที่ขาตลอดไว้ทั้งวันทั้งคืน แต่โชคร้ายกว่านั้นคือผู้สมรู้ร่วมคิดที่พาเขาหลบหนีถูกผู้คุมนำตัวไปตรึงกับพื้นด้วยการตอกตะปูยึดไว้ที่ข้อมือและข้อเข่า ด้วยสภาพที่ตัวคว่ำอยู่แต่หน้าต้องหงายขึ้นเพื่อรับแสงแดด ซึ่งการลงโทษแบบนี้จะฆ่าชาวยุโรปภายในเวลาอันสั้นแน่นอนแต่สำหรับชาวพม่าดูเหมือนว่าจะทำให้เขาพิการไปตลอดชีวิต และไม่ไกลกันนักมีการทรมานที่เรียกว่า “Picketing” เกิดขึ้น คือ การที่นักโทษจะถูกแขวนด้วยเชือกและน้ำหนักตัวทั้งหมดก็บังคับให้ร่างกายต้องวางตัวลงบนแผงปูตะปูขนาดเท่าเหรียญ และการที่เท้าเปลือยเปล่าของนักโทษเหยียบลงไปนั้นในบางทีก็ส่งผลถึงความพิการไปตลอดชีวิต

ในขณะที่อยู่ภายในคุกอย่างที่ถูกกล่าวข้างต้นคือ จะมีการดำเนินการพิจารณาคดีซึ่งการสอบสวนหรือคาดคะเนคำสารภาพจากนักโทษก็หนีไม่พ้นการใช้วิธีการทรมานร่างกายนักโทษ จากคำบรรยายของ Henry Gouger เขาได้เป็นประจักษ์พยานในวิธีการดำเนินการพิจารณาคดีหนึ่ง โดยมีผู้ตัดสินความนั่งอยู่ ณ เฝิงของเขา ตรงข้ามกันคือชายหนุ่มที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย เมื่อเริ่มการไต่สวนเขาก็ได้ทำการปฏิเสธ และในทันใดนั้นจากคำสั่งของผู้พิพากษาเขาก็ถูกทรมานโดยการให้นั่งอยู่ที่เก้าอี้และถูกมัดแขนและขาอย่างแน่นหนา และเหล่าผู้คุมก็นำไม้กระดาน 2 อันสอดเข้าไปที่ช่องระหว่างขาของเขาและออกแรงกดไม้กระดานทั้งสองและสิ่งที่ได้ยินคือเสียงร้องด้วยความเจ็บปวด น้ำตาที่ไหลนองประสานไปกับเสียงกระดุกขาอ่อนหัก แต่เขาก็กังไม่สารภาพและถูกทรมานต่อไปจนสลบ แต่แล้วความโหดร้ายก็ไม่หมดสิ้นเมื่อเขาถูกปลุกขึ้นมาด้วยการสาดน้ำเย็นใส่อย่างแรง เมื่อได้สติขึ้นมาก็ให้กลับไปยังห้องขัง

ในวันต่อมาผู้พิพากษาก็กลับมาไต่สวนอีกครั้ง ในครั้งนี้เขาถูกมัดข้อมือไปด้านหลังและใช้เชือกผูกกับข้อมือนั้นไว้แล้วผูกกับคานไว้โดยให้ร่างกายของเขาห้อยลงสู่พื้น แต่มีเพียงปลายของนิ้วเท่านั้นที่แตะกับพื้นได้ และเขาถูกทรมานโดยทิ้งไว้ในที่นั่นจนกว่าเขาจะพูดรู้เรื่องหรือมีเหตุผลขึ้นมาใหม่มากกว่านี้ และเมื่อ

¹⁶ Jonathan Saha, “Picturing Convicts’ Bodies in Colonial Burma,” Available from <https://jonathansaha.wordpress.com/2014/01/05/picturing-convicts-bodies-in-colonial-burma/> (February 3, 2015).

ระยะเวลาผ่านไปด้วยแรงเจ็บปวดทั้งหลายที่เขาเผชิญ เขาก็สารภาพก่อนเวลาที่ใกล้ของเขาจะเคลื่อนที่ผิดรูปไปและหักพอดี้ ซึ่งคำสารภาพของเขากล่าวถึงชื่อผู้สมรู้ร่วมคิดอีกสองคนออกมา ซึ่งทั้งสองคนนี้มีความสามารถในการจ่ายเงินให้กับผู้พิพากษาเป็นเหมือนสิ่งที่เขาต้องการไว้อยู่แล้ว และสุดท้ายแทนที่ชายหนุ่มคนนี้จะโดนโทษประหารชีวิตตัดหัวประจาน เขากลับถูกปล่อยให้เป็นอิสระเมื่อเหลือผู้บริสุทธิ์ทั้งสองถูกปลดออกจนหมดตัว¹⁷ กรณีนี้ เป็นตัวอย่างที่ทำให้เราเห็นว่ากระบวนการไต่สวนหาความผิดในสมัยนี้เป็นไปด้วยความล่าช้าและเต็มไปด้วยความไม่ยุติธรรมและความโหดร้ายในการทรมานที่นำมาซึ่งคำสารภาพจอมปลอม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นภายในคุกอีกด้วย

ส่วนอีกภาพความโหดร้ายของคุกพม่าก่อนอาณานิคมที่กระทำต่อนักโทษนั้น ก็หนีไม่พ้น ในส่วนของสภาพภายในคุกที่เต็มไปด้วยอุปกรณ์การทรมานและโชครวนกับไม้กระดานที่ยัดนักโทษไว้ ทั้งยังแสดงถึงสภาพความน่าขยะแขยงและความสกปรกโสโครกอย่างเกินจะบรรยายภายในคุกจากสภาพคุกที่ตั้งแต่สร้างคุกมาไม่เคยถูกปิดกวาดหรือทำความสะอาดเลย รวมกับซากหรือคราบน้ำหนักที่มีอยู่ให้เห็นอย่างเกลื่อนกลาด กลิ่นเน่าเหม็นของสัตว์ที่ตายแล้ว พวกเศษอาหารผักเน่า อีกทั้งกลิ่นยาสูบมากมายตลบอบอวลอยู่ กลิ่นตัวเหล่านักโทษที่ไม่เคยแม้แต่อาบน้ำในท่ามกลางสภาพอากาศที่ร้อนชื้น ซึ่งสภาพทั้งหมดทั้งมวลนี้อยู่ภายใต้พื้นที่ที่แสงแดดลอดผ่านรูกำแพงเข้ามาน้อยมากและไม่ต้องพูดถึงเรื่องการระบายอากาศที่แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย และยังมีภาพที่น่าเวทนาของเหล่านักโทษที่ต้องอดทนต่อการทรมานและความอดอยาก การขาดอาหารที่ส่งผลให้ร่างกายซูบผอมเห็นแต่กระดูก ผสมผสานกับความน่าขยะแขยงของร่างกายนักโทษที่เต็มไปด้วยน้ำเหลือง¹⁸

ภายในคุกก็จะมีนักโทษอยู่รวมกันภายในพื้นที่โล่งในตัวอาคารที่มีอยู่ส่วนเดียวตรงกลาง โดยแต่ละคนห้ามแม้แต่จะสนทนากัน ซึ่งส่วนมากแล้วทุกคนก็จะจมกับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของตนเองจนไม่ได้สนใจกันและกันอยู่แล้ว นอกจากนั้นก็จะมีผู้คุมคอยดูแลอยู่ทั้งที่เคียยุ้นคุมอยู่ภายในและด้านนอก ทั้งยังมีการอธิบายถึงลักษณะของผู้คุมว่า สามารถที่จะติดสินบนได้อย่างง่ายดายด้วยเหล้า¹⁹ และยังปรากฏถึงการใช้เหล่านักโทษกันเองเป็นผู้คุม โดยกล่าวถึงกรณีที่ยุคสมัยนี้ น้อยคนนักที่จะทำงานภายในคุกเพราะเป็นงานชั้นล่างที่ต้องเกี่ยวข้องกับความรักชอบและถือว่าเป็นงานที่น่ารังเกียจ จึงเป็นเรื่องที่พบเห็นได้ทั่วไปว่านักโทษที่ใช้ความรุนแรงหรือชั้นต่ำจะได้รับการยกเว้นโทษเมื่อแลกกับการทำหน้าที่เหมือนกับผู้คุมในการเป็นผู้โบย เขียน ตี เป็นผู้เค้นความจริงผ่านการทรมานนักโทษคนอื่นระหว่างพิจารณาคดีความ รวมไปถึงการเป็นแพชเมฆาต

¹⁷ Henry Gouger, *A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burma 1824-26*, p. 141, 153-154, 161.

¹⁸ Ibid., 146-149.

¹⁹ Ibid., 138, 141.

ประหารชีวิตนักโทษคนอื่น²⁰ ซึ่งในส่วนนักโทษด้วยกันเองโดยทั่วไปแล้วก็ไม่ได้มีความสนใจที่จะอยากเป็นนักโทษ เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่โหดร้ายต่อเพื่อนนักโทษด้วยกันเองทำให้เป็นที่รังเกียจมากขึ้น

เหล่านักโทษที่ทำหน้าที่เป็นผู้คุมจะถูกสักสัญลักษณ์คล้ายแหวนไว้ที่แก้มทั้งสองข้างหรือที่เรียกว่า “pah-quet” เอาไว้เพื่อให้รู้ว่าทำงานอยู่ที่คุกและเป็นผู้กระทำความผิดด้วย โดยกลุ่มของนักโทษที่เป็นผู้คุมนี้มีประมาณ 7-8 คนได้ ทั้งนี้ก็จะมีหนึ่งคนที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าสูงกว่าคนที่เหลือ และมักจะถูกเรียกว่า “พ่อ” หรือ “father” และขึ้นชื่อว่าคุณไม่มีความรู้สึก ใจร้าย และโหดร้ายอย่างมาก²¹

ที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับคุกพม่าสมัยก่อนอาณานิคมนั้นทำให้เราเห็นลักษณะที่ชัดเจนอย่างมากของมันก็ คือ การเป็นคุกที่เต็มไปด้วยความโหดร้ายทารุณอย่างมาก ทั้งการปฏิบัติต่อนักโทษอย่างไม่เป็นธรรม การทรมานร่างกายนักโทษ และสภาพความเป็นอยู่ภายในคุกที่น่าขยะแขยง ซึ่งอาจจะทำให้เรามองได้ว่าคุกก่อนสมัยอาณานิคมนี้ก็คือว่าเป็นสถาบันที่มีอำนาจอย่างมาก โดยการทำให้คนรู้สึกหวาดกลัวไม่กล้าทำความผิดเนื่องจากการลงโทษที่โหดร้ายทารุณ แต่ในความเป็นจริงนั้นอำนาจดังกล่าวถูกลดทอนลงโดยตัวของผู้คุมและตัวของนักโทษเองที่เราเห็นได้ชัดก็จากการที่ผู้คุมที่มีอำนาจเต็มและเด็ดขาดแต่สามารถซื้อได้ ทำให้นักโทษมีข้อยกเว้นและไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจนั้นอย่างเต็มที่และเด็ดขาดในหลายกรณี

อีกทั้งภาพความโหดร้ายของคุกพม่าในช่วงนี้ที่เน้นไปในการลงโทษหรือทรมานไปที่ตัวร่างกายของนักโทษ ก็ถูกทำให้เป็นตัวแสดงถึงความโหดร้ายของระบบการปกครองของกษัตริย์พม่าในขณะนั้นว่ามีความโหดร้ายป่าเถื่อน ทำให้ที่นี้ต้องการการปกครองที่มาจากอังกฤษและสุดท้ายก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับอังกฤษในการเข้ามาปกครองอาณาจักรพม่านั้นเอง²²

ลักษณะทั่วไปและการควบคุมจัดการคุกพม่าในยุคอาณานิคมอังกฤษ

การต้องเผชิญกับการปกครองใหม่โดยอังกฤษ การปรับตัวทางเศรษฐกิจใหม่ การต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมทั้งการแบ่งชนชั้นทางสังคมใหม่ การขาดเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจคือสถาบันกษัตริย์และการที่สถาบันทางศาสนาลดอำนาจลง การเปลี่ยนทั้งหมดภายใต้การปกครองจากอังกฤษนี้เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรมและสัดส่วนนักโทษชาวพม่าที่เพิ่มขึ้นในคุก และสิ่งที่ขาดไม่ได้เลยก็คือการที่อังกฤษเข้ามาและนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาในดินแดนอาณานิคมนี้ รวมไปถึงคุกสมัยใหม่เช่นกัน

ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมหรือวิธีการดำเนินคดีทางกฎหมายของพม่าก่อนที่อังกฤษเข้ามานั้น เรียกว่า ระบบพม่า ซึ่งมีลักษณะที่เป็นอยู่ในรูปแบบที่เรียกว่าประนีประนอมกันมากกว่า ทำให้

²⁰ Thet Thet Wintin and Ian Brown, “Colonial Burma’s Prison: continuity with its pre-colonial past?,”.

²¹ Henry Gouger, *A Personal Narrative of Two Years’ Imprisonment in Burma 1824-26*, p. 145, 150.

²² Jonathan Saha, “Picturing Convicts’ Bodies in Colonial Burma,”.

ในช่วงแรกของการที่อังกฤษนำระบบศาลสมัยใหม่เข้ามาใช้ในพม่า เป็นไปในทิศทางที่ประนีประนอมเช่นกัน และจุดอ่อนนี้ก็ถูกมองข้ามจนกระทั่งทศวรรษที่ 1880 โดยกรอบคิดเรื่องกฎหมายของพม่าแต่ก่อนนั้นผูกอยู่กับ 2 อย่างด้วยกัน คือ สิ่งที่เราเรียกว่า “Dhammathat” (พระธรรมศาสตร์) อย่างแนบแน่น ซึ่งเป็นกฎหมายโบราณของฮินดูซึ่งอยู่ในรูปแบบภาษาบาลีและ “Yazathat” ซึ่งเป็นเหมือนรวบรวมบันทึกกฎหมายและจารีตต่าง ๆ ของกษัตริย์แห่งอังวะ²³ อังกฤษมองว่า กฎหมายและการศาลของพม่านั้นยุ่งยากและการฟ้องร้องเป็นไปด้วยความล่าช้า เสียค่าธรรมเนียมหลายชั้นหลายตอน การตั้งนายสืบข้อไม่แน่นอน การตรวจสอบพินิจคดีก็ใช้วิธีดำนํ้า ลุยไฟ อังกฤษมองว่าวิธีดังกล่าวล้าหลังป่าเถื่อน

และเมื่ออังกฤษเข้ามานำระบบศาลสมัยใหม่เข้ามาก็ได้ผสมผสานกับระบบเดิมนี้ โดยการขึ้นศาลว่าความพิจารณาคดีก็ทำตามแบบศาลสมัยใหม่มีผู้พิพากษา มีลูกขุน มีทนาย ตามระบบอังกฤษ²⁴ แต่การตัดสินใจที่ควรจะเป็นการนำกฎหมายของตะวันตกมาปรับใช้อย่างเต็มที่แล้ว เมื่อมีการเปิดโอกาสให้เรียนและสอบผ่านกฎหมายแบบตะวันตก แต่อย่างไรก็ตามการที่ไม่ได้เข้าใจอย่างแท้จริงและแทบไม่มีอำนาจในการประยุกต์ปรับใช้กฎหมายดังกล่าว ทำให้ส่วนใหญ่ในการตัดสินใจยังคงใช้เหตุผลที่เป็นแบบพม่าอยู่เหนือกฎหมายอยู่ดี แต่เมื่อหลังทศวรรษ 1880 กลับกลายเป็นว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ผู้พิพากษาไม่สามารถประยุกต์ใช้กฎหมายได้ แต่เป็นการนำกฎหมายมาใช้โดยตรงตัวเกินไป และเป็นเหมือนเครื่องจักรคือการที่ผู้พิพากษาบังคับใช้กฎหมายโดยที่เขาไม่ทำความรู้จักผู้คน ทำให้เกิดปัญหาตามมา 2 อย่างคือ เป็นการเพิ่มโอกาสการเกิดคอร์รัปชันมากขึ้นและการขยายตัวของจำนวนคดีการฟ้องร้อง²⁵

เมื่อพูดถึงอาชญากรรมในพม่าช่วงก่อนหน้าทศวรรษ 1880 แล้ว ถือได้ว่าแทบไม่มีเลย บ้านเมืองสงบสุข ไม่มีแม้กระทั่งคนยากจน และลักษณะทั่วไปของคนพม่าก็ถูกพรรณนาไว้ว่าเป็นคนรักสงบ นิยยดี สดส่วนประชากรในคูนนั้น คนพม่าน้อยกว่าคนอื่นอย่างมาก นักโทษส่วนมากจะเป็นพวกคนอินเดียที่ยากจนมาทำงานทางใต้ของพม่า แต่เมื่อถึงทศวรรษ 1880 เป็นต้นไปสถานการณ์เริ่มแย่ลง อาชญากรรมแพร่ไปยังชาวพม่าเพราะต้องปรับตัวกับเศรษฐกิจใหม่ที่อังกฤษนำเข้ามา ต้องทำงานหนักในการผลิตข้าวเพื่อส่งออก อาชญากรหรือนักโทษเป็นชาวพม่ามากขึ้นและคนจนพบเห็นได้ทั่วไป²⁶ ทั้งจากภาวะสงครามและการก่อกบฏต่าง ๆ ดังจะเห็นได้ตามตารางแสดงอัตราการฆาตกรรมและความยากจนต่อ 1 ล้านคน

²³ J.S. Furnivall, *Colonial Policy and Practice* (New York University Press, 1956), p. 137-137.

²⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *พม่า ประวัติศาสตร์และการเมือง*, หน้า 48.

²⁵ J.S. Furnivall, *Colonial Policy and Practice*, p. 131-137.

²⁶ John F. Cady, *A History of Modern Burma* (Cornell University Press, 1958), p. 173.

ช่วงเวลา	การฆาตกรรม	ความยากจน
1876-1880	26.5	11.6*เฉพาะพม่าทางใต้
1886-1890	สงครามและการก่อกบฏ	
1896-1900	24.8	9.5**ทั้งจังหวัด
1906-1910	32.0	9.4**
1916-1920	42.9	17.9**
1926-1930	59.7	31.9**

ที่มา : J.S. Furnivall, *Colonial Policy and Practice* (New York University Press, 1956), p. 138.

หลังจากนั้นก็มีการเติบโตขึ้นของอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี 1913 เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนสัดส่วนประชากรของนักโทษในพม่ามากกว่าจังหวัดอื่นในอินเดียกว่า 3-4 เท่า ทำให้คุกที่มีอยู่เดิมนั้นต้องถูกต่อเติมทำให้ใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ถึงอย่างนั้นแล้วก็ตามคนก็ยังคงล้นคุกอยู่ดี แม้จะสร้างคุกใหม่เพิ่มอีกก็โตไม่ทันยอดที่มากขึ้นของนักโทษ ซึ่งมีความพยายามแก้ปัญหาเหล่านี้โดยการทำทุกวิถีทางเพื่อลดจำนวนคนในคุก ทั้งการบังคับใช้แรงงานทาสภายนอกทำงานหนักทั้งสร้างถนนและทำงานในเมือง และหาโอกาสดี ๆ เพื่อจะปล่อยนักโทษที่มีความประพฤติดีในพิธีการหรือวันสำคัญรวมถึงในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 (1914-1918) ที่บังคับใช้แรงงาน แต่แล้วเมื่อปี 1920 ปัญหาคนล้นคุกก็กลับมา และการเติบโตขึ้นของอาชญากรรมนั้นไม่ได้มาจากการไม่สนใจแก้ปัญหา เพราะมีความพยายามลดอาชญากรรมลงแล้วทั้งการปรับปรุงระบบตำรวจและใช้วิธีการอีกมากมายในการยับยั้งอาชญากรรม แต่แล้วก็อาชญากรรมก็ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง²⁷

ซึ่งเหตุผลของการที่อาชญากรรมเติบโตขึ้นนั้น Furnivall ก็ได้อธิบายไว้หลายอย่างด้วยกัน ทั้งการที่คิดว่าอาจจะเพราะนิสัยธรรมชาติของชาวพม่า แม้จะเป็นจริงแต่ก็เพียงอธิบายว่า ทำไมเกิดอาชญากรรม แต่ไม่ได้อธิบายถึงการเติบโตของอาชญากรรม อีกข้อเสนอหนึ่งก็คือ ความไม่สงบที่เป็นผลมาจากสงคราม ซึ่งในข้อเสนอนี้ Furnivall เองก็บอกว่าไม่น่าใช่เพราะรากปัญหามันต้องลึกมากกว่านั้น และอีกข้อเสนอ คือ ความลุ่มหลงในแอลกอฮอล์ เนื่องจากว่าภายใต้การปกครองของพม่าเองห้ามไม่ให้มีเหล้าได้ แต่พออังกฤษเข้ามาปกครองห้ามคนพม่าไม่ได้เพราะคนเชื้อชาติอื่นต่างต้องการเสพเหล้าสุรากันทั้งนั้น และเขายังกล่าว

²⁷ Ibid., 137-140.

ต่อว่าการเกิดขึ้นของการเติบโตอาชญากรรมเกิดจากพม่าทางตอนล่างก่อนแล้วจึงแพร่ไปยังพม่าตอนบน ซึ่งทำให้อาชญากรรมกลายเป็นความผิดปกติอย่างหนึ่งของการปกครองของอังกฤษเอง ซึ่งก็คือ การเรียกเก็บภาษีที่โหดร้ายและชู้ตรีดอย่างมาก และอีกปัจจัยก็คือ การสูญเสียอำนาจที่พึ่งพาทางจิตใจอย่างศาสนาลงไป ซึ่งดูเหมือนว่าเหตุผลนี้จะเป็นคำอธิบายที่มีแนวโน้มจะเป็นจริงที่สุดทำให้สังคมแตกสลาย และเมื่อคนพม่าสูญเสีย ที่พึ่งทางจิตใจไปทำให้ชาดจารีตหรือบรรทัดฐานที่ดีไปพร้อมกับเหตุผลการตักงาน ความยากจน การเป็นหนี้สิน การไร้ที่ดินทำกิน โดยสภาพเศรษฐกิจดังกล่าวที่บีบทำให้เกิดการเติบโตของอาชญากรรมอย่างรวดเร็ว²⁸

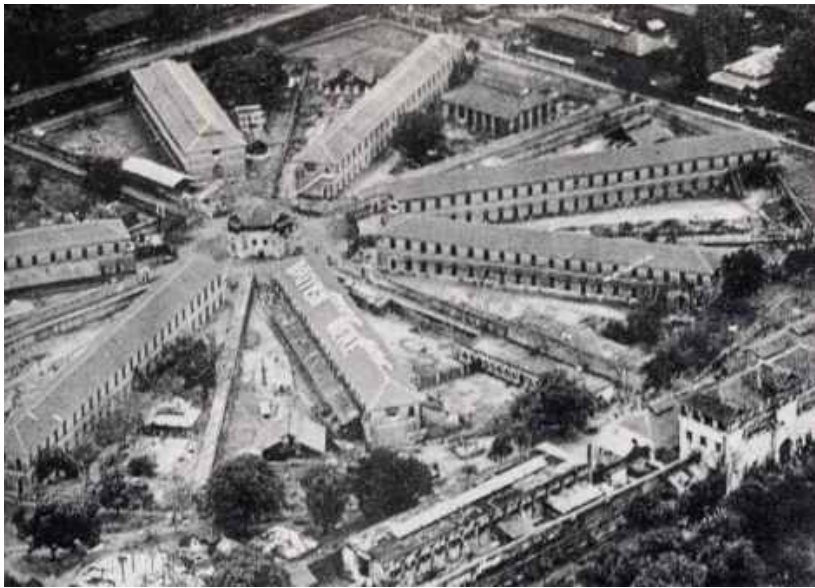
ซึ่งคำอธิบายนี้ก็ตรงกับ Cady ที่ว่าโครงสร้างทางสังคมของพม่าแตกสลายไป เนื่องจากการให้การศึกษาแบบใหม่ของอังกฤษที่ทำให้คนส่งลูกไปเรียนโรงเรียนรัฐบาลมากกว่าที่จะเรียนโรงเรียนวัด ไกล่ชิดพระพุทธศาสนาและซึมซาบคุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ กล่าวว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเด็กไม่ได้รับการสั่งสอนด้านศีลธรรม ซึ่งจาก Cady กล่าวว่า อาชญากรรมส่วนมากจะกระทำโดยพวกคนหนุ่มเร่ร่อน ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและตักงาน ซึ่งเริ่มจากการเป็นขโมยและก็กลายเป็นพวกยากจนขอทาน บางส่วนก็ทำผิดเพื่อความตื่นเต้น และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมพม่าและนำไปสู่การเติบโตขึ้นของอาชญากรรมอย่างรวดเร็ว²⁹

เมื่อพูดถึงตัวคุกที่เป็นสถานที่ที่จับต้องได้ ในส่วนของลักษณะทางกายภาพของคุคนั้นก็เป็นสถานที่ที่ล้อมด้วยกำแพงที่เป็นกำแพงหินสูงหนามีประตูสองชั้นและอาคารกลางเป็นตึกใหญ่และมีอาคารย่อยแตกออกเป็นปีกจากอาคารใหญ่ โดยแต่ละอาคารจะมีนักโทษอยู่และการแยกนักโทษออกจากกันในแต่ละอาคารนี้ก็เพื่อแยกส่วนนักโทษที่ทำความผิดต่างกันและความแตกต่างกันในการดำรงชีวิตในคุกมีการกันส่วนแยกกันต่างหากอย่างชัดเจน³⁰ จะสังเกตเห็นได้ว่า รูปแบบทางกายภาพของคุกพม่าในสมัยนี้จะมีคล้ายคลึงกับรูปแบบทางกายภาพทั่วไปของคุสมัยใหม่ เห็นได้จากภาพถ่ายทางอากาศของคุกกลางในย่างกุ้ง แม้ว่าจะเป็นภาพที่ถูกถ่ายในภายหลังก็ตามแต่ก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน รูปนี้ถ่ายเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 1945 และสังเกตว่ามีคำพูดปรากฏอยู่บนหลังคาของอาคารคุกที่เขียนว่า “British Here” ดังภาพ

²⁸ Ibid., 141.

²⁹ John F. Cady, *A History of Modern Burma*, p. 167-148.

³⁰ Thet Thet Wintin and Ian Brown, “Colonial Burma’s Prison: continuity with its pre-colonial past?,”.

ภาพถ่ายทางอากาศคุกกลางย่างกุ้ง

ที่มา : Leslie K. Roane, "Rangoon Central Jail," Available from

<https://johnckelley.wordpress.com/photos/rangoon-central-jail/> (March 21, 2015).

ในปลายศตวรรษที่ 19 คุกพม่าได้ปรากฏถึงเปลี่ยนแปลงด้านความคิดในการลงโทษ โดยมีการใช้ระเบียบวินัยเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนตรรกะการเปลี่ยนแปลงการลงโทษจากเดิมที่มุ่งเป้าหมายไปยังร่างกายของนักโทษไปยังการลงโทษแบบใหม่ที่มุ่งถึงจิตใจของนักโทษ แม้ว่าในทางปฏิบัติการลงโทษในอาณานิคมจะยังพบว่ามีการใช้การลงโทษทางร่างกายเป็นส่วนใหญ่ในหลายกรณีก็ตาม แต่แม้กระทั่งความรู้ทางจิตวิทยาก็ยังทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงความคิดเกิดขึ้น โดยการนำความรู้จิตวิทยาามาปรับใช้ในกระบวนการศาลและภายในคุกเอง เพื่อจะสามารถทำความเข้าใจความคิดและจิตใจของนักโทษอีกด้วย³¹

เมื่อพูดถึงคุกในสมัยอาณานิคมแล้วอาจกล่าวได้ว่า คุกเป็นพื้นที่ในการลงโทษผ่านการกักขังนักโทษเท่านั้นไม่ใช่พื้นที่ที่การพิจารณาคดีเกิดขึ้น เพราะในสมัยนี้จะมีกระบวนการยุติธรรมแยกต่างหาก คือการมีศาลที่ทำหน้าที่ตัดสินความและระบุโทษที่นักโทษได้รับในการถูกจองจำกักขังต่างกันไปตามระยะเวลาที่ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ และจึงส่งตัวนักโทษมายังคุกเพื่อขุดใช้ความผิดผ่านการจองจำกักขัง ซึ่งการที่การจองจำคุมขังในสมัยอาณานิคมถือว่าเป็นมาตรการการลงโทษโดยตัวมันเอง และเป็นเหมือนมาตรการการลงโทษที่พบเห็นได้ทั่วไปอีกด้วย³² ทำให้คุกจึงเป็นสถานที่หนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการรักษา

³¹ Jonathan Saha, "Madness and the Making of Colonial Order in Burma," *Modern Asian Studies* 47, 2 (March, 2013): 418.

³² Thet Thet Wintin and Ian Brown, "Colonial Burma's Prison: continuity with its pre-colonial past?,"

ความสงบและกฎระเบียบของสังคมภายในอาณานิคม และเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษจึงไม่อาจจะเลยคุณและมักจะเข้ามาแทรกแซงควบคุมอยู่เสมอ

ทั้งนี้คุณยังเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งคือ การบังคับใช้แรงงานทาส ซึ่งถือว่ามี ความสำคัญมากในการสร้างอาณานิคมแห่งนี้ โดยนักโทษภายในคุกจะถูกบังคับให้ออกมาใช้แรงงานทาส ภายนอกคุก ซึ่งปฏิบัติกันอยู่สืบเนื่องมาตั้งแต่ก่อนอาณานิคมแตกต่างกันไปก็เพียงรายละเอียดงานปลักย่อย เท่านั้น โดยในการบังคับใช้แรงงานทาสสมัยอาณานิคมจะเน้นให้นักโทษเหล่านี้เป็นแรงงานสำคัญในการทำงานหนักสร้างถนนและงานด้านชลประทานต่าง ๆ เห็นได้จากในเดือนมกราคมปี 1918 มีกลุ่มนักโทษ กว่า 1,523 คน ถูกบังคับใช้แรงงานทาสโดยการส่งไปยังเมโสโปเตเมียและในปีปลายทศวรรษ 1920 ได้พบว่า มีค่ายนักโทษตั้งขึ้นหลายแห่งใกล้กับแหล่งระเบิดหินทำเหมืองที่เป็นของรัฐบาลอาณานิคมทั้งสองแห่ง ในต่างจังหวัด ทั้งนี้ยังพบว่าการส่งนักโทษจำนวนมากออกไปยังตั้งถิ่นฐานเป็นทาสทนิคมที่เกาะอันดามัน³³

ส่วนการพรรณนาภาพความเป็นอยู่ของคุณพม่าสมัยอาณานิคมสำหรับ Furnivall ได้พรรณนาถึง ลักษณะของระบบการลงโทษภายในคุกว่าเต็มไปด้วยสิ่งสกปรก ความเสื่อมโทรมขึ้นชื่ออย่างมากด้านความ โหดร้ายและเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีด้านการปกครองในเรื่องของระเบียบวินัย เขายังบรรยายต่อว่าสภาพทาง กายภาพของคุณนั้นได้มีการพยายามต่อเติมสร้างเพิ่มขึ้นเสมอเพื่อให้ใหญ่พอที่จะจุคนได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ ตามคุณก็ยังคงมีปัญหาเรื่องคนล้นคุกอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องความโหดร้ายก็จะเห็นได้ว่ามีวิธีการลงโทษโดยใช้ การโบยตีหรือเชียนพบเห็นได้ทั่วไปและใช้กันอย่างอิสระเสรี

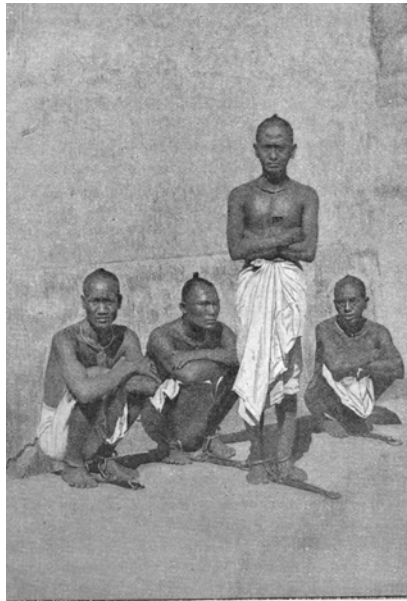
ส่วนเรื่องระเบียบวินัยที่มีอยู่หละหลวมถึงขั้นมีการกล่าวว่่านักโทษภายในคุกสามารถมีทุกอย่าง ที่เขาต้องการได้ยกเว้นผู้หญิงเท่านั้นเอง ซึ่งอย่างไรก็ตามบางคนก็สามารถครอบครองผู้หญิงได้³⁴ ซึ่งตรงกันข้ามกับ Nisbet ที่ได้พรรณนาคุณในภาพลักษณ์ที่ดี สะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างมาก และเต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความอ่อนโยนกรุณาปราณี และแทบจะไม่มีมีการก่อกวนหรือปัญหาในคุกเลย เพราะการที่ทุกคนปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างดี การลงโทษโดยใช้วิธีการโบยตีหรือเชียนนั้นก็ถือว่า แทบไม่พบเห็นแล้ว จะใช้วิธีการนี้ก็ต่อเมื่อจำเป็นเท่านั้นแต่อย่างไรก็ตาม สิ่งเดียวที่ทั้งคู่ได้ให้ภาพลักษณะคุณ ไว้เหมือนกันและเป็นความจริงของสภาพคุณ ในขณะนั้นที่ปฏิเสธไม่ได้เลยก็คือ สภาพของคนล้นคุกและแม้ว่า ภาพการพรรณนาลักษณะคุณของทั้งสองคนจะให้ภาพที่ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง แต่ก็ทำให้ได้เห็นถึงลักษณะของ คุณได้เพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง³⁵

³³ Ibid.

³⁴ J.S. Furnivall, *Colonial Policy and Practice*, p. 137-141.

³⁵ James Warren, "The Rangoon jail riot of 1930 and the prison administration of British Burma," *South East Asian Research* 10, 1 (March 2002): 5-6.

จากภาพที่มาจากหนังสือของ E.D. Cuming ซึ่งเขาได้มีประสบการณ์ในการอาศัยอยู่ในพม่ากว่า 6 ปีครึ่ง และได้เขียนเรื่องราวสภาพความเป็นอยู่ของคนพม่าเอาไว้ โดยรูปภาพนี้เป็นรูปของกลุ่มนักโทษคนพม่าในคุกพม่าสมัยอาณานิคมอังกฤษ แม้จะถูกพันธนาการด้วยโซ่ไว้ แต่ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นความเจ็บปวดทรมานต่อร่างกายแต่อย่างใด และสีหน้าท่าทางก็ดูไม่ได้แสดงความลำบากหรือความไม่สบายออกมา โดยภาพนี้ก็ถูกทำให้กลายเป็นภาพที่แสดงถึงอาชญากรรมที่เริ่มเกิดขึ้นมากในของกลุ่มคนพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ ทั้งยังให้ภาพดูในช่วงเวลานี้ได้อย่างดี ผ่านการแสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงของคุกในสมัยนี้ โดยการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในเรื่องการลงโทษในช่วงต้นสมัยใหม่ของยุโรปจากเดิมที่ลงโทษทางร่างกายเพื่อให้เกิดความเจ็บปวดกลายเป็นระบบระเบียบวินัยที่มีเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงจิตใจของนักโทษเป็นหลักแทน สุดท้ายแล้วภาพนี้จึงเป็นตัวแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการโน้มน้าวหรือสร้างความชอบธรรมของเจ้าอาณานิคม³⁶

ภาพกลุ่มนักโทษชาวพม่า

ที่มา : E.D. Cuming, *In the shadow of the pagoda sketches of Burmese life and character* (London: W H Allen, 1897), p. 349.

³⁶ Jonathan Saha, "Picturing Convicts' Bodies in Colonial Burma,".

สภาพสังคมภายในคุก ประกอบไปด้วยพัศดีสูงสุดหรือผู้อำนวยการสูงสุดเป็นข้าหลวงชาวยุโรป และส่วนมากเป็นแพทย์ทหารที่ย้ายจากตำแหน่งทางทหารมาอยู่ในตำแหน่งพลเรือนเมื่อยามไม่มีสงคราม และอีกเหตุผลก็เพื่อคอยฝึกฝนให้ทัชกะฝีมืออยู่เสมอเพื่อที่ว่าจะไม่ทิ้งล้างไปเลยทีเดียว และสามารถฟื้นฟูทัชกะที่ดีทางแพทย์เหล่านี้กลับมาใช้ได้ด้วยเวลาไม่นานเพื่อว่าต้องเผชิญสงครามอีกครั้ง ซึ่งแพทย์ทหารเหล่านี้ก็มักจะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ดูแลสถานีนอนมัยต่าง ๆ โรงเรียนนักศึกษาแพทย์ สถาบันวิจัยในหลายแห่ง ดูแลเรื่องงานบริหารสุขภาพทั่วไป ดูแลโรงพยาบาลทั้งหลาย สถาบันจิตเวช และแน่นอนว่าคุกก็เป็นหนึ่งในนั้นด้วย³⁷

เมื่อแพทย์ทหารเหล่านี้ที่ได้รับมอบหมายงานให้มาดูแลคุก ก็มักจะทำงานไม่ดี ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยตรงด้านการบริหารจัดการคุก ไม่ได้เข้ารับการอบรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับงานด้านนี้ อีกทั้งยังไม่ใส่ใจหรือแทบจะไม่สนใจกับงานคุกเลย เนื่องจากการที่ได้รับมอบหมายงานหลายอย่างมีความรับผิดชอบมากมายหลายตำแหน่งนอกเหนือไปจากการดูแลคุก เวลาเซ็นเอกสารก็มักจะเซ็นให้ผ่าน ๆ ไปที่ แวะเข้าไปตรวจภายในคุกบ้างเป็นครั้งคราว และเร่งตรวจสอบเฉพาะคดีความที่มีความร้ายแรงในส่วนของสถานพยาบาลในคุกเท่านั้นเอง อีกทั้งการที่ข้าหลวงเหล่านี้ไม่สามารถพูดภาษาท้องถิ่นหรือภาษาพม่าได้ ทำให้สื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ต้องใช้ล่ามแปลอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีรายงานว่า หลายคนแสดงออกถึงความไม่พอใจในตำแหน่งหรืองานของตนเองในคุกอย่างชัดเจนเพราะงานในคุกรายได้น้อยมาเมื่อเทียบกับความรับผิดชอบที่มากมาย อีกทั้งยังรู้สึกว่าจะตัวเองจะมีประวัติที่ต่างพร้อยเพราะต้องทำงานที่เกี่ยวกับคุกหรือนักโทษ และที่สำคัญที่สุดคือคุกเปรียบเสมือนเป็นพื้นที่ “dumping ground” เนื่องด้วยถ้าหากมีการพบว่าคนไหนที่ไม่ประสบความสำเร็จในงานวิจัยของตนเองในฐานะแพทย์ก็มักจะถูกโยกย้ายมาประจำการที่คุก

อย่างไรก็ตามก็มีบางคนที่น่าสนใจในด้านนี้อย่างมาก เนื่องจากด้วยคุณนั้นเป็นที่เหมาะในการทำงานด้านการแพทย์และให้โอกาสในการพัฒนาวิจัยโดยเฉพาะด้านการผลิตวัคซีนป้องกันโรคทั้งหลาย ทำให้คุกเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับแพทย์เหล่านี้ในการเข้ามาบริหารดูแลอย่างประหลาด เขาจะได้ประสบการณ์ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ ทางด้านกฎหมาย การบริหารจัดการ การสุขภาพ ความรู้ด้านจิตวิทยาและยา ซึ่งสรุปแล้วผู้อำนวยการสูงสุดของคุกก็มีบางคนที่ยังคงกับการทำงานและดูแลคุกอย่างดีอยู่เช่นกัน³⁸

ผู้คุมหรือเจ้าหน้าที่ภายในคุกต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นชาวอินเดีย ทำงานหนักชั่วโมงทำงานมาก และยังได้เงินเดือนน้อยได้เพียงแค่ประมาณ 20 รูปีต่อเดือน เท่านั้น ซึ่งนำไปสู่ปัญหาที่ตามมาคือ

³⁷ Ian Brown, “Death and Disease in the Prisons of Colonial Burma,” 1-2.

³⁸ Ian Brown, “A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma’s Prisons,” 303-304.

การรับสินบนต่าง ๆ นานา ทั้งการลักลอบนำเอายาสูบและกัญชาเข้าไปภายในคุกเพื่อขายให้กับนักโทษและเพิ่มรายได้ตนเอง อีกทั้งแทบจะไม่มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานเพราะไม่มีการเปิดให้มีการเลื่อนขั้นเลย³⁹

ลักษณะลำดับชั้นอำนาจหรือลำดับชั้นการทำงานภายในคุกประกอบไปด้วยหลายฝ่ายด้วยกัน อย่างที่กล่าวไปข้างต้น แต่ประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ ประเด็นการใช้นักโทษกันเองเป็นผู้คุม โดยนักโทษที่มีระยะเวลาการรับโทษมาอย่างยาวนานและมีพฤติกรรมที่ไว้ใจได้ก็จะได้แต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจการณ์ในเวลากลางคืน หรือบางทีเป็นผู้ตรวจสอบดูแลทั่วไป หรือแม้กระทั่งเป็นผู้คุมเอง ทำให้เขาเหล่านี้มีสถานะที่สูงกว่านักโทษคนอื่น ซึ่งนักโทษที่ทำหน้าที่เป็นผู้คุมเหล่านี้ถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการทำให้ระบบคุกอาณานิคมเคลื่อนไหวไปได้ เพราะว่าตั้งแต่เจ้าหน้าที่ระดับสูงหรืออดีตไปจนถึงผู้คุมต่างก็เป็นชาวยุโรป ไม่ก็เป็นชาวอินเดีย ทำให้นักโทษที่เป็นผู้คุมชาวพม่าเหล่านี้เป็นกลุ่มคนเดียวที่สามารถที่จะสื่อสารกับนักโทษมากมายในคุกได้จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เราเห็นว่าอำนาจที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่อดีตหรือผู้คุมแต่อยู่ที่นักโทษเหล่านี้ ซึ่งพวกเขามีอำนาจเหนือกว่านักโทษคนอื่นทั้งทางกายภาพ ทางวัฒนธรรมและทางภาษา ทั้งนี้เอง ทำให้ตำแหน่งดังกล่าวอาจจะถูกนำไปใช้ในทางที่ดีก็ได้ คือการใช้ตำแหน่งนี้นำมาปกป้องเพื่อนนักโทษด้วยกันเองหรือจะใช้มันไปในทางที่ผิด โดยการนำตำแหน่งมาเป็นข้ออ้างในการใช้รังแกและเอาเปรียบนักโทษคนอื่น ๆ และโดยที่พบเห็นส่วนใหญ่แล้วก็มักจะเป็นอย่างหลังและใช้อำนาจของตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว⁴⁰

ในส่วนของนักโทษธรรมดาทั่วไปที่ถูกศาลสั่งให้รับโทษกักขังตามแต่ละระยะเวลาของตนเองที่ต่างกันไป นั้นก็ประกอบไปด้วย นักโทษชาวพม่า นักโทษชาวอินเดีย และนักโทษชาวยุโรป จากสภาพพื้นที่ภายในคุกที่อธิบายไว้ข้างต้น จะเห็นว่าจะมีการแยกนักโทษออกจากกันในแต่ละอาคาร คือ การแยกนักโทษตามความผิดที่กระทำต่างกันไปแล้วแน่นอนว่าจะต้องมีส่วนอาคารแยก ที่แยกนักโทษชาวยุโรปออกจากชาวพม่าและอินเดีย เนื่องจากระบบชนชั้นทางสังคมที่ต่างกันและทำให้มีการใช้ชีวิตที่รูปแบบต่างกัน ความเป็นอยู่ที่ต่างกันหรือการที่ชาวยุโรปจะได้รับการปฏิบัติ ที่ต่างไปจากนักโทษชาวพม่าและอินเดีย ซึ่งภายในคุกก็จะมีการกั้นส่วนแยกกันต่างหากอย่างชัดเจน⁴¹

และอีกประเด็นที่ขาดไม่ได้เลยก็คือ เรื่องของนักโทษโรคจิตที่จะมีส่วนหนึ่งของคุกที่เรียกว่าเป็นส่วนโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลภายในคุกก็จะเป็นพื้นที่ ที่เหล่านักโทษโรคจิตเหล่านี้ถูกควบคุมไว้ เนื่องจากความรู้ทางจิตวิทยาที่มีทำให้พบว่าผู้ป่วยโรคจิตอยู่มากภายในคุก⁴² โดยมีรายงานว่าในบางที่ผู้ป่วยจิตเวชบางคนทั้งที่กระทำผิดและไม่ได้กระทำความผิดต่างก็ต้องถูกกักขังอยู่ในคุกในส่วนที่เป็นสถานพยาบาล

³⁹ Ibid., 298-299.

⁴⁰ Thet Thet Wintin and Ian Brown, "Colonial Burma's Prison: continuity with its pre-colonial past?,".

⁴¹ Ibid.

⁴² Jonathan Saha, "Madness and the Making of Colonial Order in Burma," 408.

ในคุกด้วย ซึ่งจากมุมมองของพศดีบางคนได้ออกมาแสดงความคิดเห็นในแง่ที่ไม่ดีไว้ว่า การอยู่ร่วมกันของผู้ป่วยจิตเวชในคุกนี้เป็นการก่อให้เกิดอันตรายและความเสียหายต่อการดูแลทั้งตัวของผู้ป่วยจิตเวชเองและกระทบต่อการจัดการภายในคุกอย่างมากด้วย แม้ในภายหลังจะมีการสร้างสถาบันจิตเวชขึ้นมาโดยตรง แต่ก็พบว่า มีสภาพที่คนล้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ยังคงพบผู้ป่วยอีกจำนวนมากที่ยังถูกกักขังอยู่ภายในคุก ผู้ป่วยจิตเวชเหล่านี้มักจะถูกค้นพบผ่านกระบวนการศาลหรือบางที่จากในคุก ซึ่งมีกระบวนการไว้ว่า เหล่านักโทษโรคจิตจะต้องอยู่ในสถาบันจิตเวชหรือไม่ก็สถานพยาบาลในคุกอย่างกึ่งเพื่อสังเกตอาการ⁴³

ประเด็นการแบ่งระดับชั้นทางสังคมทั้งจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต่าง ๆ ในการทำงานภายในคุกและความเป็นอยู่ของนักโทษเองก็ถูกแบ่งแยกกัน จัดเป็นหมวดหมู่แยกผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะนักโทษชาวยุโรปกับนักโทษคนพม่า⁴⁴ กระทั่งนักโทษโรคจิตก็ยังแบ่งแยกเชื้อชาติโดยความเป็นอยู่และการปฏิบัติต่อนักโทษก็ต่างกันไป แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคมที่เป็นอีกเครื่องมือที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของเจ้าอาณานิคมที่ใช้จัดระเบียบสังคมและวิธีการควบคุมปกครองผู้อยู่ใต้อาณานิคม โดยการแบ่งชนชั้นทางสังคมนั้นเป็นเส้นแบ่งสำคัญระหว่างเจ้าอาณานิคมและผู้อยู่ใต้อาณานิคม⁴⁵

โดยสรุปแล้วคุกเป็นเครื่องมือสะท้อนสังคมที่มันตั้งอยู่ได้อย่างชัดเจน ทั้งสภาพการเมือง สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจของสังคมนั้น ๆ และแนวความคิดการปกครองของเจ้าอาณานิคมต่อผู้ที่อยู่ใต้ปกครองในทุกด้าน⁴⁶ ในทางการเมืองเราจะเห็นภาษาอังกฤษเข้ามามีอำนาจปกครองควบคุมทุกอย่างและมีอำนาจตัดสินใจทุกอย่าง และสภาพสังคมที่สะท้อนให้เราเห็นการคงอยู่ของระบบระเบียบทางสังคมที่เห็นชัดคือ การแบ่งแยก ชนชั้นทำให้การปกครองง่ายขึ้น โดยการแยกส่วนให้ชัดเจนระหว่างผู้ปกครองเจ้าอาณานิคมและผู้อยู่ใต้ปกครอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบนี้ออกมาอย่างชัดเจนผ่านสถาบันที่เป็นเครื่องมือของรัฐอย่างคุก⁴⁷ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงนโยบายการปกครองหรือแนวความคิดการปกครองของอังกฤษในเรื่องการแบ่งแยกและปกครองอีกด้วย โดยการใช้คนอินเดียแทนที่คนพม่าเองในการเข้ามาทำงานด้านการปกครอง

คุกจึงเป็นสถานที่หนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการรักษาความสงบและกฎระเบียบของสังคมภายในอาณานิคม และเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษจึงไม่อาจจะเลยคุณและมักจะเข้ามาแทรกแซงควบคุมอยู่เสมอ รัฐบาลอังกฤษจะเข้ามาจัดการและใส่ใจกับเรื่องที่เกิดผลกระทบต่อระบบระเบียบของสังคม (order) และเข้ามาเป็นอุปสรรคขัดขวางการปกครองอาณานิคม⁴⁸ เช่น กรณีของนักโทษโรคจิตเช่นกัน การที่มีการตั้ง

⁴³ Ibid., 411-412, 422, 429.

⁴⁴ Thet Thet Wintin and Ian Brown, "Colonial Burma's Prison: continuity with its pre-colonial past?,".

⁴⁵ Jonathan Saha, "Madness and the Making of Colonial Order in Burma," 408.

⁴⁶ Ian Brown, "A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma's Prisons," 306.

⁴⁷ Jonathan Saha, "Madness and the Making of Colonial Order in Burma," 425.

⁴⁸ Ibid., 409.

สถาบันจิตเวชขึ้นมาขึ้นมาไม่ได้มีความหวังดีต่อตัวผู้ป่วยเองในการรักษาให้หายหรือส่วนสถานพยาบาลที่คอยดูแลนักโทษโรคจิตแต่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการคงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและระบบระเบียบของสังคม⁴⁹ โดยเฉพาะกรณีนักโทษโรคจิตที่เป็นชาวยุโรปที่ทำให้ส่งผลกระทบทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติยศอันสูงส่งของการเป็นชาวยุโรปที่ปกครองอาณานิคมนี้ และสถานที่ตั้งของคุกที่ตั้งอยู่กลางเมืองก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้คุกเป็นที่จับตามองและเป็นที่ต้องควบคุมเข้มงวดใส่ใจมากขึ้นอีกด้วย

อีกทั้งนักประวัติศาสตร์บางคนเสนอว่า สถาบันการลงโทษในอาณานิคม มักจะตรงกันข้ามกับเมืองแม่ เพราะว่าสถาบันดังกล่าวไม่ได้อยู่ภายใต้กรอบบริบทการเมืองและสังคมในเมืองแม่ที่จะรักษาไว้ซึ่งชีวิตของนักโทษแต่ในดินแดนอาณานิคมนั้นใช้ความตายเป็นอาวุธหรือเครื่องมือ⁵⁰ ซึ่งคำอธิบายนี้ทำให้หลายเรื่องที่เกิดขึ้นภายในคุกพม่านั้นดูมีเหตุผลขึ้นมา จากการที่พยายามที่จะให้คุกพม่าตอนนี้เป็นเหมือนสถาบันที่มุ่งเปลี่ยนแปลงทางจิตใจมากกว่าการลงโทษทางร่างกายหรือทางกายภาพ แต่ก็ยังปรากฏภาพดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และคุกสมัยใหม่นั้นควรจะเป็นที่ที่นักโทษผ่านการกระบวนการบางอย่างภายในคุกเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแต่ก็ยังมียุทธวิธีที่ยังถูกบังคับให้ออกไปให้แรงงานทาสภายนอกคุก

การปฏิรูปคุกพม่าและผลกระทบจากการปฏิรูป

การที่อังกฤษได้นำรูปแบบคุกพม่าสมัยใหม่เข้ามาใช้หลังจากที่ได้เข้ามาปกครองพม่าก็ถือเป็นความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจอย่างมากในปลายศตวรรษที่ 19 การที่คุกสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการลงโทษผ่านการจ้องจังก้างเพื่อจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักโทษให้ออกมาเป็นพลเมืองที่ดี โดยมีการใช้ระเบียบวินัยเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนตรรกะการเปลี่ยนแปลงการลงโทษจากเดิมที่มุ่งเป้าหมายไปยังร่างกายของนักโทษโดยการใช้วิธีการทรมานไปสู่การลงโทษแบบใหม่ที่มุ่งถึงจิตใจของนักโทษ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดในการลดอัตราการเกิดอาชญากรรม แต่เมื่อดำเนินการไปสักระยะหนึ่งเริ่มมีการตั้งข้อสงสัยถึงประสิทธิภาพที่แท้จริงของคุกพม่าทั้งการปฏิบัติต่อนักโทษและความพยายามในการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนพฤติกรรมของนักโทษ ทั้งนี้พบว่าคุกพม่าสมัยใหม่นี้ถือว่าประสบความสำเร็จล้มเหลวอย่างที่สุด นอกจากที่จะไม่ได้เป็นตัวป้องกันกำเริบของอาชญากรรมและไม่ได้เปลี่ยนแปลงนักโทษ จริง ๆ แล้วนักโทษที่ดีทั้งหลายภายใต้คุกพม่าสมัยใหม่นี้ยังปรากฏว่าเมื่อถึงเวลาออกมาคุกแทนที่จะกลายเป็นพลเมืองที่ดีกลับกลายเป็นพลเมืองที่แย่อย่างมาก⁵¹

หลังจากนั้นจึงเริ่มมีการพูดถึงแนวความคิดในการปฏิรูปคุกขึ้น และมองว่าการปฏิรูปคุกต้องทำเพื่อที่จะมีเป้าหมายสูงสุดในการลดจำนวนคุกหรือปิดทำการคุก ไม่ใช่เพียงแค่ปฏิรูปให้ดีขึ้นผ่านการสร้างคุก

⁴⁹ Ibid., 434.

⁵⁰ Ibid., 411.

⁵¹ Ian Brown, "A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma's Prisons," 294-295.

เพิ่มขึ้นอีก ซึ่งในขณะนั้นทางคุกพม่าเองก็เริ่มมีแนวคิดในการจะปฏิรูปคุก โดยพันตรี P.K. Tarapore ซึ่งเป็นข้าหลวงใหญ่หัวหน้างานบริหารงานด้านคุกได้เสนอการปฏิรูปคุกใน 2 เรื่องด้วยกันคือ การนำเสนอเรื่องสถานกักขังสำหรับเด็กและโปรแกรมการควบคุมความประพฤติ ทั้งนี้เขาได้เดินสายดูงานจากหลายประเทศด้วยกัน โดยเฉพาะที่อังกฤษ ทำให้เขาได้พบกับ Alexander Paterson ซึ่งขณะนั้นเป็นข้าหลวงใหญ่ดูแลงานด้านการบริหารคุกของอังกฤษ ซึ่งทั้งคู่มีความคิดที่ค่อนข้างคล้ายกัน จึงนำไปสู่แผนการเดินทางของ Paterson มาที่พม่าเพื่อให้คำแนะนำในการจัดการบริหารงานคุกสมัยใหม่ในพม่าโดย Paterson ได้เข้ามาในพม่ากว่า 4 เดือน ทั้งตระเวนตรวจการณคุกพม่าต่าง ๆ เยี่ยมชมทัศนคติในเกาะอันดามัน ศึกษาหาพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเปิดโรงเรียนฝึกอาชีพสำหรับนักโทษเด็ก อีกทั้งยังมีการบรรยายพิเศษเรื่องอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อนักโทษในย่างกุ้ง⁵²

จากรายงานของ Paterson ได้กล่าวถึงปัญหาหลักของคุกพม่าเอาไว้ ได้แก่ ปัญหาคนล้นคุก ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเกิดอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่พม่า ในขณะนั้นประชากรพม่าที่มีกว่า 13 ล้านคน ได้มีจำนวนนักโทษภายในคุกกว่า 20,000 คน ในทุก ๆ ปี ซึ่งในจำนวนนี้นักโทษที่กระทำความผิดครั้งแรกเป็น 2 ใน 3 ส่วน และนักโทษส่วนมากมักจะกระทำความผิดในเรื่องการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นเจ้าของผู้อื่น เช่น การลักขโมย การล่อลวง และการบุกรุกบ้าน ทั้งหมดนี้ทำให้นักโทษจำนวนมากอยู่ภายในคุก โดย Paterson ได้เสนอวิธีการแก้ปัญหาค้นคนล้นคุกโดยจะสามารถลดจำนวนประชากรภายในคุกลงได้ถึงครึ่งหนึ่งผ่านมาตรการ 3 มาตรการ ได้แก่ โครงการควบคุมความประพฤติ สำหรับผู้กระทำความผิดครั้งแรก ผู้กระทำความผิดสูงวัย และเด็กการสร้างโรงเรียนอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้กระทำความผิดเด็กที่อายุระหว่าง 14-18 ปี และมาตรการสุดท้ายที่ดูเหมือนว่าจะสุดโต่งเกินไปก็คือ การประกาศว่าไม่ควรมีนักโทษคนใดเลยที่จะอยู่ภายในคุกเกินกว่า 2 ปี ซึ่งข้อเสนอนี้จะมาพร้อมกับการให้ความสำคัญกับการปฏิรูปนักโทษผ่านการใส่ระเบียบวินัยและใส่นิสัยการทำงานอย่างขยันขันแข็งภายใน 2 ปีนี้ หลังจากนั้นก็ให้เข้าสู่โปรแกรมการทำงานเพื่อสังคมโดยรายละเอียดสถานที่หรืองานที่ต้องทำจะถูกมอบหมายให้แตกต่างกันไปตามความรุนแรงของโทษ⁵³

ส่วนอีกแนวความคิดปฏิรูปจาก Paterson ก็จะเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพในด้านบุคลากรในทุกระดับซึ่งสอดคล้องกับการที่จะทำให้การอยู่ในคุก 2 ปีของนักโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามที่ต้องการ โดยในระดับพัศดีสูงสุดที่แต่เดิมเป็นแพทย์ทหารที่ดำรงตำแหน่งงานในคุกเหมือนเป็นเพียงงานอีกงานหนึ่งที่ไม่สำคัญอะไร ให้กลายเป็นการดำรงตำแหน่งอย่างเต็มเวลาและทำงานอย่างจริงจังเต็มที่ อีกทั้งพัศดีที่ส่วนมากเป็นชาวยุโรปต่าง ๆ ถ้าหากจะดำรงตำแหน่งนี้จะต้องมีความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาพม่ากับนักโทษภายในคุกได้ ในระดับหัวหน้าผู้คุมรองลงมาในทุกตำแหน่ง ควรที่จะสามารถพูด

⁵² Ibid., 296.

⁵³ Ian Brown, "A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma's Prisons," 296-297.

ภาษาพม่าได้เช่นกัน อีกทั้งยังเสนอว่าควรที่จะมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ระดับนี้ให้มากขึ้น ลดจำนวนชั่วโมงทำงานลงและเปิดโอกาสให้มีการก้าวหน้าในการทำงานผ่านการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นได้ ในระดับของผู้คุมทั่วไปซึ่งส่วนมากจะเป็นชาวอินเดีย นั่น เขาเสนอให้มีการลดจำนวนผู้คุมที่เป็นชาวอินเดียลงและเพิ่มตำแหน่งผู้คุมเหล่านี้ให้กับชาวพม่าแทนซึ่งก็จะต้องเกี่ยวข้องกับการขึ้นเงินเดือน ลดจำนวนชั่วโมงทำงานลง และ เปิดโอกาสก้าวหน้าทางการทำงานเช่นกัน และในระดับล่างสุดคือนักโทษที่ทำหน้าที่เป็นผู้คุม ซึ่งในแง่ที่เป็นกลจักรสำคัญที่เคลื่อนคุไปได้ก็มีความสำคัญอย่างมากแต่ในอีกแง่ก็ใช้อำนาจในทางที่ผิดและทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง อย่างไรก็ตามเขาเสนอว่าควรลดการมีอยู่ของนักโทษเหล่านี้จนในที่สุดไม่ให้มีอำนาจเหนือนักโทษคนอื่นอีกต่อไป ซึ่งการเปลี่ยนผู้คุมจากชาวอินเดียมาเป็นชาวพม่าก็จะเข้ามาแก้ปัญหาการสื่อสารไม่เข้าใจกันระหว่างผู้คุมและนักโทษให้หมดไปและทำให้นักโทษที่เป็นผู้คุมไม่ได้รับสิทธิพิเศษและกลับไปอยู่ในสถานะดั้งเดิมของตนเอง⁵⁴

นอกจากเรื่องที่เป็นประเด็นใหญ่แล้ว Paterson ยังมีข้อเสนออีกมากมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงคุกพม่าให้ดียิ่งขึ้น เช่น เรื่องระบบการใช้แรงงาน เรื่องการจัดตั้งคุกพิเศษสำหรับผู้ชายอายุ 19 - 25 ปีเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการใช้แรงงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้เขาจะนำเสนอการปฏิรูปมากมายแต่กลับมองข้ามเรื่องสำคัญไป คือ การปฏิรูปสภาพความเป็นอยู่ของนักโทษภายในคุก ทั้งเรื่องอาหาร ยา การนอน การกิน สภาพแวดล้อมการทำงาน การให้การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ ไปจนถึงระบบการลงโทษต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเนื่องด้วยนักโทษในคุกคือชาวพม่าที่ไม่มีความจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่เท่าคุกในอังกฤษ

และจากการนำเสนอการปฏิรูปมากมายของ Paterson ทางรัฐบาลพม่าเองก็มีปฏิกิริยาตอบสนองอยู่บ้าง โดยข้อเสนอบางอย่างก็ยอมรับนำมาปฏิบัติใช้ แต่บางข้อเสนอก็ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ซึ่งในส่วนของข้อเสนอที่จะช่วยลดปัญหาคนล้นคุกก็ได้นำมาปฏิบัติใช้โดยให้นักโทษเหล่านี้خذใช้โทษผ่านการทำงานรับใช้สาธารณะ เช่น การสร้างถนน ทำงานในเหมือง เป็นต้น ในปลายทศวรรษ 1920 มีค่ายแรงงานนักโทษเกิดขึ้น 2 ค่ายด้วยกัน ซึ่งค่ายเหล่านี้ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งเหมืองของรัฐบาลในเมือง Alon และเมือง Mokpalin และมีรายงานในกลางทศวรรษ 1930 ว่าค่ายแรงงานนักโทษทั้งสองค่ายนี้มีรูปแบบเหมือนค่ายชั่วคราวแต่ว่ามีนักโทษอยู่ในค่ายนี้กว่าหนึ่งในแปดของประชากรนักโทษชาวพม่าทั้งหมด ในเรื่องการจัดสถานัดสันดานและโรงเรียนฝึกอาชีพให้สำหรับนักโทษเด็กก็ได้มีการดำเนินการจัดตั้งและเปิดใช้ในกลางปี 1931 ณ เมือง Thayetmyo ในพม่าตอนกลาง

แต่ในส่วนข้อเสนอนอื่น ๆ ดูเหมือนว่าจะเป็นไปได้ยากในการนำมาปฏิบัติได้จริง อย่างเช่น เรื่องการปฏิบัติใช้โครงการควบคุมความประพฤติ เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่เรื่องความต้องการในการใช้ผู้คุมชาวพม่าแทนที่ชาวอินเดีย ก็มีความพยายามปฏิบัติแล้วแต่ผลปรากฏออกมาว่า ชาวพม่านั้น

⁵⁴ Ibid., 298-299.

แทบจะไม่มีควมสนใจในการทำงานในคุก เรื่องความพยายามในการลดอำนาจของนักโทษที่ทำหน้าที่เป็นผู้คุมก็เช่นกัน พยายามปฏิบัติแล้วแต่การจะดำเนินการได้นั้นต้องจ้างงานเจ้าหน้าที่ภายในคุกเพิ่มแล้วดูเหมือนว่าภาระด้านการเงินที่แพงขึ้นอย่างมาคนั้นจะเป็นอุปสรรคที่ทำให้ดำเนินการไม่ได้

และแน่นอนว่าข้อเสนอสุดโต่งของ Paterson ในเรื่องที่ให้ฆาตรกรและโจรพื้นเมืองทั้งหลายไปอยู่ที่เกาะอันดามันก็ถูกปฏิเสธอย่างทันทีทันใด เนื่องจากได้มีการยกเลิกการใช้วิธีการเนรเทศแล้วในส่วนของการบริหารงานท้องถิ่นก็กล่าวหาว่าไม่สามารถหาพื้นที่เหมาะสมกับการเป็นทัณฑนิคมตามที่ต้องการได้ อีกทั้งข้อเสนองานที่เขาที่ไม่ต้องการให้นักโทษคนใดอยู่ในคุกเกินกว่า 2 ปี ได้เลย อาจเป็นเพราะการที่วิธีการนี้ทำให้คุกพม่าหลายแห่งจะต้องกลับมาทบทวนและตระหนักถึงหน้าที่ที่แท้จริงของการมีอยู่ของคุกที่จะต้องมุ่งปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงนักโทษ ทำให้ข้อเสนอนี้ถูกปฏิเสธโดยไม่ได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมเลย⁵⁵

จากประเด็นปัญหาหลักของคุกพม่าเรื่องคนล้นคุก ก็ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่อย่างมากภายในคุก โดยเฉพาะในช่วงปี 1919 ที่พบว่ามียัตราการตาย 29 คนต่อหนึ่งพันคนถือว่าเป็นตัวเลขอัตราการตายที่สูงมาก เพราะแม้จะมีความพยายามในการลดอัตราการตายลงแต่ด้วยภาวะคนล้นคุกก็ทำให้เป็นไปได้อย่างยิ่งขึ้น เช่น โรคฉี่หนู โรค เมื่อโรคนี้เกิดขึ้นภายในคุกที่มีภาวะคนล้นคุกการแพร่กระจายของโรคก็เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและยากต่อการควบคุม อีกทั้งความพยายามในการแยกคนไข่ออกมาเพื่อทำการรักษาเป็นไปได้อย่างยากมาก และนอกจากปัญหาคคนล้นคุกแล้วยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวของนักโทษเอง กล่าวคือนักโทษส่วนมากที่ถูกส่งเข้ามาจับโทษในคุกมักจะเป็นกลุ่มคนที่มีสุขภาพร่างกายที่แย่มากอยู่แล้ว ซึ่งส่วนมากก็จะเป็นพวกติดฝิ่นด้วย เช่นในรายงานปี 1916 ที่พบว่า ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดในพมามีสุขภาพย่ำแย่มาก และคนกลุ่มนี้ส่วนมากก็จะถูกนำตัวเข้ามาอยู่ภายในคุก อีกทั้งในปี 1927 ที่มีปฏิบัติการกวาดล้างพวกเร่ร่อนไร้บ้านและจัดการกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ ก็ยิ่งทำให้ภายในคุกมีนักโทษสูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก เนื่องจากคนเหล่านี้ถูกบีบบังคับให้ต้องก่ออาชญากรรมเนื่องจากอายุ อาการเจ็บป่วยต่าง ๆ และอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้อัตราการตายภายในคุกสูงขึ้น ก็เพราะนโยบายของคุกพม่าเองที่มีการส่งนักโทษภายในคุกไปยังสถานที่อื่นเพื่อทำงานสาธารณะหรือไปยังค่ายแรงงานนักโทษทั้งหลาย ซึ่งแน่นอนว่านักโทษที่ถูกส่งตัวไปก็มักจะเป็นนักโทษที่มีสุขภาพดี แข็งแรงทำให้สัดส่วนของนักโทษที่คงเหลืออยู่ภายในคุกมีแต่นักโทษสูงอายุ นักโทษที่มีอาการเจ็บป่วย ร่างกายอ่อนแอไม่สามารถทำงานได้ ปัจจัยทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่าสุขภาพของนักโทษภายในคุกอยู่ในสถานะย่ำแย่อย่างมาก⁵⁶

อย่างไรก็ตามก็พบว่ามีกรปฏิรูปหลายอย่างเพื่อที่จะลดอัตราการตายลง การออกมาตรวจการป้องกันและรักษาโรคที่เป็นสาเหตุหลักในการตายของนักโทษในคุกคือ โรคบิดและโรคอุจจาระร่วง โดยการยกระดับ

⁵⁵ Ibid., 300-301.

⁵⁶ Ian Brown, "Death and Disease in the Prisons of Colonial Burma," 2-5.

สุขลักษณะภายในคุกให้ดีขึ้น ดูแลความสะอาดและถูกสุขลักษณะตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูก การจัดเตรียมอาหาร น้ำดื่มที่สะอาด ไปจนถึงการกำจัดของเสียภายในคุก การพัฒนาดังกล่าวมีมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งรายงานปี 1935 ที่มีจำนวนนักโทษในคุกตาย 200 คน เหลือเพียง 17 คนเท่านั้นที่ตายจากโรคนี้ การปรับปรุงโดยเฉพาะเรื่องของน้ำดื่มที่สะอาดนั้น มีบันทึกไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1900 ที่น้ำดื่มทั้งหมดจะต้องผ่านการต้มสุกและตั้งแต่ปี 1929 เป็นต้นไปน้ำสะอาดต้องใส่คลอรีนให้สะอาดเพื่อป้องกันโรค⁵⁷

โรคอื่น ๆ ก็เช่นกันทางคุกก็มีมาตรการแทรกแซงและป้องกันรักษาโรคด้วย เช่น โรคไข้ทรพิษหรือฝีดาษ โรคกาฬโรค โรคมาลาเรีย และโรคอหิวาต์ (อหิวาตกโรค) เป็นต้น โดยทางคุกให้ความสำคัญน้อยกว่าก็เพราะว่าอัตราการตายของนักโทษจากโรคเหล่านี้ถือว่าน้อยมาก ทำให้ผ่านมุมมองของคุกโรคเหล่านี้เป็นภัยคุกคามที่น้อยกว่าโรคอุจจาระร่วง อย่างไรก็ตามก็มีรายงานเกี่ยวกับการป้องกันโรคเช่นกัน เมื่อพบการระบาดของโรคฝีดาษและกาฬโรคก็มีการฉีดวัคซีนหรือปลูกฝีป้องกันให้ ส่วนโรคมาลาเรียเมื่อเกิดขึ้นในคุกก็มีการให้ยาควินินขนานใหญ่กับเหล่านักโทษ และเมื่อพบผู้ป่วยอหิวาตกโรค ภายในคุกมีมาตรการกำหนดยุติที่เป็นพาหะนำโรคผ่านการประกาศลดโทษให้กับนักโทษคนใดก็ตามที่จับและฆ่าหนูภายในคุกได้ มาตรการมากมายนี้สุดท้ายแล้วในปี 1935 ก็มีรายงานถึงความสำเร็จในการลดอัตราการตาย โดยจากจำนวนนักโทษที่ตาย 200 คน ตายจากกาฬโรคและโรคมาลาเรียเพียงอย่างละ 5 คน และพบนักโทษตายจากอหิวาตกโรคเพียงแค่คนเดียวเท่านั้น⁵⁸

หลังจากที่แก้ปัญหาโรคอุจจาระร่วงได้ คนตายจากโรคนี้น้อยลง โรคปอดบวมและวัณโรค ก็กลายเป็น 2 โรคที่เป็นสาเหตุการตายหลักของนักโทษภายในคุก โดยจากรายงานก็ปรากฏความพยายามอย่างมากในการป้องกันรักษาโรค ทั้งการสร้างสถานพยาบาลขึ้นที่ Myingyan เพื่อเป็นพื้นที่ใหม่ในการใช้รักษาผู้ป่วยวัณโรค เพราะว่าพื้นที่ในมณฑลเจียนี้มีความชื้นน้อย อากาศแห้งเหมาะแก่การรักษาโรค ในปี 1922 กล่าวว่าแม้กระทั่งโรงพยาบาลทั่วไปภายนอกคุกยังไม่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญรักษาเลย แต่ภายในสถานพยาบาลนี้มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการดูแลและในกลางทศวรรษ 1930 มีมากกว่า 50 เตียงในการรองรับคนไข้ อีกทั้งมีระบุแผนในการจะสร้างคุกใหม่เพื่อนักโทษวัณโรคโดยเฉพาะต่างหากเลยแต่ก็ไม่ปรากฏขึ้นจริงเนื่องจากเหตุผลด้านการเงินถูกตัดบเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ⁵⁹ แต่สังเกตว่าแม้จะดูเหมือนใส่ใจอย่างมากในการแก้ปัญหาแต่ก็ยังล้มเหลวในการลดการตายจากโรคนี้ได้ เนื่องจากปัญหาที่เห็นได้ชัดมากและถูกมองข้ามคือ ด้วยสภาพความเป็นอยู่ภายในคุกเองที่แออัด ทำให้การแพร่เชื้อโรคเป็นไปได้ง่ายตายและรวดเร็ว อีกทั้งนักโทษใหม่ที่เข้ามาก็มักจะเป็นนักโทษที่ติดเชื้อส่วนมาก

⁵⁷ Ibid., 5-7.

⁵⁸ Ibid., 7-8.

⁵⁹ Ibid., 8-9.

ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาและปฏิรูปคุกพม่าในสมัยอาณานิคมอังกฤษก็มาจากหลายปัจจัยด้วยกัน โดยการพัฒนาปฏิรูปภายในคุกให้ดีขึ้นนี้ เป็นไปอย่างดีมากจนกระทั่งมีคำกล่าวที่ว่า “ชีวิตในคุกอาจจะดีกว่าชีวิตภายนอกคุก” ทั้งหลักฐานที่ว่า การปฏิรูปทั้งหลายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้มาจากการสั่งการของทางกรุงลอนดอนแต่เกิดจากทางผู้บริหารงานคุกพม่าเองที่มีความคิดความพยายามในการปฏิรูปคุกเพื่อเป้าหมายสูงสุดในการปิดคุกลงไม่ใช่สร้างคุกเพิ่ม⁶⁰ ซึ่งข้าหลวงใหญ่หัวหน้างานบริหารงานด้านคุกขณะนั้นก็คือ พันตรี P.K. Tarapore ไปดูงานถึงประเทศอังกฤษและต้องการที่จะปฏิรูปคุก ทำให้การปฏิรูปทั้งหลายที่เกิดขึ้นเกิดจากตัวของข้าหลวงใหญ่คุกในพม่า หรือตัวพัศดีสูงสุดของพม่าเองในแต่ละคุกไม่ได้เกิดจากคำสั่งส่วนกลาง⁶¹

ซึ่งปัจจัยที่ไม่พูดถึงไม่ได้เลยก็คือ จากการที่ข้าหลวงใหญ่และพัศดีสูงสุดทั้งหมดที่ดูแลทำงานด้านคุกก็มักจะเป็นแพทย์ทหารที่ย้ายจากตำแหน่งทางทหารมาอยู่ในตำแหน่งพลเรือน เมื่อยามไม่มีสงครามและอีกเหตุผลก็เพื่อคอยฝึกฝนใช้ทักษะฝีมืออยู่เสมอเพื่อที่ว่าจะไม่ทิ้งล้าไปเลยทีเดียวและสามารถฟื้นฟูนำทักษะที่ดีทางแพทย์เหล่านี้กลับมาใช้ได้ด้วยเวลาไม่นานเมื่อว่าต้องเผชิญสงครามอีกครั้ง โดยคนที่สนใจงานคุกก็มีมากเนื่องจากด้วยคุณนั้นเป็นที่เหมาะในการทำงานด้านการแพทย์และให้โอกาสในการพัฒนาวิจัยโดยเฉพาะด้านการผลิตวัคซีนป้องกันโรคทั้งหลาย ทำให้คุกเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับแพทย์เหล่านี้ในการเข้ามาบริหารดูแลอย่างประหลาด เขาจะได้ประสบการณ์ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ ทางด้านกฎหมาย การบริหารจัดการ การสุขภาพจิต ความรู้ด้านจิตวิทยาและยา⁶² และจากการที่พวกเขาส่วนมากมักเป็นแพทย์ทหารทำให้เป็นเหมือนกับหน้าที่ความรับผิดชอบของพวกเขาที่จะทำให้นักโทษภายใต้การดูแลของพวกเขา มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามความสามารถของพวกเขาในฐานะแพทย์⁶³

อีกทั้งการปฏิรูปต่าง ๆ โดยเฉพาะการปฏิรูปด้านการแพทย์ที่ดูเหมือนว่าจะขับเคลื่อนไปด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรมที่มีมากขึ้นในทางปฏิบัติ แต่จริง ๆ แล้วไม่ใช่เลย ความคิดเรื่องมนุษยธรรมนั้นไม่เคยปรากฏให้เห็นเลยในขณะนั้น สำหรับความต้องการที่แท้จริงคือ ความต้องการในการที่จะคงไว้ซึ่งระเบียบวินัยและระบบระเบียบของสังคม และการจะคงไว้ซึ่งอำนาจและระเบียบวินัยได้ต้องทำการลดอัตราการเกิดโรค และอัตราการตายของนักโทษภายในคุกลง อีกทั้งการมองว่าคุกเป็นเหมือนสถาบันอำนาจใหม่ที่มีไว้เพื่อปรับปรุง

⁶⁰ Ian Brown, “A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma’s Prisons,” 302.

⁶¹ Ian Brown, “Death and Disease in the Prisons of Colonial Burma,” 16.

⁶² Ian Brown, “A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma’s Prisons,” 303-304.

⁶³ Ian Brown, “Death and Disease in the Prisons of Colonial Burma,” 16.

เปลี่ยนแปลงปรับพฤติกรรมของนักโทษภายในคุก การที่คุณจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องการนักโทษที่มีสุขภาพที่ดี แข็งแรงไม่เจ็บป่วยถึงจะสามารถทำให้ขบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ใช้ได้ผลกับนักโทษ⁶⁴

อีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้มีการปฏิรูปต่าง ๆ ก็คือ การไม่ปฏิรูปคุกให้มีหน้าที่อย่างที่มีสมควรจะเป็นเปรียบเสมือนคุกเป็นภัยคุกคามทางอำนาจของผู้ปกครอง โดยการเปลี่ยนแปลงทางความคิดทางด้านระบบการลงโทษเหมือนกับที่อื่นๆก็คือ การที่การจ้องจ่ากักขังกลายเป็นมาตรการหลักในการลงโทษ การที่ไม่สมัยก่อนนักโทษจะต้องถูกเขียนตายฆ่าทิ้งหรือถูกเนรเทศไปก็ไม่มีเหตุผลจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องเอาใจใส่กับความเป็นอยู่ของนักโทษมากนัก แต่เมื่อการจ้องจ่ากักขังเป็นมาตรการหลักนักโทษจำนวนมากอยู่ด้วยกันเป็นเวลานานจึงต้องเอาใจใส่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของนักโทษด้วย เพราะมันเกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจของเจ้าอาณานิคมในด้านนอกด้วยเช่นกัน เพราะถ้าเกิดว่านักโทษในคุกป่วยอำนาจของเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่เหนือนักโทษคนนั้นก็ลดลง เนื่องจากนักโทษที่ป่วยก็มักจะไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่เคร่งครัด เป็นเหมือนภัยคุกคามอำนาจการบริหารงานของตัวเอง⁶⁵ อีกทั้งถ้าเกิดนักโทษภายในมีอัตราการเกิดโรคมาก ก็สามารถที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมภายนอกได้ เพราะว่าตัวคุกเองตั้งอยู่ในพื้นที่กลางเมืองหรือเรียกว่าใจกลางเมืองที่มีความสำคัญ ซึ่งก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คุกเป็นที่จับตามองและเป็นที่ต้องควบคุมเข้มงวดใส่ใจมากขึ้นอีกด้วย

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงความคิดเรื่องระบบการลงโทษ ทำให้โทษจ้องจ่าเป็นมาตรฐานทุกคนต้องรับโทษเหมือนกัน จะต่างกันไปที่เพียงช่วงระยะเวลาความสั้นยาวของโทษ แต่เรื่องของชีวิตและความตายเหมือนกันทุกคน ทำให้ต้องเข้ามาใส่ใจ สรุปแล้วการเข้ามาใส่ใจและปฏิรูปคุกทั้งหมดที่กล่าวมานี้ดูเหมือนว่าจะเป็นไปในทางที่มีมนุษยธรรมมากขึ้นแต่สุดท้ายแล้วเจตนาหลักของการทำคุกให้ดีขึ้นก็เพื่อยุยะสำคัญทางอำนาจและต้องการให้คุกเป็นสถานที่ที่คงอยู่ซึ่งระเบียบวินัยและการจัดระเบียบเข้มข้นและคงไว้ซึ่งระบบระเบียบของสังคม⁶⁶

การที่คุกพม่าเกิดการปฏิรูปขึ้นยังเชื่อมโยงกับความคิดและการปฏิบัติด้านการบริหารคุกกับนานาชาติด้วย ในปี 1925 ปรากฏการจัดการประชุมนานาชาติสหภาพโทษสถาน (International Penitentiary Congress) ขึ้นสำหรับอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีข้าหลวงใหญ่ของพม่าเองเข้าร่วม ผู้ที่ทำงานด้านคุกของทั้งฟิลิปปินส์ สเตรทส์เซ็ทเทิลเมนต์ส สยาม และข้าหลวงของดัตช์ก็เข้าร่วมด้วย ทั้งแนวคิดเรื่องคุกสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักโทษการจัดตั้งสถานดัดสันดานสำหรับนักโทษเด็กและ

⁶⁴ Ibid., 1.

⁶⁵ Ibid., 17-18.

⁶⁶ Ibid., 19.

การจัดทำหลักสูตรอบรมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคุก⁶⁷ ก็เป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้คุกพม่ามีความคิดและความพยายามในการปฏิรูปคุกพม่า อีกทั้งการปรับปรุงพัฒนาคุกไม่ใช่เรื่องแปลกเลยถ้ามองจากมุมมองที่ว่า การลดอัตราการตายเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารงานในคุก

ทั้งนี้การปฏิรูปเกิดขึ้นได้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า อาชญากรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้และมนุษย์หรืออาชญากรก็สามารถทำให้เปลี่ยนแปลงได้ เห็นได้ชัดเจนจากประโยคนั้น คือ “The vagrant can be fed, the addict broken, the dacoit disciplined.” เมื่อมีความคิดว่าเปลี่ยนแปลงอาชญากรรมหรืออาชญากรได้ก็ทำให้มีความพยายามในการทำทุกอย่างเพื่อที่จะปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงมัน อย่างไรก็ตามแนวคิดการปฏิรูปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็มาจากผู้บริหารใหญ่ระดับสูงที่ต้องได้รับความคิดในการต้องการเปลี่ยนแปลงอาชญากรให้กลับมาเป็นเมืองที่ดีของสังคมเมื่อออกจากคุกแล้ว แต่ส่วนการบริหารท้องถิ่นก็มักจะไม่ได้สนใจมองเรื่องนั้น แต่เรามองเพียงแค่ออกจากอาชญากรออกไปจากสังคม และกังวลปัญหาเรื่องงบประมาณเป็นหลัก และไม่เข้าใจแนวความคิดแบบนั้นทำให้ในท้องถิ่นหลาย ๆ แห่งยังคงดำเนินการแบบเดิมอยู่⁶⁸

จากรายงานปี 1930 ภายในคุกพม่ามีเจ้าหน้าที่ประมาณ 125 คนส่วนมากเป็นชาวอินเดีย และนักโทษในคุกประมาณกว่า 2,000 คนและส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าทั้งหมด และในปลายวันที่ 24 มิถุนายน นักโทษกว่า 1,100 คนก็ดำเนินชีวิตทำงานเหมือนทุกวัน มีเจ้าหน้าที่ไม่กี่คนจับตาดูตามปกติ แต่จากการสอบสวนพบว่ามีนักโทษกว่า 30 คนเห็นว่าเดินเตร็ดเตร่ไปมาอย่างน่าสงสัยอยู่ใกล้บริเวณประตูชั้นใน ในขณะที่รถบรรทุก 2 คันภายในคุกที่มักจะเข้า-ออกคุกเพื่อที่จะนำผลผลิตงานที่ได้จากภายนอกไปจำหน่ายข้างนอกจอดอยู่บริเวณโรงฝึกงาน เมื่อเวลาประมาณบ่าย 3 โมงเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลประตูหรือที่เรียกว่าเจ้าหน้าที่กองหลัง (Rear guard) ได้เปิดประตูชั้นในก็ถูกโจมตีโดยนักโทษกลุ่มดังกล่าว โดยหัวหน้ากลุ่มจลาจล 2 คน ได้แก่ Nga Thein Dan และ Nga Hla ได้เข้าทำร้ายเจ้าหน้าที่และคนขับรถบรรทุกดังกล่าวจนเสียชีวิตและก็เคลื่อนที่ไปยังประตูถัดไป ทางด้านเจ้าหน้าที่มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงชาวยุโรปไม่อยู่มีแต่เจ้าหน้าที่อินเดีย โดยมีการต่อสู้กันอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเจ้าหน้าที่สามารถยึดประตูชั้นในกลับมาได้และกลุ่มนักโทษถอยล่นไปยังโรงฝึกงานไปพร้อมกับนักโทษกว่า 400 คน ซึ่งหีบจับอะไรได้ก็ใช้เป็นอาวุธ ซึ่งในอีกด้านหนึ่ง พลตรี Hare หัวหน้าสูงสุดของกองกำลังทหารตำรวจพร้อมกับนายพล Flowerdew ผู้ตรวจการณคุกได้มารวมตัวกันที่ประตูหลักแล้ว โดยมีการกำกับสั่งงานผ่านพัคตีสูงสุดชาวอินเดียคือ พลตรี Brarucha ได้พยายามเข้ามายังสถานที่เกิดเหตุ ขณะที่นายพล Flowerdew และพลตรี Hare พยายามที่จะเจรจาให้นักโทษทั้งหลายมอบตัว นายพล Flowerdew ก็ถูกยิงเข้าที่แขนซ้ายและทรุดลง และการต่อสู้ยังดำเนินอย่างต่อเนื่องทางฝ่ายนักโทษที่อยู่ในฝ่ายเสียเปรียบกว่าหลายคนเริ่มที่จะยอมมอบตัว หรือ

⁶⁷ Ian Brown, “A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma's Prisons,” 304-305.

⁶⁸ Ibid., 307-308.

เริ่มช้อนตัวให้ปลอดภัย และในเวลาไม่นานเหตุการณ์ก็สงบลง โดยการทำให้นักโทษทั้งหมดยอมสงบลงได้และหยุดการยิงทั้งหมดลงในเวลา 4 โมง 28 นาที⁶⁹

แม้เหตุการณ์จลาจลนี้จะจบลงเพียงเวลาชั่วโง่งกว่า ๆ แต่ถือว่าได้ก่อความเสียหายอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษกว่า 34 คน ตายจากการถูกยิงเป็นสาเหตุหลัก และบาดเจ็บอีกกว่า 60 ราย แต่หัวหน้ากลุ่มจลาจลทั้ง 2 คนรอดชีวิตมาขึ้นศาล ไม่มีระบุว่าบาดเจ็บหรือไม่ และในฝั่งของเจ้าหน้าที่นอกจากนายพล Flowerdew ที่ถูกยิงแล้วมีเจ้าหน้าที่ตาย 2 รายด้วยกันคือ เจ้าหน้าที่กองหลังที่ดูแลประตูและคนขับรถบรรทุก และเจ้าหน้าที่ผู้คุม 6 คนกับตำรวจ 1 คนบาดเจ็บเท่านั้น ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนเลยว่าเหตุการณ์นี้เป็นเหมือนเหตุการณ์จ้องใจสังหารหมู่นักโทษคนพม่า เป็นเหมือนการแก้แค้นให้กับเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคมปีเดียวกันนี้ที่คนอินเดียกว่า 500 คนตายด้วยน้ำมือของคนพม่า เนื่องจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่อินเดียทั้งหลายต่อนักโทษในเหตุการณ์นี้จะเห็นว่าไม่มีความปราณี ในความเป็นจริงแล้วเจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นจะต้องปฏิบัติกับนักโทษอย่างรุนแรงขนาดนี้กับนักโทษที่อาวุธก็หาได้ตามที่หยิบจับได้อีกทั้งยังอยู่ในพื้นที่ที่ถูกปิดล้อมอย่างแน่นหนาอยู่แล้ว ซึ่งทำให้นักโทษเป็นเหมือนภัยคุกคามที่เล็กน้อยมาก แต่ถูกสังหารทั้งอย่างรุนแรงทำให้นำไปสู่ประเด็นความคิดว่าการจลาจลครั้งนี้แม้จะจบในเวลาอันสั้น แต่ก็ทำให้เราเห็นปัญหาโดยเฉพาะเรื่องความตึงเครียดทางเชื้อชาติและการบริหารคุกที่มีปัญหาได้อย่างชัดเจน⁷⁰

ในส่วนของความขัดแย้งระหว่างคนอินเดียและคนพม่าภายในคุกเกิดขึ้นสะท้อนผ่านความตึงเครียดระหว่างผู้คุมและนักโทษอย่างชัดเจน โดยรายงานกล่าวว่ก่อนที่จะมีการปฏิรูปภายในระบบการบริหารงานคุก ไม่มีผู้คุมคนพม่าอยู่เลย ในการเลือกใช้คนอินเดียในการเป็นผู้คุมทำงานภายในคุคนั้นก็มีสาเหตุมาจากการที่คนอินเดียส่วนมากพูดภาษาอังกฤษได้ ทำงานเป็น รู้จักและเข้าใจการทำงานร่วมกับเจ้าอาณานิคมอังกฤษได้อยู่แล้ว อีกทั้งค่าจ้างที่ต่ำและชั่วโมงทำงานที่ยาวนานก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งให้พวกอินเดียที่ยากจนเข้ามาสู่ระบบการทำงานคุกอย่างมาก⁷¹ โดยความตึงเครียดในเรื่องความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติได้แผ่ลงไปยังอีกอย่างมากเมื่อมีปัญหาคอรัปชั่นเกิดขึ้นมากมายภายในหมู่ผู้คุมคนอินเดีย ความรู้สึกที่นักโทษคนพม่าต้องตกอยู่ภายใต้ไม่เพียงเจ้าอาณานิคมอังกฤษแต่ต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของคนอินเดียด้วย เมื่อพูดถึงผู้มีอำนาจที่แท้จริงในระบบการบริหารดำเนินงานของคุกพม่าก็คือ “เหล่าผู้คุมชาวอินเดีย” เป็นความจริงที่โหดร้ายและหลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับคนพม่า⁷² ในการปฏิรูปคุกมีความพยายามที่จะใช้คนพม่าในการทำงานเป็นผู้คุม แต่จากรายงานก็ปรากฏว่าประสบความสำเร็จน้อยมาก เนื่องจากคนพม่าไม่มีความรับผิดชอบ มีสัมพันธไมตรีกับนักโทษที่เกินกว่าที่จำเป็น อีกทั้งไม่ปรากฏผลดีในทุกแง่มุมรวมกับการที่คนพมามองว่า

⁶⁹ James Warren, "The Rangoon jail riot of 1930 and the prison administration of British Burma," 7-10.

⁷⁰ Ibid., 10-11.

⁷¹ Ibid., 21-22.

⁷² Ibid., 24.

การทำงานในคุกไม่น่าสนใจและเป็นที่น่ารังเกียจจากการมีมุมมองเหยียด เชื้อชาติและไม่พอใจการปกครองของอังกฤษ รวมไปถึงเหตุผลจากการสะดวกสบายในการทำงานของเจ้าอาณานิคมต่อคนอินเดียและเหตุผลเรื่องรายจ่ายที่ต่ำในการจ้างงานคนอินเดีย ทำให้ยังคงมีการใช้คนอินเดียในระบบการจัดการบริหารงานภายในคุกอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามการกระทำดังกล่าวแทนที่จะเสริมความมั่นคงและการคงไว้ซึ่งอำนาจอย่างดีของเจ้าอาณานิคมกลับกลายเป็นว่าการใช้คนอินเดียอย่างเดียวเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่สงบในคุก⁷³

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้อาจจะพูดได้ว่าการที่คุกในช่วงนี้เปรียบเสมือนตัวสะท้อนระบบการปกครองของอังกฤษต่อพม่าเพราะว่าคุกที่มีอยู่เดิมแล้วก่อนหน้าอาณานิคมเมื่อถึงยุคที่อังกฤษเข้ามาปกครองกลายเป็นสถาบันทางอำนาจ เครื่องมือควบคุม ลงทัณฑ์และสร้างระเบียบวินัยจึงไม่ถือเป็นเรื่องน่าแปลกอะไรที่อังกฤษพยายามจะเข้ามาปฏิรูปคุกหรือดูแลควบคุมจัดการคุกในอาณานิคมให้เป็นคุกดสมัยใหม่ตามแนวคิดของตนเองเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาณานิคม

⁷³ Ibid., 27-28.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. พม่า ประวัติศาสตร์และการเมือง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์, 2552.

ฟูโกต์ มิแชล. ร่างกายใต้บังคับ. แปลโดย ทองกร โภคธรรม. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2547.

โรเบิร์ต เอช. เทย์เลอร์. รัฐในพม่า. แปลโดย พรรณงาม เจริญธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์, 2550.

วิลลา วิลัยทอง. “ทัณฑ์เขากาล” ของจิตร ภูมิศักดิ์ และผู้ต้องขังการเมือง. กรุงเทพฯ: มติชน, 2556.

สายพิน ศพุทธิมงคล. คุกกักขัง: อำนาจและการต่อต้านขั้วขึ้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

นายแพทย์ประยูร สายบำรุง. “การราชทัณฑ์ในประเทศพม่า.” ทัณฑ์วิทยา, 5 (ธันวาคม 2482): 445-461.

ภาษาอังกฤษ

Anoma Pieris. Hidden Hands and Divided Landscapes: A Penal History of Singapore's Plural Society. University of Hawaii Press, 2009.

E D Cuming. In the shadow of the pagoda sketches of Burmese life and character. London: W H Allen, 1897.

Henry Gouger. A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burma 1824-26. London: J.Murray, 1860.

J.S. Furnivall. Colonial Policy and Practice. New York University Press, 1956.

John F. Cady. A History of Modern Burma. Cornell University Press, 1958.

Norbert Finzsch and Robert Jutte. Institutions of confinement: hospitals, asylums, and prisons in Western Europe and North America, 1500-1950. Washington, D.C.: German Historical Institute, 1996.

Ian Brown. “A Commissioner Calls: Alexander Paterson and Colonial Burma’s Prisons.” Journal of Southeast Asian Studies 38, 2 (June 2007): 293-308.

Ian Brown. “Death and Disease in the Prisons of Colonial Burma.” Journal of Burma Studies 14 (2010): 1-20.

James Warren. "The Rangoon jail riot of 1930 and the prison administration of British Burma." South East Asian Research 10, 1 (March 2002): 5-29.

Jonathan Saha. "Madness and the Making of Colonial Order in Burma." Modern Asian Studies 47, 2 (March 2013): 406-435.

Taylor C. Sherman. "Tensions of colonial prison punishment: perspectives on recent developments in the study of coercive networks in Asia, Africa and the Caribbean." 7, 3: 659-377.

Thet Thet Wintin and Ian Brown. "Colonial Burma's Prison: continuity with its pre-colonial past?." IIAS Newsletter 39 (December 2005): 5.

เครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์

Alexander Paterson, "Borstal in Burma: A week's experiment." Newspaper SG.
<http://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Article/singfreepressb19260601-1.2.79.aspx>
(accessed April 1, 2015).

Jonathan Saha. "Picturing Convicts' Bodies in Colonial Burma." Available from
<https://jonathansaha.wordpress.com/2014/01/05/picturing-convicts-bodies-in-colonial-burma/>
(February 13, 2015).

Leslie K. Roane. "Rangoon Central Jail." Available from.
<https://johnckelley.wordpress.com/photos/rangoon-central-jail> (March 21, 2015).

คุก กับ การลงทัณฑ์ : ยุทธวิธีของ ลี กวน ยิว ต่อการสร้างชาติสิงคโปร์ ภายหลังการประกาศเอกราชปี 1965 - ปัจจุบัน

วสันต์ ทรายคำ

สิงคโปร์เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามีกฎระเบียบที่เคร่งครัด และมีการควบคุมพฤติกรรมของประชากรอย่างเข้มงวดมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก โดยสิงคโปร์มีการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจังและมีบทลงโทษสูงในการกระทำผิดต่าง ๆ เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องการค้า ยาเสพติด สิงคโปร์ให้ความสำคัญกับบทลงโทษนี้มากถึงขั้นแขวนคอผู้กระทำความผิด¹ ส่วนบทลงโทษอื่น ๆ ก็มีความรุนแรงมาก ไม่เว้นแม้แต่การกระทำผิดในชีวิตประจำวัน แต่ถึงแม้ว่าสิงคโปร์จะมีบทลงโทษที่เด็ดขาดและรุนแรงจนดูเกือบ ๆ จะเรียกได้ว่าไม่ศิวิไลซ์เท่าใดนัก จนทำให้เป็นที่จับตามองขององค์กรนิโทษกรรมสากลและองค์กรระดับนานาชาติอื่น ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าสิงคโปร์เป็นประเทศพัฒนาแล้วประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินมั่งคั่งที่สุดประเทศหนึ่งในโลก ผู้วิจัยจึงได้ตั้งข้อสังเกตในความเชื่อมโยงของสองสิ่งที่ตรงกันข้ามกันนี้ว่ามีส่วนส่งเสริมหรือขัดขวางกันอย่างไร

เมื่อประกาศเอกราชและแยกตัวออกมาจากมาเลเซียในปี 1965 สิงคโปร์ในขณะนั้นปราศจากทรัพยากรธรรมชาติและตลาดภายในประเทศขนาดใหญ่ จึงเริ่มพัฒนาจาก “การลงทุน” ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์² รัฐบาลลงทุนจ้างผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ชั้นนำจากทั่วโลกมาสอนนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างเต็มที่โดยหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถไปทำงานได้ทั่วโลก กลายเป็นว่านโยบายดังกล่าวมีประสิทธิผลมาก สถาบันระหว่างประเทศต่างพากันจัดอันดับให้ “กำลังคน” ของสิงคโปร์มีผลิตภาพ (Productivity) เทียบเท่ากับคนในสหรัฐและประเทศพัฒนาอื่น ๆ และมีบางสำนักยกย่องให้เป็นกลุ่มคนที่ดีที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของโลกด้วยซ้ำ²

¹ โปรดอ่านรายละเอียดเรื่องนี้ใน เฟลต ทอม, จับเข้าคุกลีกวนยิว, แปลโดย สุรนนท์เวชชาชีวะ; และนางนุชสิงหเดชะ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2555).

² Carl A. Trocki, Singapore Wealth power and the culture of control (New York: Routledge, 2006), p.157-159.

สิงคโปร์เน้นหนักในเรื่องของความสามัคคีและความเสมอภาคมีปฏิบัติกับคนทุกชาติ อย่างเท่าเทียมกัน ในเรื่องของการศึกษาใช้หลายภาษา ในทางกฎหมายปฏิรูปสหภาพแรงงาน อีกทั้งในด้านสวัสดิการของประชาชน เช่น การขยายบริการด้านการแพทย์และสุขอนามัยการสร้างโรงเรียนสร้างอาคารสงเคราะห์ที่ทันสมัยขึ้นมาแทนสลัม เป็นต้น³ จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่าสถาบันต่าง ๆ ที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นในสิงคโปร์ในระหว่างการสร้างชาตินั้นล้วนเป็น “สถาบันแห่งการจำกัด” ทั้งสิ้น⁴ ซึ่งการกำเนิดของสถาบันเหล่านี้เริ่มขึ้นมาจากระบบการจัดการเรือนจำในยุโรปภาคพื้นทวีปและเมื่อเกิดการล่าอาณานิคมสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้จึงได้ถูกเผยแพร่เข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงสิงคโปร์ที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษด้วยเช่นกัน

จึงสันนิษฐานว่า การที่สิงคโปร์สามารถพัฒนาประชากรให้มีศักยภาพเทียบเท่าประเทศที่มีขนาดใหญ่กว่าหลายเท่าในระดับโลกได้ มาจากการเริ่มพัฒนาระบบเรือนจำและระบบกฎหมายอาญา โดยเรือนจำในสิงคโปร์นั้น มีความแตกต่างจากระบบเรือนจำของยุโรปอยู่พอสมควร เช่น การสร้างเรือนจำความมั่นคงสูง (Maximum Security Prison) โดยลักษณะของเรือนจำความมั่นคงสูงสุดคือ เมื่อเดินเข้าไปจะมองไม่เห็นผู้ต้องขังจะเห็นแต่อาคารและรั้วตาข่ายเท่านั้น ผู้ต้องขังจะถูกควบคุมจำกัดให้อยู่ในตัวอาคารและเขตสนามเล็ก ๆ ในแต่ละแดนย่อย ๆ กิจกรรมภารกิจหลักของเรือนจำมั่นคงสูงสุดคือ การควบคุม ดังนั้นในเรือนจำสูงสุดไม่มีการฝึกวิชาชีพหรือการทำงานผู้ต้องขังในโรงงาน ทำให้ไม่มีสถานที่ที่จะชักชวนสิ่งของต้องห้ามและไม่มีรถยนต์บรรทุกวัตถุไปฝึกวิชาชีพและขนผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปออกมา ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องขังก็จะมีโอกาสมาพบปะกันตามโรงงานต่าง ๆ⁵ ซึ่งการใช้ระบบขังเดี่ยวในยุโรบนั้นใช้ไม่ได้ผลและถูกยกเลิกไปในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 รวมถึงการลงโทษที่รุนแรงต่าง ๆ ระบบเรือนจำสมัยใหม่ของยุโรปมุ่งเน้นการพัฒนาระเบียบวินัยของผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถกลับมาเป็นพลเมืองปกติได้อีกครั้งรวมถึงมีการบังคับใช้แรงงานแทนการประหารชีวิต⁶

³ ดูรายละเอียดใน เอน.เจ.ไรอัน, *การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์*, แปลโดย ประกายทอง สิริสุข, ม.ร.ว. (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526).

⁴ see Norbert Finzsch and Robert Jutte, *Institutions of confinement : hospitals, asylums, and prisons in Western Europe and North America* (Washington, D.C.: German Historical Institute, 1996).

⁵ นทีจิตสว่าง, “เรือนจำความมั่นคงสูงสุด (Supermax Prison),” เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/479797> (30 มกราคม 2558).

⁶ see Norbert Finzsch and Robert Jutte, *Institutions of confinement : hospitals, asylums, and prisons in Western Europe and North America*.

เพราะเหตุใดระบบเรือนจำของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษมายาวนาน จึงได้มีการจัดการกับระบบกฎหมายอาญาและระบบเรือนจำที่แตกต่างกับเจ้าอาณานิคม วิทยาลัยของรัฐบาลในตอนนั้นเป็นอย่างไร และเพราะเหตุใดสิงคโปร์จึงสามารถใช้ระบบการลงโทษที่ใช้ไม่ได้ผลในยุโรปในการพัฒนาระบบราชทัณฑ์ได้จนสำเร็จ และการจัดการเช่นนี้ทำให้ประชาชนสิงคโปร์รู้สึกอย่างไร มีการพยายามต่อต้านขัดขืนหรือไม่ด้วยข้อสังเกตข้างต้นนี้เองเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

สิงคโปร์ภายหลังการแยกตัวออกจากสหพันธรัฐมาเลเซีย

ภายหลังการรวมตัวกับสหพันธ์ฯ ในปี 1963 ได้เพียงแค่ 2 ปีสิงคโปร์ก็ต้องถูกบีบให้ประกาศเอกราชเนื่องจากความขัดแย้งเพราะปัญหาทางเชื้อชาติและการถูกกีดกันต่อคนที่มีเชื้อสายที่ไม่ใช่มาเลย์โดยในวันที่ 9 พฤษภาคม 1965 พรรคกิจประชาชนนำโดยนาย ลี กวน ยิว ได้ร่วมมือกับพรรคอื่น ๆ อีก 4 พรรคในมาเลเซียเรียกร้องต่อรัฐบาลกลางให้ชาวมาเลเซียเน้นความสามัคคี ความเท่าเทียมกันของทุกเชื้อชาติในมาเลเซีย แต่ข้อเสนอที่รัฐบาลไม่สามารถทำได้ ตนกู อับดุล เราะห์มาน จึงได้เสนอทางออกโดยการแยกประเทศออกจากกัน

ในตอนนั้นมีไม่น้อยที่คิดว่าสิงคโปร์คงไปไม่รอด⁷ สิงคโปร์ต้องเจอกับบททดสอบอย่างหนักในการเป็นประเทศเล็ก ๆ ที่เต็มไปด้วยชาวจีน ถูกชนาบข้างด้วยสองประเทศอิสลามที่ใหญ่กว่าหลายเท่าตัวอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย อีกทั้งในปี 1968 ประเทศสิงคโปร์ก็ต้องเผชิญกับความกระทบกระเทือนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงเนื่องจากอังกฤษจำเป็นต้องตัดทอนรายจ่ายลงจึงได้ประกาศถอนทหารออกจากสิงคโปร์โดยวางเป้าที่จะถอนออกไปในปี 1971 ทำให้รัฐบาลสิงคโปร์นำโดยนาย ลี กวน ยิว นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นต้องพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและความมั่นคงอย่างเร่งด่วน⁸

ภายหลังการประกาศถอนทหารของอังกฤษ ลี กวน ยิว จึงใช้โอกาสนี้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นเพื่อที่จะได้เป็นหัวขอร์ดรงค์เพื่อจัดการกับปัญหาที่จะมีขึ้นเมื่ออังกฤษถอนตัวออกไป และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของชัยชนะตลอดกาลของพรรคกิจประชาชน สิงคโปร์ภายใต้ การบริหารของ ลี กวน ยิว เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมากมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเป็นเพราะเกิดบรรยากาศที่สงบในภาคแรงงาน กฎหมายของ ลี กวน ยิว ขจัดการประท้วงได้อย่างเด็ดขาดในปี 1969

⁷ พิเชียร คุระทอง, ลี กวน ยิว สิงห์มของแห่งเอเชีย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2537), หน้า 30-31.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

ไม่มีการประท้วงแรงงานเลยสักครั้ง⁹ หลังจากนั้นพรรคกิจประชาชนของ ลี กวน ยิว ก็คว้าชัยชนะติดต่อกันอีก 3 สมัยคือในการเลือกตั้งทั่วไปปี 1972 1976 และ 1980 จนถูกค่อนแคะว่าเป็นเผด็จการโดยรัฐสภา¹⁰

แน่นอนว่ารัฐบาล ลี กวน ยิว ไม่ใช่เผด็จการรัฐสภา เพราะรัฐบาลพรรคกิจประชาชนได้รับการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการโดย มิใช่รัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองหรือพยายามชักใยให้รัฐบาลอื่น ๆ มาเป็นรัฐบาลผสมเพื่อเป็นรัฐบาลแห่งชาติแต่อย่างใด ความสำเร็จของรัฐบาลพรรคกิจประชาชนนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ส่วนหนึ่งมาจากความสามารถและประสิทธิภาพในการบริหารพรรค ทั้งความมีเสถียรภาพของสมาชิกและความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสิงคโปร์ไปข้างหน้า มีการวางแผนพัฒนาระบบการศึกษาและเศรษฐกิจอย่างจริงจัง ในช่วงปีแรกหลังแยกตัวออกจากสหพันธ์ 59% ของงบประมาณประจำปีถูกใช้จ่ายไปกับการศึกษาชั้นประถม 27% กับการศึกษาชั้นมัธยมและ 14% สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการศึกษาในระยะแรก เน้นการเพิ่มปริมาณของคนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาให้ได้มากที่สุดเพื่อประชากรทุกคนจะได้รับการพัฒนาให้เป็นแรงงานฝีมือ ซึ่งมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะระหว่างช่วงทศวรรษ 1960-1970 ที่สิงคโปร์เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยอาศัยยุทธศาสตร์การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution Industry: ISI) และภายหลังเปลี่ยนมาเป็นยุทธศาสตร์การผลิตเพื่อส่งออก (Export Oriented Industry: EOI)¹¹ กับอีกส่วนหนึ่งคือการสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่ไม่ส่งเสริมให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านสามารถต่อกรกับรัฐบาลได้เลยนั่นเองโดยวิธีการของพรรคกิจประชาชน ก็คือการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน

การบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน

กฎหมายความมั่นคงภายใน (The Internal Security Act : ISA) เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจบริหารที่จะบังคับใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามการใช้ความรุนแรงต่อบุคคลและทรัพย์สินหรือกระทำการใด ๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยภายในของประเทศสิงคโปร์ โดยรัฐบาลสามารถจับกุมหรือลงโทษผู้ที่ต้องสงสัยว่า บ่อนทำลายความมั่นคงได้โดยไม่ต้องสอบสวนก่อน โดยกฎหมายฉบับปัจจุบันเป็นกฎหมายความมั่นคงภายในที่ร่างขึ้นโดยรัฐสภาของประเทศมาเลเซียฉบับที่ 18 ของปี 1960 และถูกนำมาใช้ในสิงคโปร์ตั้งแต่วันที่

⁹ Singapore Government, "Employment Act (Chapter 91)," available from <http://statutes.agc.gov.sg> (March 21, 2015).

¹⁰ พิเชียร คุระทอง, ลี กวน ยิว สิงห์ผยองแห่งเอเชีย, หน้า 36.

¹¹ สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์, "พินิจการศึกษาไทย: สะท้อนผ่านเลนส์การสร้างชาติและการสร้างคนของสิงคโปร์," Siam Intelligence, เข้าถึงได้จาก <http://www.siamintelligence.com/analysis-thai-education-system-from-singapore-nation-building/> (8 กุมภาพันธ์ 2558).

16 กันยายน 1963 เมื่อตอนที่ประเทศสิงคโปร์รวมกันสหพันธรัฐมาเลเซีย¹² และสิงคโปร์ได้นำมาบังคับในประเทศภายหลังได้รับเอกราชไปแล้ว

เมื่อก้าวขึ้นสู่อำนาจแล้วกฎหมายความมั่นคงภายในถูก ลี กวน ยิว นำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำราบสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคในการบริหารประเทศตามแนวทางของตน และทำให้ฝ่ายค้านวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้อย่างไม่เต็มปากนัก เพราะกลัวว่าจะถูกกฎหมายความมั่นคงเล่นงานเอาได้ ในการเลือกตั้งปี 1972 มีผู้สมัครฝ่ายค้าน 2 คนถูกตัดสินจำคุก 6 เดือน เพราะหาเสียงเลยเถิดเกินไป คนหนึ่งหาเสียงปลุกม็อบถึงกับเรียกร้องให้ประชาชนลอบสังหารผู้นำสิงคโปร์นาย ลี กวน ยิว เสีย ส่วนอีกคนหนึ่งติดคุกเพราะหาเสียงเพลนไปพูดพาดพิงกล่าวหาว่านาย ลี กวน ยิว เป็นอันธพาลใหญ่หมายเลขหนึ่งของสิงคโปร์ และนอกจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้อีกด้วย ทำให้รัฐบาลได้รู้แหล่งที่มาของรายได้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านประสบกับความลำบากในการหาเงินมาสนับสนุนพรรคเพราะอาจถูกทางการเล่นงานได้ จึงไม่น่าแปลกใจที่จะพบว่าม็อบนักโทษการเมืองมากมาย จากความพยายามกำจัดคู่แข่งของ ลี กวน ยิว เพื่อการเถลิงอำนาจตลอดกาลของเขา¹³

เผด็จการรัฐสภา การปกครองด้วยความกลัว

หากจะกล่าวถึงการปกครองด้วยความกลัว สิ่งที่เห็นชัดที่สุดก็คงหนีไม่พ้นกฎหมายอาญาและบทลงโทษที่เด็ดขาดของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าทั้งโลกจับตามองกฎหมายนี้ของสิงคโปร์อยู่ ซึ่งแน่นอนว่าไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านบวก เนื่องจากกฎหมายของสิงคโปร์มีความละเอียดและเข้มงวดมากดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปในสิงคโปร์ต้องระมัดระวังตัวมากเป็นพิเศษ เพราะสิงคโปร์ถือว่านักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่ช้อยกเว้นของการลงโทษต่อการกระทำผิดกฎหมายในสิงคโปร์ ตัวอย่างที่โด่งดังที่สุดเห็นจะหนีไม่พ้นกรณีของนาย ไมเคิล เพย์ ในปี 1994 ที่ถูกพิพากษาให้โบย 6 ครั้ง โทษฐานลักขโมยป้ายบอกทางแถมพ่นสีสเปรย์บนรถยนต์หลายคัน บางคันมีรอยขีดข่วนและมีการปล่อยลมยาง จากการขอของรัฐบาลสหรัฐสมัย บิล คลินตัน ศาลลดโทษให้เหลือโดนโบย 4 ครั้ง¹⁴ หลายฝ่ายในสหรัฐฯออกมาวิพากษ์สิงคโปร์อย่างรุนแรง รัฐบาลสิงคโปร์อธิบายว่าถ้าเป็นคนสิงคโปร์ทำผิดแบบนี้ ก็ต้องรับโทษแบบเดียวกัน

¹² Singapore Government, "Internal Security Act(Chapter 143)," Singapore Statutes Online, available from <http://statutes.agc.gov.sg> (March 21, 2015).

¹³ พิเชียร คุระทอง, *ลีกวนยิวสิงห์ผยองแห่งเอเชีย*, หน้า 63-64.

¹⁴ The NewYork Times, "U.S. Student Tells of Pain Of His Caning In Singapore," available from <http://www.nytimes.com/> (March 22, 2015).

รากฐานของระบบกฎหมายสิงคโปร์นั้นก็เหมือนกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ไม่ใช่ระบบดั้งเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว แต่เป็นระบบที่ถูกสร้างขึ้นในยุคที่อาณานิคมเข้ามา ระบบกฎหมายสิงคโปร์ ถูกสร้างและพัฒนาขึ้นมาจากเจ้าอาณานิคมซึ่งก็คืออังกฤษนั่นเอง¹⁵ สิงคโปร์เริ่มปรากฏว่ามีการใช้ประมวลกฎหมายมาตั้งแต่ปี 1826 โดยผู้ตัดสินคดีความจะเป็นเจ้าหน้าที่จากอินเดีย ต่อมาเริ่มมีการตั้งศาลสูงสุดขึ้นมา เพื่อให้ตัดสินคดีโดยตรงในปี 1934 และสองปีต่อมา ในปี 1936 ก็ได้สร้างเรือนจำข้างฮีขึ้นเพื่อรองรับนักโทษ ท้องถิ่นที่กระทำความผิดตามกฎหมายของสิงคโปร์ และระบบกฎหมายก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน¹⁶

สำหรับกฎหมายอาญาที่สิงคโปร์ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นกฎหมายที่ถูกอังกฤษปฏิรูปมาเพื่อเป็นกฎหมายหลักของสหพันธรัฐมลายูในปี 1963 ซึ่งต่อมาสิงคโปร์ได้แยกตัวออกมาเป็นสาธารณรัฐสิงคโปร์ และกฎหมายอาญาของสิงคโปร์นั้นแยกขาดออกจากกันอย่างชัดเจน แต่ทั้งสองประเทศก็ยังยึดโยงเอาร่างกฎหมายที่อังกฤษได้ร่างไว้ก่อนหน้านี้เป็นสำคัญ ในปัจจุบันมาเลเซียได้ยกเลิกกฎหมายบางข้อที่เห็นว่ารุนแรงหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนเกินไป เช่น กฎหมายรักษาความมั่นคงภายใน และกฎหมายป้องกันการปลุกระดมให้เกิดความไม่สงบ ในขณะที่สิงคโปร์ยังคงใช้กฎหมายทั้งสองอยู่¹⁷

บทลงโทษทางอาญาของสิงคโปร์สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทหลัก ๆ ด้วยกัน ซึ่งสามารถแจกแจงได้ดังนี้¹⁸

1. การกระทำผิดที่มีโทษประหารชีวิต ได้แก่ การค้ายาเสพติด และการฆาตกรรม
2. การกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบเข้าเมือง ลักลอบทำงาน
3. การกระทำผิดเกี่ยวกับการตัดสินบนเจ้าหน้าที่
4. การกระทำผิดเกี่ยวกับการก่อจลาจลหรือชุมนุมประท้วง
5. การกระทำผิดทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น ไม่ทิ้งขยะในถังขยะ ปัสสาวะในที่สาธารณะ ข้ามถนนในที่ห้ามข้าม ชื้อหรือขายบุหรี่หนีภาษี เป็นต้น

นอกเหนือจากบทลงโทษดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีบทลงโทษในคดีอาญาที่ไม่ค่อยพบเห็นในประเทศอื่น ๆ เช่น กฎหมายบังคับให้คู่สมรสต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเยี่ยงสามีภรรยาเป็นเวลาอย่างน้อย 7 ปี¹⁹ ทั้งนี้เพราะ

¹⁵ see G.W. Eartholomew, *The Singapore Legal System* (Singapore: Society in Transition, 1976).

¹⁶ Conference on legal development in Asean Countries part V : Singapore. (n.p., n.d.), 2(B).

¹⁷ Chan Wing Cheong, *Neil Morgan and Stanley Yeo, Criminal Law in Malaysia and Singapore* (Singapore: LexisNexis, 2011), p.5-6.

¹⁸ see Koh, Kheng Lian. *Criminal law*, (Singapore: Malaya Law Review, Faculty of Law, University of Singapore, 1977).

¹⁹ Ibid., 72.

อัตราการทำงานและการคลอดบุตรของสิงคโปร์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากประชาชนไม่นิยมแต่งงานเพราะคิดว่าการแต่งงานเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย และทำให้ไม่มีเวลาในการทำงาน รัฐบาลจึงต้องแก้ไขด้วยการออกกฎหมายนี้ขึ้นมา ทำให้สามารถมองเห็นได้ว่ากฎหมายอาญาของสิงคโปร์นั้นมีความละเอียดและจำเพาะเจาะจงมากกว่ากฎหมายของหลายประเทศทั่วโลก หรือแม้แต่ในอังกฤษที่เป็นต้นแบบของกฎหมายอาญาสิงคโปร์เอง เนื่องจากรัฐบาล มีความสามารถที่จะเข้าไปควบคุมประชาชนในระดับปัจเจก ใช้กฎหมายปกครองประชาชนให้ตกอยู่ภายใต้ความกลัวที่จะกระทำผิด เป็นบีกบราเธอร์ที่คอยจับตามองผู้คนอยู่เสมอ

ควบคุมคุก เท่ากับ ควบคุมคน

กระบวนการยุติธรรมของสิงคโปร์ในช่วงหลังได้รับเอกราชเป็นไปด้วยความเข้มงวดและเด็ดขาด มีขั้นตอนที่ชัดเจนและโปร่งใส หากมีผู้กระทำความผิดขึ้นในสิงคโปร์ ก็จะดำเนินกระบวนการไปตามขั้นตอน ยกเว้นก็แต่ผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายความมั่นคงภายในเท่านั้น

เมื่อตำรวจจับกุมผู้กระทำความผิด ตั้งข้อหาและผ่านกระบวนการฟ้องร้องคดีโดยอัยการ กระทั่งได้รับการตัดสินโทษโดยศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกจะถูกส่งต่อมาที่เรือนจำ โดยแต่ละเรือนจำนั้น จะถูกแบ่งออกเป็นสามระดับด้วยกัน ได้แก่ เรือนจำความมั่นคงสูง (maximum security prison) เรือนจำความมั่นคงระดับกลาง (medium security prison) และเรือนจำความมั่นคงระดับต่ำ (minimum security prison) โดยจะแบ่งตามลักษณะโครงสร้างอาคารของแต่ละเรือนจำ และประเภทของผู้ต้องขังที่ถูกส่งเข้าไป นักโทษในคดีอุกฉกรรจ์ เช่น คดีค้ายาเสพติด หรือคดีฆาตกรรม จะถูกส่งเข้าไปอยู่ในเรือนจำความมั่นคงสูง เพื่อจำคุกเป็นระยะเวลานาน จำคุกตลอดชีวิต หรือรอการประหาร²⁰

อย่างไรก็ตาม มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในวงการราชทัณฑ์ในหลายประเทศรวมทั้งในสิงคโปร์เองด้วย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางประชากรของผู้ต้องขังที่มีลักษณะร้ายกาจและทำงานเป็นเครือข่าย มีอิทธิพลมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่มีมากขึ้น ทำให้หลายประเทศประสบกับปัญหาในการควบคุมผู้ต้องขังดังกล่าวโดยพบว่ากำแพงเรือนจำและวิธีการควบคุมแบบเดิมไม่สามารถใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว และหันไปรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยการสร้างเรือนจำอีกประเภทหนึ่งที่มีระดับความมั่นคงสูงกว่าเรือนจำมั่นคงสูง คือ เรือนจำมั่นคงสูงสุด (Supermaximum Security Prison) เรียกสั้น ๆ ว่า 'Supermax Prison'

ลักษณะของเรือนจำความมั่นคงสูงสุดนั้น เมื่อเข้าไปในเรือนจำมั่นคงสูงสุดจะมองไม่เห็นผู้ต้องขัง จะเห็นแต่อาคารและรั้วตาข่ายเท่านั้น ผู้ต้องขังจะถูกควบคุมจำกัดให้อยู่ในตัวอาคารและเขตสนามเล็ก ๆ

²⁰ Chase Riveland, "Supermax Prison : Overview and General Consideration," available from <http://static.nicic.gov/Library/O14937.PDF>, (March 24, 2015).

ในแต่ละแดนย่อย ๆ กิจกรรมภารกิจหลักของเรือนจำมั่นคงสูงสุด คือการควบคุม ดังนั้น ในเรือนจำจะไม่มีการฝึกวิชาชีพหรือการทำงานผู้ต้องขังในโรงงาน ภารกิจด้านอื่น ๆ ที่เคยมีอยู่ในเรือนจำทั่วไปก็ลดน้อยลงไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษา การอบรมด้านต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่ทำให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสรวมตัวกันหรือพบปะกันระหว่างแดน โดยกิจกรรมของผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะเป็นการอ่านเขียนหนังสือในห้อง หรือออกกำลังกายเล็ก ๆ กับโต๊ะปิงปอง หมากรุก หมากระดาน และวิ่งเล่นภายในสนามแดนย่อย เป็นการทำกิจกรรมในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์เปิดเสรีในแดนย่อยโดยไม่มีโอกาสได้ออกมานอกแดน แม้แต่การพบแพทย์หรือพยาบาลก็จะพบภายในอาคารรวมติดกับแดนย่อยโดยไม่มีโอกาสพบปะกับผู้ต้องขังแดนอื่น แต่ในบางประเทศเรือนจำมั่นคงสูงสุดจะใช้ระบบขังเดี่ยวอย่างสิ้นเชิงโดยผู้ต้องขังจะมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่จำเป็นภายในห้องครบ เพราะจะต้องถูกควบคุมอยู่ในห้องตลอด 23 – 24 ชั่วโมง ในบางโอกาสอาจออกมารับแสงแดดในแดนย่อยข้าง ๆ ที่มีอยู่เล็กน้อยสำหรับคน ๆ เดียวเท่านั้น²¹

การสร้างเรือนจำความมั่นคงสูงสุดในสิงคโปร์นั้น นับเป็นก้าวแรกของการปฏิรูปเรือนจำที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งจำนวนนักโทษที่เพิ่มขึ้นจนก่อให้เกิดปัญหานักโทษล้นคุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษที่ 1990 ซึ่งมีจำนวนนักโทษสูง ถึง 16,000 คน และเพิ่มสูงสุดในปี 2003 ด้วยจำนวนนักโทษถึง 18,000 คน และทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่มีสัดส่วนนักโทษต่อเจ้าหน้าที่มากที่สุดในโลกอีกด้วย นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานของเรือนจำซึ่งส่วนใหญ่มีอายุการใช้งานมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษทั้งยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่นจำนวนนักโทษ พฤติกรรมของนักโทษ และฐานความผิดของนักโทษ เป็นต้น²² นอกจากเรือนจำชาวฮีจะเป็นเรือนจำความมั่นคงสูงสุดของสิงคโปร์แล้ว เรือนจำในเครือชาวฮีที่เพิ่งแล้วเสร็จในปี 1994 คือเรือนจำหญิงและศูนย์ฟื้นฟูและบำบัดยาเสพติดชาวฮีก็เป็นอีกหนึ่งเรือนจำความมั่นคงสูงสุดของสิงคโปร์เช่นกัน ซึ่งก่อนหน้านี้จะมีการปฏิรูปนั้นคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังนั้นไม่ได้ดีเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่ในเรือนจำดูแลผู้ต้องขังไม่ทั่วถึง ทำให้นักโทษทะเลาะวิวาทกันเอง ผู้คุมเองไม่มีความใส่ใจในการห้ามปรามผู้ต้องขัง งานเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้เงินเดือนที่ค่อนข้างต่ำทำให้เป็นอาชีพที่ไม่ได้รับความนิยม สิงคโปร์จึงถูกจัดให้เป็นประเทศที่มีอัตราเจ้าหน้าที่ต่อนักโทษมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก

เรือนจำสิงคโปร์ในช่วงก่อนการปฏิรูปนั้นจะปรากฏให้เห็นสิ่งที่คนสิงคโปร์ทั่วไปเรียกกันว่า “ยุคมืด” ภาพในห้องขังนั้นมีแต่การทะเลาะวิวาทภายในห้องขัง นักโทษที่อยู่มานานรังแกนักโทษที่เข้ามาใหม่ คนเข้มแข็งกดขี่คนอ่อนแอกว่า อาหารของนักโทษที่อ่อนแอจะต้องตกเป็นของนักเลงโตภายในเรือนจำ มีการลักลอบนำเข้า

²¹ Ibid.

²² ผันหยก บุญสวยขวัญ, “ระบบราชทัณฑ์สิงคโปร์”, Royal Thai Embassy Singapore, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiembassy.sg/sites/default/files/Singapore%20Prison%20Service.pdf> (1 เมษายน 2558).

และซื้อขายบุหรี่ภายในเรือนจำ ต้องอาบและดื่ม น้ำจากชักโครก เนื่องจากน้ำในการอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ ใช้แปรงสีฟันของตนเองในการทำมาสะอาดบริเวณใกล้เคียง นักโทษที่เป็นเกย์หรือเลสเบี้ยนพยายามข่มขืน นักโทษที่ตนต้องตา เจ้าหน้าที่เอาเปรียบและกลั่นแกล้งนักโทษเนื่องจากสายตาของรัฐไม่ทั่วถึง นักโทษมีความพยายามจะฆ่าตัวตาย เป็นต้น²³

จากลักษณะของระบบเรือนจำความมั่นคงสูงสุดที่ได้กล่าวไปข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถตั้งข้อสังเกตถึงสิ่งที่สะท้อนออกมาจากระบบการปกครองของสิงคโปร์ ว่ามีความคล้ายคลึงกับการจัดระบบเรือนจำอยู่มากทีเดียว โดยเฉพาะการทำให้ประชาชนรู้สึกที่ไม่สามารถหลบซ่อนจากสายตาของรัฐได้ ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว ควบคุมทุก ๆ การกระทำ มีการแบ่งแยกคนในระดับปัจเจกให้อยู่ในสถาบันอันเป็นตำแหน่งแห่งที่ของตนอย่างชัดเจน ไม่เว้นแม้กระทั่งการควบคุมที่อยู่อาศัย (นโยบายการเคหะแห่งชาติ) การออกกฎหมายที่เข้มงวด และควบคุมถึงระดับครัวเรือน บทลงโทษที่รุนแรง อีกทั้งในเรื่องของสิทธิทางการเมืองแสดงความคิดเห็น ด้านการเมืองรัฐพยายามจะสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่ไม่เอื้อให้ฝ่ายค้านเติบโต ทั้งการขัดขวางด้านเงินสนับสนุน และการเข้าไปควบคุมพื้นที่สื่อ ด้วยอำนาจของกฎหมายรักษาความมั่นคงภายใน²⁴ และถึงแม้สิงคโปร์จะบอกว่าตัวเองเป็นประชาธิปไตย แต่การปกครองด้วยพรรคเพียงพรรคเดียวยาวนานตลอดตั้งแต่ได้รับเอกราชมาจนถึงปัจจุบัน และวิธีการในการยื่นหยัดอยู่ในอำนาจของพรรคกิจประชาชนนั้นจะถูกค่อนข้างและเป็นเผด็จการรัฐสภาก็คงไม่แปลก รัฐบาล ลี กวน ยิว แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เข้าไปควบคุมร่างกายของผู้คน ทำให้ประชาชนชาวสิงคโปร์ใช้ชีวิตเหมือนกับเป็นนักโทษที่อาศัยอยู่ในเรือนจำ ความมั่นคงสูงสุดขนาดใหญ่ ที่ถูกเรียกว่าประเทศสิงคโปร์

สาเหตุของการปฏิรูปเรือนจำ ช่วงปี 1999-2007

เมื่อประชาชนรู้สึกตัวว่าถูกควบคุม พวกเขาไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดต่อแนวคิดของรัฐ ไม่สามารถประท้วงหรือรวมกลุ่มเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านการกระทำบางประการที่เห็นว่ารัฐกระทำอย่างไม่เหมาะสมได้ โลกาวัดนี้ทำให้ทั้งโลกเชื่อมถึงกันได้ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เมื่อประชาชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันในความเป็นจริงได้ พวกเขาจึงได้เลือกใช้สื่อจากต่างชาติในการเรียกร้องให้ประชาชนชาวสิงคโปร์หันมาสนใจในสิ่งที่รัฐบาลกระทำรุนแรงต่อนักโทษและผู้กระทำความผิดทางอาญาที่ต้องได้รับโทษที่รุนแรงโดยไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างประเทศ และผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ และพวกเขาก็จะใช้อำนาจระดับนานาชาติที่ได้รับข่าวสารนี้ในการกดดันให้รัฐบาลทำตามข้อเรียกร้องของประชาชน

²³ Inmate [pseud.], "My life experience in Changi Prison (Cluster B)," SGFORUMS, available from <http://sgforums.com/forums/3545/topics/436375> (March 21, 2015).

²⁴ Ibid., 137-138.

โดยองค์กรที่ถูกตั้งให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น องค์กรสิทธิมนุษยชนสากล องค์กรนิโทษกรรมสากล องค์กรเครือข่ายต่อต้านโทษประหารแห่งเอเชียสมาคมเพื่อการลดอันตรายสากล เป็นต้น

มีประชาชนหลายกลุ่มทั้งในและนอกประเทศที่เรียกร้องให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตภายในสิงคโปร์ เพราะกฎหมายการแขวนคอตายนั้นถูกใช้มาตั้งแต่ยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษ แต่รัฐบาลก็ยังยืนยันที่จะคงไว้ซึ่งโทษประหารนี้ เนื่องจากมีแนวคิดว่าการประหารชีวิตคือการป้องปรามการกระทำความผิดร้ายแรงที่ได้ผลที่สุด โดยประชาชนมีการออกแคมเปญ Singapore Anti-Death Penalty ขึ้นเพื่อเรียกร้องให้ประชาชนร่วมมือกันคัดค้านโทษประหารจากรัฐบาล

หรือแม้แต่ักโทษการเมืองที่ต้องหลบหนีออกนอกประเทศไปเนื่องจากถูกกีดกันจากรัฐบาลในแง่ของจุดยืนทางการเมือง ทำให้หากไม่หลบหนีออกนอกประเทศก็ต้องจบชีวิตลงที่เรือนจำพวกเขาเหล่านี้จึงไปใช้ชีวิตอยู่ที่ต่างแดน และเขียนหนังสือที่มีเนื้อหาโจมตีรัฐบาล ลี กวน ยิว ทั้งในเรื่องการเมืองและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เหมาะสม เช่น นาย Francis Soew ที่หลบหนีไปอยู่สหรัฐอเมริกาหลังจากที่ถูกส่งจำคุกด้วยกฎหมายรักษาความมั่นคงภายใน เขาได้เขียนหนังสือ 3 เล่มที่พูดถึงชีวิตภายในห้องขัง และชีวิตภายนอกห้องขังที่ให้ความรู้สึกเหมือนกับอยู่ในคุกยิ่งกว่าชื่อเรื่อง To Catch a Tartar: A Dissident in Lee Kuan Yew's Prison และหนังสือของ Clement Mesenas ชื่อ Dissident Voice ที่พูดถึงเหล่าผู้ที่ยืนอยู่ตรงข้ามกับรัฐบาลพรรคกิจประชาชนทั้งหมด ว่าพวกเขาต้องพบเจอกับอะไรบ้าง เป็นต้น

แต่การต่อต้านขัดขืนของประชาชนก็ยังไม่ส่งผลให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปกฎหมายอาญาและปฏิรูปเรือนจำ จนกระทั่งการเข้ามาของ อินเทอร์เน็ต ในช่วงศตวรรษที่ 21 แม้ว่าสิงคโปร์จะแสดงให้เห็นถึงการเริ่มปฏิรูปเรือนจำแล้วในปลายศตวรรษที่ 20 แต่ถึงกระนั้นความก้าวหน้าของการปฏิรูปก็มาเพิ่มมากขึ้นในปี 2003 เนื่องจากประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น อีกทั้ง ยังสามารถส่งข้อมูลต่าง ๆ สู่อำนาจได้ง่ายดายยิ่งขึ้นด้วย แม้ว่ารัฐบาลจะมีความเข้มแข็งมากในการจำกัดข้อมูลที่เข้าถึงได้ หากแต่ประชาชนก็ยังมีช่องทางที่จะเข้าถึงข้อมูลได้อยู่ดี โลกาภิวัตน์นับเป็นตัวช่วยสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีอำนาจในการที่จะต่อรองกับรัฐได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากองค์กรระดับนานาชาติ และกลุ่มผู้สนับสนุนทั้งในและนอกประเทศ

การปฏิรูปของนาย Chua Chin Kiat อธิบดีกรมราชทัณฑ์ตั้งแต่ปี 1998-2007

ปัจจัยที่ถือว่านำมาซึ่งความสำเร็จของการปฏิรูปครั้งนี้ คือการขึ้นมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ของนาย Chua Chin Kiat กระบวนการปฏิรูปของนาย Chua เป็นไปอย่างเป็นระบบและครอบคลุม ทั้งนี้ด้วยการให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของ SPS (Singapore Prison Service) ในฐานะกลไกสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายด้วยการเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นการบำบัดฟื้นฟูผู้ที่กระทำผิดให้สามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงอีกครั้งหนึ่ง ภายใต้แนวคิด "Captains of Lives" ซึ่งนาย Chua Chin Kiat ได้กล่าวว่าเป็น "แนวคิดที่ยกระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำจากที่เคยเป็นเพียงที่คุมขังนักโทษมาสู่การเป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงนักโทษไปในทางที่ดีได้ด้วยการใช้แนวทางการบำบัดฟื้นฟู

กล่าวคือ เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติต่อนักโทษอย่างแน่นแฟ้น ยุติธรรม และเปรียบตนเองประหนึ่งแบบอย่างที่ดีให้กับนักโทษ ด้วยความเชื่อที่ว่า นักโทษหรือผู้กระทำผิดทุกคนมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง แต่หากต้องเป็นความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยตนเองด้วย ฉะนั้นนักโทษที่ไม่พร้อมหรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในฐานะเจ้าหน้าที่ SPS หรือ Captains of Lives จะช่วยนักโทษเหล่านั้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในที่สุด”²⁵

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ของสิงคโปร์เห็นว่าควรมีการแบ่งแยกนักโทษออกเป็นสามระดับอย่างชัดเจน จึงได้มีการสร้างเรือนจำแยกกันตามความมั่นคง และแบ่งแยกนักโทษออกเป็นระดับ A B C และ D เพื่อส่งไปไว้ตามเรือนจำที่ถูกแบ่งเอาไว้ เช่น ถ้าถูกจัดให้เป็นนักโทษระดับ A ก็จะถูกส่งไปที่เรือนจำความมั่นคงสูงสุดเพื่อการดูแลและฟื้นฟูนักโทษให้กลับมาเป็นพลเมืองดีได้อย่างง่ายดายและรวดเร็วขึ้น โดยจะมีทีมนักจิตวิทยาและเจ้าหน้าที่คอยแบ่งแยกนักโทษตามระดับจิตใจและการกระทำความผิดอันเป็นผลให้ถูกคุมขัง²⁶ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าหากพูดถึง Supermax Prison หรือเรือนจำความมั่นคงสูงสุด ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อปูทางในการปฏิรูปเรือนจำก่อนปี 1999 และยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน คงไม่สามารถนึกภาพออกได้ว่าจะสามารถฟื้นฟูให้นักโทษกลับมาเป็นพลเมืองได้อย่างไร อย่างที่เคยพบเห็นตัวอย่างจากเรือนจำในยุโรปในศตวรรษที่ 19 ที่ได้นำเอาการขังเดี่ยวมาใช้เพื่อควบคุมนักโทษในเรือนจำ และสุดท้ายระบบนั้นก็ล้มสลายไป เนื่องจากไม่สามารถฟื้นฟูนักโทษให้กลับมาเป็นพลเมืองได้ นักโทษมีแต่จะสุขภาพจิตตกต่ำลง หรืออาจกลายเป็นโรคจิตเภทไปในที่สุด เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การขาดการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นเป็นเวลานาน ๆ ทำให้เกิดความบอบช้ำทางจิตใจมากกว่าจะฟื้นฟู อีกทั้งการไม่มีการฝึกอบรมวิชาชีพใด ๆ แต่เหตุใดแม้จะปฏิรูปเรือนจำแล้วยังมีการใช้เรือนจำแบบความมั่นคงสูงสุดอยู่ อีกทั้งเรือนจำความมั่นคงสูงสุดของสิงคโปร์ยังได้รับรางวัลจากนานาชาติมากมายอีกด้วย

เรือนจำในความควบคุมของ Singapore Prison Service มีทั้งหมด 15 แห่งอันประกอบด้วยเรือนจำความมั่นคงสูงสุด 4 แห่ง ความมั่นคงระดับกลาง 9 แห่ง ระดับปานกลาง 1 แห่ง และระดับต่ำอีก 1 แห่ง²⁷

สำหรับแนวคิดของการขังเดี่ยวภายในเรือนจำความมั่นคงสูงสุดนั้น นาย Chua มองว่านักโทษระดับ A สมควรต้องถูกควบคุมในกรณีพิเศษ และการปล่อยให้นักโทษร้ายแรงเหล่านี้อยู่ปะปนกับนักโทษที่กระทำความผิดสถานเบาจะทำให้ชักจูงกันไปในทางที่ผิด และทำให้นักโทษมีโอกาสออกไปกระทำผิดซ้ำได้ง่ายกว่า จึงได้สร้างเรือนจำความมั่นคงสูงสุดขึ้น โดยต้นแบบของเรือนจำความมั่นคงสูงสุดคือเรือนจำชายฮี Cluster A

²⁵ ibid, 27.

²⁶ Ibid, 47.

²⁷ Singapore Prison Service, “The Prison Story,”.

ซึ่งถูกเรียกว่า The Changi Prison Complex (CPC) ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อที่จะควบคุมนักโทษได้อย่างแน่นหนาแทนการใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมากในการสอดส่องตรวจตรา²⁸ เนื่องจากบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ แม้จะมีมากขึ้นแล้วจากการปฏิรูป ที่เพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการให้กับเจ้าหน้าที่ แต่เป้าหมายของ CPC คือสามารถบรรจุนักโทษได้กว่า 23,000 คน ในพื้นที่อันจำกัด จึงต้องวางแผนในการใช้เจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์สูงสุดในการควบคุมเท่านั้น

ข้อความข้างต้น คือ ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลฝั่งภาครัฐ ทั้งจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์สิงคโปร์ และจากผู้อำนวยการเรือนจำชายฮี ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐพยายามนำเสนอข้อมูลว่าการปฏิรูปเรือนจำนั้นมีแต่จะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ทั้งตัวนักโทษ เจ้าหน้าที่ และประชาชนชาวสิงคโปร์ นำเสนอด้านที่ดีของการใช้เรือนจำ ความมั่นคงสูงสุดในการคุมขังนักโทษ เพื่อการฟื้นฟูจิตใจ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแลความปลอดภัย และคอยเป็นผู้นำให้นักโทษก้าวไปในทิศทางที่รัฐกำหนดนั้นเป็นสิ่งที่ดี การกระทำเช่นนี้ ทำให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์ไม่เพียงเป็นเครื่องมือของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกทหรอนิกส์ต่าง ๆ บอกลาเรื่องราวและมุมมองของตนเพื่อให้โลกได้รับรู้ หรือเพื่อรวบรวมคนเพื่อลุกขึ้นต่อต้านขัดขืนรัฐเท่านั้น แต่รัฐก็สามารถใช้มันได้ตอบกับประชาชนได้เช่นกัน ทั้งการโฆษณาชวนเชื่อด้วยสื่อถึงการประสบความสำเร็จของการปฏิรูป ทั้งผ่านทางสื่อระดับชาติและระดับท้องถิ่น ความพยายามดังกล่าวส่งผลให้ SPS ได้รับรางวัลด้านโทรทัศน์จำนวนไม่น้อย เช่น รางวัล The Creative Circle Awards และ รางวัล TV Champion of the Year ในปี ค.ศ. 2002 อีกด้วย เพื่อให้รางวัลต่าง ๆ เป็นตัวการันตีว่าสิ่งที่รัฐทำไปนั้นถูกต้องและดีต่อประชาชนชาวสิงคโปร์จริง ๆ²⁹

ในขณะที่ข้อมูลจากอีกด้านหนึ่ง หรือก็คือนักโทษที่ได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ กลับบอกลาเรื่องราวไปในอีกด้านหนึ่ง อดีตนักโทษรายนี้คือ Peter Lloyd ผู้สื่อข่าวของช่อง ABC (Australian Broadcasting Corporation) ถูกจับกุมในข้อหา มีสารเสพติดในครอบครอง โดยขณะนั้นเขาถูกตรวจพบสารเสพติดชนิด methamphetamine ซึ่งรู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อของ 'ไอซ์' ปริมาณ 0.8 กรัม รวมทั้งบุหรี่และไซลิ่งค์ ศาลสั่งจำคุกเขาเป็นเวลาทั้งหมด 10 เดือน แต่เนื่องจากความประพฤติดี จึงได้รับการปล่อยตัวก่อนเวลาที่กำหนด ทำให้เขาถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำชายฮีเป็นเวลาราว 6 เดือนเศษ

เขาเล่าว่าเขาต้องถูกขังเดี่ยวอยู่ภายในห้องแคบ ๆ ขนาดประมาณ 120 ตร.ม. ภายในเรือนจำไม่มีนาฬิกา นักโทษจะไม่ได้รับอนุญาตให้ดูเวลา พวกเขาจะได้รับทราบเวลาจากคำบอกของ ผู้คุม หรือจากการดูโทรทัศน์เท่านั้น ซึ่งโทรทัศน์ภายในเรือนจำจะมีการจำกัดช่องและเวลาที่สามารถดูได้กับผู้ต้องขัง ซึ่งส่วนใหญ่

²⁸ Chua, Chin Kiat, *The Making of Captains of Lives : Prison Reform in Singapore: 1999 to 2007*, p.94.

²⁹ ผืนหยก บุญสวยขวัญ, “ระบบราชทัณฑ์สิงคโปร์”.

จะเป็นข่าว หรือสารคดีเกี่ยวกับชาติ ละครเนวประโลมโลกต่าง ๆ จะไม่ได้รับอนุญาตให้ดูได้ภายในเรือนจำ นักโทษจะต้องใส่ตรวนที่เท้าและกุญแจมือที่ข้อมือทุกครั้งก่อนที่จะก้าวขาออกจากห้องขัง ซึ่งพวกเขาไม่มีโอกาสมากนักที่จะได้ออกจากห้องขัง พวกเขาต้องทานอาหารทั้งสามมื้อภายในห้องขัง คนเดียวที่พวกเขาสามารถพูดคุยด้วยได้คือผู้คุมที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลพวกเขา ผู้คุมจะนำอาหารทั้งสามมื้อมาส่งให้พวกเขาตามเวลา และจะคอยนั่งเฝ้านักโทษอยู่ไม่ห่างตลอดเวลา 24 ชั่วโมง โดยผู้คุมจะผลัดเปลี่ยนกันไปตามกะของแต่ละคน³⁰

ปีเตอร์ไม่จำเป็นต้องกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางร่างกายของเขาเลย มีกล้องวงจรปิดติดตั้งอยู่แทบทุกที่ในเรือนจำ ไม่เว้นแม้แต่ในห้องน้ำ เขาสามารถมั่นใจในความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายโดยผู้ต้องขังคนอื่นได้ ซึ่งเขาก็ได้เขียนบอกไว้ในหนังสือของเขาว่าเหล่านักโทษเองก็ไม่ได้มีความต้องการอยากจะทำร้ายใคร เช่นเดียวกัน ทุกคนที่อยู่ที่นี่มองว่าตนเองเป็นเหยื่อที่ถูกกระทำจากมือที่มองไม่เห็นมากกว่า³¹

เขามักถูกผู้คุมกำชับเรื่องอย่าพูดคุยกับนักโทษด้วยกัน เพราะนักโทษเหล่านั้นไว้วางใจไม่ได้ ผู้คุมจะมีหน้าที่คอยจัดหาสิ่งของจำเป็นและแนะนำเขาในทุก ๆ เรื่อง เพื่อให้เขารู้สึกไว้วางใจในตัวผู้คุม และหวาดระแวงนักโทษคนอื่น ๆ ซึ่งแน่นอนว่านักโทษทุกคนถูกทำแบบเดียวกัน ในทุก ๆ วันเขาไม่ได้ทำอะไรมากนัก ในช่วงสามเดือนแรกเขาไม่ได้รับอนุญาตให้ออกไปยังพื้นที่ออกกำลังกาย แต่เมื่อเขาสามารถออกไปได้แล้วนั้น กิจวัตรประจำวันของเขาก็คือการวิ่ง ทานอาหาร เข้าห้องน้ำ อาจได้ดูโทรทัศน์บ้างในบางครั้ง แต่แน่นอนว่าระหว่างที่ดูจะไม่มีมีการพูดคุยกันระหว่างนักโทษ ผู้คุมจะคอยจับตามองเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา³² ปีเตอร์ใช้ชีวิตอยู่ในห้องขังได้เพียงไม่นานเขาก็รู้สึกเหมือนกำลังจะเป็นบ้า เขาอธิบายว่าแทบจะพูดคุยกับมดได้ท่ามกลางสภาพความเป็นอยู่แบบนั้น การไม่ได้พูดคุยสื่อสาร หรือมีกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ ไม่ได้สัมผัสกับบรรยากาศภายนอก มีแค่เพียงห้องขังที่ทั้งร้อนและมืดทำให้เขารู้สึกยิ่งกว่าคำว่าแย่³³ จากคำบอกเล่านี้เองที่ทำให้พอจะคาดเดาได้ว่าเหตุใดผู้ต้องขังภายในเรือนจำจึงไม่กระทำผิดซ้ำสอง เพราะการกลับเข้าไปอยู่ในเรือนจำที่มีบรรยากาศเช่นนั้นคงทำให้พวกเขามีสุขภาพจิตที่ไม่สมบูรณ์เป็นแน่ และแน่นอนว่าเมื่อมีเพียงคนเดียวที่จะรับฟังสิ่งที่พวกเขาพูดได้ เขาย่อมต้องเชื่อฟังคน ๆ นั้นอย่างไม่มีเงื่อนไข จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่แนวคิด Captains of Lives จะใช้ได้ผลภายหลังการปฏิรูปเรือนจำสิงคโปร์ ซึ่งการที่อาชญากรรมลดลงมาก อัตรานักโทษที่กลับมาก่อทำความผิดต่ำ มีนักโทษที่พ้นโทษออกไปกลายเป็นพลเมืองดี เป็นแรงงานที่จะขับเคลื่อน

³⁰ Peter Lloyd, *Inside Story : From ABC foreign correspondent to Singapore prisoner #12988* (Crows Nest, N.S.W. : Allen & Unwin, 2010), p. 35.

³¹ Ibid, 38.

³² Ibid, 204.

³³ Ibid, 210.

เศรษฐกิจ แต่สภาพจิตใจของนักโทษในขณะถูกคุมขังนั้นดูเหมือนจะขัดต่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งแน่นอนว่าประชาชนส่วนใหญ่ทั่วไปไม่ทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะมันต่างกับการทำร้ายร่างกายที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เมื่อมันเป็นการเข้าควบคุมร่างกาย ควบคุมความคิดของผู้ต้องขังโดยที่พวกเขาไม่รู้ตัว มันก็ย่อมพิสูจน์ได้ยาก ว่าคือการละเมิดจริงหรือไม่ หรือนี่คือสิ่งที่นักโทษเต็มใจทำด้วยตัวเอง

ฟังเสียงของประชาชน? การปฏิรูปกฎหมายอาญา

วันที่ 9 กรกฎาคม ปี 2012 รัฐสภาสิงคโปร์มีการผ่านกฎหมายปฏิรูปการประหารชีวิตสำหรับผู้ต้องหาในคดีค้ายาเสพติด และคดีฆาตกรรมบางประเภท โดยเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิตของผู้ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การแพร่กระจายของยาเสพติด มีหน้าที่เป็นแค่ผู้ส่ง หรือผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต ซึ่งทำให้สำนักคิดชอบชั่วดี ในการกระทำความผิดบกพร่อง ซึ่งจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากนักจิตวิทยาที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ยืนยันเสียก่อน จากเดิมที่ศาลจะต้องสั่งประหารชีวิตผู้ที่มียาเสพติดเกินกว่ากฎหมายกำหนดเพียง สถานเดียวโดยไม่มีการผ่อนผัน กลับเป็นศาลสามารถสั่งจำคุกตลอดชีวิตแทนได้ อีกทั้งผู้ค้ายาเสพติด บางประเภทที่ต้องถูกจำคุกตลอดชีวิตก็ให้เปลี่ยนเป็นจำคุกไม่ต่ำกว่า 20 ปีแทน ในกรณีของการคดีฆาตกรรม นั้น ผู้พิพากษามีอิสระในการตัดสินโทษจำคุกตลอดชีวิตแก่บุคคลที่มีความผิดฐานฆาตกรรม หากบุคคลนั้นไม่มี เจตนาฆ่าจนเป็นสาเหตุให้ถึงแก่ความตาย อีกทั้งยังได้หารือกับทนายของนักโทษที่รอการประหารกว่า 34 คน ถึงการพิจารณาโทษใหม่ หลังจากผ่านร่างกฎหมายนี้แล้ว³⁴

คำถามคือ ทำไมต้อง 2012 ? ความจริงที่ว่ามีการเรียกร้องให้ยกเลิกโทษประหารขององค์กรสิทธิ มนุษยชนต่าง ๆ เกิดขึ้นมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าเสียงเรียกร้องจากประชาชนนั้นจะเป็น ส่วนหนึ่งที่ส่งผลผลักดันให้เกิดการผลักดันร่างกฎหมายอาญาใหม่จนผ่านการพิจารณาในที่สุด แต่เหตุผล ที่นอกเหนือจากนั้นคือสิงคโปร์ประสบกับภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวตลอดปี 2012 โดยเติบโตแค่เพียง 1.2% ซึ่งนับว่าต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้มาก เนื่องจากเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ยุโรปและญี่ปุ่นมีความอ่อนแอ จุด อัตราการเติบโตทางสิงคโปร์ให้ตกต่ำลง เนื่องจากการค้าขายของสิงคโปร์ผูกอยู่กับกลุ่มประเทศเหล่านี้เป็นหลัก รวมทั้งบางอุตสาหกรรมมีปัญหาหนักจากการขาดแคลนแรงงาน ทั้งที่น่าจะโตได้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะเติบโตได้ เพราะปัญหาทางด้านแรงงาน³⁵ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า สิงคโปร์อาจกลับมาพิจารณากฎหมายใหม่เนื่องจาก

³⁴ Ryan Nicholas Hong, "The death penalty in Singapore: revisions and alternatives," Singapore Law Review, available from <http://www.singaporelawreview.org/2012/10/the-death-penalty-in-singapore-revisions-and-alternatives/> (April 12, 2015).

³⁵ The Straits Times, "Economic growth for 2012 is 1.2%, lower than forecasts," The Straits Times, available from <http://www.straitstimes.com/breaking-news/singapore/story/economic-growth-2012-12-lower-forecasts-20121231> (April 12, 2015).

เหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญเพราะต้องการผูกมิตรกับองค์กรระดับนานาชาติ และประสานความร่วมมือในระดับเอเชีย จึงได้ประนีประนอมกับข้อเรียกร้องขององค์กรเครือข่ายต่อต้านโทษประหารแห่งเอเชีย (Anti-Death Penalty Asia Network - ADPAN) ซึ่งมีองค์กรสมาชิกรวมถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ฮิวแมนไรท์วอตช์และสมาคมเพื่อการลดอันตรายสากล (International Harm Reduction Association) ที่ดำเนินการเรียกร้องรัฐบาลทุกประเทศในเอเชียให้ยุติการใช้โทษประหารต่อความผิดด้านยาเสพติดมาตั้งแต่ปี 2009³⁶ และเมื่อปฏิรูปกฎหมายอาญาแล้ว นอกจากองค์กรระดับนานาชาติจะหันมาสนับสนุนสิงคโปร์ในแง่ของเศรษฐกิจแล้วนั้น สิงคโปร์ยังรอดพ้นจากความกังวลถึงที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยหน้า เนื่องจากรัฐบาลสามารถหลีกเลี่ยงจากวิกฤตเศรษฐกิจชะลอตัวไปได้ในปี 2013 โดยเศรษฐกิจกลับมาเติบโตเพิ่มขึ้นถึง 3.55% ถือว่ารัฐบาลสามารถสร้างผลงานได้อีกครั้ง อีกทั้งได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากประชาชนในเรื่องของการปฏิรูปกฎหมายอาญา เป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐสนใจฟังเสียงของประชาชนอีกด้วย

นอกเหนือจากที่กล่าวไปทั้งหมดแล้ว รัฐบาลสิงคโปร์อาจจะตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการอุตสาหกรรมที่ทำให้ต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2012 จึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ใหม่ เพื่อที่จะดึงเอานักโทษมาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม บวกกับการปฏิรูปเรือนจำที่มีขึ้นก่อนแล้ว ในนโยบายให้นักโทษที่พ้นจากความผิดแล้วมาเป็นแรงงานให้กับภาคอุตสาหกรรม ทำให้รัฐบาลตัดสินใจเลือกใช้ประโยชน์จากนักโทษในการให้เป็นแรงงาน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และการปฏิรูปกฎหมายอาญาก็เป็นเหตุผลที่สอดคล้องกัน คือเพื่อให้มีนักโทษที่จะถูกถอด เปลี่ยน และประกอบใหม่ออกมาเป็นทรัพยากรแบบที่รัฐต้องการ การประหารชีวิตที่มากเกินไปจึงกลายเป็นเรื่องเกินจำเป็น เช่นเดียวกับในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่นักโทษถูกเปลี่ยนให้มาเป็นแรงงาน แม้ว่าสิงคโปร์จะผ่านช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมไปแล้ว แต่การจะขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ไปข้างหน้า ทำให้เกาะเล็ก ๆ สามารถต่อรองกับประเทศที่ใหญ่กว่าได้นั้น รัฐบาลได้เล็งเห็นแล้วว่าการใช้ประโยชน์จากแรงงานนักโทษนั้นคือสิ่งสำคัญ

³⁶ Human Rights Watch, “ยุติโทษประหารสำหรับความผิดด้านยาเสพติด,” Human Rights Watch, available from <http://www.hrw.org/zh-hans/news/2009/06/22-1> (April 14, 2015).

บทสรุป

หลังจากได้รับเอกราช รัฐบาลสิงคโปร์เลือกใช้ประโยชน์จากกฎหมายอาญาและระบบคุกที่ได้รับอิทธิพลมาจากการตกเป็นอาณานิคมอังกฤษในการเข้าควบคุมประชาชนเพื่อการสร้างผลประโยชน์แก่รัฐ โดยเฉพาะเมื่อสิงคโปร์เป็นหมู่เกาะเล็ก ๆ ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวจีนแต่อยู่ล้อมรอบไปด้วยประเทศที่เป็นมุสลิมที่มีขนาดใหญ่กว่าหลายเท่า อีกทั้งยังไม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอต่อความต้องการของประชากร ทำให้รัฐจำเป็นต้องบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รัฐบาล ลี กวน ยิว ใช้กฎหมายอาญาที่รุนแรงเพื่อควบคุมให้ประชาชนเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิด รวมถึงจัดคู่แข่งทางการเมืองที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับรัฐด้วยกฎหมายรักษาความมั่นคง ระบบการลงโทษ และระบบคุกในสิงคโปร์ช่วงหลังจากได้รับเอกราชนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันไม่ให้อาณานิคมเก่าเป็นภัยอย่างเป็นการปกครองด้วยความกลัว เมื่อประชาชนพบเห็นจุดจบของผู้กระทำความผิด หรือผู้ที่ต่อต้านรัฐว่าสุดท้ายเขาจบลงอย่างไร ประชาชนส่วนใหญ่ก็จะรู้สึกกลัวและไม่กล้ามีปากเสียงกับรัฐบาล แต่เมื่อโลกาภิวัตน์เริ่มเข้ามาประชาชนเริ่มมีช่องทางมากขึ้นในการพูดในสิ่งที่ตนคิด แสดงออกถึงความรู้สึกในด้านลบต่อรัฐบาลมากขึ้น เมื่อมีความกดดันจากทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งปัญหาภายในของการที่นักโทษล้นคุก เนื่องจากการจับกุมนักโทษจากกฎหมายที่ละเอียดยากเกินไป ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องหันมาปฏิรูปคุกและระบบกฎหมายอาญา ส่วนหนึ่งเพราะปัญหาภายใน แต่อีกส่วนหนึ่งก็เพราะสิงคโปร์เป็นประเทศประชาธิปไตยและรัฐยังต้องการเสียงของประชาชนในการรักษาสถานะทางอำนาจเดิมของตนอยู่ ทำให้เห็นว่าแม้รัฐจะถืออำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแค่ไหน แต่อำนาจก็ไม่ใช่ว่าจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะอำนาจคือความสัมพันธ์ในแนวราบที่มีการกลับข้างกันได้ตลอดเวลา

ภายหลังจากปฏิรูปคุกโดยนาย Chua Chin Kiat อธิบดีกรมราชทัณฑ์คนใหม่ของสิงคโปร์ คุกกลายเป็นสถานที่ซึ่งมีไว้เพื่อบำบัดและฟื้นฟูนักโทษให้กลับมาเป็นพลเมืองที่ดีอีกครั้งผ่านแนวคิด “Captains of Lives” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยกระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำจากเดิมที่คอยคุมักโทษให้ปฏิบัติตามกฎของเรือนจำเพียงอย่างเดียวมาเป็นการเข้าไปควบคุมและปลูกฝังความคิดของนักโทษผ่านระดับจิตใจ โดยการให้ผู้คุมเป็นผู้ชี้นำนักโทษให้เป็นไปในแนวทางที่รัฐต้องการให้เป็นผ่านการทำให้นักโทษรู้สึกโดดเดี่ยวจากคนรอบข้าง โดยวิธีการของการปฏิรูปคือการสร้างเรือนจำความมั่นคงสูงสุดขึ้นมาเพื่อขังเดี่ยวแก่นักโทษคุกฉกรรจ์ และแบ่งแยกนักโทษออกเป็นหลายระดับเพื่อการบำบัดที่แตกต่างกันไป คุกที่แต่เดิมจัดนักโทษให้อยู่รวมกัน ทำให้นักโทษใหม่ต้องอยู่รวมกับนักโทษร้ายแรง และสุดท้ายก็ได้เรียนรู้วิธีการกระทำความผิดวิธีใหม่ ๆ ทำให้เมื่อออกไปจากคุกก็ไปกระทำความผิดอีก รัฐแก้ปัญหานี้ด้วยการจัดประเภทนักโทษที่ทำความผิดสถานเบาอยู่ด้วยกัน และความผิดสถานหนักจะถูกแยกขังเดี่ยว เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำการบำบัดฟื้นฟู (อย่างน้อยเขาก็เรียกอย่างนั้น) ได้อย่างง่ายดายขึ้น อีกทั้งยังคอยดูแลจับตามองนักโทษที่พ้นผิดออกไปแล้ว มีการจัดหางานให้พวกเขาในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้งานนักโทษให้เป็นแรงงานในการ

พัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย ซึ่งผลก็คือรัฐสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้สำเร็จ อีกทั้งรัฐยังได้ปฏิรูปกฎหมายอาญาลดโทษของผู้กระทำความผิดร้ายแรง เช่น คดีค้ายาเสพติดและฆาตกรรมลง ทำให้ได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากประชาชนและเหล่านักโทษ

จะเห็นได้ว่า รัฐใช้ประโยชน์จากคุกและระบบกฎหมายอาญาในการควบคุมประชากรของสิงคโปร์ โดยการหยิบยืมวิธีการจากอังกฤษที่ใช้สถาบันเบ็ดเสร็จเด็ดขาดควบคุมประชากรในอาณานิคม ทำให้สิงคโปร์ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งยังมีรายได้ต่อหัวของประชากรที่มากติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก สามารถมีอำนาจต่อรองกับประเทศมหาอำนาจได้ เป็นเพราะลี กวน ยิว ใช้ยุทธวิธีควบคุมทรัพยากรมนุษย์อันเป็นทรัพยากรเดียวของสิงคโปร์ไว้ได้อย่างเด็ดขาดผ่านระบบคุกและระบบกฎหมายอาญา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

พิเชียร คุระทอง. ลี กวน ยิว สิงห์ผยองแห่งเอเชีย. กรุงเทพฯ: มติชน, 1994.

เพลต, ทอม. จับเข้าคุก ลีกวนยิว. แปลโดย สุรนนท์ เวชชาชีวะ; และ นงนุช สิงหเดชะ. กรุงเทพฯ: มติชน, 2012.

ฟูโกต์, มิเชล. ร่างกายใต้บังคับ. แปลโดย ทองกร โภคธรรม. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2004.

เอน.เจ.ไรอัน. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ประกายทอง สิริสุข, ม.ร.ว.. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 1983.

นภาพรณ ะหวานนท์. “การปฏิรูปเรือนจำ : จากสถาบันการลงโทษสู่ชุมชนแห่งความหวัง” ใน วารสารลุ่มน้ำโขง 10, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2014): 1-19

พิมพ์พร เนตรพุกกณะ. “สองเรือนจำซูเปอร์แม็กซ์ “คุกในคุก” ราชทัณฑ์สร้างขังนักค้ายาเสพติด” วารสารยุติธรรม, (2009).

ภาษาอังกฤษ

Carl A. Trocki. Singapore Wealth, power and the culture of control. New York: Routledge, 2006.

Chan Wing Cheong, Neil Morgan and Stanley Yeo. Criminal Law in Malaysia and Singapore. Singapore: LexisNexis, 2011.

Chua, Chin Kiat. The Making of Captains of Lives : Prison Reform in Singapore: 1999 to 2007. Singapore : World Scientific, 2012.

Clement Mesenas. Dissident Voices : Personalities in Singapore's political history. Singapore: Marshall Cavendish Editions, 2013.

Francis T. Seow. Beyond Suspicion? The Singapore Judiciary. Connecticut: Yale University Southeast Asia Studies, 2006.

Francis T. Seow. To Catch a Tartar: A Dissident in Lee Kuan Yew's Prison. Connecticut: Yale University Southeast Asia Studies, 1994.

Gatrell, V.A.C.. The Hanging Tree: execution and the English people 1770-1868. Oxford: Oxford University Press, 1994.

Koh, Kheng Lian. Criminal law. Singapore: Malaya Law Review, Faculty of Law, University of Singapore, 1977.

Michael Hill and Kwen Fee Lian. The Politics of Nation Building and Citizenship in Singapore. New York: Routledge, 1995.

Michel Foucault. Discipline and punish : the birth of the prison. New York: Pantheon Books, 1977.

Michel Foucault. Madness and Civilization: A History of Insanity in the Age of Reason. New York: Random House, 1965.

Norbert Finzsch and Robert Jutte. Institutions of confinement : hospitals, asylums, and prisons in Western Europe and North America, 1500-1950. Washington, D.C.: German Historical Institute, 1996.

Peter Lloyd. Inside Story : From ABC foreign correspondent to Singapore prisoner #12988. Crows Nest, N.S.W.: Allen & Unwin, 2010.

Pieris, Anoma. Hidden Hands and Divided Landscapes : A Penal History of Singapore's Plural Society In Writing Past Colonialism. Honolulu: University of Hawaii Press, 2009.

Tan Wee Kheng. Development in Singapore Law between 1996 and 2000. Singapore: Sweet & Maxwell Asia a Thomson company, 2001.

เครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์

Inmate [pseud.]. My life experience in Changi Prison (Cluster B). SGFORUMS. Available from <http://sgforums.com/forums/3545/topics/436375> (March 21, 2015).

Singapore Prison Service The Prison Story. Singapore Prison Service Website. Available from <http://www.prisons.gov.sg/content/sps/default.html> (April 3, 2015).

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. พินิจการศึกษาไทย: สะท้อนผ่านเลนส์การสร้างชาติและการสร้างคนของสิงคโปร์. เข้าถึงได้จาก <http://www.siamintelligence.com/analysis-thai-education-system-from-singapore-nation-building/> (8 กุมภาพันธ์ 2015)

การควบคุมระบบโรงเรียนในอาณานิคมอินโดนีส์

กรณีศึกษา กระบวนการผลิตนักเรียนภายใต้ระเบียบอาณานิคม

1901-1940

ณัฐวรรณ ตังเลิศเวชกุล

“โรงเรียน” นอกจากทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ให้การศึกษา และให้โอกาสแล้ว โรงเรียนยังทำหน้าที่เสมือน “เครื่องมือในการควบคุมของรัฐ”¹ ด้วย โดยผ่านเนื้อหาของแบบเรียน ตำรา พื้นที่ สถาปัตยกรรม เครื่องแบบ กฎระเบียบ หรือแม้กระทั่งทรงผม หรือจะเรียกได้ว่ารัฐใช้โรงเรียนในการ “สถาปนาอำนาจนำทางวัฒนธรรม” เพื่อขัดเกลาให้ประชาชนของรัฐมีความ “เชื่อง” ต่อผู้มีอำนาจในรัฐหรือประเทศนั้น ๆ “เยาวชน” ในฐานะที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นทรัพยากรสำคัญที่จะ “ถูกผลิต” เพื่อเป็นพลเมืองดีของรัฐ เป็นกลไกของรัฐ แต่ก็เป็นเพียงแค่เซลล์ที่อาจปล่อยให้ตายไปก็ได้เช่นกัน ซึ่งในแทบทุกรัฐล้วนแต่ให้ความสำคัญกับเด็กอยู่แล้ว ต่างแค่เพียงเงื่อนไข ในกรณีของรัฐที่ในทางหนึ่งสถาปนาตัวเองเป็นรัฐสมัยใหม่ แต่ในอีกด้านก็แยกขาดจากจารีตนิยมไม่ได้

โดยรัฐได้เข้ามาใช้โรงเรียนใน 2 ลักษณะคือ ด้านหนึ่งโรงเรียนคือ “โรงงาน” ที่ต้องการผลิตคนให้ออกมาเหมือน ๆ กัน เป็นบล็อกเดียวกัน และในอีกด้านหนึ่งก็มี ครู ในฐานะสายสืบคนสำคัญของรัฐ ครูภายใต้รัฐสมัยใหม่ซึ่งทำหน้าที่ผลิตข้าราชการ ครูจึงเป็นเรือจ้างของอาณานิคมอุดมคติสูงสุดของแนวคิดในสังคมแห่งระเบียบวินัยก็คือ การจัดสร้างพื้นที่ หรือ ‘สถานที่’ ที่สามารถจับสังเกตความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาขึ้นมา หรือกระทั่งสามารถเปลี่ยนแปลง ‘เวลา’ ให้กลายเป็นพื้นที่ในอีกรูปแบบหนึ่งในโลกปัจจุบัน พื้นที่-เวลา จัดเป็นทรัพยากรใหม่ที่เรา ยอมให้ ‘อำนาจ’ เข้าไปทำการจัดแบ่ง หรือกะเกณฑ์เพื่อควบคุมเหมือนเช่นพื้นที่ชนิดอื่น ๆ ซึ่งเราอาจกล่าวได้ในอีกทางหนึ่งว่า “เวลา” ทำให้เราจ้องและรู้สึกถึงบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ตลอด ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวในระบบอาณานิคมที่มีอำนาจการจัดการที่ไม่ใช่จากชาวพื้นเมือง แต่การขยายอำนาจมันไม่ได้เปลี่ยนไป เพียงแค่เปลี่ยนรูปแบบสถาบันใหม่ เพื่อรับใช้อำนาจในการควบคุมพลเมืองที่เบี่ยงลกว่าเดิมคือ ระบบโรงเรียน และการควบคุมนี้จะเห็นได้ชัดเจนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 ในพื้นที่ที่รัฐต้องการได้บุคลากรฝ่ายเดียวกับรัฐ เพื่อปรับปรุงแนวความคิดเป็นไปในทางเดียวกัน ไร่การต่อต้าน ในพื้นที่อาณานิคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงเป็นพื้นที่ที่น่าศึกษา

¹ Paul van der veur, *Education and social change in colonial Indonesia(I)* (Ohio: Southeast Asia Program, Ohio University Center for International Studies, 1969), p. 5.

เป็นอย่างมาก เนื่องจากการเข้ามาควบคุมอำนาจผ่านตะวันตกไม่ใช่ชาวพื้นเมือง ดังนั้น ลักษณะของการดูแลและปกครองอาณานิคม อำนาจจึงจำเป็นต้องเอียงเอนให้ผู้ที่มีอำนาจปกครองมากที่สุดนั่นคือ เจ้าอาณานิคมในการบริหารอาณานิคมให้เป็นแบบตะวันตก

ภูมิหลัง

ความเป็นนักเรียนในอาณานิคมเริ่มมีเมื่อเริ่มต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อดัตช์ นำระบบการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาในอาณานิคม ทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีการศึกษาขึ้น การที่ดัตช์เข้ามายึดครองดินแดนอาณานิคมอินโดนีส์ ได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ดินแดนมากมาย ซึ่งเป็นผลกระทบจากนโยบายของเจ้าอาณานิคมต่อชนพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้นโยบายบังคับให้ชนพื้นเมือง ทำการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ดัตช์ต้องการ ซึ่งเป็นนโยบายเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดกระแสต่อต้าน ในขณะเดียวกัน เศรษฐกิจในอาณานิคมก็เติบโตด้วย ดัตช์จึงต้องปรับเปลี่ยนนโยบายที่ใช้การปกครองอาณานิคม โดยในหนึ่งนโยบาย ได้แก่ การสนับสนุนทางการศึกษา ซึ่งในด้านหนึ่งนั้น เพื่อสร้างคนพื้นเมืองที่มีการศึกษา มาทำงานในระบบราชการดัตช์ และในอีกทางหนึ่งลดการต่อต้านจากชนพื้นเมือง ระบบการศึกษาที่รัฐบาลเจ้าอาณานิคม ดร.คริสเตียน สโนคเฮร์กรอนจ์² ได้ชี้้นำให้รัฐบาลอาณานิคมเน้นการส่งเสริมการศึกษาแบบตะวันตก ด้วยการยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น เพื่อรองรับและบริการชนชั้นนำชาวพื้นเมืองโดยเฉพาะ เพราะเขาเชื่อมั่นว่าหากดำเนินนโยบายนี้ จะทำให้ชาวพื้นเมืองที่มีการศึกษาดีตีตัวออกห่างจากหลักอิสลาม และคนเหล่านี้ก็จะกลายเป็นพลังสำคัญในการผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตนเองกับวัฒนธรรมของดัตช์ได้อย่างราบรื่น ในที่สุดก็จะกลายเป็นชนชั้นใหม่ที่เกิดจากกระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ทำให้ของดัตช์ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงและเริ่มต้นผลักดันนโยบายการศึกษาแบบใหม่เข้าไปในเกาะชวาและสุมาตรา เกิดการตั้งโรงเรียนฝึกหัดเสมียน โรงเรียนฝึกหัดเจ้าหน้าที่อนามัย และที่สำคัญโรงเรียนฝึกหัดครูสำหรับชาวพื้นเมืองทศวรรษที่ 1850 โดยผู้มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือกมาจากครอบครัวผู้นำศาสนา (Kyayi)³

ต่อมาในทศวรรษที่ 1890 เมื่อ ดร.คริสเตียน สโนคเฮร์กรอนจ์ เข้าไปกำกับการศึกษาเพื่อนำโรงเรียนต่าง ๆ เข้าสู่มาตรฐานยุโรปอย่างจริงจัง นอกจากนั้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 รัฐบาลอาณานิคมก็เริ่มตั้งโรงเรียน Hoofdenscholen⁴ ในปี 1878 สำหรับอบรมลูกหลานชนชั้นนำ ดังที่สะท้อนออกมาในนวนิยาย

² คริสเตียนสโนคเฮร์กรอนจ์ (1857-1936) มีบทบาทในการวางรากฐานการศึกษาอิสลามอย่างจริงจังในมหาวิทยาลัยไลเดิน ซึ่งกลายมาเป็นศูนย์ค้นคว้าศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่ดีที่สุดในโลกตะวันตกปัจจุบัน

³ Annelieke Dirks, *For the youth: juvenile delinquency, colonial civil society and the Late colonial state in the Netherlands Indies, 1872-1942* (Netherlands: Leiden University Netherlands, 2011). p. 42.

⁴ อรอนงค์ ทิพย์พิมล, *ขบวนการนักศึกษานินโดนีส์กับการสิ้นสุดอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โต* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 18.

อิงประวัติศาสตร์อาณานิคมอินโดนีเซียของ ปราโมทยา อนันตา ตูร์ เรื่อง Bumi Manusia⁵ ที่ตัวเอกของเรื่อง มิงเก ได้รับการศึกษาโรงเรียนมัธยมปลาย HBS ตามแบบตะวันตก การขยายตัวการศึกษา เกิดโรงเรียนสำหรับชาวพื้นเมืองที่ใช้ระบบตะวันตก ก่อนจะเข้าศึกษาในโรงเรียนระดับสูง⁶ เช่น โรงเรียนฝึกแพทย์ชาวพื้นเมือง หรือโรงเรียนฝึกข้าราชการอาณานิคม โรงเรียนฝึกอาชีพช่าง ซึ่งคัดเลือกลูกหลานของชนชั้นนำเพื่อฝึกกระบวนการปกครองทุรูปแบบ มีเป้าหมายสำคัญคือ การทำให้แต่ละคนเป็นชนชั้นสูงของสังคมชาวพื้นเมืองและเป็นแขนงอำนาจของรัฐบาลอาณานิคมอย่างมั่นคงในอนาคต

โรงเรียนในปี 1914 ได้เปลี่ยนไป โรงเรียน Hollandsche Inlandsche (HIS) ใช้ภาษาดัตช์เป็นภาษาเบื้องต้นและการเชื่อมต่อกับระบบโรงเรียนดัตช์ ก่อนที่พ่อแม่มีความตระหนักถึงประโยชน์ของการศึกษาแบบตะวันตกและสมควรที่จะส่งบุตรหลานไป Europeesche Lagere Scholen (ELS) และโรงเรียนประถมศึกษาในยุโรปและหลังจากจบการศึกษาสามารถดำเนินการต่อไปยังโรงเรียนมัธยมเป็น Hollandsche Burgerscholelen เนเธอร์แลนด์ (HBS) โรงเรียนชั้นกลาง เนเธอร์แลนด์หรือ STOVIA และ OSVIA (โรงเรียนแพทย์ชาวบ้านและพนักงานพื้นเมือง⁷ ขยายการศึกษาเพื่อมวลชนเป็นปัญหาทางการเงินอย่างมากและอุดมคติที่ไม่ได้มีการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในหมู่ผู้สนับสนุนของความคิดของเรื่องจริยธรรม ในปี 1918ก็คาดว่าจะมีค่าใช้จ่าย 417,000,000 กิลเดอร์ เพื่อดูแลโรงเรียนชั้นสองสำหรับประชากรทั้งหมดของอินโดนีเซีย ค่าใช้จ่ายอยู่ไกลเกินกว่าการใช้จ่ายของรัฐบาลอาณานิคมทั้งหมด⁸

เพื่อลดค่าใช้จ่ายมากสำหรับเงินสดอาณานิคมในปี 1904 Van Heutsz จัดการเพื่อให้ได้คำตอบโรงเรียนในชนบท (เรียกว่า volksscholendesascholen: โรงเรียนหมู่บ้าน) จะเปิดส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเป็น borne โดยชาวบ้านตัวเอง แต่ด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลในกรณีจำเป็น เช่นเดียวกับการปรับปรุงจริยธรรมอื่น ๆ ที่รัฐบาลกำหนดสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับคนของอินโดนีเซียและแล้วบอกเท่าไรควรจะจ่ายให้คนเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงของพวกเขา⁹ ในโรงเรียนเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ระยะเวลาสามปีที่ผ่านมาของการศึกษาและวิชาที่ให้ทักษะพื้นฐานในการอ่านคณิตศาสตร์และทักษะการปฏิบัติสอนในภาษาท้องถิ่นและ

⁵ ปราโมทยา อนันตา ตูร์, แผ่นดินของชีวิต (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2543), หน้า 42.

⁶ ทวีศักดิ์ เผือกสม, อินโดนีเซียภายใต้รัฐจารีต "ชาติ" ในจินตนาการ (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2547), หน้า 77.

⁷ Eny Winarti, This dissertation titled School-Level Curriculum: Learning from a Rural School in Indonesia (The Patton College of Education, 2012), p. 58.

⁸ Ibid., 57.

⁹ Safwan idris, Tokoh-tokoh nasional: overseas education and the evolution of the Indonesian educated elite (The Graduate School, University of Wisconsin-Madison, 1982), p. 45.

เป็นอิสระจากการเรียนการสอน การสอนภาษาดัตช์เตรียมเข้มข้นมากขึ้นเพื่อดำเนินการโรงเรียนมัธยม โรงเรียนระดับกลางถูกเปิดครั้งแรกในบันดุงและปาตังแจงในปี 1921¹⁰

โรงเรียน HIS ตัวเองก็ยังคงเป็นความฝันสำหรับส่วนใหญ่ของประชากรในประเทศในหมู่เกาะอินเดียนตะวันออกของดัตช์เป็นขึ้นอยู่กับการระเบียบของรัฐบาล¹¹ (ราชกิจจานุเบกษา 1914 ฉบับที่ 359) รัฐบาลอาณานิคมสนใจจำกัดชาวบ้านที่เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีความแตกต่างทางสังคมการแข่งขันทั้งสองมันมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาอำนาจของรัฐบาลและอำนาจทางเศรษฐกิจในอาณานิคม ตามที่อันโตนิโอกรัมซีกล่าวว่า ธรรมชาติของระบบทุนนิยมที่พัฒนาเศรษฐกิจมักจะตามมาด้วยการเสริมสร้างโครงสร้างของระบบ เช่น โครงสร้างทางสังคมโครงสร้างทางการเมืองกฎหมายและตำรวจ โครงสร้างของรัฐบาลหรือรัฐเป็นแรงบันดาลใจและบริการสำหรับการเรียนที่โดดเด่นเช่นชั้นกลาง ว่าในดัตช์อีสต์อินดีส์ตัวแทนจากรัฐบาลอาณานิคมและเจ้าของทุน

ปัญหาของการศึกษาตัวเองจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมในสังคมดัตช์ การศึกษาแบบตะวันตกที่จัดขึ้นโดยรัฐบาลอาณานิคมเป็นส่วนหนึ่งของการแบ่งเชื้อชาติและภาษาและส่วนกลางทางการเมืองดังนั้นรัฐบาลอาณานิคม จำกัดทุกรูปแบบของระดับสติปัญญาของชาวพื้นเมืองโดยการทำให้กฎหมายต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีชนพื้นเมืองที่จะปฏิบัติตามสายทางการเมืองจริยธรรมซึ่งได้รับการตั้งค่า มันสามารถเห็นได้จากจำนวนนักเรียนพื้นเมืองที่จบการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาและเดินตรงไปยังโรงเรียนและโรงเรียนอาชีวศึกษาน้อยมาก ขนาดเล็กจำนวนมากที่จบการเกิดจากการขาดโอกาสในโรงเรียนสำหรับชนพื้นเมืองในการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เฉพาะขุนนางและชนชั้นสูงที่อุดมไปด้วยว่าแม้โรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

¹⁰ Eny Winarti, *This dissertation titled School-Level Curriculum: Learning from a Rural School in Indonesia*, p. 86.

¹¹ Soewandi Ronodidjojo, *A Study of occupational Education in Indonesia* (The Doctor of Philosophy degree, Indiana University, 1968), p. 78.

1. ตารางการเติบโตของโรงเรียนในอาณานิคมอินดิส 1800-1902

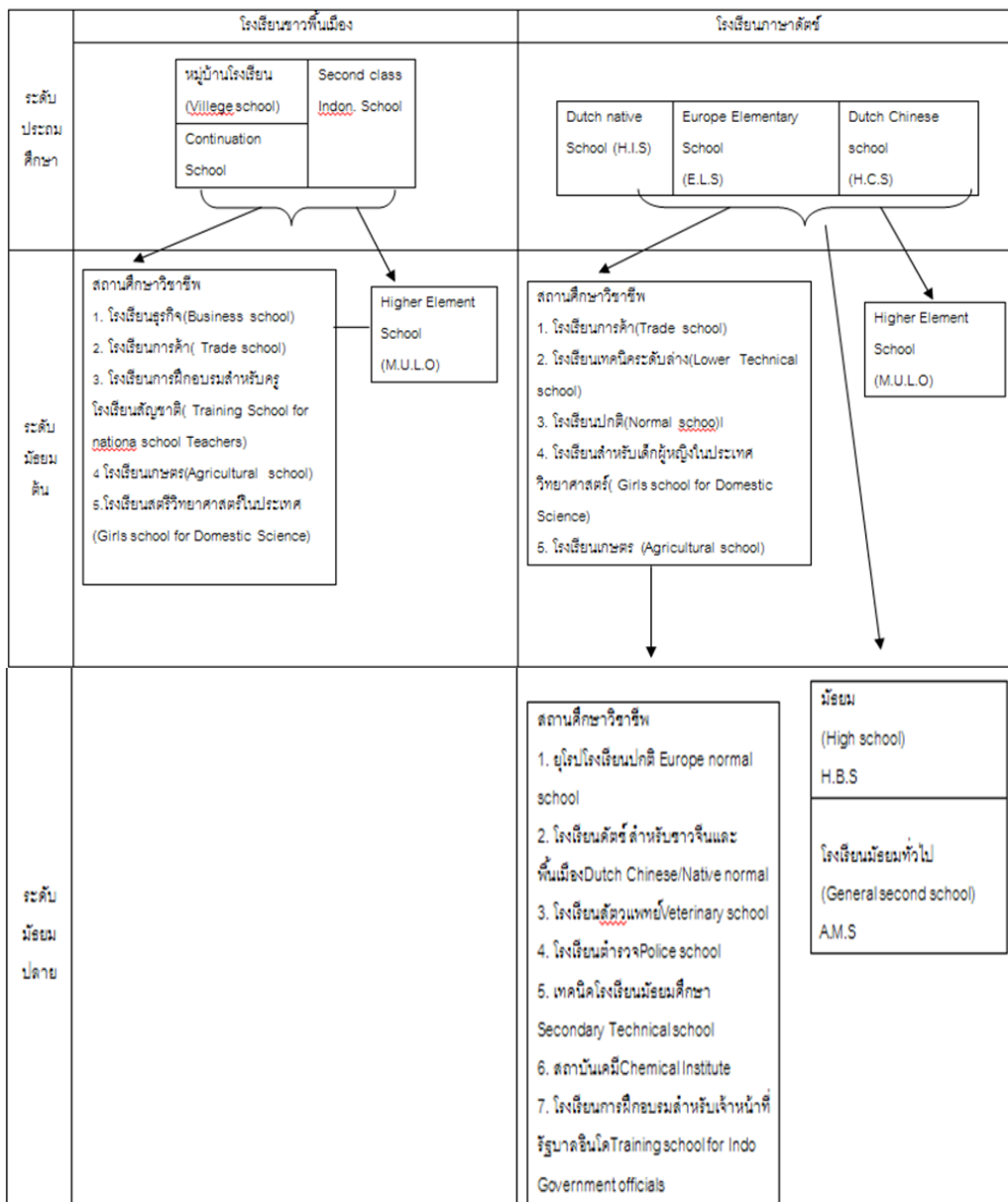
Year	Elem. School	Sec.School	Elem.	Sec.&Higher
	Indonesia	Indonesia	Western	Western
1816	Gov't School		ELS	
1851		Java Doctor's Sch. &Teacher Sch.		
1859				Gymn. Willem III
1864				Klein Ambtenaar
1870				HBS
1880	Girls'school			
1893	Divided 1 st 2 nd class school	Exam for Grad Teachers' Training		
1900				OSVIA
1902	District school			STOVIA
1903				Mulo course
1906	Village school			
1908			HCS	
1909				Management School
1911				Technical School
1914	1 st class schoolAbolished			Mulo school High schoolTeacher Training

1915	Continuation sch.(vervolgsschool)	Normal school		
1918		Normal school Girls		Voc.School Girls
1919				AMS
1920				Techn.Uni&Agric. school
1921	Continuation Sch. Girls		Schakel School	
1922				Sch.For Commerce
1924				Law college
1927				Medical college(MOSVIA)
1928		Farming& Business course		
1934		Teacher Training		
1937		Indon.Mulo Elem.Business school		
1939				Arts college
1940				Agric.college

ที่มา: Jan S Aritonang. Mission schools in Batakland (Indonesia) 1861-1940 (Leiden ; New York :E.J. Brill, 1994), p. 38.

จากตาราง 1. กล่าวถึงการเกิดโรงเรียนอาณานิคม สะท้อนภาพเชิงโครงสร้างว่าในแต่ละช่วงปีที่เกิดขึ้น รัฐบาลอาณานิคมต้องการผลิตจากโรงเรียนให้มาเป็นประชากรที่ดีและเป็นแรงงานที่อยู่ภายใต้อาณานิคม

2. ตารางแสดงโรงเรียนในอาณานิคมดัตช์

ที่มา : Kothrock Willy. The development of Dutch-Indonesian primary schooling: A study in colonial education. (The university of Alberta, 1975). P. 68.

จากตาราง 2. อธิบายขั้นตอนของการเรียนต่อของระบบการศึกษาของอาณานิคม จะเห็นได้ว่าโรงเรียนที่ขยายโอกาสให้ชาวพื้นเมือง โรงเรียนการศึกษาสูงสุดที่มีมัธยมต้น เกี่ยวกับอาชีพหรือวิชาชีพ

ขณะเดียวกับการศึกษาโรงเรียนดัดดัดให้โอกาสศึกษาได้ถึงระบบการศึกษาชั้นสูงและมหาวิทยาลัย เป็นการเตรียมความพร้อมนำเยาวชนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ สะท้อนจากโรงเรียนอาชีวะหรือวิชาชีพ

โรงเรียนเป็นสถาบันหลักของการควบคุม เป็นที่บ่มเพาะอุปนิสัยพื้นฐาน การศึกษาเป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยในโรงเรียน ระบบโรงเรียนถูกจัดตั้งขึ้นเป็นกลไกการควบคุมทางสังคมและการเมือง และเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวทางอุตสาหกรรมเมือง และการเพิ่มขึ้นของประชากร หน้าที่หรืองานของโรงเรียนของรัฐไม่ได้เป็นการพัฒนาทักษะใหม่แก่ภาคอุตสาหกรรม แต่เป็นการพร่ำสอนดัดนิสัยให้สอดคล้องกับระเบียบวินัยและศีลธรรม เพื่อมิให้เกิดการต่อต้านหรือเป็นปัญหาความไม่เป็นระเบียบในสังคม

การจัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนได้จัดขึ้นในฐานะแบบแผนการเรียนรู้ที่ถูกใช้เป็นกลไกในการสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐ ตั้งแต่การสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีของรัฐ ด้วยการอบรมความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการรับใช้ราชการ โดยในระยะเริ่มแรกนั้นโรงเรียนถูกจัดตั้งขึ้นมาภายใต้เงื่อนไขทรัพยากร ทำให้โรงเรียนถูกจำกัดเฉพาะในชาวดัตช์และชนชั้นสูง โรงเรียนจึงเป็นพื้นที่ของ ชนชั้นสูง และเป็นสัญลักษณ์ของวิทยาการความรู้และอารยธรรมความทันสมัยแบบตะวันตก

แนวคิดความสัมพันธ์อำนาจและการศึกษา : ระบบโรงเรียน

แนวคิดความสัมพันธ์อำนาจและการศึกษาอาศัยแนวคิดของมิเชล ฟูโก¹² วาทกรรมคือการจัดระเบียบ หรือการสร้างความเป็นไปได้ในการคิดการพูด กระทำสิ่งต่าง ๆ และกำหนดว่าใครสามารถพูดได้ ทำได้ เมื่อไหร่ ที่ไหน และด้วยอำนาจอะไร วาทกรรมจึงเป็นสิ่งที่ให้ความหมายและกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเป็นตัวสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ขณะเดียวกันก็กดทับ ปิดกั้น กีดกันสิ่งที่มีลักษณะต่างออกไปและด้วยการมองเช่นนี้ จึงเป็นการเปิดมิติใหม่ของการมองการศึกษาที่ไม่ได้มองจากภาพที่ปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการพื้นที่¹³ การจัดการตารางเรียนในโรงเรียน ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกสร้างโดยวาทกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองอุดมการณ์บางอย่าง

ด้วยลักษณะของความสัมพันธ์ของอำนาจและความรู้¹⁴ นี้ จึงเผยให้เห็นอำนาจรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะของเครือข่ายที่มีการจัดกระทำต่อร่างกายและส่งผ่านไปยังสังคม กล่าวคือ อำนาจถูกส่งผ่านทางระบบความรู้ที่เข้าไปกำหนดตัวผู้กระทำ¹⁴ ผู้รู้เข้ามาอยู่ในตำแหน่งของผู้ก่อรูปอำนาจ ด้วยเหตุนี้ความเป็นมนุษย์จึงเป็น

¹² มิเชล ฟูโก, ร่างกายได้บงการ, แปลโดย ทองกร โนธรรม (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2004), หน้า 22-23.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 37.

ความจริงที่ถูกประดิษฐ์โดยเทคโนโลยีของอำนาจที่เข้ามากำหนดอัตลักษณ์ให้กับมนุษย์ มนุษย์จึงเป็นวัตถุอำนาจและเป็นเครื่องมือหรือสื่อในการบริหารอำนาจ

อำนาจความรู้ที่ได้รับจากตะวันตกในการจัดการศึกษา เป็นอำนาจสำคัญในการเข้ามาจัดการศึกษาโดยตรง ขณะเดียวกันระบบความคิดและอุดมการณ์ตะวันตก ถูกบรรจุมาพร้อมความรู้ไปด้วย ความรู้กลายมาเป็นกลไกสำคัญในการเข้ามากำหนดการศึกษาโดยตรง อาจพิจารณาได้ในลักษณะความรู้ศาสตร์การศึกษาและรู้ที่เป็นสาระวิชา เช่น การวางแผนการศึกษา การบริหารการศึกษา การประถมศึกษา การมัธยมศึกษา การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่งการจำแนกลักษณะนี้ เป็นการตอบสนองของทุนนิยมว่าด้วยการแบ่งงานกันทำที่เป็นการช่วยประสิทธิภาพการทำงาน ให้มีการแบ่งแยก ทักษะความรู้ รวมทั้งคุณลักษณะของคนแบ่งออกตามความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เพื่อเป็นการคัดสรรและจัดการคนเข้าสู่ตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคมที่มีการแจกแจงหน้าที่ ทำให้คนส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถเข้าสู่งานอาชีพระดับ มั่นคงและส่วนใหญ่เป็นงานที่ใช้แรงงาน

เหตุนี้การศึกษาทักษะของฟูโก้จึงไม่ใช่การปลดปล่อยมนุษย์ให้เป็นอิสระ¹⁵ แต่มองว่าการศึกษาเป็นภาคส่วนของการสร้างความชอบธรรมให้แก่เจ้าอาณานิคม ที่มีการปรับปรุงรูปแบบการควบคุมที่ใช้การบีบบังคับ ซึ่งเข้ามาจัดกระทำกับร่างกายโดยตรงในสังคมโบราณ ให้มาอยู่ในรูปแบบการใช้การควบคุมที่ชาวสละขาด ภายใต้ภาพของการรักษา ปลดปล่อย ให้หลุดพ้นจากความโง่เขลา เฉื่อยชา ล้าหลัง โดยเข้ามาจัดกระทำกับระบบคิด มุมมอง ให้ความรู้เป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์และจำเป็น ซึ่งทรงอิทธิพลมากในการเข้ามากำกับทั้งร่างกายและจิตใจของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่

การผลิตนักเรียนผ่านระบบโรงเรียนในอาณานิคม

ในสุราบายาและชวากลางและมีโรงเรียนประถมศึกษาสำหรับเด็กครอบครัวชาว (priyayi) ได้รับการจัดตั้งขึ้น ช่วงแรกล้มเหลวและต่อมาเริ่มขยายการขยายตัวและเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากรัฐบาลอาณานิคมกลางพัฒนาโรงเรียนเพื่อเยาวชนชาวและเจ้าหน้าที่ยุโรปที่บริหารท้องถิ่นในปี 1871 ผู้ว่าราชการทั่วไปออกพระราชกฤษฎีกาการศึกษาที่ระบุว่ารัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบ สำหรับการศึกษาของประชาชนทั้งในชาวและในหมู่เกาะอื่น ๆ ของหมู่เกาะ การศึกษาคือการเตรียมความพร้อมของเด็กสำหรับตำแหน่งบริหารในหน่วยงานภาครัฐ นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะเช่นการเขียนและการอ่านตัวอักษรละติน คณิตศาสตร์ ยิมนาสติกและ

¹⁵ Michel Foucault, *Discipline and punish: the birth of the prison* (New York: Pantheon books, 1997), p. 20.

การร้องเพลงทั้งหมดนี้จะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นในบริเวณที่ศึกษากับสำนักพิมพ์ดัตช์ที่ดีกว่าจะเตรียมเด็กอินโดนีเซียสำหรับงานในอนาคตของพวกเขา¹⁶

ผู้อำนวยการศึกษา กล่าวว่าโรงเรียนสาธารณะสำหรับอินโดนีเซียควรมีการพัฒนาติดอย่างใกล้ชิดกับ Dutch example (Nederlandschen) โดยการทำให้ภาษาดัตช์การเรียนการสอน ขั้นตอนแรกที่ได้รับการดำเนินการในปี 1893 รัฐบาลของเนเธอร์แลนด์อินเดียที่จัดตั้งขึ้นทั้งสองประเภทของโรงเรียนประถมศึกษาสำหรับอินโดนีเซีย: โรงเรียน 1st-class และโรงเรียน 2nd class¹⁷ โรงเรียน 1st-Class มีเจตนาแรกและสำคัญที่สุดสำหรับเด็กของหัวหน้าชนพื้นเมืองและของที่โดดเด่นอื่นๆ ครอบครัวของชนพื้นเมือง โรงเรียนชั้นที่สองมีความหมายสำหรับเด็กของประชากรในประเทศโดยทั่วไป การปฏิรูป 1893 ปูทางไปสู่การพัฒนาของโรงเรียนสำหรับเด็กอินโดนีเซียตั้งค่าพวกเขาอยู่บนท้องถนนที่มีต่อการบรรลุเป้าหมายของยุโรปของพวกเขาและยังขยายการเข้าถึงของการศึกษาให้กว้างขึ้นของประชากรอินโดนีเซีย

ต่อมาเมื่อรัฐมีนโยบายในการขยายการศึกษา โรงเรียนได้ขยายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ และทำให้โรงเรียนเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญ¹⁸ และเป็นหนทางในการก้าวสู่ความเจริญภายนอกพื้นที่ทั้งด้านการงานอาชีพ เพศ และชาติตระกูล การขยายตัวของโรงเรียนมุ่งสร้างปริมาณมากกว่าคุณภาพ โดยทุกพื้นที่ชุมชนต่างต้องการให้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในพื้นที่เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญแล้ว ดังนั้น การก่อตั้งโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปในลักษณะที่ชุมชนช่วยกันก่อสร้างขึ้นโดยรัฐสนับสนุนในการบุคลากร โดยการคัดคนในพื้นที่ที่ผ่านการศึกษาในระบบโรงเรียนเข้ามาเป็นครูสอนในโรงเรียนชุมชน การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งในชุมชนจึงเป็นการศึกษาภาคบังคับที่เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐเท่านั้น ส่วนการศึกษาระดับที่สูงกว่านั้น รัฐมีนโยบายที่จะจัดให้กับกลุ่มคนที่มีปัญญาสูงเท่านั้น

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนจึงแยกเป็น 2 ส่วนคือ ประถมศึกษาที่จัดความรู้พื้นฐานและมัธยมศึกษาที่จัดเป็นความรู้สูงกว่าระดับประถมศึกษา¹⁹ จึงมิได้เป็นเพียงการแบ่งการศึกษาเท่านั้น แต่ยังแบ่ง

¹⁶ Ewout Frankema, State and Missions: The comparative development of education and its impact on state governance in the Congo and Indonesia since c. 1900 (Utrecht University, 2011), p. 22.

¹⁷ Soewandi Ronodidjojo, A Study of occupational Education in Indonesia, p. 29.

¹⁸ Ewout Frankema, State and Missions: The comparative development of education and its impact on state governance in the Congo and Indonesia since c. 1900 (Utrecht University, 2011), p. 87.

¹⁹ Kothrock Willy, The development of Dutch-Indonesian primary schooling: A study in colonial education (The university of Alberta, 1975), p. 54.

ชั้นคนออกเป็นกลุ่ม โดยที่คนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับมัธยมได้นั้นต้องเป็นกลุ่มที่มีทุนทรัพย์และสติปัญญา

การดำเนินการจัดการศึกษาเช่นนี้จึงเป็นการผลิตซ้ำชนชั้น ที่จากเดิมแบ่งแยกโดยชาติกำเนิด คนที่เกิดในตระกูลใดก็จะดำรงและสืบทอดสถานภาพต่อไป แต่เมื่อรัฐมีนโยบายการพัฒนาโดยใช้การศึกษา จัดผ่านระบบโรงเรียนเข้าเป็นกลไกการพัฒนา ยกย่องคนให้มีความเท่าเทียมกันโดยกำหนดให้ผู้ใดที่มีความรู้ความสามารถเลื่อนระดับเข้าสู่ฐานอาชีพใหม่ได้ แต่ด้วยการศึกษาผ่านระบบโรงเรียนที่ไม่เพียงมีความรู้ แต่ยังมีชุดของค่าใช้จ่ายที่ผนวกมากับการศึกษาในแต่ละระดับชั้นด้วย²⁰ การศึกษาในภาพของหนทางการหลุดพ้นจากพันธนาการชนชั้น ในรูปลักษณะใหม่ queแสดงถึงประสิทธิภาพและดุมิเหตุผล โดยใช้ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับสติปัญญาเป็นตัวแบ่งแยก ซึ่งเป็นการปิดกั้นคนส่วนใหญ่ออกจากการศึกษาระดับสูง หรือเป็นการสร้างความไม่เท่าเทียมกันโดยอาศัยการศึกษาเป็นตัวแยก

การแบ่งแยกนี้จัดกระทำโดยอาศัยวาทกรรมการศึกษา ที่สร้างให้การศึกษาเป็นหนทางแห่งการพัฒนาเพิ่มพูนสติปัญญา ให้ได้มาซึ่งอาชีพที่มั่นคง ฐานะทางเศรษฐกิจ การยอมรับและการยกย่องทางสังคม การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความค่า แต่เป็นสิ่งที่มิชอบเขตจำกัดเฉพาะคนมีฐานะหรือมีสติปัญญาเท่านั้น ดังนั้น การที่รัฐจัดการศึกษาโดยการจัดตั้งโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงเป็นภาคปฏิบัติการจริงที่ทำหน้าที่ให้เห็นจริงว่าการศึกษาที่มีความสำคัญ รัฐจึงได้กระจายการศึกษาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ

3. ตารางจำนวนเยาวชนในอาณานิคมอินโดนีส์ที่เข้าสู่ระบบการศึกษา (1899-1939)

ปี	หมู่บ้านโรงเรียน (Village school)	โรงเรียน 2 nd class	H.I.S/H.C.S	E.L.S	จำนวนเยาวชน	จำนวนประชากร
1899	-	92,128	-	1,381	999,4448	37,348,000 (1905)
1904	-	148,138	-	3,387	152,202	
1909	43,713	240,269	-	4,016	288,843	
1914	281,451	313,308	20,286	4,163	621,759	

²⁰ Ibid., 23.

1919	359,835	355,482	29,286	5,915	754,286	48,299,684
1924	685,222	412,756	53,467	5,200	1,166,177	(1920)
1930	1,085,520	310,049	56,902	4,113	1,541,516	
1935	1,507,931	78,950	62,356	4,800	1,847,519	59,138,067
1939	1,826,906	9,470	69,502	5,236	2,187,278	(1930)

ที่มา: Jan S Aritonang, Mission schools in Batakland (Indonesia) 1861-1940, (Leiden: New York :E.J. Brill, 1994), p. 3.

ภายใต้การกระจายการศึกษาในรูปของโรงเรียนไปทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ ไม่เว้นในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งเป็นการกระจายให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาและการจัดการศึกษาภายใต้หลักสูตรเดียวกันทั่วอาณานิคม ที่ทำหน้าที่เป็นหลักฐานยืนยันถึงความเท่าเทียมกันของการศึกษาที่จัดโดยรัฐ²¹ แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น การจัดการศึกษาในพื้นที่ห่างไกลนั้นยังแตกต่างจากการศึกษาในพื้นที่เมืองอย่างน่าตกใจ ทั้งในส่วนที่สามารถมองเห็นได้ เช่น อาคารเรียน ความขาดแคลนครูที่เข้าไปปฏิบัติการสอน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

การจัดการการเรียนการสอน

ฟูโก่ ซึ่งวิเคราะห์สถาบันทางสังคมในโลกสมัยใหม่ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางอำนาจในการควบคุมมนุษย์ ซึ่งไม่ใช่อำนาจในรูปแบบของการกดขี่ สร้างความรุนแรงต่อร่างกาย กายภาพแต่เป็นอำนาจในการควบคุมมนุษย์ผ่านการสร้างบรรทัดฐาน สร้างวินัย ไปในระดับลึกถึงร่างกายของมนุษย์

โดยความแตกต่างระหว่าง “อำนาจสมัยใหม่” กับ “อำนาจก่อนสมัยใหม่”²² คือ อำนาจก่อนสมัยใหม่นั้น อำนาจจะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนที่ผูกขาดการเข้าถึงสัจธรรม เช่น นักบวช พระ กษัตริย์ ต่างจากในสังคม

²¹ Ibid., 56.

²² Michel Foucault, Discipline and punish: the birth of the prison (New York: Pantheon books, 1997), p. 23.

สมัยใหม่ อำนาจกลับกระจายไปตามกลุ่มคน “ผู้เชี่ยวชาญ” เช่น หมอ ครู นักวิทยาศาสตร์ นักกฎหมาย จึงไม่มีองค์อธิปัตย์หนึ่งเดียวในการใช้อำนาจ แต่ทุกคนใช้อำนาจและถูกควบคุมโดยอำนาจไปพร้อมกัน และอำนาจสมัยใหม่ทำงานแบบเงียบและไร้ความรุนแรงในทางกายภาพ แต่จะใช้วิธีอื่น เช่น การสร้างมาตรฐานทางสังคมอะไรคือสิ่งที่ถูกต้องดีงาม การกำหนดความรู้ว่าเป็นมาตรฐานที่ทุกคนต้องทำตาม การสร้างระเบียบวินัย

ฟูโกต์ได้อธิบายการใช้อำนาจสมัยใหม่ผ่านตัวแบบของ “คุก” (panopticon)²³ จะเห็นว่ามีฐานชอยเป็นห้องตารางเล็ก ๆ โดยทุกห้องหันเข้าหาหอคอยผู้คุมกลางที่ซึ่งผู้คุมจะคอยจ้องมองนักโทษ และเป็นการจ้องมองทางเดียว นักโทษจะหวาดระแวงตลอดเวลาเพราะจะรู้สึกถูกจ้องมองตลอดเวลา ไม่ว่าหอคอยดังกล่าวจะมีผู้คุมอยู่หรือไม่ เพราะการออกแบบพื้นที่ในเชิงสถาปัตยกรรมทำให้รู้สึกว่าพร้อมจะถูกจ้องมองตลอดเวลา “คุก” จึงถือเป็นงานออกแบบที่มีพลังในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์พอสมควร สามารถ ควบคุมระดับรายละเอียดเพื่อปลูกฝังพฤติกรรม โดยที่ยังไม่มีการลงโทษรุนแรง ซึ่งตัวแบบนี้ก็สามารถประยุกต์ใช้อธิบายสถาบันทางสังคม เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สถาบันทางสังคมสมัยใหม่น่าสนใจว่า ภายใต้สังคมเสรีสมัยใหม่นี้ที่ซึ่งทุกคนเชื่อว่าเสรีภาพจริง ๆ แต่ภายใต้ความเชื่อนี้เมื่อมองจากมุมของสถาปัตยกรรมจะพบว่ามนุษย์เราไม่มีเสรีภาพจริง ๆ แต่กำลังถูกควบคุมผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่²⁴

โรงเรียนก็มีการชอยห้องเรียนเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อใช้ฝึกฝนเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สังคมสมัยใหม่กำหนดให้ ซึ่งถ้ามองจากตัวงานสถาปัตยกรรม²⁵ จะมีการเกิดขึ้นของการออกแบบแถวที่นั่งมีระยะห่างที่ครูสามารถสำรวจและสอดส่องพฤติกรรมนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ทางเดินที่เป็นระเบียบ การออกแบบลานกลางแจ้งที่ครูจะสามารถควบคุมได้อย่างใกล้ชิด “แนวแกนที่สมมาตร” นักเรียนจะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดเพื่อพัฒนาตัวอย่างเป็นระเบียบเป็นลำดับชั้น ทุกอย่างจะไหลลื่นไปตามสายพานการผลิตที่ถูกควบคุมภายใต้ระเบียบวินัยและมาตรฐานทางสังคมที่ถูกกำหนดเอาไว้ ที่สุดแล้วโรงเรียนจึงไม่ต่างจากเครื่องจักรที่ควบคุมและครูคือผู้คุม นักเรียนคือนักโทษ

²³ Ibid., 27.

²⁴ Ibid., 27.

²⁵ Ibid., 30.

4. ตารางเรียนแสดงการเรียนการสอนภาษาใน โรงเรียน HIS ในปี ค.ศ.1915

ชั้นเรียน Grade	จำนวนชั่วโมงการเรียนภาษาต่อสัปดาห์			จำนวนชั่วโมง บทเรียนต่อสัปดาห์
	ดัตช์	ภาษาถิ่น	มาเลย์	
1	8.25	4.50	-	18
2	12	6	-	27
3	10.50	6	-	27
4	10.50	5.25	2.25	27
5	10.50	4.50	2.25	27
6	12	3	1.50	27
7	14.25	0.75	0.75	27

ที่มา: SuwignyoAgus. *The breach in the dike : regime change and the standardization of public primary-school teacher training in Indonesia, 1893-1969*, p. 67

การปกครองแบบอาณานิคมได้ทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้มีสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม นั่นอาจเป็นเพราะอคติของเจ้าอาณานิคมเองด้วย และก็อาจเป็นเพราะความจำเป็นในการปกครองด้วยความหลากหลาย (และเหลื่อมล้ำ) ทางวัฒนธรรมนี้ปรากฏชัดใน “ภาษา”²⁶ ของผู้คนในอาณานิคม แต่ที่ชัดยิ่งกว่าคือ “สิทธิในการใช้ภาษา” เหล่านั้น ภาษาชาวซึ่งมีระดับชั้นถูกใช้กันในหมู่ชาวพื้นเมืองบนเกาะชวาตามระดับชั้นตามจารีตภาษาดัตช์ใช้กันในหมู่ชาวดัตช์และในราชการ ชาวต่างชาติ เช่น ชาวจีนหรือฝรั่งเศสยังคงใช้ภาษาของตนในชีวิตประจำวัน ส่วนภาษามลายูจะถูกใช้เมื่อมีการสื่อสารข้ามกันระหว่างเชื้อชาติหรือชนชั้น ในขณะที่ชาวพื้นเมืองถูกกีดกันไม่ให้ใช้ภาษาของเจ้าอาณานิคมในชั้นศาล²⁷ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ได้แบ่งคนในหมู่เกาะออกเป็นชาวยุโรปแท้ ชาวอินโด (ลูกครึ่งยุโรปกับชาวพื้นเมือง) และชาวพื้นเมือง คนทั้งสามกลุ่มได้รับสิทธิที่ไม่เท่ากันตามกฎหมายที่ออกโดยชาติเจ้าอาณานิคม

²⁶ Mikihiro MORIYAMA, “Language Policy in the Dutch Colony: On Sundanese in the Dutch East Indies “, *Southeast Asian Studies* (Vol. 32, No.4, March 1995), p. 53.

²⁷ Ibid., 62.

การมีภาษาถิ่นในหลักสูตร มองการควบคุมจัดให้เรียนภาษาถิ่นในอาณานิคม เป็นการสร้างอุปสรรคให้แก่ชาวพื้นเมืองในแต่ละพื้นที่ ให้สื่อสารกันยาก ในขณะเดียวกันทั่วทุกเกาะในอาณานิคมอินดีสต้องพูดภาษาดัชต์เป็นภาษาหลักและใช้เป็นภาษาราชการ เพื่อรวมอาณานิคมให้เป็นหนึ่งภายใต้ภาษาเดียวกันนั้นคือภาษาดัชต์

5. ตารางเปรียบเทียบของโรงเรียนอาณานิคม

โรงเรียนประเภท	นักเรียน	ครู	สิ่งแวดล้อมอุปกรณ์การเรียน
1. โรงเรียนสำหรับมวชนพื้นเมือง 	นั ก เรี ย น พื้นเมือง เครื่องแบบ สวมใส่เสื้อผ้าแบบดั้งเดิม เท้าเปล่า	อินโดนีเซีย พื้นเมือง สวมใส่เสื้อผ้าแบบดั้งเดิม ของชาวชวา	ชั้นเรียนค่อนข้างสกปรก; กระดานดำเล็ก ๆ น้อย ๆ ห้องเรียนขนาดเล็กและแออัด หนึ่งโต๊ะเล็กสำหรับนักเรียน นักเรียนมีกระดาษชนวนสำหรับเขียน
2. โรงเรียนสำหรับชาวพื้นเมืองชนชั้นสูง 	นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองและชาวจีนส่วน ส ว ม เครื่องแบบหรือดีแบบดั้งเดิม / เสื้อผ้าที่ทันสมัย รองเท้าและถุงเท้า ชาวยุโรปส่วน	ชาวยุโรปส่วนใหญ่สวมใส่เสื้อผ้าที่ทันสมัย, ชุดยาวและเสื้อคลุมบาง พื้นเมืองสวมใส่เสื้อผ้าแบบดั้งเดิม	สมุดและตำราเรียนสำหรับนักเรียนแต่ละคน เฟอร์นิเจอร์ที่ดี โต๊ะขนาดใหญ่ นักเรียนใช้ปากกาเขียนมีตลับหมึกประจำแต่ละโต๊ะ สร้างอาคารดี ภาพวาดแผนที่บนผนัง

โรงเรียนประเภท	นักเรียน	ครู	สิ่งแวดล้อมอุปกรณ์การเรียน
	ใหญ่สวมใส่เสื้อผ้าที่ทันสมัย, ชุดยาวและเสื้อ		
3. โรงเรียนสำหรับชาวยุโรปและยูเรเชียน 	ชาวยุโรปส่วนใหญ่ชาวบ้านบางสวมใส่เสื้อผ้าที่ทันสมัย อุปกรณ์เสริมเช่นหมวกหรือเข็มขัด	ชาวดัตช์จากฮอลันดา	นักเรียนบางคนจะกลับบ้านโดยรถเข็นบ้านและจักรยานซึ่งแสดงให้เห็นสถานะทางสังคมสูงส่วนใหญ่เอารถรางซึ่งเป็นที่รออยู่ข้างนอกโรงเรียนของพวกเขาพื้นหลังพบว่ามีความเคารพในที่ยิ่งใหญ่และทันสมัย

ที่มา: IwanSyahril. "Indonesian Schools During the Dutch Colonization," available from <http://iwansyahril.blogspot.com/2012/05/indonesian-schools-during-dutch.html>

จากตารางที่ 5 เป็นภาพการเรียนการสอนในห้องเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอนซึ่งการศึกษาในสมัยอาณานิคมมีนวนิยายเชิงประวัติศาสตร์เป็นหลักฐานชิ้นสำคัญของสะท้อนภาพของการผลิตนักเรียนพื้นเมืองในอาณานิคม ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องแผ่นดินแห่งชีวิตตัวละครเอกชาวพื้นเมืองชื่อมิงเก²⁸ เป็นลูกหลานชนชั้นสูงชาว และก็ได้ับการศึกษาจากโรงเรียนประถม ELS มัธยม HBS และเรียนต่อในระดับสูงที่โรงเรียน STOVIA โรงเรียนฝึกหัดแพทย์ชาวพื้นเมือง มิงเกสามารถผันภาษาดัตช์ในการสื่อสารได้ จะเห็นได้จากในนวนิยาย มิงเกเป็นล่ามให้กับชนพื้นเมืองหลายครั้ง

²⁸ ปราโมทยา อนันตา ตูร์, แผ่นดินของชีวิต, 31.

6. ตารางระยะเวลาการเรียนการสอน โรงเรียนดัตช์-พื้นเมือง

การศึกษาโรงเรียนพื้นเมือง/ต่อปี		การศึกษาตะวันตก /ต่อปี			
ประถมศึกษา า	อาชีวะ	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษาตอน ปลาย	การศึกษาขั้นสูง อุดมศึกษา
6 ปี โรงเรียน 2 nd class	1 ปี โรงเรียนเกษตร	7 ปี E.L.S	4 ปี MULO	5 ปี H.B.S	5 ปี วิทยาลัยเทคนิค
2-3 ปี หมู่บ้าน โรงเรียน	2 ปี โรงเรียนพาณิชย	7 ปี H.I.S หรือ 1 st class		3 ปี A.M.S	5 ปี วิทยาลัย / มหาวิทยาลัย
	2 ปี โรงเรียนเตรียมครู	6 ปี H.C.S		3 ปี MOVIA	

ที่มา: Jan S. Aritonang, *Mission School in Bakland 1861-1940*, p. 34.

จากตาราง 4 และ 5 แสดงถึงการควบคุมของดัตช์ผ่านการเรียนการสอนในปี 1893 รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาแยกต่างหากซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งสองประเภทของโรงเรียนประถมศึกษาสำหรับเด็กอินโดนีเซีย ชั้นแรกและโรงเรียน 1st class ตั้งอยู่ในอำเภอหรือจังหวัด เมืองและในเมืองหลักของเขตทางภูมิศาสตร์ และตำบล โรงเรียน ชั้นแรกก็ยังคงตั้งอยู่ในศูนย์กลางของการค้าและการอุตสาหกรรมในเมือง โรงเรียนชั้นสอง จะได้รับการก่อตั้งขึ้นทั้งในพื้นที่ที่มีอยู่แล้วโรงเรียนชั้นแรกและใน 'พื้นที่อื่น ๆ' แต่การควบคุมของรัฐบาลไม่ได้อธิบายความหมายของ 'พื้นที่อื่น ๆ' คนบางครั้งเรียกว่าโรงเรียนชั้นที่สองเป็น "volksschool" แต่ต่อมาหลังจากโรงเรียนหมู่บ้าน²⁹ จัดตั้งคำว่า "volksschool" ถูกนำมาใช้โดยเฉพาะการอ้างถึงโรงเรียนหลัง มันอาจจะคิดว่าคำว่า "พื้นที่อื่น ๆ" หมายความว่าทั้งสองเมืองในเมืองและชนบท

ในช่วง ค.ศ.1911 โรงเรียนมีบทเรียนวิ่งห้าชั่วโมงทุกวัน ยกเว้นในชั้นแรกซึ่งในชั้นเรียนถูกลงไป 3.5 ชั่วโมง³⁰ มีการแบ่งสามสิบนาที่ในระหว่างเรียนเป็นบทเรียนที่ได้รับในภาษาพื้นถิ่น ถ้าภาษาพื้นถิ่น

²⁹ Frances Gouda, "Teaching Indonesian girls in Java and Bali 1900-1942: Dutch progressives, the infatuation with 'oriental' refinement, and 'western' ideas about proper womanhood", *Women's History Review*, 25.

³⁰ Ibid., 44.

ของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานเพียงพอที่จะนำมาใช้ในระดับการศึกษาโรงเรียน ควรใช้ 'มาเลย์' รัฐบาลตัดสินใจที่เป็นภาษาพื้นถิ่นที่สำคัญที่จะใช้ในโรงเรียน

ผลกระทบจากการผลิตนักเรียนพื้นเมือง

การควบคุมและผลิตนักเรียนผ่านสถาบันการศึกษาที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับนักเรียนพื้นเมืองที่เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลอาณานิคมวางแผนการจัดการเรียนการสอนแบบตะวันตกให้แก่เด็กนักเรียนพื้นเมืองและในการเรียนการสอนหลักสูตรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ การเรียนภาษา จะเห็นได้จากตาราง 1.3 ว่าการเรียนการสอนมีภาษาดัตช์ในหลักสูตรตอบรับกับอาณานิคมซึ่งใช้ภาษาดัตช์เป็นภาษาราชการ

กฎระเบียบของรัฐบาลอย่างชัดเจนระบุว่าภูมิศาสตร์เรื่องการเรียนการสอนในหลักสูตร ของโรงเรียน มีการมุ่งเน้นไปที่ประเทศเนเธอร์แลนด์และยุโรปนี้แยกออกจากภูมิศาสตร์สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสำหรับเด็กในยุโรปซึ่งทั้งสองเนเธอร์แลนด์อินโดนีส์ (โดยเฉพาะ Java) และเนเธอร์แลนด์และยุโรปเป็นเนื้อหาหลักของการศึกษา ในหลักสูตรของชั้นแรกและโรงเรียนชั้นที่สองอ้างว่าก่อนหน้านี้ชาวดัตช์ไม่ถูกนำมาใช้หรือได้รับการยกเว้นดัตช์ที่ถูกใช้ในเกรดสองและสามของโรงเรียนชั้นที่สองเริ่มต้นในปี 1906 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนอ้างว่าการศึกษาให้กับเด็ก ๆ ในโรงเรียนในปี 1904 ความคิดของการปรับปรุงโรงเรียนโดยการขยายจำนวนของเกรด 3-4 ถูกปฏิเสธเพราะ กฎระเบียบของรัฐบาลระบุไว้อย่างชัดเจนว่าโรงเรียนควรประกอบด้วยสามคะแนน สามปีต่อมาในปี 1907 รัฐบาลได้ขึ้นมามีนโยบายใหม่ดัตช์จะถูกนำมาใช้เป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนและจะได้รับการสอนเป็นเรื่องแน่นอน ในโรงเรียนชั้นแรกเปลี่ยนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ประวัติศาสตร์ของเกาะ) สูงสุดไม่เกินห้าชั่วโมง บทเรียนแต่ละวันจะได้รับการจัดสรรให้กับบทเรียนภาษาดัตช์ซึ่งเหตุผลที่โรงเรียนได้รับการขยาย 5-6 ปีที่ผ่านมา เพื่อสนับสนุนการใช้งานของดัตช์³¹ ห้องสมุดโรงเรียนที่ถูกจัดมาให้กับหนังสือภาษาดัตช์ รัฐบาลที่ได้รับมอบหมายครูยุโรป ไปสอนที่เกรด 3 4 5 และ 6 ในโรงเรียน โรงเรียน 2nd class ยังอาจมีชาวดัตช์เป็นเรื่องแน่นอนพวกเขาควรจะทำเช่นนั้นโรงเรียนจะมีสี่เกรดแทนของเดิมสาม ประวัติศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่าการเปิดตัวของชาวดัตช์กับเด็กอินโดนีเซียเปิดประตูสู่โลกตะวันตก อันที่จริงการแนะนำของชาวดัตช์ในปี 1907 นำไปสู่การปรับปรุงในโครงสร้างการศึกษาในปีถัดมา ซึ่งการทอดทางเมืองเป็นสัญลักษณ์ของการรับรู้ของสิทธิในอินโดนีเซีย³² ให้มีมาตรฐานยุโรปของการศึกษา เด็กชนพื้นเมือง เครื่องมืออ่อนนุ่มมากขึ้นของนโยบายสวัสดิการอย่างเป็นทางการ หันไปนักเรียนข้อมูล

³¹ Eny Winarti, *This dissertation titled School-Level Curriculum: Learning from a Rural School in Indonesia*, p. 98.

³² Ewout Frankema, "Why was the Dutch legacy so poor? Educational development in the Netherlands Indies, 1871-1942", *CGEH Working Paper Series* (Wageningen University, 2014), p. 31.

ในการแสดงประชากรศาสตร์โรงเรียนที่จำนวนของเด็กที่โรงเรียนประถมศึกษาของชนชั้นอินโดนีเซียและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จะเห็นได้ว่ากลไกการควบคุมโรงเรียนของรัฐบาลอาณานิคม โดยผ่านนโยบายจริยธรรมช่วงแรก สามารถควบคุมและผลิตนักเรียนและครู เพื่อเป็นแรงงานรับใช้อาณานิคม มีประสิทธิภาพและสามารถทำให้เกิดชุดความรู้แบบตะวันตกและสอดคล้องกับรัฐบาลอาณานิคม แต่ในช่วงหลังเกิดการต่อรองจากชนพื้นเมืองทำให้เกิดชุดความรู้ใหม่ที่เป็นแบบพื้นเมืองโดยบุคลากรที่มีการศึกษา ดังนั้น โรงเรียนเป็นสถาบันการควบคุมที่บรรจุองค์ความรู้และเป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างบุคลากรให้ค่อยๆตามไปกับรัฐ ในขณะเดียวกัน โรงเรียนเป็นเหมือนดาบสองคม เป็นหน่วยการต่อรองความรู้พื้นฐาน โรงเรียนเป็นสถาบันควบคุมที่ขึ้นอยู่กับอำนาจและผู้ปกครองจะหยิบยื่นชุดความรู้ใส่ให้กับประชาชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ทวีศักดิ์ เผือกสม. อินโดนีเซีย ร่ายา: รัฐจารีต สู่ "ชาติ" ในจินตนาการ. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2547.

ทวีศักดิ์ เผือกสม. ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย : รัฐจารีตบนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบอาณานิคมและ
สาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2547.

ปราโมทยา อนันตา ตูร์. แผ่นดินของชีวิต. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2543.

มิเชล ฟูกู. ร่างภายใต้บังคับ. แปลโดย ทองกร โภคธรรม. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2004.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. อินโดนีเซีย อดีตและปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

อรอนงค์ ทิพย์พิมล. ขบวนการนักศึกษาอินโดนีเซียกับการสิ้นสุดอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โต.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

เอลซา ไชนูติน. ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2523.

ภาษาอังกฤษ

_____. Late colonial state in the Netherlands indies, 1872-1942. Department of History, Leiden University Netherlands, 2011.

Annelieke Dirks. For the youth: juvenile delinquency, colonial civil society and the Late colonial state in the Netherlands indies, 1872-1942. Department of History, Leiden University Netherlands, 2011.

Eny Winarti. This dissertation titled School-Level Curriculum: Learning from a Rural School in Indonesia. the Department of Teacher Education, The Patton College of Education, 2012.

Ewout Frankema. State and Missions: The comparative development of education and its impact on state governance in the Congo and Indonesia since c. 1900. Utrecht University, 2011.

Jan S Aritonang. Mission schools in Batakland (Indonesia) 1861-1940. Leiden ; New York: E.J. Brill, 1994.

Kothrock Willy. The development of Dutch-Indonesian primary schooling: A study in colonial education. The university of Alberta, 1975.

Michel Foucault. Discipline and punish: the birth of the prison. New York: Pantheon books, 1997.

Michel Foucault. Madness and Civilization: A History of insanity in the age of reason. New York: Random house, 1965.

Soewandi Ronodidjojo. A Study of occupattional Education in Indonesia. The Doctor of Philosophy degree, Indiana University, 1968.

Suwignyo Agus. The breach in the dike : regime change and the standardization of public primary-school teacher training in Indonesia, 1893-1969. Leiden University, 2012.

บทความ

Mikihiro MORIYAMA. "Language Policy in the Dutch Colony: On Sundanese in the Dutch East Indies" Southeast Asian Studies 32, 4 (March, 1995).

เครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์

Iwan Syahril. "Indonesian Schools During the Dutch Colonization", available from <http://iwansyahril.blogspot.com/2012/05/indonesian-schools-during-dutch.html>

การเมืองมุสลิมยุค Reformasi (1990-2004)

กับ ผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในอินโดนีเซีย

นดา แวยูโซะ

ประชากรของประเทศอินโดนีเซียร้อยละ 88 หรือ 205 ล้านคนคือชาวมุสลิม¹ โดยประเทศอินโดนีเซียถือว่าเป็นประเทศที่มีประชากรมุสลิมมากที่สุดในโลก ซึ่งเราจะเริ่มเห็นบทบาทของชาวมุสลิมในทางการเมืองอยู่โดยตลอด และปรากฏเด่นชัดขึ้นในช่วงการล่มสลายของระบบ Suharto (ค.ศ. 1998) โดยกลุ่มการเมืองมุสลิมต่าง ๆ ในอินโดนีเซียเริ่มสามารถมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดแนวทางการเมืองในประเทศ² ซึ่งภายหลังการลงจากอำนาจของ Suharto รู้จักกันในชื่อยุค Reformasi ซึ่งเป็นความพยายามที่จะพัฒนาการเมืองภายในประเทศเป็นแบบประชาธิปไตย ลดการ Corruption ลดอำนาจของทหาร เพิ่มอิสรภาพของสื่อมวลชน และการทำให้เพิ่มขึ้นของพรรคการเมือง โดยเริ่มต้นตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา³ โดยในปี 2004 ได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศอินโดนีเซียและยังได้มีการเลือกตั้ง “ประธานาธิบดี” จากประชาชนเป็นครั้งแรก ซึ่งก่อนปีดังกล่าว “MPR” หรือ “The People’s Consultative Assembly” จะเป็นกลุ่มที่คัดเลือก “ประธานาธิบดี” และ “รองประธานาธิบดี” เอง⁴ ซึ่งการเลือกตั้งในปี 2004 จึงถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดในการเปิดพื้นที่ทางการเมือง โดยเฉพาะพื้นที่การต่อสู้ในเรื่องการเลือกผู้นำประเทศของกลุ่มการเมืองมุสลิมโดยพื้นที่ทางการเมืองดังกล่าวถือว่าเป็นจุดสำคัญที่สามารถควบคุมหรือ

¹ Pew Research Centre, “Muslim Population of Indonesia”, Pew Research Centre, available from <http://www.pewforum.org/2010/11/04/muslim-population-of-indonesia/> (January 31, 2015).

² Greg Fealy, Sally White and Virginia Hooker, *Voice of Islam in Southeast Asia: A contemporary Sourcebook* (Singapore: Seng Lee Press, 2006), p. 45.

³ Andreas Ufen and Marco Bunte (ed.), *Democratization in Post-Suharto Indonesia* (Suffolk: Refine Catch, 2009), p. 105.

⁴ Bahtiar Effendy, *Islam and the State in Indonesia* (Singapore: Institute of Southeast Asia studies, 2003), p. 175.

กำหนดแนวทางอำนาจและอิทธิพลของมุสลิมให้อยู่ในระดับสูงของการปกครองจนนำมาซึ่งการเป็นประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยเป็นอันดับที่ 64 ของโลก⁵

บทความนี้มุ่งหวังที่จะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่ม “การเมืองมุสลิม” ในประเทศอินโดนีเซียช่วงยุค Reformasi (1990-2004) ที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของการพัฒนาประชาธิปไตย โดยนำกรอบ “แนวคิดพหุสังคม” และ “ทฤษฎีการระดมทรัพยากร” เพื่ออธิบายให้เห็นถึงการเข้ามามีอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองมุสลิม ในสังคมอินโดนีเซียช่วงการปฏิรูปจากการศึกษาที่พบว่าระหว่างปี 1990-2004 กลุ่มการเมืองมุสลิมได้สร้างแนวร่วมจากกลุ่มต่างๆ ขึ้น โดยสร้างอัตลักษณ์ร่วมผ่านการชูประเด็น “ประชาธิปไตย” โดยการสร้างแนวร่วมโดยใช้องค์กรทางสังคม โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาและสื่อมวลชนที่อยู่ภายใต้กลุ่มการเมืองมุสลิมเป็นกลุ่มขับเคลื่อนหลัก จึงทำให้การเมืองหลังการลงจากอำนาจของ Suharto เป็นการต่อรองกันภายในกลุ่มการเมืองมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ และการพัฒนาการเมืองให้เป็นแบบประชาธิปไตยก็ได้ชะลอตัวลงเนื่องจากความหลากหลายทางจุดยืนของกลุ่มการเมืองมุสลิมที่มีเป้าหมายที่ต่างกัน โดยทุก ๆ การเปลี่ยนถ่ายระบบการปกครอง ความวุ่นวายเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งความหมายของ “มุสลิมการเมือง” ในบทความนี้ก็คือ กลุ่มชาวมุสลิมที่รวมตัวกันในเชิงอัตลักษณ์ทางการเมืองมากกว่าในด้านศาสนาความเชื่อ เป็นการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือของกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง⁶ ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่ใช้ความรุนแรง “Islamist Group”⁷ และกลุ่มที่ไม่ใช้ความรุนแรง “Islamic Group” โดยในงานวิจัยเล่มนี้ผู้จัดทำได้ให้ความหมายของ กลุ่มการเมืองมุสลิม (Muslim Politics) เท่ากับกลุ่ม Islamic Group เท่านั้นเนื่องด้วยกลุ่มดังกล่าวจะมีอิทธิพลและบทบาทในการกำหนดแนวทิศทางการเมืองภายในประเทศมากกว่า และมีฐานสนับสนุนมากกว่ากลุ่ม Islamist Group

สถานการณ์การเมืองภายในอินโดนีเซียช่วงปลาย Suharto (1990-1998)

การปกครองของ Suharto ในระบบ New Order เรียกได้ว่าเป็นรูปแบบการปกครองแบบ Neo-Patrimonial ตามรูปแบบการปกครองแบบชาวเดิม (Patrimonial System) โดยการปกครองแบบดังกล่าวจะมีเพียงกลุ่มคนจำนวนหนึ่งปกครองกิจการทั้งหมดของประเทศเท่านั้น⁸ โดยในช่วงของ Suharto

⁵ World Audit Organization, “Democracy table,” available from <http://www.worldaudit.org/democracy.htm> (February 20, 2015).

⁶ Peter Mandaville, *Global Political Islam* (New York: Routledge, 2007), p. 20-21.

⁷ Muslim Politics คือกลุ่มมุสลิมทั่วไปที่ไม่ใช้กำลังเพื่อได้มาซึ่งความเป็นรัฐอิสลาม (Mozaffari 2007)

⁸ Andreas Ufen and Marco Bunte (ed.), *Democratization in Post-Suharto Indonesia*, p. 9.

ที่ถูกเรียกว่าเป็น “Neo-” เพราะระบบการปกครองเปลี่ยนไป การเข้ามาใหม่ของแนวความคิด “ความมั่นคงของประเทศ” “การพัฒนาเศรษฐกิจ” และ “เสถียรภาพทางการเมือง” ซึ่งวิกฤตความไม่มั่นคงของระบบ New Order เกิดมาจากการดำเนินนโยบายจึงนำมาสู่ความวุ่นวายต่าง ๆ ในช่วง 1990s ที่ทำให้ Suharto ต้องลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 21 พฤษภาคม 1998 ซึ่งสืบปัญหาหลักที่นำมาซึ่งการล่มสลายของระบบ New Order ประกอบไปด้วย

ปัญหาทางชาติพันธุ์ ตั้งแต่ช่วงกลางปี 1990s ความรุนแรงระหว่างเชื้อชาติก็เพิ่มมากขึ้นโดยมีสาเหตุหลากหลาย ซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนแอของระบอบได้เป็นอย่างดีเพราะว่าตลอดช่วงเวลาในการปกครองในระบอบ New Order ความรุนแรงดังกล่าวสามารถถูกควบคุมจากรัฐบาลได้ โดยในที่นี้ **ปัญหาทางศาสนา** จะตามมาเสมอเมื่อเกิดความขัดแย้งกันระหว่างชาติพันธุ์ อาทิ ความขัดแย้งใน Sampit ระหว่างชาว Dayaks และ Madurese ความขัดแย้งระหว่างชาวจีนและชาวอินโดนีเซีย หรือ ความขัดแย้งในเกาะ Maluku เป็นต้น โดยการอพยพภายในประเทศภายใต้การปกครองของ Suharto เพื่อลดความหนาแน่นของประชากรบริเวณเกาะภายใน (Islands of Java Bali and Madura) ออกไปตั้งถิ่นฐานในเกาะด้านนอก (Islands of Kalimantan and Maluku) และเพื่อที่จะสร้างความเป็น Modern Indonesian ให้กับบุคคลในพื้นที่ห่างไกล⁹ นั้นทำให้ปัญหาทางชาติพันธุ์ตึงเครียดมากขึ้น เนื่องจากชาติพันธุ์เดิมที่อยู่ในพื้นที่มาก่อนเกิดความหวาดกลัวว่าจะถูกผู้อพยพมาใหม่ จะเข้ามากลืนกินวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง และแย่งทรัพยากรธรรมชาติ และประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชน กลายเป็นปัญหาหลักที่ทำให้เกิดการต่อต้านการดำเนินงานของทหารจากกลุ่มคนอินโดนีเซีย¹⁰ เนื่องจากการตื่นตัวในเรื่องของสิทธิมนุษยชนในช่วง 1980s ทำให้ชาวอินโดนีเซียลุกขึ้นมาต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการเด็ดขาด¹¹ อาทิ เหตุการณ์ที่ Tanjung Priok ที่มีจำนวนผู้เสียชีวิตจำนวนถึง 100คน¹² โดยเหตุการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นความรุนแรงที่รัฐได้เตรียมเอาไว้เห็นได้จากคำกล่าว

⁹ Alan Bicker, Peter Parkes, Roy Ellen (ed.), *Indigenous Environmental Knowledge and its Transformations: Critical Anthropological Perspectives* (Psychology Press, 2000), p. 121-122.

¹⁰ Takashi Shiraishi, *The Politics of Post-Suharto Indonesia* (New York: The Council on Foreign Relations, 1999), p. 73.

¹¹ David Burchier and Vedi R. Hadiz (ed.), *Indonesian Politics and Society: A Reader* (Wiltshire: Taylor & Francis book, 2003), p. 235.

¹² Ashutosh Varshney, Mohammad Zulfan Tadjoeiddin and Rizal Panggabean, *Pattern of Collective Violence in Indonesia 1990-2003* (United Nation Support Facility for Indonesia Recovery (UNSFIP), 2004), p. 17.

ของ General Benny Moedani ที่บอกว่า “ฉันเป็นทหาร เมื่อได้รับคำสั่งให้ “ยิง” ฉันก็ต้องปฏิบัติตาม”¹³ และอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่ทำให้ทหารชั้นสูงจำนวนมากมาต้องถูกดำเนินคดีมากมาย นั่นคือเหตุการณ์ที่ East Timor เหตุการณ์ในวันที่ 12 พฤษภาคม 1991 ที่ชาวติมอร์จำนวนมากเดินออกมาเรียกร้องเอกราชอย่างสันติที่โบสถ์ซานตาครูส แต่ทหารอินโดนีเซียกลับใช้กำลังยิงใส่กลุ่มผู้ชุมนุม จนทำให้มีคนเสียชีวิตอย่างต่ำ 50 คน และเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวก็ถูกเก็บภาพได้โดยนักข่าวต่างชาติ และถูกเผยแพร่ในเวลาต่อมา จนทำให้รัฐบาลอินโดนีเซียถูกประณามจากสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง¹⁴

วิกฤตเศรษฐกิจ คือสิ่งสุดท้ายที่เป็นตัวแปรสำคัญทำให้ประเทศอินโดนีเซียต้องปฏิรูป และ KKK หรือ ทุจริต สมรู้ร่วมคิด และ เล่นพวกพ้อง ของ Suharto ทำให้เกิดการต่อต้านจากคนภาคส่วนมากขึ้น เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ปัญหาเศรษฐกิจในเอเชียหรือ Tom Yum Kung Crisis อินโดนีเซีย ก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากวิกฤตการณ์นี้ ค่าเงิน “รูเปีย” ตกลงเรื่อยๆ ธนาคาร 16 แห่งต้องปิดตัวลง รัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้ IMF ได้อนุมัติเงินจำนวน 3 ร้อยล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในการประคับประคองเศรษฐกิจในประเทศอินโดนีเซีย¹⁵ เพราะอินโดนีเซียถือว่าเป็นพันธมิตรสำคัญในการส่งออกของอเมริกาและการรักษาสันติภาพภายในภูมิภาค โดยรัฐบาลอินโดนีเซียต้องยอมปฏิรูปตามแบบของ IMF คือต้องยกเลิกการค้าผูกขาด และลดการคอร์รัปชัน เงินจำนวนมากที่รัฐบาลอินโดนีเซียนำมาใช้กลับไม่ได้แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้เลย จนกระทั่งต้นปี 1998 อัตราเงินเฟ้อในประเทศเพิ่มขึ้น 22% โดยสุทธิ และถือว่าการดิ่งลงเหวทางเศรษฐกิจที่แย่มากที่สุดในโลกตั้งแต่ทศวรรษ 1930¹⁶ และการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด จึงส่งผลให้เกิด **ปัญหาทางการเมือง** มีผู้คนออกมาประท้วงมากมายจากความสนับสนุนจากกลุ่ม GOLKAR และ พรรค Partai Demokrasi Indonesia: PDI ที่มีนาง Megawati เป็นผู้นำ นอกจากนั้นยังมีกลุ่มการเมืองมุสลิมที่นำโดย Ameer Rais กลุ่ม KAMMI (Action Committee of Indonesian Muslim Student) ออกมาประท้วงและกระตุ้นประชาชนทั่วไปของอินโดนีเซียให้ลุกขึ้นมาเรียกร้องประชาธิปไตย¹⁷ โดยกลุ่มเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยจะมาจากเมืองต่าง ๆ บนเกาะชวาและสุมาตราเป็นหลัก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม เช่นใน Yogyakarta และ Surakarta เป็นต้น¹⁸ จนเกิดการปะทะกันระหว่างทหารและนักศึกษา

¹³ Ibid, 16.

¹⁴ David Bouchier and Vedi R. Hadiz (ed.), *Indonesian Politics and Society: A Reader*, p. 142.

¹⁵ Adam Schwarz and Jonathan Paris (ed.), *The Politics of Post-Suharto Indonesia*, p. 89.

¹⁶ Ibid, 88.

¹⁷ Ibid, p. 261.

¹⁸ Rizal Sukma, *Islam in Indonesian foreign policy* Bodmin: MPG Book, 2003), p. 15.

ในวันที่ 12 พฤษภาคม 1998 จนมีนักศึกษาถูกยิงตาย 4 คนในการประท้วงครั้งนั้นในมหาวิทยาลัย Jakarta's prestigious Trisakti University¹⁹ และสถานการณ์ดูจะย่ำแย่ลงเรื่อยจน Suharto ต้องยอมลงจากตำแหน่งจนกระทั่งวันที่ 21 พฤษภาคม 1998 และได้มอบให้ B.J. Harbibie รองประธานาธิบดีขึ้นดำรงตำแหน่งแทน²⁰

การเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองมุสลิมในการโค่นล้มรัฐบาล Suharto และการเรียกร้องประชาธิปไตย

โดยในช่วง 1990s ที่ Suharto หันมาพึ่ง “กลุ่มการเมืองมุสลิม” มากขึ้นก็เป็นเหมือนการเพิ่มอำนาจและประสิทธิภาพกับกลุ่มดังกล่าว การจัดตั้ง Ikatan Cendekiawan Muslim se-Indonesia (ICMI: 1990) ขึ้นของรัฐบาล Suharto ก็ได้ทำให้พื้นที่การต่อรองของกลุ่มมุสลิม 2 องค์ครหลักในการต่อรองกับทางภาครัฐ²¹ โดยองค์กร Majeris Ulama Indonesia (MUI:1974) ถูกจัดขึ้นก่อนหน้าเพื่อดูแลในเรื่องของศาสนาอิสลามโดยเฉพาะ ดังนั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองมุสลิมจะเข้มแข็งหรืออ่อนแอก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทั้ง 2 องค์ครนี้ นอกจากนั้นในช่วงหลังการลงจากตำแหน่งของ Suharto ก็เกิดพรรคการเมืองมากมายที่อ้างอิงกับกลุ่มการเมืองมุสลิมทั้ง 2 กลุ่มนี้เพื่อเรียกคะแนนเสียง เราจึงกล่าวได้ว่า “กลุ่มการเมืองมุสลิม” ในอินโดนีเซียมีรากฐานมาจากกลุ่ม Muhammadiyah และ Nahdlatul Ulama (NU)²²

Muhammadiyah เน้นการสอนศาสนาอิสลามที่เหมาะสมกับภาวะสมัยใหม่ ไม่เชื่อหรือนับถือความเชื่อดั้งเดิมของชาวพื้นบ้าน เน้นการสอนและปฏิบัติตามหลักศาสนาโดยตรงไม่มีการเอาความเชื่อดั้งเดิมเข้ามาผูกโยงจึงทำให้ไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนักในช่วงแรก ๆ ในการก่อตั้ง แต่ทางองค์กรก็ได้มีการก่อตั้งกลุ่มและองค์กรทางสังคมควบคู่ไปด้วยการดำเนินการขององค์กรจะเป็นลักษณะแบบ NGOs ที่คอยให้การสนับสนุนและเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้แก่ประชาชนทั่วไป

Nahdlatul Ulama พวกอิสลามจารีตนิยม แต่ NU ก็สามารถเข้าได้เป็นอย่างดีกับอัตลักษณ์ของประเทศที่มีความทันสมัยอย่าง Pancasila²³ โดยสมาชิก NU จะมีขนาดใหญ่กว่าด้วยจำนวนผู้ที่เชื่อถือว่ามากกว่า เพราะว่าความเชื่อและวัฒนธรรมเดิมของพวกเขาได้ถูกเปลี่ยนไปมากกว่าอดีตโครงสร้างของ NU จะแบ่งสมาชิกออกเป็น 2 ส่วนคือ กลุ่มผู้รู้ทางศาสนา และ กลุ่มสมาชิกทั่วไป

¹⁹ David Bouchier and Vedi R. Hadiz (ed.), *Indonesian Politics and Society: A Reader* (Wiltshire: Taylor & Francis book, 2003), p. 19.

²⁰ Ibid, p, 218.

²¹ Adam Schwarz and Jonathan Paris (ed.), *The Politics of Post-Suharto Indonesia*, p. 41.

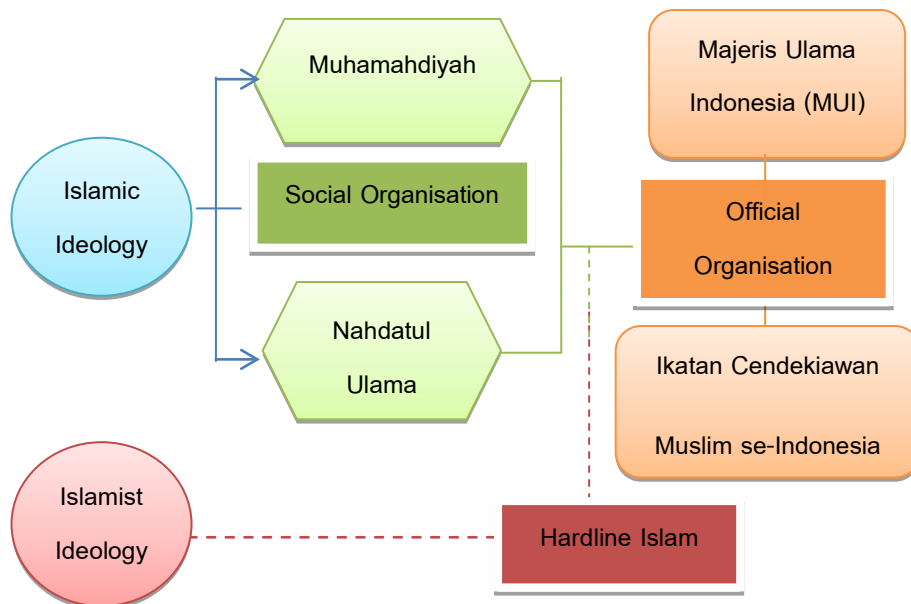
²² Ibid, p, 67.

²³ Mohammad Fajrul Falaakh, *Islam and Civil Society in Southeast Asia* (Singapore: Seng Lee Press Pte Ltd, 2001), p. 34.

Majelis Ulama Indonesia (MUI) มีหน้าที่แค่ในส่วนของศาสนาเท่านั้น ไม่มีสิทธิก้าวร้าวในหน้าที่อื่น ๆ ของรัฐ ถ้าหากรัฐจะมีการตัดสินใจอะไรบางอย่างเกี่ยวมุสลิมหรือศาสนาอิสลามจะต้องถามกลุ่ม MUI ก่อนเพื่อให้ทางกลุ่มมี Fatwa หรือ ชันทามติ รัฐจึงจะกระทำเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นได้²⁴ แต่ต่อมา MUI ก็ได้กลายเป็นพื้นที่ที่กลุ่มมุสลิมเคร่งครัดเข้ามาควบคุมและทำให้เกิดความรุนแรงในระดับประชาชนด้วยกันผ่านเรื่องศาสนาและชาติพันธุ์²⁵

Ikatan Cendekiawan Muslim se-Indonesia (ICMI) การเกิดขึ้นของกลุ่ม Ikatan Cendekiawan Muslim se-Indonesia (ICMI) มาด้วยปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ประกอบไปด้วย การฟื้นฟูศาสนาอิสลาม การเติบโตทางด้านการศึกษา และการเกิดขึ้นของคนชนชั้นกลาง และการพยายามการเผชิญหน้าของรัฐบาลกับกลุ่มมุสลิม²⁶ โดยเป้าหมายของ ICMI คือ “ICMI ไม่ใช่องค์กรทางการเมือง เป้าหมายขององค์กรเป็นเพียงแค่การต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอินโดนีเซียโดยเฉพาะชาวมุสลิม”²⁷ ประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคล 3 ประเภท ข้าราชการ (Government Bureaucrats) หรือคนทำงานในระบบ New Order กลุ่มมุสลิมหัวก้าวหน้า (Modernists) และ กลุ่มมุสลิมหัวก้าวหน้าใหม่ (Neo-modernists)

แผนผังความเชื่อมโยงของกลุ่มการเมืองมุสลิม

²⁴ John Olle, *State of Authority: The State in Society in Indonesia* (New York: Cornell Southeast Asia Publication, 2009), p. 101.

²⁵ Ibid, p, 99.

²⁶ Adam Schwarz and Jonathan Paris (ed.), *The Politics of Post-Sueharto Indonesia*, p. 50.

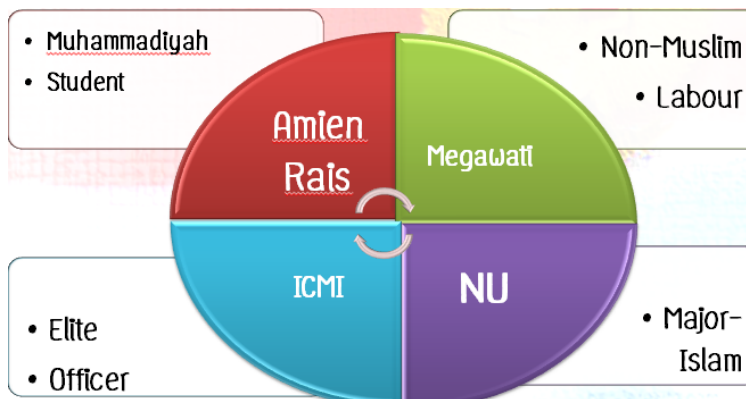
²⁷ Adam Schwarz, *A Nation in Waiting: Indonesia in the 1990s* (Australia: Allen&unwin, 1994), p. 179.

การสร้างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มการเมืองมุสลิมและกลุ่มการเมืองอื่นเพื่อโค่นล้ม Suharto

ภายในองค์กร ICMI เปิดช่องทางให้ปัญญาชนชาวมุสลิมได้มีส่วนร่วมในองค์กรนอกเหนือจากแค่กลุ่ม Muhammadiyah และ Nahdatul Ulama โดยเป้าหมายในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชาวมุสลิมในองค์กรคือ “ทำให้อิสลามเป็นหนึ่ง เพื่อค้นหาทิศทางศาสนาอิสลาม”²⁸ และด้วยการทำงานที่ผิดพลาดของ Suharto ในช่วงท้าย จึงทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มการเมืองมุสลิมที่มีความหลากหลายในตัวบุคคลทั้งสาย Islamic Thought, Radical Islamic Thought และ secular Politics thought เพื่อช่วงชิงอำนาจส่วนกลางในการควบคุม²⁹

และเมื่อการปกครองภายใต้ Suharto มาถึงจุดที่ตกต่ำมากที่สุดในปี 1997-98 หลังจากที่เกิดปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งและความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ความแตกแยกใน ICMI หมดลง โดยกลุ่ม Modernist และ Traditionalist ที่เคยมีปัญหากระหน่ำการเลือกตั้งประธานาธิบดีในเดือน August 1997 หมดลง³⁰ และยิ่งผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางความคิด “Anti-Suharto Coalition” ที่ดำเนินบทบาทหลักในการผลักดัน Suharto ออกจากตำแหน่งประกอบไปด้วย Amien Rais (Muhammadiyah), ICMI, Nahlatul Ulama และ Megawati's Supporter

การรวมตัวของกลุ่ม Anti-Suharto Coalition

²⁸ Douglas E. Ramage, *Politics in Indonesia: Democracy, Islam and the ideology of tolerance* (Bedfordshire: LSL Press Ltd, 1997), p. 92.

²⁹ วิทยา สุจิตรนารักษ์, *การเมืองอินโดนีเซีย* (Global Competence Project, 2542) หน้า 10.

³⁰ Geoff Forrester (ed.), *Post-Soeharto Indonesia: Renewal or Chaos?* (Singapore: Institute of Southeast Asia studies, 1999), p. 67.

แต่อย่างไรก็ตามการรวมตัวกันของกลุ่มคนในครั้งนี้นำมาซึ่งความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น ต้องการที่จะขับไล่ Suharto และพวกพ้องออกไป แต่ไม่มีการวางแผนการปฏิรูปประเทศที่เป็นระบบ³¹ นอกจากนั้นการรวมตัวในครั้งนี้นำมาซึ่งกลุ่มที่ได้ชื่อว่าเป็น “กลุ่มดี” ทางภาคประชาสังคมและกลุ่ม Extreme Islamic Organisation, Militias และ Preman (อันธพาล) ที่เรารู้จักกันดีว่าไม่ใช่กลุ่มที่ดีมากนัก³²

ประชาธิปไตยในช่วงยุคหลังรัฐบาล Suharto

การลงจากอำนาจของ Suharto เป็นเหมือนการนำรัฐธรรมนูญในปี 1945 กลับมาใช้อีกครั้งอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีต ซึ่งทำให้เกิดการพยายามเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบให้เป็นไปตามกฎหมายรวมถึงการให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิมนุษยชนมากขึ้น จัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 7 มิถุนายน 1999 มีการขับเคลื่อนปลดปล่อยชาวติมอร์ตะวันออก และมีการลดบทบาทของทหารในตำแหน่งทางการเมืองและเปิดโอกาสให้เกิดพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้อย่างไม่จำกัดโดยในการเลือกตั้งปีดังกล่าวมีพรรคการเมืองทั้งหมด 145 พรรคแต่มีเพียงแค่ 48 พรรคเท่านั้นที่มีคุณสมบัติพอกับการได้รับคัดเลือกให้เป็นพรรคที่สามารถเข้าช่วงชิงตำแหน่งได้³³

ประชาธิปไตยภายหลังการลงตำแหน่งของ Suharto มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น กลุ่มอำนาจเก่าโดยเฉพาะทหารถูกผลักดันออกจากระบบทางการเมืองมากขึ้น โครงสร้างและบทบาทตามรัฐธรรมนูญถูกปรับให้ตรงตามหลักมากขึ้น โดยมีการปรับปรุงรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกหลังจากถูกเขียนขึ้นหลัง 1945 เพื่อให้ครอบคลุมและลดการใช้อำนาจโดยไม่ชอบของรัฐมากขึ้น และเพิ่มความใส่ใจในเรื่องของสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น แต่แน่นอนว่าภายใต้การเปลี่ยนถ่ายจากระบบเดิมมาสู่ระบบประชาธิปไตยถือว่าเป็นเรื่องที่ย่อมนไหวมากจนทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวเกิดการปะทุของความรุนแรงมากมาย อันเนื่องมาจากการต้องการเป็นเอกราชของกลุ่มชนพื้นเมือง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาทางด้านศาสนาที่ยังคงถูกเติมเชื้อเพลิงให้ร้อนระอุอยู่เสมอเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มอำนาจต่าง ๆ และกลุ่มมุสลิมการเมืองเองในการต่อรองอำนาจ³⁴

³¹ Means, Gordon Paul, *Political Islam in Indonesia* (Colorado: Lynnr Rienner Publishers, 2009), p. 291.

³² Andreas Ufen and Marco Bunte (ed.), *Democratization in Post-Suharto Indonesia*, p. 282.

³³ Means, Gordon Paul, *Political Islam in Indonesia*, p. 294.

³⁴ Ed. Damien Kingsbury and Harry Aveling (ed.), *Autonomy and Disintegration in Indonesia* (London: Routledge Cuzon, 2003), p. 65.

ความขัดแย้งของกลุ่มการเมืองมุสลิมกับผลกระทบต่อการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยในอินโดนีเซีย

หลังจากที่การเมืองมุสลิมเข้ามาแทนที่การปกครองแบบเก่า ก็ได้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มมุสลิมการเมืองเนื่องจากความคิดที่ไม่ตรงกันในการวางตำแหน่งของ “ศาสนาอิสลาม” ในอินโดนีเซีย โดยเราสามารถแบ่งกลุ่มการเมืองมุสลิมออกเป็น 2 แบบหลัก ๆ คือ

- 1) **กลุ่มการเมืองมุสลิมที่สนับสนุนให้เป็น “รัฐอิสลาม” และใช้กฎหมาย Sharia** อาทิ DDII (Indonesian Council of Islamic Propagation), Indonesian Committee for Solidarity of the Islamic World (KISDI) และกลุ่ม Dewan Dakwah Islamiyah (DDI)
- 2) **กลุ่มการเมืองที่ต้องการจะแชร์อำนาจกับกลุ่มที่ไม่ใช้มุสลิมขณะที่ยังคงรักษาความเป็นมุสลิมในสังคม** อาทิเช่น Partai Persatuan Pembangunan: PPP, พรรค Partai Amanat Nasional: PAN และ Partai Kebangkitan Bangsa: PKB

โดยแนวความคิดของผู้นำอาจจะไม่ตรงตามแนวทางกลุ่มทั้งหมดก็เป็นไปได้ อาทิ ผู้นำพรรค PPP ที่แท้จริงแล้วยังคงต้องการให้รัฐเป็น “รัฐอิสลาม” ที่ประชากรมุสลิมมีสิทธิเหนือกว่า³⁵ และการพัฒนาอย่างรวดเร็วของกลุ่ม Hard-line Islamist ในช่วงปลายการปกครองของ Suharto ที่ส่งผลทำให้ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองมุสลิมส่งผลกระทบต่อคนภายนอก³⁶ แต่อย่างไรก็ตาม Nurcholish Madjid พยายามที่จะบอกว่า “Islam” กับ “Democracy” เป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกัน เพราะเน้นถึง ความเสมอภาค สิทธิทางการเมือง และอื่น ๆ³⁷

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองมุสลิมที่สนับสนุนและต่อต้าน B.J. Habibie

การก้าวขึ้นมานำนาจของ Habibie ปฏิเสธไม่ได้ว่าเขาได้รับการสนับสนุนจากอดีตประธานาธิบดีอย่างเต็มที่ ดังนั้นกลุ่มการเมืองมุสลิมที่เคยสนับสนุน Suharto จึงแปรเปลี่ยนมาเป็นผู้สนับสนุนหลักของ Habibie

Habibie ดูพยายามจะสร้างความนิยมในกลุ่ม Modernist Islam เป็นพิเศษ ซึ่งดูได้จากการที่เขาให้เกียรติเจ้าหน้าที่ขององค์กร Muhammadiyah “Malik Fajar” เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีศาสนา และ

³⁵ Paul J. Carnegie, “The Politics of Indonesia’s Islamic Identification,” *Dialogue*, 4, 1 (2006): 10.

³⁶ Robert W. Hefner, “Global Violence and Indonesian Muslim Politics,” *American Anthropologist*, 104, 3 (2002): 763.

³⁷ Paul J. Carnegie, “The Politics of Indonesia’s Islamic Identification,” *Dialogue*, 4, 1(2006): 8.

เชิญ Amien Rais มาเป็นประธานที่ปรึกษาที่เรียกว่า “Group of Six”³⁸ แต่นั่นดูจะไม่สามารถทำให้เขาได้ใจกลุ่ม Modernist Islam โดยเฉพาะ Muhammadiyah เท่าที่ควรนัก

แบ่งกลุ่มที่ต่อต้าน Habibie ออกได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ Megawati's Supporter Groups, NU และ Muhammadiyah นอกจากนั้นยังมีกลุ่มสมาชิก GOLKAR และ ทหาร บางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับตัว Habibie เอง โดยความไม่พอใจหลักคือ การที่ไม่เชื่อว่า Habibie จะเป็นอิสรภาพจาก Suharto จริง และการไม่เห็นด้วยที่ Habibie ปลอมใจให้กลุ่มการเมืองมุสลิมกลุ่มสุดขั้วมาอยู่ใกล้ชิดและร่วมดำเนินนโยบาย ดังนั้นกลุ่มที่ต่อต้าน B.J. Habibie จึงใช้หนทางทางกฎหมายและการเลือกตั้งในการกำจัดเขาออกจากตำแหน่ง โดยการปฏิเสธที่จะเสนอชื่อของเขาเข้ารับคัดเลือกเป็นประธานาธิบดีทั้งที่พรรค GOLKAR ที่เขาสังกัดได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นลำดับที่ 2 เนื่องจากการเลือกประธานาธิบดีในเวลาดังกล่าวยังเป็นสิทธิของ MPR และกลุ่มเสียงส่วนใหญ่ที่เข้าไปนั่งใน MPR ตอนนั้นคือกลุ่ม “Poros Tengah” (Central Axis) นำโดย Amien Rais³⁹

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองมุสลิมที่สนับสนุนและต่อต้าน Abdurrahman Wahid

Abdurrahman Wahid ก้าวขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีด้วยความช่วยเหลือของกลุ่มการเมืองมุสลิมต่าง ๆ โดยเฉพาะ Amien Rais ที่ดำรงตำแหน่งในสภาสูงสุดหรือ MPR โดยในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในครั้งนั้นมีคำพูดติดตลกว่า “เลือกคนที่แฉน้อยที่สุด”⁴⁰ เนื่องจาก MUI (Majelis Ulama Indonesia) ได้ออกมาประกาศกล่าวว่า “ชาวมุสลิมควรที่จะเลือกพรรคการเมืองอิสลาม ประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีต้องเป็นมุสลิม และผู้นำประเทศต้องเป็น “ผู้ชาย” เท่านั้น”⁴¹ การก้าวขึ้นมาของ Wahid สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มที่สนับสนุนนาง Megawati เป็นอย่างมากจนทำให้เกิดความวุ่นวายและการระเบิดในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ นอกจากนั้นยังเกิดความวุ่นวายภายนอกเกาะชวาที่เกิดจากการสร้างความวุ่นวายของกลุ่มสนับสนุน Habibie เพื่อที่จะสร้างความชอบธรรมในการขับไล่ Wahid ออกจากตำแหน่ง

ในขณะที่ Wahid กำลังจะขับเคลื่อนประชาธิปไตย ลดอำนาจทหาร และกลุ่ม Hard-line Muslim รวมทั้งสร้างสังคมแบบ Secular State เขาก็ต้องเจอกับแรงต่อต้านขนาดใหญ่จากคนในคณะรัฐบาลของเขาเอง รวมถึงความวุ่นวายที่ถูกยกระดับจากความไม่พอใจของกลุ่มการเมืองมุสลิมที่ต้องการให้ประเทศเป็น

³⁸ Geoff Forrester (ed.), *Post-Soeharto Indonesia: Renewal or Chaos?* (Singapore: Institute of Southeast Asia studies, 1999), p. 91.

³⁹ Means, Gordon Paul, *Political Islam in Southeast Asia* (Colorado: Lynnr Rienner Publishers, 2009), p. 295.

⁴⁰ Ibid, 296.

⁴¹ Paul J. Carnegie, “The Politics of Indonesia's Islamic Identification,” *Dialogue*, 4, 1 (2006): 10.

Islamic State ผ่านการใช้กองกำลังมุสลิมต่าง ๆ และใน GOLKAR เองก็มีการวางแผนอย่างชัดเจนที่จะกำจัด Wahid และรัฐบาลของเขาออกไปให้พ้น⁴² และสำหรับตัวของ Wahid เอง เขาก็ประสบปัญหาทางร่างกาย อยู่ไม่น้อย ตาของเขาข้างขวากำลังจะบอดสนิทรวมถึงโรคซึมเศร้าอื่น ๆ อีกมากมายส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจว่าเขาจะสามารถดำรงตำแหน่งได้หรือไม่ นอกจากนั้นคณะรัฐบาลของเขาเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มต่าง ๆ มากมาย จึงทำให้การดำเนินนโยบายของเขาไม่มีความต่อเนื่องและดำเนินการไปได้ช้าและการดำเนินนโยบาย การค้ากับ “อิสราเอล” ก็กลายเป็นเชือกฟางสุดท้ายที่ชาวมุสลิมคนอื่น ๆ จะยอมรับได้ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดความวุ่นวายทางโลกตะวันออกกลางในพื้นที่ระหว่าง “ปาเลสไตน์” กับ “อิสราเอล” ที่ข้อตกลงสัญญา Oslo Peace ถูกละเมิดโดยรัฐบาลอิสราเอล⁴³ นอกจากนั้นทาง Wahid ถูกจับได้ว่าแอบรับเงินจากรัฐบาล Brunei เป็นจำนวนเงิน 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเงินจำนวน 3.5 ดอลลาร์สหรัฐหายไปจากคลังเพื่ออาหารและการขนส่ง ส่งผลให้ความวุ่นวายในสถานที่ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จน Wahid ตัดสินใจที่จะประกาศภาวะฉุกเฉินในประเทศเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2001 และยังคงทำให้เกิดการขับออกจากตำแหน่งโดย MPR จากข้อหาทุจริตภัยกบฏทรัพย์

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองมุสลิมในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11

การก้าวขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีของนาง Megawati ก็ทำให้เกิดความไม่พอใจในบรรดาแกนนำกลุ่มการเมืองมุสลิมต่าง ๆ โดยเฉพาะ นาย Hamzah Haz หัวหน้าพรรค PPP และนาย Din Syamsuddin โฆษกของ MUI และมุสลิมสายอนุรักษนิยมคนต่าง ๆ แต่เธอก็สามารถรับมือได้เป็นอย่างดี ด้วยการเรียนรู้จากความผิดพลาดของ Wahid เธอเลือกที่ตั้งชื่อรัฐบาลของเธอตามแบบพอ (Suekarno) ว่า “Mutual Assistance Cabinet” เพื่อที่รักษาความสมดุลทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองมุสลิมที่มีอำนาจกับกลุ่มผู้สนับสนุน เธอหลีกเลี่ยงที่จะให้สัมภาษณ์สื่อมากนัก และปฏิเสธที่จะปฏิรูปประเทศตามแบบ Wahid แต่เธอได้ชูเรื่อง “Political Stability” ขึ้นมาแทนและทุกอย่างดูว่าจะดีขึ้น กลุ่มมุสลิมการเมืองดูจะสงบลง กลุ่มสายอนุรักษนิยมที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่ม Hard-line Muslim ได้มีการลดบทบาทและความสำคัญลง สถานการณ์แตกแยกระหว่างชาติพันธุ์และศาสนาลดลง แต่แล้วเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 เกิดเหตุการณ์เครื่องบินพุ่งชนตึก World Trade ที่ New York, USA. เป็นจุดพลิกผันทำให้กลุ่มการเมืองมุสลิมหัวรุนแรงได้รับความชอบธรรมเพิ่มมากขึ้น

⁴² Robert W. Hefner, “Global Violence and Indonesian Muslim Politics,” *American Anthropologist*, 104, 3 (2002): 760.

⁴³ Ibid, 755.

ในช่วงเวลาดังกล่าวกลุ่มการเมืองมุสลิมที่ต้องการทำให้ประเทศเป็น “รัฐมุสลิม” ก็ได้สร้างความชอบธรรมในการคัดค้านและขจัดความเป็นตะวันตก ออกไปจากสังคมและคงไว้ซึ่งความเป็นมุสลิม นาย Hamzah Haz กล่าวว่า “มุสลิมกำลังเป็นแพะรับบาปของอเมริกา” และมีการเรียกร้องให้มุสลิมทั่วโลกลุกขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับอเมริกา โดยการเรียกร้องดังกล่าวเป็นข้อตกลงฉันท์ตามติจาก MUI โดยมีนาย Din Syamsuddin เป็นคนกล่าวแถลง⁴⁴ แต่กลุ่ม ICMI และ Modernist Islam ต่างก็ออกมาแสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการประกาศของ MUI ในครั้งนี้ เพราะเนื่องจากว่าเหมือนเป็นการบังคับให้มุสลิมทุกคนในประเทศต้องเข้าร่วมทำสงครามศาสนากับชนชาวอเมริกาและตะวันตกทั้งหมด⁴⁵ และสำหรับนาง Megawati ก็ได้แสดงตัวเข้าข้างสหรัฐฯอย่างเต็มที่ในการจัดการกับกลุ่มก่อการร้าย โดยหลังจากเกิดเหตุการณ์ไม่เกิน 1 เดือนนาง Megawati ได้บินไปเจอกับประธานาธิบดีสหรัฐฯ นาย George W. Bush และมีการเจรจาเป็นการส่วนตัวก่อนที่จะออกมาพร้อมความมุ่งมั่นที่จะกวาดล้างกลุ่มก่อการร้าย เธอจึงต้องเผชิญกับการต่อต้านอย่างรุนแรง เกิดการเดินประท้วงของประชาชนมากมาย

แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ระเบิดที่เกาะบาหลิในช่วงเดือน ตุลาคม 2002 ก็เป็นจุด Turning Point สำคัญที่ทำให้ทุกคนในประเทศตื่นตัวในเรื่องของการก่อการร้ายมากขึ้น และทำให้กลุ่มการเมืองมุสลิมที่ต้องการใช้ความรุนแรงในการต่อรองหมดอำนาจลงขององค์กรมุสลิมหลักอย่าง Nahdatul Ulama และ Muhammadiyah ก็ออกมาแสดงจุดยืนที่ชัดเจนขึ้นในเรื่องการต่อต้านการ ก่อการร้าย และกดดันให้ MUI มีมติออกมาว่า “การก่อการร้ายและการระเบิดพลีชีพคือสิ่งต้องห้ามตามศาสนา”⁴⁶ กล่าวเป็นนัยคือ การกระทำของกลุ่ม Hard-line Islam เป็นสิ่งที่ศาสนาไม่ยอมรับ หลังจากนั้นทางรัฐบาลก็ได้มีการออกกฎหมายในการต่อต้านการก่อการร้ายออกมาทั้งหมด 4 ฉบับ ประกอบไปด้วย No.1/2002 (การทำสงครามต่อต้านกลุ่มก่อการร้ายและอาชญากรรม), No. 4/2002 (รัฐมนตรีกาเมืองและความมั่นคงต้องทำการติดตามกลุ่มก่อการร้ายเป็นพิเศษ) และ No.15-16/2003 (ว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายอย่างเต็มรูปแบบ) และเมื่อ Ba'asysir ผู้นำทางจิตวิญญาณของกลุ่มมุสลิมสุดโต่งถูกกองตำรวจเฉพาะกิจจับกุมได้ก็ถือเป็นจุดจบของกลุ่ม Hard-line Islam ทั้งหมดในอินโดนีเซีย ซึ่งภายหลังจากจะมีการวางระเบิดตามที่ต่าง ๆ บ้าง แต่แกนนำของกลุ่มและผู้สนับสนุนหลักอย่างกลุ่มการเมืองมุสลิมสายอนุรักษนิยมก็ถอนตัวออกมา

⁴⁴ Ibid. 754.

⁴⁵ Means, Gordon Paul, *Political Islam in Southeast Asia*, p. 301.

⁴⁶ Noorhaidi Hasan, “Reformasi, Religious diversity and Islamic Radicalism after Suharto,” *Journal of Indonesian Social Sciences and Humanities*, 1 (2008): 42.

อิทธิพลของกลุ่มการเมืองมุสลิมต่อการเปลี่ยนแปลงการเมืองแบบประชาธิปไตยและผลกระทบ

รูปแบบการเลือกตั้งแบบใหม่นี้ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่รัฐบาลของ Wahid จนสามารถประกาศให้มีการใช้ได้ในช่วงสมัยของนาง Megawati โดยมีการปรับให้สภาล่าง (PDR) มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 550 คน จากทุกส่วนของประเทศ และกำหนดให้ประชาชนเลือกประธานาธิบดีเอง พร้อมกับในการเสนอตัวเข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดี จำต้องเสนอชื่อของรองประธานาธิบดีด้วย⁴⁷ ซึ่งนั่นสื่อให้เห็นว่า เกิดความต้องการให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนด้วยตัวเองจริง ๆ และลดการแย่งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีผ่านตัวสภาสูง (MPR) ซึ่งเคยถูกใช้เป็นพื้นที่ช่วงชิงอำนาจของกลุ่มการเมืองต่างๆ ในอดีต

สำหรับองค์กรมุสลิมขนาดใหญ่ทั้ง 2 องค์กรต่างก็มีจุดยืนในเรื่องของ Civil Society และการยอมรับความแตกต่างที่คล้ายคลึงกัน NU เป็นองค์กรมุสลิมที่สามารถปรับตัวและเข้าได้ดีกับระบบของ Secular State เน้นการพัฒนาทางสังคม และเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักการขององค์กรที่ประกาศไว้ในปี 1984⁴⁸ และองค์กรอย่าง Muhammadiyah ที่เป็นองค์กรภาคสังคมองค์กรแรกในประเทศอินโดนีเซียที่คอยขับเคลื่อนเรื่องสังคมและความเสมอภาค รวมถึงการปฏิรูปในสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป้าหมายหลักขององค์กรคือการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ผ่านแนวความคิดแบบสมัยที่เปิดกว้างและปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากโลกตะวันตก โดยทางองค์กรเชื่อว่า “ศาสนาอิสลามเป็นเสมือนแรงบันดาลใจทางวัฒนธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้น”⁴⁹

โดยสาเหตุหลักที่ประชาธิปไตยสามารถเบ่งบานได้ในประเทศอินโดนีเซีย เกิดจากการไร้ซึ่งองค์กรศาสนาหลักที่ปกครองมุสลิมทั้งหมด นั่นจึงทำให้เกิดการแตกแยกทางความคิดมากมาย⁵⁰ และทางออกที่ดีที่สุดสำหรับความแตกต่างหลากหลายคือการยอมรับในความต่างต่างกัน หาวิธีการบูรณาการสังคมเข้าหากัน และการไร้ซึ่งองค์กรใหญ่ที่ปกครองมุสลิมทั่วประเทศจึงทำให้การแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองของกลุ่มมุสลิมการเมืองมีน้อยลง และสามารถหาทางออกและจัดการปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้เร็วมากขึ้น และสามารถที่จะผลักดันประเทศให้กลายเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางประชาธิปไตยที่มากที่สุดในโลกมุสลิมและในเอเชีย

⁴⁷ Means, Gordon Paul, *Political Islam in Southeast Asia*, p. 307.

⁴⁸ Nakamura Mitsuo, Omar Farouk Bajunid and Sharon Siddique (ed.), *Islam and Civil Society in Southeast Asia* (Singapore: Seng Lee Press Pte Ltd, 2001), p. 35.

⁴⁹ Nakamura Mitsuo, Omar Farouk Bajunid and Sharon Siddique (ed.), *Islam and Civil Society in Southeast Asia*, p. 45.

⁵⁰ Michael Buehler, “Islam and Democracy in Indonesia,” *Insight Turkey*, 11, 4(2009): 51.

ตะวันออกเฉียงใต้⁵¹ ด้วยความแตกต่างที่มากเกินไปจึงทำให้การเดินสายกลาง คือ เป็นรัฐประชาธิปไตย โดยมีรูปแบบทางสังคมแบบชาวอินโดนีเซีย ได้กลายเป็นทางออกที่ลงตัวที่สุดของกลุ่มการเมืองมุสลิมกลุ่มต่าง ๆ และเมื่อนาย Susilo Bambang Yudhoyono ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงหลังจากมีการปรับแก้การเลือกตั้งใหม่ในปี 2004 เขาก็สามารถที่จะรวบรวมกลุ่มการเมืองมุสลิมทุกกลุ่มเข้ารวมกันได้ เนื่องจากเขาได้รับการยอมรับในฐานะของ “อดีตนายทหารสายนกพิราบที่เรียกร้องประชาธิปไตย และความถูกต้องตามสิทธิมนุษยชน” และเขาเองก็มีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มการเมืองมุสลิมทั้งสายจารีต สายสมัยใหม่ และสายเสรีภาพ

แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มมุสลิมการเมืองยังถือว่ามียุทธិพลอย่างต่อเนื่องในสังคมอินโดนีเซีย หากแต่เป้าหมายของกลุ่มก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสังคมโลก อินโดนีเซียอาจจะไม่ใช่ “รัฐอิสลาม” แต่อินโดนีเซียคือ “สังคมมุสลิม” อย่างไรก็ตามบทบาทของศาสนาอิสลามก็ยังคงซ่อนอยู่ในทุกสภาวะการณ์ของประเทศอินโดนีเซียสืบไป

⁵¹ Paul J. Carnegie, “Political Islam and Democratic Change in Indonesia,” *Asian Social Science*, 4, 11 (2008): 3.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ประกาศ ปันตบแต่ง. กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม. เชียงใหม่: มีดีไซน์ เชียงใหม่, 2552.

อรอนงค์ ทิพย์พิมล. สถาบันการเมืองในประเทศอาเซียนบวกสาม สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia). กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย ดิเรก ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

บทความ

ฟารีดา ขจัดมาร. พลวัตของ "อิสลามการเมือง" ในอินโดนีเซียหลังยุคซูฮาร์โต. วารสารประวัติศาสตร์ (มศว) (2012): 107-116.

วิทยา สุจิตธรนารักษ์. การเมืองอินโดนีเซีย. Global Competence Project (2542): 1-17.

สุภาศพรณ ตั้งตรงไพโรจน์. รัฐกับมุสลิมในอินโดนีเซีย. จุลสารความมั่นคงศึกษา 30, (2550): 5-37.

วิทยานิพนธ์

ฟารีดา ขจัดมาร. อิสลามการเมืองในอินโดนีเซีย: ก่อนและหลังเหตุการณ์ 9/11. วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

ภาษาอังกฤษ

หนังสือ

Adam Schwarz. A Nation in Waiting: Indonesia in the 1990s. Australia: Allen&unwin, 1994.

Adam Schwarz and Jonathan Paris (ed.). The Politics of Post-Sueharto Indonesia. New York: The Council on Foreign Relation, 1999.

Alan Bicker, Peter Parkes, Roy Ellen (ed.). Indigenous Environmental Knowledge and its Transformations: Critical Anthropological Perspectives. Psychology Press, 2000.

- Andreas Ufen and Marco Bunte (ed.). Democratization in Post-Sueharto Indonesia. Suffolk: RefineCatch, 2009.
- Bahtiar Effendy. Islam and the State in Indonesia. Singapore: Institute of Southeast Asia – studies, 2003.
- Bilveer Singh. Succession Politics in Indonesia; the 1998 Presidential Elections and the Fall of Suharto. Wilshire: Antony Rowe, 2000.
- Bubalo, A.and Fealy, G. Joining the caravan? : The middle East, Islamism and Indonesia. Australia: The Lowy Institute for International Policy, 2005.
- Damien Kingsbury and Harry Aveling (ed.). Autonomy and Disintegration in Indonesia. London: RoutledgeCuzon, 2003
- David Bouchier and Vedi R. Hadiz (ed.). Indonesian Politics and Society: A Reader. Wiltshire: Taylor & Francis book, 2003.
- Douglas E. Ramage. Politics in Indonesia: Democracy, Islam and the ideology of tolerance. Bedfordshire: LSL Press Ltd, 1997
- Douglas E. Ramage, J. Kristiadi, M. Hadi Soesastro and Richard W. Baker (ed.). Indonesia: the Challenge of Change. Singapore: Seng Lee Press, 1999.
- Geoff Forrester (ed.). Post-Soeharto Indonesia: Renewal or Chaos?. Singapore: Institute of Southeast Asia studies, 1999.
- Gerry Van Klinken and Joshua Barker (ed.). State of Authority: The State in Society in Indonesia. New York: Cornell Southeast Asia Publication, 2009.
- Greg Fearly and Virginia Hooker(ed.). Voice of Islam in Southeast Asia: A contemporary Sourcebook. Singapore: Seng Lee Press, 2006.
- Howard M. Federspiel. Indonesian Muslim Intellectuals of the 20th century. Singapore: Utopia Press, 2006.
-

- Jacques Bertrand. Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Joan Huber and Willian H. Form. Income and Ideology. New York: Free Press, 1973.
- K.S. Nathan and Mohummad Hashim Kamali (ed.). Islam in Southeast Asia: Political, Social and Strategic challenges for the 21st Century. Singapore: Utopia Press Pre Ltd, 2005.
- Leo Suryadinata. Election and Politics in Indonesia. Singapore: Seng Lee Press, 2002.
- Mark Beeson (ed). Contemporary Southeast Asia: Regional Dynamics, National Differences. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Max Lane. Unfinished Nation: Indonesia before and after Suharto. Edinburgh: Hewer Text UK, 2008.
- Means, Gordon Paul. Political Islam in Southeast Asia. Colorado: Lynnr Rienner Publishers, 2009.
- Michael R.J. Vatikiotis. Indonesian Politics under Suharto: order development and pressure for change. London: Routledge, 1998.
- Michael R.J. Vatikiotis. Indonesian Politics under Suharto: the rise and fall of the new order. London: Routledge, 1998.
- Neddham Heights(ed.). International Relation Theory; Realism, Pluralism, globalism and beyond 3rd. Allyn&Bacon, 1999.
- Nakamura Mitsuo, Omar Farouk Bajunid and Sharon Siddique (ed.). Islam and Civil Society in Southeast Asia. Singapore: Seng Lee Press Pte Ltd, 2001.
- Peter Mandaville. Global Political Islam. New York: Routledge, 2007.
- Rizal Sukma. Islam in Indonesian foreign policy. Bodmin: MPG Book, 2003.

บทความ

Abdel Mahdi Abdallah. "Causes of Anti-Americanism in the Arab World: A Socio-Political Perspective." MERIA, 7, 3 (2003): 62-73.

Anthony L .Smith. "A Glass Half Full: Indonesia-US relation in the Age of Terror." Contemporary Southeast Asia. 25, 3 (2003): 449-472.

Ashutosh Varshney, Mohammad Zulfan Tadjoeeddin and Rizal Panggabean. "Pattern of Collective Violence in Indonesia 1990-2003." United Nation Support Facility for Indonesia Recovery (UNSFIP) working paper. 4, 3 (2004).

KHOO Boo Teik and Vedi R. HADIZ. "Critical connections: Islamic Politics and Political Economy in Indonesia and Malaysia". Institute of Developing Economies Discussion Paper. 239 (2010): 1-32.

Jan Woishnik and Philipp Muller. "Islamic Parties and Democracy in Indonesia: Insights from the world's largest Muslim Country." iKAS International Report. 10 (2013): 59-79.

James Clad. "The End of Indonesian's New Order." Wilson Quarterly. 20, 4 (1996): 47- 64.

Jeff Lee. "The Failure of Political Islam in Indonesia: A History Narrative." Stanford Journal of East Asia Affairs. 4, 1 (2004): 85-104.

Kawanura Koichi. "Politics of 1945 Constitution: Democratisation and its impact to political institutions in Indonesia." Institute of developing Economics (IDE-JETRO). 3 (2003).

Maurice Block . "Radicalism Cyclopaedia of Political, Political Economy, and Political History of the United State." ed. John Lalor. 3 (1899): 117.

Mehdi Mozaffari. "What is Islamism? History and Definition of Concept." Totalitarian Movement and political Religions. 8,1 (2007): 17-33

Michael Buehler. "Islam and Democracy in Indonesia." Insight Turkey. 11, 4 (2009): 51-63.

Mohammad Ayoob. "Political Islam: Image and Reality." World Policy Journal 21, 3 (2004): 1-14.

Noorhaidi Hasan. "Reformasi, Religious diversity and Islamic Radicalism after Sueharto." Journal of Indonesian Social Sciences and Humanities. 1 (2008): 23-51.

Paul J. Carnegie. "Political Islam and Democratic Change in Indonesia." Asian Social Science. 4 11 (2008): 3-7.

Paul J. Carnegie. "The Politics of Indonesia's Islamic Identification." Dialogue. 4, 1 (2006): 1-24.

Robert W. Hefner. "Global Violence and Indonesian Muslim Politics." American Anthropologist. 104, 3 (2002): 754-765.

Thomas Gibson. "Civil Islam: Muslims and Democratization in Indonesia by Robert W. Hefner." Southeast Asia Program at Cornell University: Indonesia. 72, (2001):197-204.

เครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์

Kenneth Janda. "Pluralism and Democracy," US Embassy. Available from:

http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/publication/2008/05/20080528174025xjsnommis0_9732477.html#axzz3S52r76hf.

Kirsty Alfredson. "Massive protest demands Wahid steps down." CNN News. Available from <http://edition.cnn.com/2001/WORLD/asiapcf/southeast/03/12/indonesia.wahid.protest/index>

Pew Research Centre. "Muslim Population of Indonesia" Available from <http://www.pewforum.org/2010/11/04/muslim-population-of-indonesia/>.

World Audit Organization "Democracy table." Available from:

<http://www.worldaudit.org/democracy.htm>.

Indonesia Investment. "Asian Financial Crisis in Indonesia." Available from:

<http://www.indonesia-investments.com/culture/economy/asian-financial-crisis/item246>.

Dow Jones Newswires. "Text of President Suharto's Resignation Speech." Available from:

<http://www.wsj.com/articles/SB895726266477597500> (March 20, 2015).

การเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของสถาบันสุลต่านบรูไน ภายใต้การประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์

กัญญารัตน์ สวัสดิ์ดวง

ในการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใหม่ของโลกภายนอกบรูไนนี้นักเป็นประเทศหนึ่ง ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะในการบริหารประเทศที่นำโดยสุลต่านเป็นการปกครองแบบรวมอำนาจ บรูไนจึงพยายามรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของตนไว้ ต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะนำมาลดทอนอำนาจการบริหารปกครองประเทศโดยกษัตริย์ และดำรงอยู่ไว้ท่ามกลางการปกครองแบบดั้งเดิม จึงได้มีการประกาศใช้ “กฎหมายชารีอะห์” เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 2014 เพื่อมาเสริมสร้างอำนาจเดิมของสุลต่านให้มีความมั่นคง และยังคงดำรงอยู่สืบต่อไป

ในบทความชิ้นนี้ได้มีการอธิบายถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้บรูไนประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์ ทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานะและความมั่นคงของสถาบันสุลต่านต่อการประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์ โดยมีการขับเคลื่อนผ่านกลุ่มที่ปรึกษาส่วนพระองค์ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยสถาบันกษัตริย์ คือ สภาศาสนา โดยนำแนวคิด Neo-traditional state (รัฐดั้งเดิมรูปแบบใหม่) มาประกอบในการอธิบายถึงการขับเคลื่อนกฎหมายชารีอะห์ เพื่อนำมาซึ่งความพยายามกลับสู่รากฐานของชาติ ดำรงอยู่บนความเป็นอนุรักษนิยมบนพื้นฐานของอุดมการณ์แห่งชาติ Malayu Islam Beraja (MIB) เพื่อนำมาปกป้องศาสนาอิสลามและความชอบธรรมทางการปกครอง

ซึ่งปัจจัยข้างต้นดังกล่าวนี้ ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบการบริหารและการปกครองโดยสุลต่านเป็นอย่างมาก สุลต่านจึงมีความจำเป็นจะต้องแก้ปัญหาของสังคมภายในประเทศในด้านต่าง ๆ โดยการประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์นั้น จึงเป็นการกระทำที่แยบยลเป็นอย่างมาก ในการใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมเพื่อผลประโยชน์แห่งรัฐ โดยอยู่บนพื้นฐานของอุดมการณ์แห่งชาติ หรือที่เรียกว่า Malayu Islam Beraja (MIB) และมีความเชื่อว่ากฎหมายชารีอะห์จะทำให้รัฐบาลรักษาความเป็นปึกแผ่นทางสังคม และรักษาอำนาจของการปกครองของระบอบกษัตริย์ไว้ ท่ามกลางความวุ่นวายที่อาจปรากฏขึ้นในเวลาต่อมา

ระบอบการปกครอง

บรูไนปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตามรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 1 มกราคม 1984 ซึ่งเป็นประเทศเดียวในประชาคมอาเซียนที่ปกครองด้วยระบอบการปกครองนี้ และปกครองโดยระบบสุลต่าน (Sultan) เป็นผู้ปกครองสูงสุดมีฐานะเป็นสมเด็จพระราชาธิบดี (Yang Di-Pertuan Negara) จึงทรงเป็นประมุขของรัฐและทรงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและทรงแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีรัฐบาลตำแหน่งพระมหากษัตริย์บรูไนเรียกอย่างเป็นทางการว่า สุลต่านและสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนดารุสสลาม (His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan of Brunei Darussalam)¹ นอกจากนั้นในแง่ที่บรูไนเป็นรัฐอิสลามสุลต่านก็อยู่ในฐานะของผู้นำทางศาสนาของประเทศอีกด้วยโดยองค์สุลต่านนั้นทรงมีพระราชอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหาร ทรงสามารถออกกฎหมาย และทรงแก้ไขรัฐธรรมนูญได้โดยพระองค์

คณะรัฐมนตรีประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี 12 กระทรวง ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐาน กระทรวงศาสนา กระทรวงการพัฒนา กระทรวงวัฒนธรรม เยาวชนและกีฬา กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงคมนาคม และกระทรวงพลังงานเป็นการเพิ่มเติม กระทรวงดังกล่าวมาในปี 2006² จึงทำให้มีทั้งหมด 13 กระทรวงในปัจจุบันแต่เป็นระบบการจัดการแบบดังกล่าวข้างต้นซึ่งในปัจจุบันมีเชื้อพระวงศ์ดำรงตำแหน่งสำคัญในกระทรวงต่าง ๆ เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ คือ เจ้าชายมุฮัมมัด บิลเกียห์ ซึ่งเป็นพระอนุชาขององค์สุลต่านองค์ปัจจุบัน³

รัฐธรรมนูญของประเทศ

รัฐธรรมนูญของประเทศบรูไนเกิดขึ้นครั้งแรกที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นเกิดขึ้นในปี 1959 และมีผลบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญฉบับนั้นเป็นต้นมา และมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี 1984 หลังจากที่ยุบไนได้รับเอกราช และเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดกรอบการบริหารประเทศในฐานะประเทศที่มีอธิปไตยและเอกราชโดยสมบูรณ์⁴ รัฐธรรมนูญของบรูไนได้รับการแก้ไข 3 ครั้ง คือ ในปี 1971 ปี 1984 และปี 2008⁵ โดยรัฐธรรมนูญปี 1959 กำหนดให้องค์สุลต่านเป็นอธิปัตย์ผู้เป็นหัวหน้าของรัฐที่มีอำนาจสูงสุดภายใต้

¹ นิซานท์ สิงห์พุททางกูร, ระบอบการปกครองท้องถิ่นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน เนการาบรูไนดารุสสลาม. (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2556), หน้า 18.

² สามารท ทองเผื่อ, “เนการาบรูไนดารุสสลาม” *วารสารเอเชียรายปี 2550/2007* (2550): 80.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 79.

⁴ จรัญ มะลูลีม, *เนการาบรูไนดารุสสลาม* (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), หน้า 4.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

รัฐธรรมนูญของค์สุดท้ายมีความสามารถที่จะประกาศกฎอัยการศึก และการประกาศก็จะมีผลโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าการประกาศกฎอัยการศึกนั้นจะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่และรัฐธรรมนูญไม่ได้เน้นในเรื่องการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานยกเว้นอิสรภาพทางศาสนา สิทธิที่ชาวบรูไนได้รับจะเป็นสิทธิที่ถูกนำมาใช้มากกว่าสิทธิที่ถูกกำหนดไว้ แต่ถูกจำกัดไว้โดยที่รัฐมองเห็นว่ามีสำคัญเท่านั้น ข้อจำกัดเหล่านี้ถูกมองว่ามีความจำเป็นเพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม และความเป็นหนึ่งของประเทศ

จากการกล่าวมาข้างต้นนี้รัฐธรรมนูญปี 1959 ถือได้ว่าเป็นกรอบของการบริหารประเทศเรื่อยมา กำหนดให้สุลต่านเป็นองค์อธิปัตย์ผู้เป็นหัวหน้าของรัฐที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารโดยได้รับการช่วยเหลือและคำแนะนำจาก สภา 5 สภา ได้แก่ สภาศาสนา (Religious Council) สภาองคมนตรี (Privy Council) สภารัฐมนตรี (Council of Ministers) สภานิติบัญญัติ (Council of Legislature) และสภาผู้สืบทอดอำนาจการปกครอง (Council of Succession)⁶ จึงถือได้ว่ารัฐธรรมนูญที่บรูไนใช้นั้นวางอยู่บนรากฐานของอุดมการณ์ Malayu Islam Beraja – MIB จึงกล่าวได้ว่าหลักการทั้งสองนั้นครอบคลุมอยู่เหนืออำนาจทางการเมืองทั้งสิ้นทั้งหมดทั้งมวลนั้นก็เพื่อเสริมสร้างอำนาจของสุลต่านทั้งสิ้น

พรรคการเมือง

พรรคการเมืองมีการเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 1950 ในปัจจุบันบรูไนมีพรรคการเมือง 2 พรรคการเมือง พรรคบรูไนพัฒนาแห่งชาติ (Brunei National Development Party) พรรคที่ปฏิญญาสนับสนุนสุลต่าน พรรคเอกภาพแห่งชาติบรูไน (Brunei National Solidarity Party) ไม่มีบทบาททางการเมืองมากนักเนื่องจากถูกรัฐบาลควบคุมด้วยมาตรการต่างๆ เช่น กฎหมาย Internal Security Act (ISA)

บรูไนยังคงมีเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมืองภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ทั้งนี้สมเด็จพระราชาธิบดีทรงให้ความสำคัญกับการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินการของภาครัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นในพระราชดำรัสต่อสมาชิกสภานิติบัญญัติ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2009 ให้นำแนวทางการปกครองประเทศในระบบราชาธิปไตยอิสลามมลายู (Malayu Islam Beraja : MIB) ตามหลักไตรลักษณ์ ประกอบด้วย ชาวมลายู ศาสนาอิสลาม และพระมหากษัตริย์

ปรัชญาในการปกครองประเทศ

ปรัชญาในการบริหารประเทศเริ่มมาตั้งแต่สมัยของสุลต่านมูฮัมหมัดซาลห์ จนถึงปัจจุบัน ค.ศ. 2015 มลายู อิสลาม พระมหากษัตริย์ (Malayu Islam Beraja – MIB)⁷ เป็นอุดมการณ์ 3 อย่างที่ชาวบรูไนยึดถือ อันเป็นหลักสำคัญในการยึดโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ หลักอุดมการณ์นี้เป็นแนวคิด

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

⁷ ดลมนรจณ์ บากา และชัยวัฒน์ มีสัญฐาน. *A History of Brunei*. (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2557). หน้า 93.

ที่รัฐบาลพยายามสนับสนุนผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งในระบบการศึกษา และสื่อมวลชน อุดมการณ์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ถูกนำมาใช้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมปี 1990⁸ และถือได้ว่าเป็นการยึดถือมาตั้งแต่ประเทศบรูไนได้รับเอกราช เป็นหลักพื้นฐานที่ถูกปรับใช้มาอย่างต่อเนื่อง⁹ ถือได้ว่าเป็นหลักในการบริหาร และปกครองประเทศบรูไน โดยมีความพยายามกลับไปสู่รากฐานของชาติ อุดมการณ์นี้จึงเต็มไปด้วยหน้าที่ต่าง ๆ ที่ชาวบรูไน พึงต้องปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็น ใช้ในการปกป้องศาสนาอิสลามแบบเคร่งครัดตามหลักคัมภีร์ และจากภัยคุกคาม ภายนอก และยังเพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมแก่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของบรูไนเอง โดยมีการเชื่อมโยงแนวคิดแบบอนุรักษนิยมแบบอิสลาม กับวัฒนธรรมดั้งเดิมแบบมาลายูที่มีราชาธิปไตย เป็นศูนย์กลาง¹⁰

หลักเป้าหมายของหลักอุดมการณ์ (Malayu Islam Beraja – MIB) โดยสังเขป

คำว่า “มาลายู” ยังสามารถอธิบายประเทศบรูไนเป็นประเทศที่มีมาลายูที่มีความเป็นหนึ่งเดียว มีสุลต่านที่เป็นชาวมลายูเป็นผู้นำประเทศ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมาลายูอันสืบทอดมาจนกลายเป็นอุดมคติ ของคนบรูไนจนมาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วปวงชนชาวบรูไนที่สืบเชื้อสายมลายูต้องเคารพเชื่อฟังสุลต่าน ชาวบรูไนจึงเป็นคนรักชาติ

คำว่า “พระมหากษัตริย์” ในที่นี้มาจากคำว่า เบอรากา หมายถึงพระมหากษัตริย์ อันหมายถึง ระบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นพระราชาของบรูไน คือ สุลต่าน หรือสมเด็จพระราชาธิ บัติ ซึ่งเป็นผู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดตามแนวของศาสนาอิสลาม เป็นผู้ปกครองด้วยความยุติธรรม อำนาจของการปกครองนั้นเป็นรางวัลความไว้วางใจจากอัลละห์ (พระเจ้า)

ดังนั้นคำว่า “อิสลาม มลายู พระมหากษัตริย์” จึงเป็นลักษณะหนึ่งของชาวบรูไน พระราชา มีความประเสริฐ ประชาชนห้ามทรยศ ดังนั้นจึงเกิดคำกล่าวที่ว่า “พระราชาเพื่อประชาชน” และ “ประชาชน เพื่อพระราชา” จึงเป็นองค์ประกอบของปรัชญาในการปกครองประเทศบรูไน องค์ประกอบทั้งสามเป็น องค์ประกอบที่รวมเป็นหนึ่งเดียว ไม่สามารถแยกกันได้¹¹

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

สภาพสังคมภายในประเทศบรูไน

ประชาชนของบรูไน ประกอบด้วยกลุ่มสำหรับสถิติประชากรบรูไนในปี 2006¹²ชาติพันธุ์มาเลย์ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ประมาณร้อยละ 67 กลุ่มชาติพันธุ์จีนมีประมาณร้อยละ 15 กลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง เช่น อีบัน (Iban) ดายัก (Dayak) กิลาบิท (Kelabit) มีรวมกันประมาณร้อยละ 6 ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ชาวยุโรป ชาวอินเดีย ชาวฟิลิปปินส์มีรวมกันประมาณร้อยละ 12 ภาษาที่ใช้กันในบรูไน มีภาษามาเลย์ (Malay) ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน สำหรับชนพื้นเมืองมีภาษาเป็นของตนเอง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการคือภาษามาเลย์และภาษาอังกฤษส่วนด้านศาสนา ประชาชนส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม นิกายสุนหนี่และเป็นศาสนาประจำชาติด้วย รวมทั้งการปกครองประเทศก็ใช้แม้ว่ารัฐธรรมนูญของบรูไนจะกำหนดให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติแต่ก็ให้อิสระแก่ประชาชนที่สามารถเลือกนับถือศาสนาอื่นได้¹³

ประเทศบรูไนนับยังถือได้ว่าเป็นสังคมแบบสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากลักษณะทางสังคมที่มีความมั่งคั่ง และร่ำรวยอันเนื่องมาจากความสมบูรณ์ของประเทศที่เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศในแต่ละปีเป็นเงินจำนวนมหาศาล ประชาชนชาวบรูไนมีการปฏิบัติตนเองในกรอบของศาสนาอย่างเคร่งครัดภายใต้การปกครองตามระบอบของสุลต่าน¹⁴ ประชากรชาวบรูไนนับถือได้ว่าเป็นการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ผ่านสวัสดิการของรัฐบาลอย่างเต็มที่ตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างรัฐบริการให้ฟรีทั้งหมด ตั้งแต่เรื่องสวัสดิการทางด้านการศึกษาการรักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัยที่รัฐจัดหาให้ และคิวดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ บางกรณีถึงขั้นให้ที่อยู่อาศัยฟรีภาครัฐและเอกชนมีงานให้ประชากรทำอย่างเหลือเฟือ¹⁵

ความสัมพันธ์ระหว่างสุลต่านกับประชาชน

บรูไนถือว่าเป็นประเทศที่องค์สุลต่านปกครองในฐานะผู้นำรัฐ และผู้นำรัฐบาล องค์สุลต่านมีอำนาจอยู่ทั้งฝ่ายบริหารนิติบัญญัติ และตุลาการ พระองค์ทรงปฏิบัติหน้าที่โดยความช่วยเหลือขององคมนตรีจากการปกครองขององค์สุลต่านที่ทรงครองอำนาจมายาวนานพบว่าพระองค์ทรงเป็นผู้ปกครองที่ได้รับ

¹² CIA. "The World Factbook – Brunei." Available from

<http://www.cia.gov/cia/pulications/factbook/geo2.html>.

¹³ นิซันท์ สิงห์พุททางกูร, ระบอบการปกครองท้องถิ่นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน เนการาบรูไนดารุสซาลาม, หน้า 18.

¹⁴ สามารถ ทองเฟื้อ, "เนการาบรูไนดารุสซาลาม," วารสารเอเชียรายปี2550/2007 (2550): 83.

¹⁵ ศิริพร สมัครสมิธร, บรูไนอาณานิคมของอังกฤษ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548), หน้า 103–104.

การเคารพรัก ทั้งนี้บรูไนนับได้ว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความมั่นคงทั้งในทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สุลต่านหรือสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนเป็นผู้นำสูงสุดของประเทศ เป็นผู้นำข้าราชการ และเป็นผู้นำกองทัพ สุลต่านองค์ปัจจุบันคือ ฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ มูอิซ ชัดดิน วัดเดาเลาะห์ ทรงเป็น สุลต่านลำดับที่ 29¹⁶ ประเทศบรูไนมีประชากรเพียงประมาณ 400,000 คน¹⁷ ประกอบด้วยเชื้อสายมาเลย์ ร้อยละ 66 และมีลักษณะภูมิประเทศที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่ถูกล้อมรอบด้วยรัฐซาราวักของประเทศมาเลเซีย หลังจากที่ตั้งสถาบันกษัตริย์ขึ้นถึงจุดสูงสุดของอำนาจในศตวรรษที่ 16¹⁸ เข้าสู่ภาวะจุดถดถอยลง และต่อมาใน ศตวรรษที่ 19 อาณาเขตของบรูไนลดน้อยลงเนื่องจากอิทธิพลของตระกูลเจ้าผู้ครองรัฐซาราวัก¹⁹ แต่การเข้ามา อาณานิคมอังกฤษในปี 1906 มีส่วนช่วยรักษาสถาบันกษัตริย์ของบรูไนไว้ ถึงช่วงปลายปี 1959 การนำเสนอ การปกครองรูปแบบใหม่ให้อำนาจในการปกครองด้วยตัวเองแก่บรูไน มีส่วนในการฟื้นอำนาจทางการเมือง ของสุลต่าน ทางด้านศาสนานั้นพระองค์ทรงได้รับการยอมรับและดู ตามแบบแผนของอิสลามและ ขนบธรรมเนียมประเพณีของบรูไน ดังนั้นในสายตาของประชาชน และพระองค์ทรงเป็นสุลต่านที่เคร่งครัด ทางด้านศาสนาเป็นอย่างมากอีกทั้งเป็นแบบอย่างแก่พลกนิกร ของพระองค์เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการอุทิศตน ของพระองค์เพื่อพระอัลเลาะห์อย่างเช่นการละหมาด พระองค์ทรงปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ และองค์สุลต่านเอง นั้นทรงปฏิบัติตามหลักอิสลามข้อที่ 5 คือ การไปทำพิธีฮัจญ์ที่นครเมกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียถึง 6 ครั้ง

ในวันที่ 29 กันยายน 1991 พระองค์ทรงเป็นประธานเปิดองค์กร ตะบุงอะมานะห์อิสลามบรูไน (Tabung Amanah Islam Brunei – TAIB)²⁰

ในวันที่ 13 มกราคม 1993 พระองค์ทรงเป็นผู้วางรากฐานศิลาฤกษ์ในการสร้างธนาคารอิสลาม แห่งบรูไน (Bank Islam Brunei Berhad – IBB)²¹

¹⁶ นิซันท์ สิงห์พุททางกูร, ระบอบการปกครองท้องถิ่นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน เนการาบรูไนดารุสซาลาม, หน้า 18.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

¹⁹ พลิน ภูจินาพันธ์, ระบอบการปกครองท้องถิ่นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน สหพันธรัฐมาเลเซีย (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2556), หน้า 11.

²⁰ ซึ่งเป็นองค์กรทางการเงินประกอบธุรกรรมทางการเงินแบบอิสลาม

²¹ โดยธนาคารนี้จะนำระบบอิสลามมาใช้ทั้งระบบทั้งด้านการบริหาร และการจัดการด้านการเงิน ธนาคารมีคณะที่ปรึกษาทางกฎหมายอิสลาม (Syariah Advisory Body) เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นว่า การทำงานของธนาคารจะไม่แปลกแยก จากหลักอิสลาม

ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2014 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์ (กฎหมายอิสลาม) แทนกฎหมาย common law ของอังกฤษ²²

ยามที่พบปะกับประชาชน พระองค์มักเรียกร้องให้ประชาชนของพระองค์สนับสนุนรัฐบาลของพระองค์ สร้างความเข้าใจกันและกันระหว่างสถาบันกษัตริย์กับประชาชน ให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล ในการที่จะสามารถสร้างประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและประชาชนมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข เพื่อที่จะทำให้ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข พระองค์จึงจัดสวัสดิการและช่วยเหลือประชาชนหลายโครงการ อย่างเช่น โครงการให้ยืมเงินเพื่อสร้างบ้าน โครงการให้ที่ดินแก่ประชาชน และโครงการให้ยืมมูลนิธิต่อต้านฮัซซานัลโบลเกียห์

จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการปกครองของบรูไนนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวเป็นอย่างมาก ซึ่งมีความผสมผสานกับระบบจารีตประเพณี กับระบบแบบสมัยใหม่ แต่ดำรงไว้ซึ่งอำนาจออยู่ที่ยืนยงกลางจากสุลต่าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปกครองทางการเมืองของบรูไน เป็นการปกครองที่ค่อนข้างเข้มแข็ง ซึ่งมีการดำรงอยู่บนอุดมการณ์ (Malayu Islam Beraja – MIB) ที่เป็นอุดมการณ์ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อระบบการเมือง และประชาชนบรูไน และการที่บรูไนมีการปกครองในรูปแบบที่สุลต่านมีอำนาจออยู่สูงสุดในประเทศ ตามรัฐธรรมนูญปี 1984 ที่เป็นทั้งกษัตริย์ที่เคร่งครัดของประชาชนบรูไน และนายกรัฐมนตรีที่เป็นผู้นำของประเทศ เนื่องมาจากการรวมอำนาจออยู่ศูนย์กลางตั้งแต่อดีตจากการก่อร่างสร้างเมืองในยุคแรก ๆ จนก้าวเข้าสู่ยุคหลังได้รับเอกราช ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบสุลต่านมีความเข้มแข็งมาโดยตลอด ระบบกษัตริย์เองนั้นยังสามารถควบคุม การเปลี่ยนแปลงตามขนบธรรมเนียมแบบเก่าจากรุ่นสู่รุ่นไปได้ และการที่มีระบบสังคมแบบสวัสดิการ จึงถือได้ว่ารากฐานทางสังคมของประเทศบรูไนนั้นมีความเข้มแข็งเป็นอย่างมากเนื่องจากระบบกษัตริย์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าสามารถที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนภายในประเทศบรูไน และทำให้สังคมมีความมั่นคง ทำให้ปัญหาที่จะเกิดการต่อต้านสถาบันเป็นเรื่องที่เป็นไปน้อยที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ท่ามกลางการปกครองแบบสุลต่านไม่ได้สามารถที่จะดำรงอยู่ได้ตลอดไป เพราะการเปิดกว้างโลกยุคปัจจุบันถือได้ว่ามีความรวดเร็วในด้านข่าวสารมากขึ้น ทำให้ผู้คนได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งถึงแม้จะมีการจำกัดด้านสื่อ และยังคงมีการประกาศกฎอัยการศึกทุก ๆ 2 ปี²³ ก็ยังไม่สามารถต้านทานกระแสต่าง ๆ ที่อาจกระทบกระเทือนต่อการปกครองแบบที่สุลต่านอยู่จะเป็น สุลต่านจึงจำเป็นต้องปรับตัว

²² สามารถ ทองเผื่อ, “อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม,” *วารสารการเมืองการปกครอง* 4, 2 (มีนาคม-สิงหาคม, 2557): 180.

²³ Naimah S. Talib, “Brunei Darussalam: Royal Absolutism And The Modern State,” *Kyoto Review of Southeast Asia Issue* 13, (March 2013), 4.

เพื่อดำเนินการสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองของตนไว้ จึงได้มีการประกาศใช้กฎหมายชาอ์อะห์ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2014

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และสังคมบรูไนภายหลังจากเอกราช ค.ศ.1984 – ค.ศ. 2014

นับตั้งแต่บรูไนได้รับเอกราชในปี 1984 บรูไนก็ได้มีการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศของตน โดยถือได้ว่าบรูไนเป็นประเทศที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมากจากการมีทรัพยากรธรรมชาติอย่างน้ำมันที่เสริมสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ และผู้ปกครองประเทศอย่างสุลต่าน และสุลต่านนั้นได้จัดสรรผลประโยชน์จากน้ำมัน มาเป็นระบบสวัสดิการแก่ประชาชนบรูไนเป็นต้นมา บรูไนเองนั้นก็แสดงจุดยืนในลักษณะผสมผสานระหว่างการสืบสานแนวทางดั้งเดิม กับการเสริมสร้างทิศทางใหม่ โดยจะดำรงอยู่บนหลักอุดมการณ์ Malayu Islam Beraja – MIB อย่างเหนียวแน่น โดยอาจจะนำทฤษฎี Neo – traditional State (รัฐดั้งเดิมรูปแบบใหม่) ซึ่งระบอบที่มีความล้าหลังไม่สามารถที่จะต้านทาน หรือต่อสู้กับแรงกดดันจากการก้าวสู่ความทันสมัยใหม่ได้ จึงเป็นเหตุให้ราชวงศ์ต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกที่จะมาส่งผลให้เกิดการลดทอนของระบอบกษัตริย์ลง ดังนั้นจึงทำให้กษัตริย์จำเป็นต้องแบ่งปันอำนาจให้กับกลุ่มทางสังคมใหม่ ๆ ที่เป็นไปตามทฤษฎีความเป็นรัฐดั้งเดิมรูปแบบใหม่²⁴ จึงได้เกิดกลุ่มคนชั้นกลางที่ผลักดันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น จึงนำมาอธิบายได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของบรูไนนั้น ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด แต่เลือกที่จะลดทอนอำนาจของกษัตริย์บางส่วนไว้ แต่การลดทอนอำนาจต่าง ๆ นั้นได้จัดสรรอำนาจให้แก่คนในราชวงศ์ และบุคคลที่มีความสามารถที่จะพัฒนาประเทศบรูไนให้มีความก้าวหน้าต่อไป โดยที่สุลต่านนั้นยังคงมีอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งหมด

การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง

ในปี 1986 พระองค์ได้สละตำแหน่งกระทรวงการคลัง และกระทรวงมหาดไทย เพื่อเข้ารับตำแหน่งในกระทรวงกลาโหมนอกจากนี้องค์สุลต่านยังทรงเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพบรูไน

ในปี 2004 มีการเคลื่อนไหวที่สำคัญเมื่อสมเด็จพระราชาธิบดีฯ ทรงประกาศให้ฟื้นฟูสถานะนิติบัญญัติขึ้นอีกครั้ง นำไปสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างประชาธิปไตยของบรูไนฯ

ในปี 2005 มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งสำคัญ โดยสมเด็จพระราชาธิบดีฯ ทรงแต่งตั้งผู้สืบทอดอำนาจในการบริหารประเทศ คือ มงกุฎราชกุมาร ฮัจญี อัล มุห์ทาดี บิลลาห์ ให้ทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาวุโส

²⁴ Ibid., 2.

ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ยังให้โอกาสแก่นักธุรกิจที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามเข้าร่วมดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง เช่น แต่งตั้งให้ จ็อค เซง บุคคลเชื้อสายจีน ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศและการค้า²⁵

ปี 2006 ได้มีการเปิดประชุมสมานิติบัญญัติครั้งที่ 2 นับตั้งแต่บรูไนได้รับเอกราชเมื่อปี 1984 ด้วยในการประชุมครั้งนี้มีวาระสำคัญ คือการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของประเทศที่เปิดโอกาสให้สมานิติบัญญัติได้แสดงความคิดเห็น มีอิสระทางความคิดเห็น และอภิปรายอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน²⁶

วันที่ 1 พฤษภาคม 2014 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายชาร์อะห์ ในบรูไนโดยมีกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปตามขั้นตอนที่สุลต่านได้วางเอาไว้

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

ปัจจุบันบรูไนถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความสงบสุขเป็นต้นมาหลังจากได้รับเอกราชปี 1984 ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนว่าชีวิตความเป็นอยู่ของคนบรูไนนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดี เนื่องจากบรูไนเป็นประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจสูง และประชากรมีจำนวนน้อยทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและสวัสดิการที่รัฐบาลจัดสรรมาให้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งการให้การศึกษาฟรี รักษาพยาบาลฟรี มีการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย และปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม ทำให้ไม่ค่อยมีความขัดแย้งทางด้านการเมืองมากนัก แต่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม และเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมากขึ้นเริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล และความน่าเชื่อถือของราชวงศ์เริ่มลดน้อยลงผ่านทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ในระหว่างปี 1998 – 1999²⁷ ปฏิกริยาภาคประชาชนของชาวบรูไนได้เริ่มก่อตัวขึ้นและสืบเนื่องไปถึงปี 2000

ในการเปลี่ยนแปลงไปของการพัฒนาการทางการเมือง และสังคมนั้นเป็นไปในทิศทางที่โลกก้าวเข้าสู่สภาวะสมัยใหม่มากขึ้น การปกครองแบบเดิมจึงต้องมีการปรับตัว โดยสามารถนำทฤษฎี (Neo – traditional State) รัฐดั้งเดิมรูปแบบใหม่ มาอธิบายได้ว่า สถาบันจำเป็นที่จะต้องลดทอนอำนาจบางส่วนเพื่อดำรงซึ่งอำนาจส่วนใหญ่ไว้ เพื่อให้คนมีความสามารถมาพัฒนาประเทศให้ก้าวต่อไป แต่ต้องอยู่บนหลักของการปกครองแบบเดิม ซึ่งการรักษาอำนาจให้มีความมีเสถียรภาพนั้นสุลต่านจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาวิธีการเพื่อที่จะให้ระบบสุลต่านยังคงดำรงอยู่ต่อไป ท่ามกลางสังคมที่มีความแปรเปลี่ยน “กฎหมายชาร์อะห์” จึงถือได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่สุลต่านเลือกนำมาปฏิบัติ เพื่อเป็นการรื้อฟื้นกฎหมายแบบเก่า ซึ่งครั้งหนึ่งบรูไน

²⁵ สามารถ ทองเฟือ, “เนการาบรูไนดารุสซาลาม,” *วารสารเอเชียรายปี 2550/2007* (2550): 81.

²⁶ Brunei Darussalam Newsletters, 21, 13 (January, 2006):1

²⁷ ดลยา เทียนทอง, *อาเซียนท้าทายสิ่งใหม่และการปรับตัว*, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า. 103.

เคยได้ประกาศใช้ ให้เป็นตัวการวางกรอบของสังคม เพื่อให้ผู้คนปฏิบัติตามหลักของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะมาคุกคามระบบสุลต่านได้

พัฒนาการและหลักของกฎหมายประเทศบรูไน

ระบบกฎหมายของบรูไนมีพื้นฐานมาจากกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ (Common Law) หรือจะเรียกได้ว่าเป็นระบบศาลซึ่งเป็นระบบที่อิสระมีอำนาจในการตัดสินคดีอย่างเต็มที่ แม้ว่าบรูไนนี้นี้จะได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้วแต่บรูไนยังคงใช้ระบบกฎหมายของอังกฤษ จนกระทั่งในเดือนพฤษภาคม 2014 สุลต่านแห่งบรูไนได้ประกาศให้ประเทศของตนเองนั้นใช้ระบบกฎหมายชาอ์ริอะห์ (กฎหมายอิสลาม) ซึ่งถือได้ว่านำมาแทนกฎหมายอาญาที่เป็นของอังกฤษ มาบังคับใช้ควบคู่ไปกับกฎหมายพลเรือน (Civil Law) เพื่อศาสนาอิสลาม และสกัดกั้นค่านิยมจากภายนอกแต่นานาประเทศต่างมองว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีความล้าหลัง และขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน²⁸ แต่สำหรับสุลต่านแห่งบรูไนนี้นั้นมองว่าการที่ประเทศของตนเองมีการออกกฎหมายชาอ์ริอะห์นั้นไม่ได้จะให้นานาชาตินั้นยอมรับ แต่ขอเพียงให้ประชากรบรูไนยอมรับเท่านั้นพอ²⁹

ระบบกฎหมายอังกฤษในประเทศบรูไน มีลักษณะเป็นระบบศาล คือ ระบบศาลยุติธรรม³⁰ ระบบศาลยุติธรรมที่ประเทศบรูไนประกาศใช้นี้ ล้วนเป็นผลมาจากการตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศอังกฤษ ในปัจจุบันระบบกฎหมายของประเทศบรูไน เป็นระบบที่ควบคู่กันไประหว่างระบบศาลยุติธรรมตามระบบกฎหมายอังกฤษ และมีการใช้กฎหมายชาอ์ริอะห์ในกลุ่มประชาชนที่เป็นชาวมุสลิมภายในประเทศบรูไนในรูปแบบของศาลของอังกฤษนั้น อำนาจการตัดสินคดีอยู่ที่ศาลสูงสุด คือ ศาลฎีกา ศาลชั้นกลาง หรือศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น อยู่ในขอบเขต และหน้าที่แตกต่างกันออกไป และเนื่องจากการเอาใจใส่ของรัฐบาลภายใต้การบริหารงานของสุลต่านบรูไนจึงมีการออกกฎหมายว่าด้วยการก่อความไม่สงบภายในราชอาณาจักรขึ้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 1998 ซึ่งเป็นกฎหมายความมั่นคงของชาติ³¹

²⁸ ดลมนรจณ์ บากา และชัยวัฒน์ มีสันฐาน. *A History of Brunei*, หน้า 99.

²⁹ The Brunei Time. "Brunei to enforce Syariah law next year," Available from <http://www.bt.com.bn/news-national/2013/10/22/brunei-enforce-syariah-law> (April 4, 2015).

³⁰ รายงานการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบแรงงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศอาเซียน. (ม.ป.ป). หน้า 33-40.

³¹ กองศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์และความมั่นคง, "สิทธิมนุษยชน : นำฝั่งหยดเดียวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง," *วารสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศรายสัปดาห์* 37 (พฤษภาคม, 2557): 1.

ประเทศบรูไนกับการประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์

กฎหมายชารีอะห์นั้นถือได้ว่าไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับบรูไน ซึ่งชารีอะห์นั้นครั้งหนึ่งถูกเลือกใช้ในศตวรรษที่ 15 ตอนที่มาเลเซียเป็นหัวหน้าของรัฐที่มีหน้าที่สนับสนุนอิสลามในด้านการดำรงชีวิตกฎหมายชารีอะห์ถูกฝังลึกลงไปในการปกครองของประเทศกับอุดมการณ์ (Malayu Islam Beraja – MIB) ตั้งแต่ ค.ศ. 1930 หัวหน้าที่ของรัฐช่วยเหลืออิสลาม ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน กับการสร้างสุเหร่า และได้ช่วยขยายกระทรวงศาสนา ในปี ค.ศ. 1990 การบริโภคน้ำมันถูกจำกัดสำหรับมุสลิม กฎหมายครอบครัวก็อ้างอิงถึงศาลชารีอะห์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999³² กฎหมายชารีอะห์ถูกบัญญัติขึ้น และได้ถูกประกาศใช้ ในปี 2014 โดยสุลต่านที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเนื่องจากรัฐเกิดภาวะฉุกเฉินโดยสุลต่านนั้นมีอำนาจเบ็ดเสร็จโดยไม่มีใครสามารถคัดค้านได้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ ศาลตุลาการทางกฎหมายก็ตามโดยบรูไนได้นำกฎหมายอาญาอิสลาม (Shari'ah Penal Code) หรือกฎหมายชารีอะห์นี้มาใช้ควบคู่กับกฎหมาย พลเรือน (Civil Law) ที่มีอยู่ เพื่อคำพิพากษาคดีอาญาอิสลามและสกัดกั้นค่านิยมจากภายนอก³³

กฎหมายชารีอะห์

กฎหมายชารีอะห์ คือ ประมวลข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของกฎหมายศาสนาของศาสนาอิสลาม คำว่า "ชะรีอะฮ์" แปลว่า "ทาง" หรือ "ทางไปสู่แหล่งน้ำ" กฎหมายชะรีอะฮ์คือโครงสร้างทางกฎหมายที่ครอบคลุมวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลและสาธารณชนที่มีพื้นฐานมาจากหลักนิติศาสตร์ ของศาสนาอิสลามสำหรับใช้โดยมุสลิม นอกจากนี้กฎหมายชะรีอะฮ์ยังครอบคลุมด้านต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันทั้งหมดทั้งระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการดำเนินธุรกิจ ระบบการธนาคาร ระบบการทำสัญญาความสัมพันธ์ในครอบครัว หลักของความสัมพันธ์ทางเพศ หลักการอนามัย และปัญหาของสังคม

ซึ่งจะกล่าวได้ว่ากฎหมายชารีอะห์นั้นเน้นไปถึงการคุ้มครองมนุษย์ 5 ประการ คือ ศาสนา ชีวิต สติปัญญา เชื้อสาย และทรัพย์สิน รวมถึงรักษาสีทิวทัศน์ส่วนบุคคลและสิทธิประโยชน์ส่วนรวมตลอดจนการจัด

³² Bsp-Lgl, "Brunie Syariah Penal Code Order 2013," available from

[https://www.bsp.com.bn/main/commercial/files/General Information/Syariah Penal Code Order Summary Final.pdf](https://www.bsp.com.bn/main/commercial/files/General%20Information/Syariah%20Penal%20Code%20Order%20Summary%20Final.pdf) (April 3, 2015).

³³ กองศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์และความมั่นคง, "สิทธิมนุษยชน : นำฝึ่งหยดเดียวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง," วารสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศรายสัปดาห์ 37 (พฤษภาคม, 2557): 1.

ระเบียบสังคมทุกระดับให้เป็นไปตามครรลองครองธรรมที่ถูกต้องและเป็นธรรม โดยทั้งนี้ประเทศบรูไนได้มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายชาอ์อะห์เป็น 3 ระยะซึ่งจะทยอยบังคับใช้เป็นระยะภายในระยะเวลา 2 ปี³⁴

ขั้นตอนการบังคับใช้กฎหมายชาอ์อะห์ในประเทศบรูไน³⁵

ระยะแรก ระยะเวลา 6 เดือนหลักจากวันที่กฎหมายชาอ์อะห์มีผลบังคับใช้เป็นที่ยอมรับแล้ว (1 พฤษภาคม 2014) ลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายจะบังคับใช้ในคดีที่ว่าด้วยความผิดทั่วไปในความผิดสถานเบา เช่น การที่ผู้ชายมุสลิมไม่ไปละหมาดวันศุกร์ การไม่เคารพวัตรปฏิบัติของมุสลิมในเดือนรอมฎอน การประพฤติไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ โดยจะยังไม่บังคับใช้กับความผิดที่มีบทลงโทษด้านการเสียชีวิตหรือประหารชีวิต แต่ที่มีบทลงโทษปรับหรือจำคุก ระยะที่สอง หลังจาก 12 เดือนของวันที่ประกาศใช้ (ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2014) ลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายจะบังคับใช้กับความผิดที่มีบทลงโทษตามที่ได้ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและแนวทางของท่านศาสดานบีมุฮัมมัด แต่ยังไม่บังคับใช้กับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต เช่น ความผิดประเภทลักขโมย มีบทลงโทษด้วยการตัดมือ เป็นต้น ระยะที่สามคือ หลังจาก 24 เดือนของวันที่มีประกาศใช้ (ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2015) ลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายจะมีผลบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งรวมถึงความผิดที่มีโทษประหารชีวิตด้วย ซึ่งถือว่าเป็นความผิดร้ายแรง เช่น ปล้น ฆาตกรรม การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับชาย หรือหญิงกับหญิง การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาซึ่งประเภทความผิดเหล่านี้จะจะมีบทลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต

กรอบการบังคับใช้และประเภทของความผิดต่อประชาชนบรูไน³⁶

กลุ่มที่ 1 บังคับใช้เพียงเยาวชนบรูไนเท่านั้น เช่นการละทิ้งศาสนาอิสลาม การเคารพบูชาลัทธิหรือเทพเจ้าอื่นนอกเหนือจากศาสนาอิสลาม การไม่ถือศีลอด เป็นต้น กลุ่มที่ 2 บังคับใช้ทั้งชาวมุสลิมและผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม เช่น ความผิดในการลักขโมย การปล้น การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกายผู้อื่น การแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ เป็นต้น กลุ่มที่ 3 คือความผิดที่ไม่ใช่มุสลิมต้องรับโทษด้วย หากมีความเกี่ยวข้องกับมุสลิม เช่นการผิดประเวณีกับชายหรือหญิงที่เป็นมุสลิม เป็นต้น

³⁴ สามารถ ทองเผื่อ, "อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม," วารสารการเมืองการปกครอง 4, 2 (มีนาคม-สิงหาคม, 2557): 182.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 181 – 182.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 181 – 182.

ขอบเขตการใช้กฎหมายอังกฤษควบคู่กับกฎหมายชาลีอะห์

การมีอยู่ของกฎหมายชาลีอะห์นั้นจะถูกดำเนินการควบคู่กับกฎหมายของอังกฤษ บางกรณีกฎหมายอังกฤษจะสามารถจัดการได้ เช่น การลักขโมย ปล้น ช่มชู้ ทำลายชื่อเสียง ฆาตกรรม และการทำให้เจ็บปวด กรณี เช่นนั้นจะถูกสอบสวนโดยตำรวจ หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หน่วยงานราชการในกฎหมายอื่น ๆ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมาตราที่ 197³⁷ ของกฎหมายอาญาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมใดก็ตามที่ทำให้เกิดการเสื่อมเสียของภาพพจน์ อิสลาม ตัวอย่างเช่น การดื่มแอลกอฮอล์ คนที่ไม่ใช่คนมุสลิมถูกห้ามไม่ให้ดื่มแอลกอฮอล์ในที่สาธารณะ รวมถึงแสดงให้คนเห็นในที่สาธารณะ ค่าปรับไม่เกิน 8000 เหรียญ จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือ ทั้งคู่³⁸

ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหากประเทศบรูไนได้ถึงกำหนดบังคับใช้กฎหมายชาลีอะห์อย่างเต็มรูปแบบในปลายปี 2015 นั้นจะทำให้ประเทศบรูไนเป็นประเทศมุสลิมประเทศแรกในโลกที่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง แม้ว่าจะมีการใช้กฎหมายชาลีอะห์มาช้านานแล้วก็ตาม แต่การบังคับใช้อย่างจริงจังและระดับการบังคับใช้จะแตกต่างกันไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีประเทศใดเลยที่บังคับใช้กฎหมายชาลีอะห์อย่างเต็มรูปแบบ³⁹

กลไกและเหตุปัจจัยของการผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายชาลีอะห์

ในการผลักดันที่ทำให้เกิดกฎหมายชาลีอะห์นั้น เป็นการปรากฏขึ้นตามวัตถุประสงค์ของสถาบันสุลต่าน ซึ่งเป็นผู้ปกครองสูงสุดของประเทศโดยมีกลไกที่ผลักดันโดย สภาศาสนา (Religious Council) ซึ่งเป็นสภาที่ปรึกษาของสถาบันกษัตริย์ โดยทำหน้าที่จัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยสั่งการให้มีการปฏิบัติโดยกระทรวงกิจการศาสนา (Ministry of Religious Affairs) โดยมีปัจจัยการผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายชาลีอะห์ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2014 นั้น เกิดจาก 1.) การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลจากประชาชนผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางมากขึ้น 2.) เกิดคดีอาชญากรรมที่คุกคามประชาชนบรูไนที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้น และประการสุดท้ายมาจากปัจจัยภายนอก จากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในหลายประเทศในตะวันออกกลาง เพื่อที่จะป้องปรามสิ่งที่อาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง และความไม่สงบภายในประเทศได้ ซึ่งการผลักดันให้กฎหมายชาลีอะห์ในครั้งนี้ก็เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเมืองของสถาบัน

³⁷ ASEAN Law Association. "Chapter 2-Sources of law," available from http://www.aseanlawassociation.org/papers/Brunei_chp2.pdf (April 4, 2015).

³⁸ ASEAN Law Association. "Chapter 2-Sources of law," available from http://www.aseanlawassociation.org/papers/Brunei_chp2.pdf (April 4, 2015).

³⁹ สามารถ ทองเผือก, "อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม, "วารสารการเมืองการปกครอง 4, 2 (มีนาคม-สิงหาคม, 2557): 183.

สุลต่านให้ดำรงอยู่ เนื่องจากกฎหมายชาอ์ริอะห์นั้นมีความแข็งแกร่ง จึงทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ป้องปรามสิ่งที่อาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง และความไม่สงบภายในประเทศ⁴⁰

ในการร่างกฎหมายทุกฉบับของรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายใหม่ต้องได้รับการอนุมัติจากสุลต่านแล้ว จึงประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ในรูปแบบตามราชกิจจานุเบกษา และจะมีผลบังคับใช้ในวันที่สุลต่านทรงได้รับการอนุมัติ⁴¹ กฎหมายอิสลามในบรูไนยังคงอยู่ภายใต้ สภาศาสนา (Religious Council)⁴² การประกาศใช้กฎหมายชาอ์ริอะห์นั้น ซึ่งมีการขึ้นอยู่กับกรมกฎหมายอิสลาม กรมนี้มีหน่วยงานย่อยอีก 4 หน่วยงานคือ มุฟตี หัวหน้าผู้พิพากษา สภาศาสนาอิสลาม และฝ่ายสืบสวนและลงโทษ⁴³

หน่วยงานแรก แผนกมุฟตี โดยมุฟตีเป็นหัวหน้าสูงสุดด้านกิจกรรมศาสนาอิสลาม เป็นผู้ประกาศตัวชี้ขาด หรือวินิจฉัย ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิม มุฟตีเป็นประธาน คณะกรรมการศาล และประธานคณะกรรมการด้านกฎหมาย นอกจากนี้มุฟตียังดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกของสภาศาสนาอิสลามอีกด้วย⁴⁴

หน่วยงานที่สอง แผนกหัวหน้าผู้พิพากษา (กอฎี) มีอำนาจหน้าที่ดูแลศาลศาสนาทั้ง 2 แห่ง คือ ศาลผู้พิพากษา⁴⁵ และศาลผู้พิพากษาประจำเขต⁴⁶

หน่วยงานที่สาม แผนกศาลศาสนา (ศาลชาอ์ริอะห์) มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่สมเด็จพระราชาธิบดี (สุลต่าน) ในเรื่องเกี่ยวกับกิจการของมุสลิม สภานี้มีคณะกรรมการที่เป็นหลักอยู่ 2 ฝ่าย คือ คณะกรรมการกฎหมายที่มีหน้าที่วินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนมุสลิม คณะกรรมการศาล เป็นศาลที่รับคำร้อง หรือข้อร้องเรียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนมุสลิม แผนกศาลศาสนายังมีหน้าที่รับผิดชอบให้ความช่วยเหลือแก่คนยากจน หรือคนที่ทำงานเพื่อศาสนา รายได้หลักของศาสนาได้รับจากค่าธรรมเนียมในด้านต่าง ๆ จากค่าปรับในศาลศาสนา กำไรจากธนาคาร และ

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

⁴¹ ASEAN Law Association, "Chapter 2-Sources of law," available from http://www.aseanlawassociation.org/papers/Brunei_chp2.pdf (April 4,2015).

⁴² ASEAN Law Association, "Chapter 2-Sources of law," available from http://www.aseanlawassociation.org/papers/Brunei_chp2.pdf (April 4,2015).

⁴³ ดลมนรจณ์ บากา และชัยวัฒน์ มีสินฐาน. *A History of Brunei*, หน้า 100.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴⁵ มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินคดีที่พระราชอาณาจักร

⁴⁶ มีอำนาจเฉพาะในเขตใดเขตหนึ่ง เท่านั้น

ชะกาดประเภทต่าง ๆ ทุก ๆ ปีแผนกนี้ได้มอบเงินบริจาคเป็นล้านดอลลาร์ให้แก่ผู้ยากไร้ ผู้ที่เข้ารับศาสนาอิสลามใหม่ ๆ ผู้ที่เดินทางไกลไปประกอบพิธีฮัจญ์ และผู้ที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ⁴⁷

หน่วยงานสุดท้าย แผนกสืบสวน มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบมีเจ้าหน้าที่ทั่วประเทศกว่า 70 คน⁴⁸

เหตุปัจจัยของการผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายชาริอะห์

ในการประกาศใช้กฎหมายชาริอะห์ในครั้งนี้เนื่องจากรัฐเกิดสภาวะฉุกเฉิน⁴⁹ ในรูปแบบต่าง ๆ รัฐจึงจำเป็นต้องรักษาอำนาจโดยดำรงอยู่ไว้ ซึ่งระบอบการปกครองแบบเดิมโดยสามารถนำทฤษฎี Neo – traditional State (รัฐดั้งเดิมรูปแบบใหม่) มาอธิบายโดยได้มีการผสมผสานกับระบบเก่าที่เคยมีมาเมื่อนานมาแล้ว โดยมีการรื้อฟื้นขึ้นมามีอีกครั้งในรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะของบรูไน เพื่อให้ประเทศบรูไนมีความเข้มแข็งมากขึ้น และรวมอำนาจต่าง ๆ ไว้ที่ศูนย์กลาง

1.) การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลจากประชาชนผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางมากขึ้น ประเทศบรูไนนับหลังจากได้รับเอกราชประเทศก็ประสบกับปัญหาทางด้านวิกฤตเศรษฐกิจเอเชียได้ก่อตัวขึ้นตั้งแต่เดือนสิงหาคม 1997⁵⁰ ในช่วงเวลานั้นเองราคาน้ำมันทั่วโลกได้ปรับตัวลดลงถึงร้อยละ 40 ทำให้รายได้การส่งออกน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติของบรูไนได้รับผลกระทบ ต่อมาในปี 1998 อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจลดน้อยลงเหลือเพียงร้อยละ 1⁵¹ ทั้งสองเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในจังหวะที่ภาคการเงินของบรูไนต้องสูญเสียเงินจำนวนมาก ไปกับการบริหารงานที่ผิดพลาด และความไม่โปร่งใสของรัฐบาลทำให้ภาคประชาชนเริ่มมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ จึงทำให้เกิดการจับตาไปที่ เจ้าชายญูฟรีย์ บูลเกียะห์ (Price Jefri Bolkiah) องค์พระอนุชาในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นทั้งเจ้าของบริษัทอเมดีโอ (Amedeo)⁵² ต้องประสบกับปัญหาการล้มละลาย และก่อหนี้สูงถึง 6 พันล้านเหรียญบรูไน ในขณะที่เจ้าชายญูฟรีย์ บูลเกียะห์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง การวิพากษ์วิจารณ์ของภาคประชาชนมองว่าเกิดจากการบริหารงานด้านการเงินที่ผิดพลาด ไม่โปร่งใส และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเงินของหลวงมาใช้

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴⁹ Bsp-Lgl, “Brunie Syariah Penal Code Order 2013,” available from

[https://www.bsp.com.bn/main/commercial/files/General Information/Syariah Penal Code Order Summary Final.pdf](https://www.bsp.com.bn/main/commercial/files/General%20Information/Syariah%20Penal%20Code%20Order%20Summary%20Final.pdf) (April 3, 2015).

⁵⁰ Ibid., p.4

⁵¹ ทวายแก้ว ทิพากร และคณะ, บรรณาธิการ, “บรูไน,” *เอเชียรายปี 1999/2542* (2542): 42.

⁵² เป็นกลุ่มอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ที่สุดของบรูไน

ส่วนตัวอย่างฟุ่มเฟือยของราชวงศ์ ดังนั้นในช่วงเวลา 1998 – 1999 ปฏิกริยาภาคประชาชนได้เริ่มก่อตัวขึ้น⁵³ โดยหลังจากนั้นเจ้าชายอูฟียักก็ได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แต่ทั้งนี้กระแสต่าง ๆ ได้เพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2000⁵⁴

2.) เกิดคดีอาชญากรรมที่คุกคามประชาชนบรูไนที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้น ประเทศบรูไนนับที่มีการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวในประเทศบรูไนจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น แรงงานจากประเทศไทย ซึ่งสถิติเมื่อปี 1996 มีแรงงานจากต่างชาติเข้าไปทำงานในประเทศบรูไนจำนวน 110,000 คน⁵⁵ มีแรงงานจากไทยประมาณ 59,553 คน⁵⁶ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากแรงงานที่เข้าไปทำงานในประเทศบรูไนนับก็พบปัญหา เช่น ความไม่เข้าใจด้านภาษา วัฒนธรรม และประเพณีของชาวบรูไน เข้าทำงานอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายมีการลักลอบเข้ามาทำงาน เป็นต้น แต่ปัญหาที่ถือได้ว่าส่งผลกระทบต่อประชาชนบรูไนเป็นอย่างมาก คือ การดื่มสุรา ก่อการทะเลาะวิวาท และการก่ออาชญากรรม⁵⁷ ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลกระทบที่ถือได้ว่าเป็นการคุกคามประชากรชาวบรูไนที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้จำนวนคดีอาชญากรรมในบรูไนเพิ่มขึ้น 8 เปอร์เซ็นต์ระหว่างปี 2011 และ 2012 ตามรายงานล่าสุดที่ออกโดยกระทรวงการวางแผนและการพัฒนาเศรษฐกิจ รายงานอธิบายอาชญากรรมต่อทรัพย์สินเป็นการก่ออาชญากรรมมากที่สุดของการบันทึกผลคดีในปี 2013 ขึ้น 25 เปอร์เซ็นต์จากปี 2012⁵⁸

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็เพิ่มขึ้น 7 เปอร์เซ็นต์ จึงถือว่าอัตราอาชญากรรมคิดเป็น 16 คน ต่อประชากรบรูไน 1,000 คน⁵⁹

3.) จากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในหลายประเทศในตะวันออกกลาง จากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในตะวันออกกลางนั้นถือได้ว่าเป็นกระแสที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก เนื่องมาจากความไม่สงบดังกล่าวนั้นได้ส่งผลต่อบรูไนแต่ไม่ใช่ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรง แต่บรูไนนับถือได้ว่ามีรูปแบบการปกครองแบบรวมอำนาจ เหมือนกับทางตะวันออกกลาง และโดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับ

⁵³ ดลยา เทียนทอง, อาเซียนท้าทายสิ่งใหม่และการปรับตัว (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 103.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, 104.

⁵⁵ ดลมนรจัน บากา และชัยวัฒน์ มีสัณฐาน. A History of Brunei, หน้า 213.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 214.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 216.

⁵⁸ THE BRUNEI TIME. "rate up 8% between 2011-13," Available from www.bt.com.bn/news-national/2015/01/31/crime-rate-8-between-2011-13 (April 3, 2015).

⁵⁹ THE BRUNEI TIME. "rate up 8% between 2011-13," Available from www.bt.com.bn/news-national/2015/01/31/crime-rate-8-between-2011-13 (April 3, 2015).

โลกมุสลิมโดยเฉพาะประเทศ ซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เป็นคลื่นการปฏิวัติที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยมีการเดินขบวนและการประท้วงซึ่งเกิดขึ้นในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม 2010 มีรูปแบบเป็นการต่อต้านของพลเมืองในการรณรงค์ต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงการนัดหยุดงาน การเดินขบวน โดยเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เรียกว่า “อาหรับสปริง (Arab Spring)”⁶⁰ การลุกขึ้นประท้วงของประชาชนในตะวันออกกลางนั้นเกิดจากความไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล ทั้งเรื่องของการคอร์รัปชัน การการผูกขาด อำนาจไว้วางยานจนเกิดไปจนทำให้ประชาชนออกมาเรียกร้องทำให้กลางเมืองของโลกตึงเครียดขึ้น และความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลางส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกอย่างรุนแรง เนื่องจากภูมิภาคนี้เป็นกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันรายใหญ่ของโลก ถึงแม้ว่าประเทศบรูไนเองนั้นถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความเข้มแข็งในเรื่องของการจัดการระบบสังคมแบบสวัสดิการ และระบอบการปกครองที่มั่นคง ที่เกิดปัญหาด้านความมั่นคง และทางสังคมน้อยที่สุด แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถทราบได้ว่า ปัญหาความไม่พอใจของภาคประชาชนในประเทศจะก่อตัวขึ้นเมื่อใดเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติอย่างน้ำมันมีวันหมดไป และการเกิดกระแสความขัดแย้งต่าง ๆ ขึ้นในโลกมุสลิมนั้นถือได้ว่าการเชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว เพราะชาวมุสลิมทั่วโลกเป็นพี่น้องกัน เนื่องจากความเป็นมุสลิมที่มีลักษณะเฉพาะตัว ในความไม่พอใจของระบบของการผูกขาดอำนาจของผู้ปกครองจนทำให้มีการลุกฮือเกิดขึ้นได้ จนนำมาซึ่งการประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์ เนื่องมาจากกฎหมายชารีอะห์นั้นถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีความเข้มแข็ง และรุนแรงอาจจะทำให้ผู้คนในประเทศเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย⁶¹ แต่บรูไนมีการใช้กฎหมาย ในลักษณะเฉพาะของประเทศบรูไนมากกว่าที่จะใช้กฎหมายที่มีการบังคับมากจนเกินไป แต่มีการให้ประชากรในประเทศค่อย ๆ เรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายไปทีละขั้นตอน โดยการผ่านสื่อ และบทเรียน⁶²

การประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์ที่เกิดขึ้นมานั้นก็เกิดมาจากการผลักดันจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ยังไม่มีการทราบชัดว่ากฎหมายชารีอะห์นั้นจะสามารถที่จะแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่ผู้ต่อต้านประสงค์แต่อย่างใด แต่ผลที่ออกมาเบื้องต้นนั้นในเรื่องของการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ที่เป็นภัยคุกคามประชาชนชาวบรูไนนั้นถือได้ว่าประสบผลสำเร็จในเบื้องต้น อาจจะเป็นเพราะคนเกรงกลัวต่อกฎหมายทำให้การก่อความไม่สงบต่าง ๆ เป็นเรื่องที่เป็นไปได้น้อยลง โดยผู้ต่อต้านมองว่าการประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์ จะทำให้รักษาความเป็นปึกแผ่นทางสังคม นำมาซึ่งเป็นรากฐานทางอำนาจโดยได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาชน และกลุ่มชนชั้นทางสังคมอื่น ๆ โดยเป็นการยอมผ่อนปรนที่สามารถอธิบายตามทฤษฎี Neo – traditional State

⁶⁰ จรัญ มะลูลีม. Arab Spring การลุกฮือที่เปลี่ยนโฉมหน้าของโลกอาหรับ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์., 2557). หน้า 22

⁶¹ สามารถ ทองเผื่อ, “อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม,” วารสารการเมืองการปกครอง 4, 2 (มีนาคม – สิงหาคม, 2557): 185.

⁶² จรัญ มะลูลีม, มุมมุสลิม “การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองบรูไน.” มติชนสุดสัปดาห์ 35, 2 (มกราคม, 2558): 39.

(รัฐดั้งเดิมรูปแบบใหม่) โดยดึงนำเอาระบบระเบียบเก่าอย่างกฎหมายชาอ์อะห์มาฟื้นฟูอีกครั้งแต่ปรับให้มีการเข้ากับสมัยปัจจุบันแต่แบบของบรูไน และดำรงอยู่บนรากฐานความเป็นชาติ ของอุดมการณ์ Malayu Islam Beraja – MIB ได้อย่างแนบชิด จึงถือได้ว่ากฎหมายชาอ์อะห์ถือเป็นก้าวที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ผนวกอำนาจให้มีการเบ็ดเสร็จยิ่งขึ้นจากฐานเสียงของประชาชน และความมั่นคงทางการเมือง ประเพณี วัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม และรักษาอำนาจเอาไว้ท่ามกลางความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งได้

บทสรุป

ในการประกาศใช้กฎหมายชาอ์อะห์นั้นถือได้ว่าเป็นวิธีอย่างหนึ่งของสถาบันสุลต่าน เพื่อที่จะดำรงอยู่ไว้บนท่ามกลางการปกครองรูปแบบเดิม คือ การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งเป็นการปกครองที่ถือได้ว่าเป็นการรวมอำนาจไว้สู่ศูนย์กลางอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่การปกครองรูปแบบดังกล่าวมีความเสี่ยง สถาบันจะต้องได้รับจากกระแสต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศที่มีการโจมตีว่าเป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งการเกิดขึ้นของกฎหมายชาอ์อะห์เกิดมาจากกลไกการขับเคลื่อนโดยศาสนา และเหตุปัจจัยเกิดมาจาก

- 1) การวิพากษ์วิจารณ์การทำงาน ของรัฐบาลจากประชาชนผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางมากขึ้น
- 2) เกิดคดีอาชญากรรมที่คุกคามประชาชนบรูไนที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้น
- 3) ปัจจัยจากภายนอกนอกเหนือจากความไม่สงบทางการเมืองในหลายประเทศในตะวันออกกลาง ซึ่งผลกระทบจากสาเหตุต่าง ๆ จะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองแบบเดิม และทำให้เกิดการสั่นคลอนของระบบกษัตริย์ได้ โดยจุดมุ่งหมายของการประกาศใช้กฎหมายชาอ์อะห์นั้นก็เพื่อเสริมสร้างสถาบันกษัตริย์ให้มีความอยู่รอดต่อไป และเพื่อเพิ่มความชอบธรรมของระบอบสุลต่าน โดยมีการอิงอยู่บนพื้นฐาน Malayu Islam Beraja – MIB ได้อย่างแนบชิดที่สุด โดยการใช้กฎหมายชาอ์อะห์ ซึ่งการนำหลักปฏิบัติตามกฎหมายนั้น ยังไม่ได้นำมาใช้อย่างกะทันหัน แต่จะใช้วิธีการนำกระบวนการและหลักต่าง ๆ ยังเป็นการรับรองความเป็นอยู่ รวมไปถึงชนชั้นทางด้านสังคมของชาวมุสลิม ซึ่งหลักปฏิบัติตามกฎหมายจะสามารถทำให้พวกเขาไม่รู้สึกถึงความกดดันและการข่มเหงจากสังคมภายในประเทศบรูไน และยังเป็นกฎหมายที่ใช้สำหรับปกครองชาวมุสลิม แต่อาจเป็นการสร้างความไม่สะดวกให้กับประชาชนบรูไนบางส่วนแต่ในที่สุดแล้วจำเป็นต้องปรับตัว และจากกระแสการโจมตีจากภายนอกบรูไนก็มองว่าการกระทำในครั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นมาในอนาคตได้สุลต่านได้

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายชาริอะห์นั้นก็มีทั้งข้อดี และข้อเสียแต่เป็นเรื่องที่แล้วแต่มุมมองของแต่ละบุคคล ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยนั้นถึงแม้กฎหมายชาริอะห์จะมีการประกาศใช้อย่างเป็นขั้นตอนเพื่อที่จะให้ประชาชนภายในประเทศให้การยอมรับ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการประกาศใช้กฎหมายชาริอะห์ถือเป็นการสร้างกรอบทางสังคมที่มีความเข้มงวดมากเกินไป จากการที่โลกภายนอกให้การจับตามองว่า การใช้กฎหมายชาริอะห์ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกเนื่องจากบริบททางกฎหมายนั้นครอบคลุมทุกอย่างในชีวิตประจำวันของชาวมุสลิมที่เป็นประชาชนบรูไน การกระทำในเรื่องต่าง ๆ จึงเป็นการลิดรอนสิทธิในบางประการ การประกาศใช้ชาริอะห์ในครั้งนี้จึงต้องมีการจับตามองในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

จรัญ มะลูลีม. Arab Spring การลุกฮือที่เปลี่ยนโฉมหน้าของโลกอาหรับ. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2555.

จรัญ มะลูลีม. เนการาบรูไนดารุสซาลาม. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์.

จรัญ มะลูลีม. อิสลามการเมืองในการเมืองตะวันออกกลาง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2555.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจน์ ละอองศรี. โลกของอิสลามและมุสลิมในสยามประเทศไทย-อุษาคเนย์-เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2552.

ชาฟีอี บารู. โลกของอิสลามและมุสลิมในสยามประเทศไทย-อุษาคเนย์-เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2553.

ดร.กฤษณก สุขสถิตย์. สังคมวัฒนธรรมประชาคมอาเซียน10ชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว, 2555.

ดลมนรวัจน์ บากา และคณะ. บรูไนดารุสซาลาม. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541.

ดลมนรวัจน์ บากา และชัยวัฒน์ มีสัจฐาน. A History of Brunei. กรุงเทพฯ: มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2557.

ดลยา เทียนทอง. มุสลิมกับความมั่นคงของรัฐ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2553.

ดลยา เทียนทอง. อาเซียนท้าทายสิ่งใหม่และการปรับตัว. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

นิชานท์ สิงห์พุทธางกูร. ระบอบการปกครองท้องถิ่นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนเนการาบรูไนดารุสซาลาม. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2556.

ไพลิน ภูจินาพันธ์. ระบอบการปกครองท้องถิ่นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน สหพันธรัฐมาเลเซีย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2556.

มุห์หมัดรอฟพลแหะมะ และคณะ. อิสลามกับความท้าทายของโลกสมัยใหม่มุมมองจากนักวิชาการชาวยแดนใต้. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2555.

วิทย์ บัณฑิตกุล. บรูไน. กรุงเทพฯ: บริษัทวีพีรน์ท์ จำกัด, 2535.

ศรียพร สมัครสโมสร. บรูไนอาณานิคมของอังกฤษ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541.

สุชาติ เศรษฐมาลินี. ความรุนแรง สันติภาพ และความหลากหลายในโลกอิสลาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2550.

สุชาติ บำรุงสุข. ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

สุรัช หวันแก้ว. อาเซียนท้าทายสิ่งใหม่และการปรับตัว. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ภาษาอังกฤษ

Gunn, G, Language. Power and Ideology in Brunei Darussalam. Ohio: Center for Government of Brunei Darussalam, 1997.

Leake, D. Brunei: modern Southeast Asian Islamic Sultanate. Kuala Lumpur: From, 1990.

Government of Brunei Darussalam. Brunei Darussalam in Profile. London: Shandwick, 1988.

บทความ

จรัญ มะลูลีม. “ก่อการร้าย นิยามและความเป็นไป” วารสารเอเชียปริทัศน์. 25, 1 (มกราคม, 2547).

จรัญ มะลูลีม. “การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองบรูไน.” มติชนสุดสัปดาห์. 35, 2 (มกราคม, 2558).

ดลยา เทียนทอง. “โลกมุสลิมในทศวรรษหน้าปัญหาและสิ่งท้าทาย.” วารสารเอเชียปริทัศน์. 30, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2552)

สามารถ ทองเฝื่อ. “เนการาบรูไนดารุสซาลาม” วารสารเอเชียรายปี2550/2007. (2550).

สามารถ ทองเฝื่อ. “อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม” วารสารการเมืองการปกครอง
กิจการสาธารณะ. 4, 2 (มีนาคม – สิงหาคม, 2557).

Anderson, Lisa, “Absolutism and the Resilience of the Monarchy in the Middle East.” Political Science Quarterly. 1, 1 (1991).

Luqman Haji Abdullah, and others. “Islamic Inheritance Law Among Muslim Minority Countries in Southeast Asia.” Middle-East Journal of Scientific Research 12, (2012).

Menon, K. U. “Brunei Darussalam in 1986: In Search Of the Political Kingdom.” Southeast Asian Affairs, (1987).

Naimah S. Talib, “Brunei Darussalam : Royal Absolutism And The Modern State.” Kyoto Review of Southeast Asia Issue 13, (March, 2013).

Nimah S Talib, “A Resilient Monarchy: The Sultanate Of Brunei And Regime Legitimacy In An Era Of Democratic Nation-States.” New Zealand Journal of Asian Studies 4, 2 (December, 2012).

Talab S. Naimah, “A resilient Monarchy :The Sultanate of Brunei and Regiem Legitimacy inanera of Democratic Nation – States.” New Zealand journal of Asian Studies 4, 2 (December, 2002).

Talab S. Naimah, “Monarcies in Southeast Asaia.” Kyoto Review of Southeast Asia Issue 13, (March, 2013).

National Trade Union Congress (NTUC) กับการพิทักษ์ผลประโยชน์ของ สมาชิกสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมในประเทศสิงคโปร์

: กรณีศึกษา หน่วยงานการคุ้มครองผู้บริโภคโดย NTUC FairPrice

นฤมล มณีทอง

หากกล่าวถึง “สิงคโปร์” ภาพของเกาะเล็ก ๆ ที่มีพื้นที่เพียง 716.1 ตารางกิโลเมตร ซึ่งใกล้เคียงกับพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย มีจำนวนประชากรประมาณ 5.39 ล้านคน ประกอบด้วยประชากรเชื้อชาติจีน มลายู ทมิฬและเชื้อชาติอื่น ๆ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมและส่วนหนึ่งประกอบอาชีพการค้าขาย ซึ่งการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจจะอาศัยการผลิตด้านการอุตสาหกรรมเป็นหลัก นับตั้งแต่ทศวรรษ 1960 – ปัจจุบัน เศรษฐกิจที่เกิดจากการประกอบการอุตสาหกรรม ส่งผลให้สิงคโปร์ เป็นประเทศชั้นนำประเทศหนึ่งของโลกในปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ภาพรวมแรงงานประเทศสิงคโปร์ระหว่างก่อนทศวรรษ 1960–ทศวรรษ 2000

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่สิงคโปร์แยกตัวออกจากสหพันธรัฐมลายานั้น สิงคโปร์ได้มีปัญหาดัง ๆ ที่ติดตามมาด้วย โดยเฉพาะปัญหาทางด้านแรงงาน อันเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากปัญหาแรงงานส่งผลทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังส่งผลถึงปัญหาด้านการเมืองอีกด้วย ซึ่งปัญหาในประเด็นผู้ใช้แรงงานได้เกิดสะสมตั้งแต่อ่อนทศวรรษ 1960 โดยเฉพาะช่วงปี 1945 เมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามต่อประเทศพันธมิตร ซึ่งต่อมาได้มีการรวมตัวกันของผู้ใช้แรงงานชาวจีนและผู้ใช้แรงงานหลากหลายเชื้อชาติจนเกิดกลุ่มคอมมิวนิสต์มลายา หรือ MCP เกิดขึ้น และมีการแพร่กระจายระบบความคิดในรูปแบบของคอมมิวนิสต์กระจายไปยังผู้ใช้แรงงานในระดับล่าง ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของสิงคโปร์ในช่วงเวลานั้น

จนกระทั่ง ปี 1946 เมื่ออังกฤษได้เข้ามาปกครองมลายาอีกครั้ง อังกฤษยกเลิกการปกครองลักษณะสหพันธรัฐสหภาพมลายู และรวมปีนังและมะละกาเข้ากับสหภาพมลายา (Malayan Union) แต่สิงคโปร์กลับแตกต่างไป เมื่ออังกฤษให้สิงคโปร์ยังอยู่ภายใต้การปกครอง

ของอังกฤษโดยอยู่ในฐานะอาณานิคมแบบเอกเทศ¹ ประกอบกับการให้สิทธิทางการเมืองโดยการบัญญัติกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อประชากรที่มีความคิดและได้รับการศึกษาแบบตะวันตกเท่านั้นที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ภายใต้การดูแลของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ² ซึ่งพรรคการเมืองแบบ White Collar พรรคแรกของสิงคโปร์ คือ พรรคก้าวหน้า หรือ Progressive Party ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษให้ดำเนินงานทางการเมือง³ ในขณะที่กระแสจากประชาชนโดยเฉพาะผู้ใช้แรงงานในสิงคโปร์ในปี 1946 ได้แสดงการต่อต้านรัฐบาลและเจ้าอาณานิคมอังกฤษอย่างรุนแรง โดยสหภาพแรงงานที่มีบทบาทโดดเด่นได้แก่ สหพันธ์ผู้ใช้แรงงาน หรือ General Labour Union (GLU) ซึ่งเป็นผู้รวบรวมบรรดาแรงงานจากสหภาพแรงงานอื่น ๆ และจากบรรดาผู้ใช้แรงงานภายใต้การนำคอมมิวนิสต์ เพื่อโจมตีและหยุดงาน เพื่อประท้วงเรียกร้องเกี่ยวกับสวัสดิการและความยุติธรรมจากการทำงานที่สมควรได้รับ เช่น การเรียกร้องค่าแรงที่เพิ่มมากขึ้น การมีสิทธิเข้าถึงระบบสาธารณสุขและการแพทย์ที่ดีขึ้นการจับจ่ายสินค้าในราคายุติธรรม มีวันหยุดที่ยาวขึ้น มีที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น มีเบี้ยขยันให้แก่แรงงาน การมีประกันอุบัติเหตุและชีวิตเพื่อความปลอดภัยในการทำงานกับเครื่องจักรภายในอุตสาหกรรม และการลดใช้อำนาจอย่างไร้เหตุผลจากการไล่ออกโดยปราศจากความเป็นธรรม รวมถึงการถูกแย่งงานจากผู้ใช้แรงงานชาวจีนที่มีราคาถูกกว่า เมื่อเกิดสภาวะสงครามทำให้เกิดการเข้ามาของผู้ใช้แรงงานญี่ปุ่นและผู้ใช้แรงงานจากแหล่งต่าง ๆ เข้ามาในสิงคโปร์ทำให้เกิดการแย่งงานและกดราคาค่าแรงผู้ใช้แรงงานในสิงคโปร์⁴ เป็นต้น

รัฐบาลพรรคก้าวหน้า ได้มีการควบคุมและจัดตั้งสหภาพแรงงานที่ปรึกษาศาลอุตสาหกรรม นับว่าเป็นสหภาพแรงงานที่จัดตั้งจากรัฐบาลในสิงคโปร์เป็นลำดับต้น โดยใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและบังคับบรรดาสหภาพแรงงานต่าง ๆ ที่ต้องการประท้วงและก่อความไม่สงบต่อรัฐบาล ต่อมารัฐบาลพรรคก้าวหน้าได้พัฒนาโดยการนำสหภาพแรงงานและศาลอุตสาหกรรมผนวกรวมจนกำเนิดองค์กรใหม่อย่าง Singapore Federation of Trade Union (SFTU) แต่สุดท้ายก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการประท้วงอย่างรุนแรงของบรรดาผู้ใช้แรงงานได้สำเร็จ⁵ ต่อมาในปี 1950 กอปรกับ ลี กวน ยู และนายลิ้ม ชิน เสียง ได้กลายมาเป็น

¹ Ernest C.T. Chew and Edwin Lee Editors, ประวัติศาสตร์สิงคโปร์, แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 60.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

³ Noeleen Heyzer, Peter D. Weldon, and Wee Gek Sim, "Ideological and attitudinal differences among Singapore Trade Union Leaders," Asian Studies journal of Critical Perspectives on Asian 10, 3 (1972): 378.

⁴ Ibid., 379.

⁵ Ibid., 380.

ผู้ร่วมก่อตั้งพรรคกิจประชาชน ในปี 1954⁶ นับเป็นการรวมของ White collar Blue collar ในพรรคเดียว โดยมีฐานมวลชนสหภาพแรงงาน อาทิ สมาคมต่อต้านอังกฤษ (ABL) สหพันธ์คนงานร้านค้า และโรงงานแห่งสิงคโปร์ (SFSWU) สมาคมกรรมกรท่าเรือสิงคโปร์ (SHBSA) สมาคมนักศึกษาสิงคโปร์ต่อต้านอังกฤษ (SSABL) สหพันธ์คนงานโรงงานยาง (RWU) สหพันธ์ผู้ใช้รถโดยสาร (SBWU) สหพันธ์ผู้ใช้แรงงาน (GLU) และ สหพันธ์นักเรียนมัธยมชาวจีนแห่งสิงคโปร์ (SCMSSU)⁷ เป็นฐานมวลชนสนับสนุนพรรคกิจประชาชน เป็นต้น

ต่อมาภายหลัง แม้จะเกิดความบาดหมางระหว่างลี กวน ยู กับ ลิม ชิน เสี่ยง หัวหน้ากลุ่มคอมมิวนิสต์ แต่คะแนนความนิยมที่พรรคกิจประชาชนได้รับจากสหภาพแรงงานส่งผลให้พรรคกิจประชาชนสามารถขึ้นมาเป็นพรรคการเมืองหลักของประเทศสิงคโปร์แทนพรรคก้าวหน้า จนกระทั่งปี 1965 เป็นต้นมา สิงคโปร์ถูกแยกออกจากสหพันธรัฐมาลายาจนเกิดการวางแผนและปรับตัวเพื่อดำเนินความอยู่รอดของสภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยนายกรัฐมนตรีลี กวน ยู ได้อำนาจนโยบายด้านเศรษฐกิจเพื่อเอาใจนายทุนต่างชาติ จนทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อแรงงานของชาวสิงคโปร์ ซึ่งเป็นจุดที่สร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้ใช้แรงงานชาวสิงคโปร์ ประกอบกับได้รับการยุ้งจากพรรคคอมมิวนิสต์ในประเด็นความไม่เท่าเทียมดังกล่าว จึงก่อให้เกิดการผลัดงานของผู้ใช้แรงงานอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลโดยรวมต่อผลผลิตที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ปัญหาดังกล่าวพรรคกิจประชาชนไม่อาจปล่อยให้ปัญหายืดเยื้อเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยภาพรวมที่จะนำมาซึ่งความเดือดร้อนของประชาชนสิงคโปร์โดยรวมด้วย ดังนั้น นายกรัฐมนตรีลี กวน ยู จึงใช้อำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ISA จัดการกับสหภาพแรงงานที่ประท้วงอย่างเฉียบขาด จนทำให้สามารถควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในประเทศได้ในที่สุด⁸ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง รัฐบาลจึงได้จัดตั้งองค์กรพิเศษดำเนินการในเรื่องนี้โดยตรง คือ องค์กรสหภาพแรงงานแห่งชาติสิงคโปร์ (NTUC)

⁶ Ibid.

⁷ Noeleen Heyzer, Peter D. Weldon, and Wee Gek Sim, "Ideological and attitudinal differences among Singapore Trade Union Leaders", *Asian Studies journal of Critical Perspectives on Asian* 10, 3 (1972): 382.

⁸ วาญญู ใจบริสุทธิ์, การศึกษาพรรคกิจประชาชนกับวิถีทางในการเป็นพรรคการเมืองแบบโดดเด่นเพียงพรรคเดียว (One Dominant Party) ของสิงคโปร์ (ค.ศ. 1954 – 1968) (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 45.

โครงสร้างขององค์กรสหพันธ์แรงงานแห่งชาติสิงคโปร์ หรือ National Trade Union Congress (NTUC)

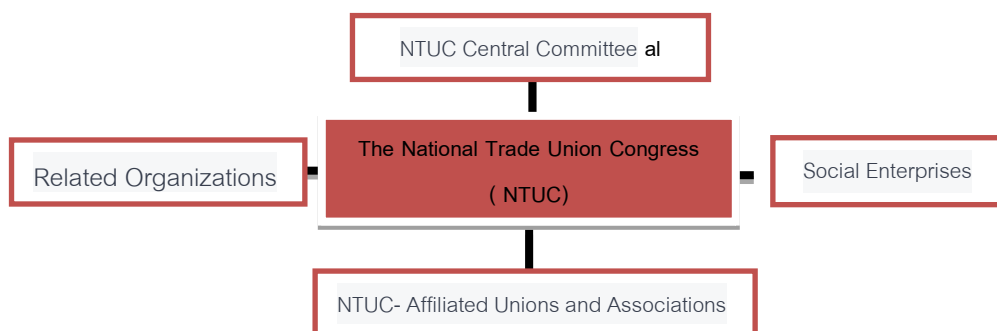
ภาพประกอบ องค์กร National Trade Union (NTUC)

ที่มา : History of NTUC 1960s – 2000s, Available from <http://www.ntuc.org.sg> (February 8, 2015).

สหพันธ์แรงงานแห่งชาติสิงคโปร์ (NTUC) เป็นองค์กรแห่งชาติของสหภาพการค้าในอุตสาหกรรม การบริการและเป็นหน่วยงานของภาครัฐบาลในสิงคโปร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ NTUC เสริมสร้างสถานะ ทางสังคมและความเป็นอยู่ของแรงงาน เพื่อสร้างความแข็งแกร่งและความรับผิดชอบของขบวนการแรงงาน

นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ของ NTUC คือ การเป็นขบวนการแรงงานสำหรับปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของ ผู้ใช้แรงงานทุกเพศทุกวัยและเชื้อชาติ ซึ่ง NTUC จะต้องเป็นหัวใจสำคัญของขบวนการผู้ใช้แรงงานซึ่ง ประกอบด้วย 60 สหภาพแรงงานและจำนวนสมาชิกกว่า 830,000 คน ในยุคแรกของการก่อตั้งโครงสร้างการ บริหารขององค์กร NTUC ประกอบด้วย 4 หน่วยหลัก องค์กรย่อย คือ คณะกรรมการกลาง NTUC องค์กรสหภาพแรงงานย่อยที่เกี่ยวข้อง สหภาพและสมาคมที่เข้าร่วมองค์กร NTUC และองค์กรทางสังคม เป็นต้น⁹

แผนผังโครงสร้างองค์กร The National Trade Union Congress

⁹ National Trades Union Congress, "Organization Structure of NTUC", available from <http://www.ntuc.org.sg> (February 9, 2015).

โดยคณะกรรมการกลางองค์กร NTUC ประกอบด้วยผู้แทนสหภาพแรงงานจำนวน 21 คน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาทำกับดูแลการทำงานของคณะกรรมการกลางโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานเป็นที่ปรึกษา โดยการทำงานจะมีการจัดการประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญทางด้านแรงงาน ส่วนในด้านองค์กรสหภาพแรงงานย่อยได้แก่ 5 หน่วยงาน ได้แก่

- 1) สมาคมผู้บริโภคของสิงคโปร์¹⁰
- 2) สถาบันการพัฒนาและการจ้างงาน (E2I)¹¹
- 3) ศูนย์แรงงานข้ามชาติ (MWC)¹²
- 4) สถาบัน Ong Teng Cheong Labour Leadership Institute (OTC)¹³
- 5) มูลนิธิแรงงานสิงคโปร์ (SLF)¹⁴

หน่วยงานเหล่านี้เปรียบเสมือนกลไกสำคัญที่องค์กร NTUC สามารถบริหารจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาแก่สมาชิกแรงงาน โดยมีการจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบและอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด เป็นต้น

ในด้านสหภาพสมาคมผู้ใช้แรงงาน NTUC เป็นองค์กรซึ่งมีหน้าที่ในการคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน เช่น การเจรจาต่อรอง การอุทธรณ์การเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม คำแนะนำการทำสัญญาจ้างงาน และข้อเสนอแนะจากผู้ใช้แรงงานในการดำเนินตามนโยบายที่ตั้งไว้และการให้บริการด้านกฎหมายแรงงาน การบริหารจัดการแรงงานต่างชาติ และการประกันความปลอดภัยและสุขอนามัยก่อนและหลังการทำงานของแรงงานทั้งภายในและภายนอกประเทศสิงคโปร์¹⁵ และในส่วนขององค์กรทางสังคม นับเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการประกันสวัสดิการ และการให้ผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางสังคมให้แก่รัฐบาลซึ่งมีทั้งหมด 12 หน่วยงาน ได้แก่

¹⁰ "Consumers Association of Singapore (CASE)," available from <https://www.case.org.sg/> (February 5, 2015).

¹¹ "Employment and Employability Institute," available from <http://e2i.com.sg> (February 5, 2015).

¹² "The Migrant Workers' Centre (MWC)," available from <http://www.mwc.org.sg> (February 5, 2015).

¹³ "Ong Teng Cheong Labour Leadership Institute," available from <http://www.otc-institute.org.sg> (February 5, 2015).

¹⁴ "Singapore Labour Foundation," available from <http://www.slfr.gov.sg> (February 5, 2015).

¹⁵ "NTUC - Affiliated Unions And Associations," available from <http://www.ntuc.org.sg> (February 5, 2015).

- 1) NTUC Choice Homes คือ หน่วยงานที่สร้างที่อยู่อาศัยในราคาที่เป็นธรรมเพื่อให้สมาชิกสหภาพแรงงานสามารถซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง¹⁶
- 2) NTUC Club คือ สถานที่บริการสำหรับการพักผ่อนของประชาชน เช่น สวนสนุก สนามกอล์ฟ ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ¹⁷
- 3) NTUC Health คือ การดูแลด้านสุขภาพอย่างมีคุณภาพและในราคาที่ย่อมเยารวมถึงดูแลผู้ป่วยและดูแลคลินิกเวชศาสตร์ คลินิกทันตกรรม ร้านขายยาร้านค้าปลีกและศูนย์กิจกรรมอาวุโส และกรณีการให้บริการคนพิการ¹⁸
- 4) NTUC Enterprise คือ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานในสิงคโปร์ให้มีหลักประกันด้านความมั่นคงในสวัสดิการ ประกันภัยและประกันชั้นพื้นฐานต่าง ๆ¹⁹
- 5) NTUC First Campus คือ หน่วยงานที่ดูการศึกษาช่วงปฐมวัยให้มีคุณภาพที่ดีและราคาย่อมเยารวมทั้งการพัฒนาอาชีพและโอกาสในการทำงานด้วย²⁰
- 6) NTUC Foodfare คือ หน่วยงานที่รักษาเสถียรภาพด้านราคาอาหารสดในสิงคโปร์ และอาหารฮาลาลเพื่อให้เกิดราคาที่เป็นธรรมและมีคุณภาพ²¹
- 7) NTUC income คือ หน่วยงานที่ประกันราคาการให้บริการในราคาที่ย่อมเยา²²
- 8) NTUC Learning Hub คือ องค์กรพัฒนาและการฝึกอบรมผู้ใช้แรงงานให้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน²³

¹⁶ "NTUC - choice homes," available from www.ntuc-choicehomes.com (February 5, 2015).

¹⁷ "NTUC Club," available from www.ntucclub.com (February 5, 2015).

¹⁸ "NTUC Health," <http://www.ntuc.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

¹⁹ "NTUC Enterprise," available from <http://www.ntuc.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

²⁰ "NTUC First Campus," available from <http://www.first-campus.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

²¹ "NTUC FoodFair," available from <http://www.foodfair.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

²² "NTUC income," available from <http://www.in-come.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

²³ "NTUC Learning hub," available from <http://www.Learninghub.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

- 9) NTUC Link คือ องค์กรที่ดูแลด้านการออมเงินให้แก่สมาชิกสหภาพแรงงาน รวมถึงการใช้บัตรชำระเงินของ VISA ทั่วโลก โดยจะมีส่วนลดร้อยละ 80 ในการซื้อสินค้าและบริการ²⁴
- 10) NTUC Media คือ องค์กรซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมความเข้าใจของการใช้แรงงาน และปัญหาในปัจจุบัน เช่น การจ้างงานของแรงงานทั้งหมดรวมทั้งแรงงานที่อาวุโสและผู้หญิง และยังเป็นผู้ให้บริการสื่อที่ดีเยี่ยมในการนำเสนอความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพแก่แรงงาน
- 11) NTUC รีพท์ และ เงินกู้สหกรณ์ คือ องค์กรซึ่งมีหน้าที่แนะนำให้สมาชิกในการบริหารให้สินทรัพย์ของสมาชิกเกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น²⁵
- 12) NTUC FairPrice คือ องค์กรช่วยจัดหาสินค้าอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของประชาชน เพื่อสนองความต้องการอย่างเพียงพอ และเป็นศูนย์กระจายอาหารสดและคลังสินค้าส่วนกลางรวมถึงเป็นบริษัทจัดจำหน่ายสินค้า²⁶

ในการศึกษาถึงหน่วยงาน NTUC FairPrice ซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชนนั้น ในระยะแรกที่ก่อตั้งในช่วงทศวรรษ 1970 ซึ่งยังมีความวุ่นวายจากปัญหาแรงงานของสหภาพแรงงานอยู่นั้น องค์กรดังกล่าวยังไม่สามารถทำงานได้เต็มรูปแบบ จนกระทั่งพรรคกิจประชาชนได้ใช้กฎหมาย ISA เข้าควบคุมและแก้ไขปัญหานั้นทำให้ปัญหาได้รับการบรรเทาและหมดไป²⁷

ต่อมาในปี 1983 รัฐบาลพรรคกิจประชาชนจึงได้พัฒนาหน่วยงาน NTUC FairPrice เข้าสู่การเป็นหน่วยงานในรูปแบบสหกรณ์ โดยการให้สมาชิกผู้ใช้แรงงานของสหภาพแรงงานที่จดทะเบียนถูกต้องร่วมเข้าเป็นสมาชิกของหน่วยงาน NTUC FairPrice ซึ่งนอกจากการประกันราคาการบริโภคสินค้าจาก NTUC FairPrice ในราคาที่ยุติธรรมแล้ว หน่วยงานแห่งนี้จะรวบรวมเงินส่วนเกินจากการปันผลแก่สมาชิกสหกรณ์เพื่อสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรหลานของครอบครัวผู้ใช้แรงงานที่รายได้น้อย ซึ่งจะช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับชั้นสามารถเข้าถึงคุณค่าทางการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาประเทศสิงคโปร์ในอนาคต²⁸ จนกระทั่งในปี 1985 หน่วยงาน NTUC FairPrice ได้ผลิตสินค้ารูปแบบ “FairPrice HouseBrand”

²⁴ “NTUC Link,” available from <http://www.NTUCLink.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

²⁵ “NTUC Thrift,” available from <http://www.NTUCThrift.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

²⁶ “NTUC FairPrice,” available from <http://www.NTUCFoodfair.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).

²⁷ วทัญญู ใจบริสุทธิ์, *การศึกษาพรรคกิจประชาชนกับวิถีทางในการเป็นพรรคการเมืองแบบโดดเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party) ของสิงคโปร์ ค.ศ. 1954 – 1968*, หน้า 45.

²⁸ “History of NTUC Fair Price, 1960s – 2000s,” available from <http://www.ntuc.org.sg> (February 5, 2015).

เพื่อลดการนำเข้าสินค้าจากภายนอกและนำเข้าเพียงวัตถุดิบในการผลิตด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการอุปโภคบริโภคสินค้าในราคาที่ถูก ปัจจุบันนี้ได้ทำให้เกิดการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ NTUC FairPrice มากขึ้น เพราะนอกจากจะได้อุปโภคบริโภคสินค้าที่ราคาถูกแต่ยังได้รับเงินปันผลจากการร่วมลงทุนไปอย่างคุ้มค่าเช่นกัน

ทศวรรษที่ 2000 ได้เกิดการกระจายสาขาของ NTUC FairPrice อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปัจจุบันมีร้านสะดวกซื้อในนามของ NTUC FairPrice กว่า 296 สาขาทั่วประเทศสิงคโปร์ นับเป็นการเติบโตของร้านสะดวกซื้อที่ใหญ่ที่สุดในประเทศสิงคโปร์ที่ประกอบไปด้วยร้านค้าสะดวกซื้อ FairPrice, FairPrice Finest, FairPrice extra, FairPrice Xpress และร้านสะดวกซื้อ Cheer ซึ่ง Cheer มีเครือข่ายซึ่งประกอบไปด้วยกว่า 160 ร้านค้าสะดวกซื้อทั่วเกาะ และทำหน้าที่บริการลูกค้ามากกว่า 100,000 คน ต่อวัน

ภาพประกอบ ประเภทร้านค้าสะดวกซื้อ NTUC FairPrice

ที่มา: OUR SOCIAL MISSION. 1960 s – 2000 s. Available from <http://www.fairprice.com.sg/>.
(February 5, 2015).

กลไกการควบคุมผู้ใช้แรงงานโดยหน่วยงาน NTUC FairPrice

นอกจาก NTUC FairPrice มีบริการด้านการอุปโภค – บริโภคสินค้าที่ราคาถูก กอปรกับเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมอันเป็นวัตถุประสงค์หลักแล้ว ยังแตกต่างจากธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้ออื่น ๆ ก็ยังได้ขยายบทบาททางสังคม โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้ใช้แรงงานที่สมัครเป็นสมาชิก ดังต่อไปนี้²⁹

²⁹ “OUR SOCIAL MISSION, 1960s – 2000s,” available from <http://www.fairprice.com.sg/> (February 5, 2015).

- 1) การผลิตผลิตภัณฑ์ FairPrice HouseBrand เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ถูกนำมาใช้ตั้งแต่ปี 1985 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมประสบปัญหาการขึ้นราคาของสินค้าจากปัจจัย
- 2) วิกฤตการณ์ราคาน้ำมันโลกที่เพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้ NTUC FairPrice แก้ปัญหาโดยการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายแก่บรรดาผู้ใช้แรงงานทั้งประเภทที่รายได้มากและรายได้น้อย ซึ่งปัจจุบัน นอกเหนือจากแบรนด์ FairPrice HouseBrand ได้ปรากฏแบรนด์รายย่อยอื่น ๆ ที่ผลิตโดย ขบวนการผลิตในเครือของ NTUC FairPrice โดยตรง ได้แก่ HouseBrand FairPrice, FairPrice Pasar, FairPrice HomeProud ในด้านงบประมาณการดำเนินการผลิตภายในประเทศประกอบกับมาตรฐานและความทันสมัยของระบบการผลิต ทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่นในสินค้าที่ผ่านการผลิตโดย NTUC FairPrice ราคาไม่แพงและเป็นจุดเด่นในการดึงดูดการจับจ่ายจากลูกค้าได้ตลอดมา
- 3) การประกันราคาภาวีสของสินค้า ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรก เมื่อร้านค้าสะดวกซื้อทั้งหลายในเครือของ NTUC FairPrice เอาความคิดริเริ่มที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากราคาภาวีสที่สูง โดยร้านสะดวกซื้อ NTUC FairPrice ทำการประกันราคาของภาวีสในสินค้าที่วางจำหน่ายเมื่อมีการเพิ่มภาวีสมูลค่าเพิ่มในสินค้าจากแบรนด์อื่นที่ผ่านการอนุมัติวางจำหน่ายใน NTUC FairPrice ซึ่งในปี 2003 ปี 2004 และปี 2007 ปรากฏการเพิ่มภาวีสการเดินทางในสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศทำให้ราคาสินค้าบางประเภท เช่น เสื้อผ้าและอาหารบางอย่างมีราคาเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงเวลานั้น ส่งผลให้นอกจากสินค้าภายในที่ผลิตเองแล้ว ร้านสะดวกซื้อ NTUC FairPrice ได้ทำการประกันราคาให้สินค้าที่จำเป็นมีราคาที่ถูกลงและอยู่ในราคาที่ผู้บริโภคสามารถจับจ่ายได้ในราคาปกติ
- 4) สมาชิก หรือ ลูกค้า ที่สามารถซื้อสินค้าในช่วงแรกของการจัดจำหน่ายสินค้า ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับ เป็นการสนับสนุนการสร้างชาติเพื่อให้เกิดการปล่อยไปตามครรลองการตลาดที่มีเงินคอยหล่อเลี้ยงการดำเนินการ ซึ่งแพ็คเกจได้รับการเปิดตัวในเดือนตุลาคม 2014 ผู้บุกเบิกสามารถผลิตเพลิกกับ 3% จากการซื้อสินค้าของพวกเขาที่ร้านค้า NTUC FairPrice ทุกวันจันทร์ เมื่อพวกเขาแสดงบัตรรุ่นของพวกเขา Pioneer ทำการสั่งซื้อ ส่วนลดนี้สามารถใช้ได้สำหรับการซื้อสินค้าได้ถึง \$ 200 ต่อลูกค้าต่อวัน
- 5) การให้ส่วนลด 2% สำหรับผู้สูงอายุ ทุกวันอังคารตั้งแต่ ปี 2002 เป็นต้นมา NTUC FairPrice ได้ขยายส่วนลดทันที 2% สำหรับผู้ซื้ออาวุโสอายุ 60 ปีขึ้นไปเมื่อซื้อสินค้าในวันอังคาร นอกจากนี้ หน่วยงานได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำโดยเข้าร่วมงานกับร้านค้าสะดวกซื้อ NTUC FairPrice เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการประกอบอาชีพภายหลังการเกษียณอายุ

- 6) LinkPoints คือ การสนับสนุนให้สมาชิก NTUC FairPrice สะสมคะแนนในการจับจ่ายซื้อสินค้าและบริการ ลูกค้าสามารถใช้ LinkPoints สะสมคะแนน เพื่อเป็นส่วนลดการซื้อสินค้าของพวกเขาทันทีที่ร้านค้า NTUC FairPrice ทุกปี
- 7) การเป็นสมาชิกจะได้รับเงินคืนในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ระดับประเทศ เมื่อซื้อสินค้าที่ร้านค้าใด ๆ ของ NTUC FairPrice อัตราการคืนเงินจะถูกกำหนดที่การประชุมภายในสหกรณ์และส่วนลดจะได้รับเงินตามเป็นประจำปี ในการซื้อสินค้าในช่วงปีงบประมาณที่ผ่านมามีเพิ่มขึ้นสูงสุดถึง 6,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อปี เพียงแสดงบัตรสมาชิก NTUC FairPrice
- 8) NTUC FairPrice ส่งเสริมเงินสนับสนุนการศึกษาทุกปี มีทุนการศึกษาให้กับเด็กยากจนของสมาชิกตั้งแต่ระดับประถมศึกษาในระดับประเทศ สมาชิกที่มีความสนใจสามารถสมัครทุนการศึกษาสำหรับเด็กของพวกเขาผ่านทางแผนกสมาชิกของ NTUC FairPrice เพื่อพัฒนาโอกาสทางการศึกษาแก่บุตรหลานในสิทธิของการเป็นสมาชิก
- 9) หน่วยงานในแผนอาหารฉุกเฉินแห่งชาติ ในช่วงเวลาแห่งความสงบสุข FairPrice ยังคงมีบทบาททางสังคม ในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการอาหารที่สำคัญ NTUC FairPrice เป็นผู้นำที่สำคัญในแผนอาหารฉุกเฉินแห่งชาติ หน่วยงานได้ลงทุนในอาหารสดที่วางจำหน่ายในศูนย์กระจายสินค้าและคลังสินค้าส่วนกลาง นอกเหนือจากกำไรจากการผลิต หน่วยงานยังมีบทบาททางสังคม เช่น ลดค่าใช้จ่ายของประชาชนในการประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับผู้บริโภคและให้ประชาชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารที่ดีขึ้นผ่านการจัดการของความดูแลภายในส่วนการดูแลจาก NTUC FairPrice

ในการดำเนินการของ NTUC FairPrice ที่ได้เริ่มก่อตั้งมาจนถึงปัจจุบันนั้น สามารถที่จะอำนวยความสะดวกในด้านของผู้ประกอบการ ซึ่งก็คือองค์กร NTUC FairPrice และในด้านของผู้ใช้สินค้าและบริการ คือ ผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป กล่าวคือ ในแง่องค์กร NTUC FairPrice มีผลการประกอบการที่เจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคง รวมถึงมีสินทรัพย์ในการดำเนินงานจำนวนมาก ทั้งที่มาจากกองทุนต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมถือหุ้นและสมาชิกจากสหภาพแรงงานเอง ในแง่ของสมาชิกสหภาพแรงงานมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นไม่ต้องกังวลในเรื่องการครองชีพ เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเพียงพอจึงทำให้มีแรงกายแรงใจที่ทุ่มเทให้กับการทำงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ซึ่งส่งผลโดยรวมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของสิงคโปร์ในภาพรวมได้อย่างดียิ่ง

ผลกระทบอันมีส่วนหนึ่งจากการดำเนินงานของ NTUC FairPrice ต่อกิจการข้ามชาติ กรณี บริษัทข้ามชาติ Carrefour

จากผลการดำเนินงานที่ดีของ NTUC FairPrice ในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดผลพลอยได้ที่สำคัญ คือ บริษัทข้ามชาติที่มีธุรกิจประเภทการจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับที่ NTUC FairPrice ได้ดำเนินการอยู่ เช่น กรณีของบริษัทข้ามชาติ Carrefour ซึ่งได้เข้ามาดำเนินกิจการในสิงคโปร์ตั้งแต่ปี 1997 ต่อมายุติกิจการในปี 2012 แม้ในปี 2010 บริษัท Carrefour จะมีการรายงานว่าได้มีการขายกิจการบางสาขาในภูมิภาคเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีกิจการของบริษัท Carrefour ดำเนินการ กว่า 42 แห่งทั่วประเทศไทย แต่สุดท้ายทั้งหมดก็ถูกขายให้กับบริษัทอื่น ๆ รวมถึงบริษัทของฝรั่งเศสอย่าง Guichard Perrachon SA โดยมีการดำเนินงานในประเทศไทย แต่ประธานบริษัท Carrefour นายลาร์สโฮลอฟ ได้ประกาศว่า "เราได้ตัดสินใจที่จะไม่ขายกิจการของเราในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ เพราะบริษัท Carrefour เชื่อกันว่าพวกเขาสามารถบริหารกิจการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในมาเลเซีย อินโดนีเซียและสิงคโปร์ได้ดี" แต่ถึงกระนั้นบริษัท Carrefour ก็ไม่อาจรักษากิจการของตนเองในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย รวมถึงสิงคโปร์ ในปี 2012 ³⁰

ซึ่งในส่วนของการถอนตัวไปของบริษัท Carrefour ในสิงคโปร์ เนื่องจากไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ การไม่สามารถก้าวถึงสถานะความเป็นผู้นำทางการค้าในระยะกลางและในระยะยาว เพราะความยากลำบากในการแข่งขันที่ต้องเผชิญกับร้านค้าระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นเครือข่ายค้าปลีกที่ยึดมั่นในท้องถิ่นมาเป็นเวลานาน อาทิ Cold Stage Sheng siong และ ร้านสะดวกซื้อกว่า 296 สาขาภายใต้การดำเนินงานของ NTUC FairPrice และในเรื่องของฐานสมาชิกซึ่งเป็นผู้บริโภคส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของผู้บริโภคในประเทศเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของ NTUC FairPrice ³¹ อยู่ก่อนแล้ว ประกอบกับกลไกการควบคุมแรงงานที่ NTUC FairPrice ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งระบบสหกรณ์แก่บรรดาสมาชิกสหภาพแรงงานที่เข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนใน NTUC FairPrice ทำให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง เพราะสมาชิกจะได้รับเงินปันผลประจำปีคืนส่วนหนึ่งด้วย ประกอบกับการบริโภคสินค้าจาก NTUC FairPrice มีราคาที่ถูกลง และมีหน้าร้านให้บริการอยู่มากมายในบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยและระหว่างการเดินทางในสิงคโปร์ ประกอบกับผลการดำเนินงานที่ต่อเนื่องด้านการช่วยเหลือสังคม

³⁰ Carrefour's Exit from Singapore, "Case Study from IBS Center for Management Research," available from <http://www.icmrindia.org/> (February 19, 2015).

³¹ Tricky Krishnan, "Why Carrefour failed in Singapore," <http://newshub.nus.edu.sg/news> available from (February 19, 2015).

ทำให้ผู้บริโภคได้รับสิทธิประโยชน์ที่คุ้มค่า ในหลากหลายด้านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากหน่วยงาน NTUC FairPrice ประกอบกับหากในกรณีการเกิดวิกฤตในการดำเนินงานของ NTUC FairPrice เนื่องจากสถานการณ์ต่าง ๆ รัฐบาลก็จะมีมาตรการในการแก้ไขดูแลอยู่แล้ว เช่น การประกันราคาสินค้าหรือการจัดหาสินค้าที่จำเป็นให้แก่ผู้บริโภคก่อนในปริมาณที่พอเพียง ในขณะที่บริษัท Carrefour ใช้ระบบกลไกการตลาดเป็นสำคัญ จึงนับเป็นจุดเสียเปรียบในการแข่งขันธุรกิจด้านการอุปโภค - บริโภค ในสิงคโปร์ที่มีต่อธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้อในส่วนของร้านค้าสะดวกซื้อภายใต้หน่วยงานของ NTUC FairPrice³² เป็นต้น

หลักฐานความล้มเหลวของบริษัท Carrefour โดยภาพรวม ได้แสดงผ่านยอดขายของกลุ่มบริษัท Carrefour ในปี 2012 เป็น 86.6 พันล้านยูโร ซึ่งตั้งแต่ปี 2007 จนกระทั่งสิ้นเดือนธันวาคมปี 2012 ปรากฏรายได้สุทธิหลังจากหักค่าใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ แล้วคงเหลือเพียง 4,620 ล้านยูโรเท่านั้น ทำให้บริษัท Carrefour ไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาสภาพคล่องทางเศรษฐกิจที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่างโดยเกิดการถอนกิจการในตลาดของภูมิภาคเอเชียครั้งใหญ่ โดยเริ่มที่ประเทศญี่ปุ่น ในปี 2005 เกาหลีใต้ ในปี 2006 ประเทศไทย ในปี 2010 และมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในปี 2012 ภายหลังจาก การถอนตัวไปจากภูมิภาคเอเชียบริษัท Carrefour ได้มีเป้าหมายในการดำรงกิจการโดยให้ความสำคัญไปที่ประเทศจีนเป็นหลักในอนาคตควบคู่กับการรักษาสาขากิจการที่เหลืออยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ ที่ยังมีโอกาสในการดำเนินการต่อไป เป็นต้น³³

บทสรุป

สหภาพแรงงานของสิงคโปร์ในอดีตเคยได้รับประสบการณ์ที่ไม่ยุติธรรมต่อการจัดสรรผลประโยชน์และสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ของแรงงาน การที่สิงคโปร์จำเป็นต้องเปิดเสรีการลงทุนโดยยอมเสียประโยชน์และเป็นรองบริษัทข้ามชาติในช่วงแรก ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสิงคโปร์ที่ต้องยึดโยงกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่แปรผันตลอดเวลาจากทุนภายนอก ทำให้รัฐบาลมีอำนาจการต่อรองที่น้อยและไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ของสหภาพแรงงานภายในประเทศได้อย่างที่ตั้งนโยบายการพัฒนาเอาไว้ แต่ภายหลังสิงคโปร์สามารถเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่การเป็นแหล่งการลงทุนยักษ์ใหญ่ในเวลาไม่นาน ประกอบกับการสร้างรากฐานการพัฒนาปัญหาแรงงานมาโดยตลอด จนเกิดเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ ซึ่งหน่วยงานที่สะท้อนการทำงานของภาครัฐบาลที่โดดเด่นมีมากมายแต่หนึ่งในนั้นคือ หน่วยงาน NTUC FairPrice ที่ปรากฏการเข้าถึงประชาชนผู้ใช้แรงงานในฐานะร้านค้าสะดวกซื้อที่มีจำนวนสาขาอยู่ทั่วสิงคโปร์ ติดอันดับร้านค้าสะดวกซื้อหนึ่งในสามของร้านค้าสะดวกซื้อที่ส่งผลต่ออิทธิพลของประชาชนในประเทศสิงคโปร์

³² Ibid.

³³ Carrefour's Exit from Singapore, "Case Study from IBS Center for Management Research," available from <http://www.icmrindia.org> (February 19, 2015)

เพราะ NTUC FairPrice เป็นหน่วยงานตัวแทนภาครัฐบาล จากองค์กร NTUC ที่อำนวยความสะดวกแก่สมาชิกแรงงานให้ได้รับการบริโภคสินค้าที่ราคาถูกและมีคุณภาพ ประกอบกับการสร้างอาชีพและการร่วมสร้างผลประโยชน์ร่วมกันในฐานะสหกรณ์การลงทุนส่วนกลางที่ใหญ่ติดอันดับต้น ๆ ของการลงทุนของสหภาพแรงงานทั่วสิงคโปร์ตราบนปัจจุบัน

นับเป็นกลยุทธ์การใช้อำนาจทางการเมืองในการครอบงำประชาชนแรงงาน ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักของประเทศในการสร้างรากฐานเครือข่ายที่เชื่อมกันไปทั่วประเทศจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา กรณีบริษัทข้ามชาติอย่าง Carrefour ที่ไม่อาจแย่งส่วนแบ่งการตลาดจากการบริโภคสินค้าของประชาชนที่ร้อยละ 90 ล้วนเป็นแรงงานภายในสิงคโปร์และมีผลประโยชน์ ต่างตอบแทนกับภาครัฐบาลผ่านหน่วยงาน NTUC FairPrice ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการบริโภคสินค้าปลีก นับเป็นพลังมวลชนทางเศรษฐกิจและเป็นการประกันอำนาจทางการเมืองของพรรคกิจประชาชนในฐานะผู้นำพาความมั่นคงและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจนเป็นความแข็งแกร่งที่ยากแก่การทำลายโดยง่ายแม้ในอนาคต เป็นต้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

- Ernest C.T. Chew and Edwin Lee Editors. ประวัติศาสตร์สิงคโปร์. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- วัญญู ใจบริสุทธิ์. การศึกษาพรรคกิจประชาชนกับวิถีทางในการเป็นพรรคการเมืองแบบโดดเด่นเพียงพรรคเดียว (One Dominant Party) ของสิงคโปร์ (ค.ศ. 1954 - 1968). กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

บทความ

- Noeleen Heyzer, Peter D. Weldon, and Wee Gek Sim. "Ideological and attitudinal differences among Singapore Trade Union Leaders." Asian Studies journal of Critical Perspectives on Asian 10, 3 (1972): 378-389.
- Ng Kai Ling. "Carrefour leaves Singapore, Suntec City & Plaza Sing stores to shut." The Straits Times' News (May, 2015).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- Carrefour's Exit from Singapore. "Case Study from IBS Center for Management Research". Available from <http://www.icmrindia.org/>. (February 19, 2015).
- Consumers Association of Singapore (CASE). Available from <https://www.case.org.sg/> (February 5, 2015).
- Employment and Employability Institute. Available from <http://e2i.com.sg/>. (February 5, 2015).
- History of NTUC Fair Price. 1960s – 2000s. Available from <http://www.ntuc.org.sg>. (February 5, 2015).
- NTUC Club. Available from www.ntucclub.com. (February 5, 2015).
- NTUC Enterprise. Available from <http://www.ntuc.org.sg/wps/portal>. (February 5, 2015).
- NTUC First Campus. Available from <http://www.first-campus.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).
- NTUC Foodfair. Available from <http://www.foodfair.org.sg/wps/portal>. (February 5, 2015).
- NTUC Health. Available from <http://www.ntuc.org.sg/wps/portal>. (February 5, 2015).
- NTUC income. Available from <http://www.in-come.org.sg/wps/portal>. (February 5, 2015).
- NTUC Learning hub. Available from <http://www.Learninghub.org.sg/wps/portal> (February 5, 2015).
- NTUC Link. Available from <http://www.NTUCLink.org.sg/wps/portal>. (February 5, 2015).

NTUC Thrift. Available from <http://www.NTUCThrift.org.sg/wps/portal>. (February 5, 2015).

NTUC-Affiliated Unions And Associations. Available from <http://www.ntuc.org.sg> (February 5, 2015).

NTUC-choice homes. Available from www.ntuc-choicehomes.com. (February 5, 2015).

Ong Teng Cheong Labour Leadership Institute. Available from <http://www.otcinstitute.org.sg>
(February 5, 2015).

Organization Structure of NTUC. Available from <http://www.ntuc.org.sg> (February 5, 2015).

OUR SOCIAL MISSION. 1960s – 2000s. Available from <http://www.fairprice.com.sg/>
(February 5, 2015).

Singapore Labour Foundation. Available from <http://www.slf.gov.sg/>. (February 5, 2015).

The Migrant Workers' Centre (MWC). Available from <http://www.mwc.org.sg> (February 5, 2015).

Tricky Krishnan. Why Carrefour failed in Singapore. Available from
<http://newshub.nus.edu.sg/news>. (February 19, 2015).

ความเชื่อและทัศนคติในการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดู

ในกลุ่มชาวยรักชายในสังคมไทย

: กรณีศึกษา กลุ่มชาวยรักชาย ณ วัดพระศรีมหาอุมาเทวี (วัด แขกสีลม)

ธรรมปพน ขอพร

การถือกำเนิดและการพัฒนาการของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ศาสนาพราหมณ์นั้นกล่าวได้ว่าเป็นรากฐานหรือคัมภีร์เก่าของศาสนาฮินดู แต่เดิมนั้นข้อความในคัมภีร์พระเวทแสดงให้เห็นว่า ศาสนาพราหมณ์เก่าเป็นศาสนาที่นับถือเทพเจ้าเพียงองค์เดียว หรือเรียกว่า ลัทธิเอกเทวนิยม (Monotheism) ต่อมาได้พัฒนาเป็นลัทธิสหัพัตถเทวนิยม (Pantheism) ซึ่งเชื่อว่ามีเทพเจ้าอยู่ทุกหนแห่ง และพหุเทวนิยม (Polytheism) ที่เชื่อในพระเจ้าหลายพระองค์

การแบ่งยุคสมัยของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

สมัยศาสนาพราหมณ์(Brahmanism)

สมัยศาสนาพราหมณ์นั้นจะเริ่มตั้งแต่ชนเผ่าอารยันหรืออินโดยูโรเปียน ซึ่งเป็นกลุ่มชนเร่ร่อนอพยพ แยกย้ายไปหลายแห่ง ชาวอารยันบางส่วนได้แยกลงมาทางใต้ตามแม่น้ำสินธุและได้นำวัฒนธรรมของตนเข้าไปผสมผสานกับคติความเชื่อของชนพื้นเมืองที่นับถือเรื่องธรรมชาติ ต่อมาชาวอารยันรวบรวมทศวดอัศวอน เทพที่ใช้ในกลุ่มวงศ์ตระกูลขึ้นเป็นคัมภีร์ที่แยกหมวดหมู่ คัมภีร์เหล่านี้เรียกว่า “เวท” หรือ “วิทยา” ถือว่าเป็นความรู้ประเภท “ศรุตี” อันได้แก่ “วิทยา” ที่รับฟังมาจากเทพผู้สูงศักดิ์ (พราหม) ในลักษณะของเสียงสวรรค์ ที่เทพผู้สูงศักดิ์ได้ประทานฤกษ์หรือพราหมณ์เพื่อส่งสอนสืบต่อกันมา จนกระทั่งอินเดียตกอยู่ในอำนาจเกือบหมดแล้ว ชนเผ่าอารยันซึ่งมีฐานะเป็นหัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรมได้ประกาศความศักดิ์สิทธิ์

คัมภีร์ที่ตนนับถือโดยอ้างว่าพระผู้เป็นเจ้าประทานมาโดยตรง จุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ ได้แก่การเข้าถึงโมกษะ (การบรรลุความดีขั้นสูง) การเข้าถึงโมกษะนั้นเป็นสภาพของใจที่ว่างปราศจากอารมณ์ทั้งปวง หากยังไม่ถึงโมกษะก็ต้องเวียนว่ายอยู่ตามอำนาจของผู้สร้าง คือ “พราหมะ”

สมัยศาสนาฮินดู (Hindunism)

ศาสนาฮินดูเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงพุทธกาล หรือประมาณ 2,500 ปีมาแล้ว ครั้งนั้นชาวอารยันเป็นผู้นำทั้งทางลัทธิศาสนาและวิทยาการอื่น ๆ ซึ่งจากการที่ชาวอารยันเผยแพร่ลัทธิของตนเข้าไปจนทั่วลุ่มแม่น้ำสินธุ จึงได้นามว่า “ชาวฮินดู” ลัทธิที่ชาวฮินดูนับถือจึงได้ชื่อว่า “ศาสนาฮินดู” ด้วย แนวคิดปรัชญาธรรมของฮินดูในสมัยนี้ มีความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของบุคคลโดยเชื่อว่าบุคคลจะเวียนว่ายไปตามเวรและกรรมจนกว่าจะบรรลุมฤกษะหรือการหลุดพ้น¹

เนื่องจากการที่นับถือเทพตามปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ นั้นทำให้มีการปรากฏของเทพเจ้ามากมายหลายองค์ สาเหตุการสร้างเทพเจ้าขึ้นมากมายนั้น ถ้าจะพิจารณาจากวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ตามหลักทางสังคมวิทยาแล้วก็คงเนื่องมาจาก²

- 1) ระบบศาสนาพราหมณ์ได้มีการสืบทอดติดต่อกันมาหลายพันปี โดยผ่านการต่อสู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่หลากหลายและสลับซับซ้อน
- 2) ผลของการต่อสู้ทางความคิดและผลประโยชน์ทางสังคมทำให้มีการแต่งคัมภีร์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในทางการปกครอง โดยอาศัยการเพิ่มจำนวนเทพเจ้าใหม่ขึ้นมา
- 3) ผลของความขัดแย้งทางสังคมแห่งชนชั้นวรรณะยังส่งผลให้ต่างฝ่ายต่างสร้างพระเจ้าของตนขึ้นมา เพื่อถ่วงดุลอำนาจกันและกัน
- 4) มีการสร้างเทพเจ้าหลายรูปแบบ ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็มีเทพเจ้าอีกหลายองค์

แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงของยุคศาสนาพราหมณ์ใหม่หรือฮินดูนั้นพวกพราหมณ์ได้คิดดัดแปลงคัมภีร์พระเวทเก่า โดยแต่งคัมภีร์ต่าง ๆ ขึ้นเพื่อสร้างเทพเจ้าชุดใหม่ของตน และวางข้อกำหนดเพื่อสร้างอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ให้แก่คนในวรรณะพราหมณ์มากขึ้น และเพื่อใช้ลัทธิพราหมณ์ใหม่นี้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับฝ่ายต่าง ๆ ที่ไม่ยอมรับคัมภีร์พระเวทนั้นอีกด้วย

ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 15 ศาสนาฮินดูเฟื่องฟูขึ้นผสมผสานกับปรัชญาศาสนาอื่น ๆ จึงมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อถือบางอย่าง โดยเฉพาะการประกาศลัทธิภักดีต่อพระเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง (ภักติ) มีคำสอนสำคัญคือ บุคคลไม่ว่าอยู่ในวรรณะใด สามารถภักดีต่อพระเจ้าได้ทั้งสิ้น และความภักดีถือเป็นคุณธรรมสูงสุดกว่าคุณธรรมอื่น จากแนวคิดนี้ทำให้เกิดนิกายสำคัญขึ้นอีกสองนิกายคือ ศักติและตันตระ

¹ อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, *ตรีมูติ : อภิมหาเทพฮินดู* (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2551), หน้า 17.

² บุญเย็น วอทองม, *เทพเจ้า ความเชื่อเรื่องศาสนาพระเจ้าหลายองค์ในชมพูทวีปและอิทธิพลสืบเนื่องมายังดินแดนสุวรรณภูมิ* (กรุงเทพฯ: แม่น้ำดวง, 2550), หน้า 46.

ศักดิ์ แปลว่าศักดิ์ ความสูงส่งหรืออำนาจเป็นเครื่องส่งเสริมให้มีศรี ในที่นี้หมายถึงเทวดาผู้หญิง (เทวี) ชายาและผู้เสริมอำนาจให้กับเทพบุรุษนั้น แนวความคิดดังกล่าวเกิดจากสามัญสำนึกว่าของทุกอย่างต้องมีคู่กัน โลกจึงจะคงอยู่อย่างสมดุล รวมถึงเหล่าทวยเทพ ดังนั้นชาวฮินดูจึงสร้างศักดิ์ (อันได้แก่เทวี) ขึ้นมาคู่กับเทพบุรุษ เพื่อให้เป็นกำลังขององค์เทพ เชื่อกันว่าเดิมพระเจ้าเริ่มขึ้นที่ไศวะนิกายโดยยกย่อง “พระนางอุมา” มหาเทวีผู้มีศักดิ์สูง³ ส่วนตันตระ หมายถึงพิธี กฎเกณฑ์การบูชาศักดิ์ตามแบบตันตระเป็นการพรรณนาความเสน่หาระหว่างกัน พรรณนาคุณแห่งความใคร่ คุณแห่งความรักระหว่างเทพและเทพี และสุดท้ายเป็นการประกอบเมณู⁴ (หรือการร่วมสังวาส) การกระทำตามกฎพิธีอันเป็นจุดสุดยอดของลัทธิตันตระเรียกกันว่า กุญหาอย่างหรือมการห้าม ตันตระมองว่า ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถแปรเปลี่ยนไปสู่กระบวนการความเข้าใจบางอย่างได้หมดไม่เว้นแม้กระทั่งเรื่องเพศ เรื่องเพศนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ แต่ตันตระเน้นความสัมพันธ์ลับ ๆ ระหว่างครูกับศิษย์จึงไม่ถ่ายทอดให้คนทั่วไป

ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าในศาสนาฮินดูในฐานะตรีมูรติและตรีศักดิ์

ตรีมูรติ แปลตามรูปศัพท์ว่า “มีรูปสาม” หรืออาจแปลได้ว่า ภาพปรากฏของเทพทั้งสาม โดยคำว่า ตรี หมายถึง สาม มูรติ หมายถึง ภาพปรากฏ หรือภาพที่แสดงให้เห็นได้ด้วยตา แนวความคิดเรื่องเกี่ยวกับตรีมูรติในศาสนาฮินดูนี้ นักปราชญ์ของอินเดียบางท่านสันนิษฐานว่าอาจนำมาจากหลักทฤษฎีสามขะที่อธิบายเกี่ยวกับพระเป็นเจ้าว่าประกอบด้วยคุณสามประการคือ⁵

- 1) ราชะ(Rajas) หมายถึง ความเคลื่อนไหว หรือพฤติกรรม กลายเป็นพระพรหมในฐานะผู้สร้าง
- 2) สัตตวะ (Sattva) หมายถึงความดี ความสว่าง กลายเป็นพระวิษณุในฐานะผู้แทรกซึมอยู่ทั่วไป ผู้ดำรงไว้ ผู้ถนอมรักษากลโลกอันได้สร้างแล้ว
- 3) ตมะ (Tamas) หมายถึงความมืด กลายเป็นพระรุทร (หรือคิวะ) ผู้ทำลายสากลโลกที่ได้สร้างขึ้นแล้ว เมื่อถึงคราวที่ต้องถูกทำลาย

กล่าวโดยสรุปกรณีของตรีมูรติได้ว่า หลักความเชื่อขั้นสูงสุดของชาวฮินดูถือว่าเทพเจ้าสูงสุดมีเพียงหนึ่งเดียว มีกำเนิดจากปรมาตมอันซึ่งเป็นหลักธรรมหรือสภาวะอันยิ่งใหญ่ที่สุด แต่เมื่อมีหน้าที่จึงแบ่งภาค

³ คมกฤษ ชูเฑาะว์, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

⁴ ภัทราพร ไพศาลสุวรรณ, “แนวคิดเรื่องเพศวิถีในฮินดูตันตระ,” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาปรัชญา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553), หน้า 43.

⁵ อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, ตรีมูรติ : อภิมหาเทพฮินดู, หน้า 29.

ปรากฏออกมาเป็นสามภาค คือ⁶ การสร้างโลกให้แก่พระพรหม การรักษาโลกให้แก่พระวิษณุ การทำลายโลกให้แก่พระศิวะ

ส่วนตรีศັกตินั้นมาจากแนวคิดเรื่องตรีมูรติ พระเจ้าองค์เดียวคือ อีศวร คือ พระเจ้าสูงสุด พระเจ้าองค์เดียวแสดงให้เห็นเป็น 3 ส่วน คือ ผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลาย ตรีมูรติ คือ 3 รูป แนวคิดของนิยายศาสนะนั้นบอกว่าพระเจ้าเพศชายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างจักรวาลได้ต้องมีชายา จึงมีอำนาจของพระเป็นเจ้าผู้หญิงขึ้นมา 3 องค์ เป็นตรีศັกติ แทนเทพผู้ชาย 3 องค์ เหมือนกัน เป็นทฤษฎีที่คู่กันกับตรีมูรติ แต่ถ้าเป็นศาสดาจะตีความลึกไปกว่านั้นคือ อิศวาระ ที่พวกศาสนานับถือเพศชายเป็นใหญ่ บอกว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด สุดท้ายแล้วไม่ใช่ พระเจ้าจริง ๆ เป็นผู้หญิง เรียกว่า อธิปรีศັกติ และอธิปรีศັกตินี้เองที่เป็นพระเจ้าจริง ๆ ดังนั้นพระเจ้าที่จริง ๆ แล้วเป็นผู้หญิง จึงเป็นแนวคิดของนิยายศาสดา ตรีศັกติจึงเปรียบเสมือนตรีมูรติในอีกด้านหนึ่งคือเป็นการรวมกันของชายาเทพทั้ง 3 ที่แสดงออกมาในฐานะของตรีศັกติ แนวความคิดเรื่องตรีศັกติจึงเป็นการถือเอาสตรีเทพที่เป็นศักติมาเคารพบูชาแทนตรีมูรตินั่นเอง **ตรีศັกติคือพระศັกติทั้งสาม ได้แก่⁷ พระอุมาเป็นชายาของพระศิวะ พระลักษมีเป็นชายาของพระวิษณุ และพระสรัสวดีเป็นชายาแห่งพระพรหม**

อิทธิพลของความเชื่อในการบูชาเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่มีต่อสังคมไทย

การเข้ามาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสังคมไทย

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เข้ามาในดินแดนอุษาคเนย์พร้อม ๆ กับการเข้ามาของพุทธศาสนาซึ่งไม่ต่ำกว่าพุทธศตวรรษที่ 5-8 และทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในดินแดนแถบนี้ในราวพุทธศตวรรษที่ 9-10 เป็นต้นมา⁸ การเข้ามาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในช่วงแรกนั้นคงกระจุกตัวอยู่กับพระมหากษัตริย์และชนชั้นสูง ในขณะที่พุทธศาสนาได้เผยแพร่ออกไปสู่ประชาชนมากกว่าเนื่องจากพุทธศาสนามีเงื่อนไขต่าง ๆ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการเผยแพร่น้อยกว่าศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เช่น การแบ่งวรรณะหรือธรรมเนียมข้อปฏิบัติเรื่องความบริสุทธิ์ แต่ทั้งพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดูจากอินเดียได้ปะทะสังสรรค์กับศาสนาพื้นเมืองของชาวอุษาคเนย์

⁶ เทวสถานโบสถ์พราหมณ์, พระตรีมูรติ (กรุงเทพฯ: เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์, 2546), หน้า 30.

⁷ คมกฤษ อยู่เต็กค่าง, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

⁸ อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, เทพฮินดู ผู้พิทักษ์พุทธสถาน (กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส, 2551), หน้า 4.

และปะทะสังสรรค์กันเองด้วย จนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลากหลายลักษณะ ทั้งต่อศาสนาที่เข้ามาใหม่ และศาสนาพื้นเมือง

การเข้ามาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสังคมไทยอาจแบ่งออกเป็นสองช่วง ช่วงแรกได้แก่การเข้ามาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบพราหมณ์ (Brahmanism) และช่วงที่สองเป็นการเข้ามาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบฮินดู (Hundinism) ความแตกต่างระหว่างศาสนาพราหมณ์-ฮินดูทั้งสองแบบนี้คือ

- 1) ช่วงเวลาแห่งการเกิดขึ้นและการเผยแพร่ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบพราหมณ์ เป็นลักษณะของศาสนาดั้งเดิมที่มีจุดศูนย์กลางทางศาสนาอยู่ที่พราหมณ์และมีอายุไม่น้อยไปกว่าสมัยพุทธกาล จนกระทั่งเกิดการปฏิรูปศาสนาที่เริ่มต้นตั้งแต่หลังพุทธกาลเล็กน้อย เรื่อยไปจนถึงการปฏิรูปในช่วงพุทธศตวรรษที่ 9-13 จนกลายเป็นศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบฮินดูในภายหลัง การปฏิรูปทางศาสนาได้ก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบเดิมไม่เคยมีมาก่อนหรือไม่ได้นับหนัก เช่นแนวคิดเรื่องมหาเทพ แนวคิดเรื่องความภักดี ความหลุดพ้น การสละโลก เป็นต้น
- 2) ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบพราหมณ์ได้เข้ามาในดินแดนอุษาคเนย์ตั้งแต่ต้นพุทธกาลเรื่อยมา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในขณะที่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบฮินดูเพิ่งเข้ามาในสยามในช่วงเจ็ดสิบถึงร้อยห้าสิบปีก่อนหน้านั้นเท่านั้น การเข้ามาในสองช่วงเวลาได้ก่อให้เกิดชุมชนพราหมณ์-ฮินดูสองลักษณะในสังคมไทยคือ ชุมชนพราหมณ์แบบที่ได้หลอมรวมกลายเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นสยามมาอย่างยาวนานแล้วและชุมชนแบบฮินดูซึ่งมีอัตลักษณ์แบบชาวอินเดีย

ในปัจจุบันกระแสของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูทั้งสองแบบได้มาบรรจบกันบนความแตกต่างภายใต้เงื่อนไขบางอย่างของสังคมไทย ที่มีพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ⁹

อิทธิพลของความเชื่อเรื่องเทพเจ้าในศาสนาฮินดูกับสังคมไทย

เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนั้นเข้ามามีบทบาทกับสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณซึ่งสังคมไทยสมัยโบราณเชื่อว่าเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูทรงอวดมารมาเป็นกษัตริย์ตามความเชื่อของสยาม นั้นมีหลายพระองค์ ที่สำคัญที่สุดคือ พระวิษณุ หรือพระราม ดังจะเห็นได้จากการตั้งพระนามเป็น “รามาริบัติ” และชื่อบ้านเมือง “อโยธยา อยุธยา ฯลฯ” แต่กษัตริย์สยามไม่ได้เป็นเพียงพระวิษณุหรือพระรามเท่านั้น ในพิธีบรมราชาภิเษกซึ่งมีการอ่านเวทเปิดศิวาลัยไกรลาส หรือในการออกมหาสมณาคมที่จะทรงประทับ

⁹ คมกฤษ ชูเฑาะว์, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

พระแท่นสูงดูเขาพระสุเมรุหรือไกรลาส พระองค์ทรงถือเป็นพระอิศวรหรือพระศิวะอีกด้วย และการประทับในเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์หรือพาหนะของพระพรหมในยามเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค พระมหากษัตริย์ก็ทรงเป็นพระพรหมอีกพระองค์หนึ่ง¹⁰

ในสังคมไทยนั้นจะมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักซึ่งแน่นอนว่าพระพุทธเจ้าจะมาเป็นอันดับแรก ทำให้ศาสนาฮินดูที่เข้ามากลายเป็นศาสนารอง เช่นในพิธีชาวบ้าน ถ้าเป็นพุทธก็จะพุทธไว้สูงสุดและก็จะนำเทพไว้ในลำดับถัดมา นี่เป็นการจัดระเบียบโดยวิธีคิดแบบพุทธ (ในสังคมไทย) แต่เดิมอินเดียไม่เป็นแบบนี้ ฮินดู พระเจ้าคือพระเจ้าแต่พอเข้ามาอยู่ในกรอบของสังคมไทย พุทธศาสนาต้องใหญ่กว่าเพราะฉะนั้นเทพเป็นส่วนหนึ่งในระบบจักรวาลพุทธโดยมีพระพุทธเจ้าเป็นศูนย์กลาง

เมื่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบพราหมณ์เข้ามาในดินแดนสยาม ได้ลดบทบาทของตนเองลงมาเป็นผู้ใช้กษัตริย์ และลดความสำคัญของตนเองลงในความสัมพันธ์ที่มีต่อพุทธศาสนาจนเมื่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบฮินดูเข้ามาในสังคมไทยได้สร้างความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกับพุทธศาสนา ซึ่งก่อให้เกิดท่าทีบางอย่างจากชาวพุทธ และเน้นการสร้างเสริมความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ดังนั้นทั้งศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแบบเก่าและใหม่ ก็ล้วนมีท่าทีแบบเดียวต่อสถาบันกษัตริย์ คือท่าทีแห่งความจงรักภักดีและการไม่ได้แย้ง จะมีความต่างกันก็เพียงในแง่ความใกล้ชิดในขณะที่พราหมณ์ราชสำนักมีความใกล้ชิดกับกษัตริย์โดยตรงกับสถาบัน แต่ฮินดูได้แสดงความจงรักภักดีเป็นพิเศษด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนทั่ว ๆ ไป ขอจำกัดของการอยู่ใต้ร่มเงาแห่งพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ก็แตกต่างกันกับข้อจำกัดในทางวิชาการคือการกล่าวถึงทั้งพุทธศาสนาและสถาบันต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวัง และการพยายามรักษาท่าทีแบบเดียวคือท่าทีแห่งความเคารพเอาไว้อย่างเหนียวแน่น

กลุ่มชายรักชายกับความเชื่อเรื่องเทพเจ้าในศาสนาฮินดู

ปัจจุบันพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มรักร่วมเพศ มีแนวโน้มสูงขึ้น อาจสืบเนื่องมาจากการที่สังคมไทยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามากขึ้น ผ่านการสื่อสารทางช่องทางต่าง ๆ ส่งผลให้สังคมไทยเปิดกว้างเรื่องชายรักชายมากกว่าในอดีต หากจะมองย้อนกลับไปเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว เรื่องชายรักชายยังคงเป็นเรื่องที่น่าอับอาย ถือเป็นเรื่องผิดปกติกที่ต้องปิดบัง ไม่มีใครกล้าที่จะแสดงตัวตนที่แท้จริงของตนในสังคม ตรงกันข้ามกับสังคมยุคนี้ ที่สื่อต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาท ในการเผยแพร่กระจายข่าวสารต่าง ๆ นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชายรักชายนี้ได้ง่ายและเสรี ด้วยเหตุนี้จากทัศนคติด้านความคิดเรื่องดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มชายรักชายมีทัศนคติและการแสดงออกที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยกล้าที่จะแสดงออก

¹⁰ คมกฤษ ชูศักดิ์, สัมภาษณ์โดย ธรรมปณ ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

ทางสังคมมากขึ้น ทั้งท่าทางการวางตัวในสังคม หรือแม้กระทั่งบุคลิกภาพที่สะท้อนอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของการแต่งกาย เป็นต้น โดยกลุ่มที่กำลังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและเป็นที่น่าจับตามองในสังคมปัจจุบันนั้นก็คือนักแสดงชายรักชาย กลุ่มชายรักชาย(Homosexual) สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มตามความพึงพอใจในเพศตนและการแสดงออกคือ¹¹

- 1) Gay หมายถึง ผู้ชายที่มีพฤติกรรมทางเพศชอบเพศชายด้วยกัน แต่ยังคงความพึงพอใจในเพศชายของตน การแต่งตัวเป็นผู้ชาย บุคลิกภายนอกอาจบ่งชี้ว่าเป็นเกย์ได้ลำบากเพราะมีทั้งสภาพเรียบร้อย จนถึงเหมือนผู้ชายทั่วไป
- 2) Transvestitism หมายถึง ผู้ชายที่มีรสนิยมทางเพศชอบผู้ชายด้วยกัน แต่มีความพึงพอใจที่จะเลียนแบบเพศหญิงด้วยการแต่งตัวเลียนแบบ บุคลิกภายนอกบ่งชี้ได้ง่ายเช่น มีจริตเหมือนผู้หญิง แต่งหน้า หรืออาจจะมีหน้าอก ผมหยาบ ฉีดฮอร์โมน แต่ไม่ได้แปลงเพศ
- 3) Transsexualism หรือ Transgender หมายถึง ผู้ชายที่มีรสนิยมทางเพศชอบเพศชายด้วยกัน มีความต้องการเป็นเพศหญิงและแปลงเพศเป็นผู้หญิงแล้วหรือเรียกว่าสาวประเภทสอง

กลุ่มชายรักชายนั้นเราสามารถจะพบเห็นได้ในหลาย ๆ รูปแบบทั้งใน โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หรือตามท้องถนนทั่วไป ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะมีการแสดงออกที่มีลักษณะที่มีจริตคล้ายกับผู้หญิงจึงทำให้เป็นที่สังเกตได้ง่ายอีกหนึ่งพื้นที่ที่เราสามารถพบกับกลุ่มคนเหล่านี้คือพื้นที่ทางศาสนา ศาสนานับเป็นพื้นที่ที่เปิดสำหรับบุคคลทุกกลุ่มที่มีความศรัทธาและมีจิตบูชาในศาสนานั้น ๆ อย่างในศาสนาพุทธกลุ่มคนเหล่านี้จะไม่สามารถบวชได้เนื่องจากถือว่าเป็นบ้นเพาะ¹² (กระเทยหรือรักร่วมเพศ) ทำให้บทบาทในพุทธศาสนาของกลุ่มคนเหล่านี้เป็นได้เพียงแค่ผู้สนับสนุน กลุ่มคนเหล่านี้จึงหันมาหาศาสนาที่สามารถรองรับพวกเขาได้นั้นก็คือศาสนาฮินดู

กลุ่มชายรักชายกับศาสนาฮินดูในอินเดีย

กลุ่มผู้ชายที่ชอบแต่งตัวเป็นผู้หญิงในอินเดียนั้นมีมานานแล้วเพราะมีงานประติมากรรมโบราณที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องเพศเดียวกันอยู่ บทบาทกลุ่มคนพวกนี้ ในสมัยโบราณอาจไม่ได้มีบทบาทเชิงศาสนามากนัก เพราะโบราณมองโลกตามเพศสภาพถือว่าหรือผู้ชายที่แต่งตัวเป็นผู้หญิงนั้นเป็นชื่อเรียกของผู้ชาย

¹¹ สิตลา ประดิพัทธ์กุลชัย, “การเปิดรับสื่อทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มชายรักชาย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 2.

¹² คมกฤช ชัยเต็กเค่ง, สัมภาษณ์โดย ธรรมปณ ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

ที่ใจเป็นผู้หญิง คนกลุ่มนี้ถูกมองอย่างดูถูกเหยียดหยามและโดนเลือกปฏิบัติ ไม่ได้ได้รับการศึกษาถูกตัดขาดจากครอบครัว แต่ในทางกลับกันผู้คนที่ให้ความเกรงกลัวฮิร่าเช่นกันเพราะถ้าเจอฮิร่ามาขอทานแล้วไม่ให้ฮิร่าจะด่าจนคนผู้นั้นอับอายโดยเฉพาะผู้ชาย ฮิร่าผู้นั้นมีหน้าที่เป็นเทวทาสี โดยปกติทั่วไปแล้วในสมัยก่อนเทวทาสีจะเป็นผู้หญิง จะมีหน้าที่ปรนนิบัติพระเป็นเจ้าเช่นร่ายรำบูชา ปรนนิบัติด้วยดนตรี เพลง แต่ภายหลันั้นฮิร่าเข้าไปทำหน้าที่นี้ด้วย กลุ่มฮิร่าจึงเริ่มมีบทบาททางศาสนาขึ้น (ในบางสังคมมีสถานะพิเศษ เช่น ในภาคเหนือของไทยในการเข้าทรงปู่สะ ยาสะ ในสมัยก่อนจะเลือกจากคนที่เป็นกระเทยเพราะต้องทรงสองเพศในคนเดียว)

พอฮิร่าได้เข้ามาเป็นเทวทาสีก็มีสถานะทางสังคมอยู่ตรงกลางระหว่างความศักดิ์สิทธิ์หรือความแปลกประหลาด แต่ถึงกระนั้นก็ไม่โดนเบียดเบียนจากสังคม แต่ในส่วนใหญ่พอศาสนาฮินดูมีลัทธินิกายเป็นจำนวนมาก มีกลุ่มฮิร่า ที่พยายามจะนิยามตัวเองในแบบที่มีความหมายมากขึ้นกว่าเดิม เช่น การมีเทพเจ้าเป็นของกลุ่มคนเหล่านี้โดยเฉพาะการมีนิกายทางศาสนาของตัวเองการเล่าเรื่องเทวดานานที่ให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวเองเป็นต้น กระบวนการต่าง ๆ ก็เริ่มชัดเจนขึ้นในพุทธศตวรรษ 25 มีการตีความเทพบางองค์กับเทพอีกองค์หนึ่งในลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายจะเป็นความสัมพันธ์กับเพศที่ 3 ที่เป็นกลุ่มผู้ชายที่แต่งตัวเป็นผู้หญิง เช่น นิกายสตี

นิกายสตี หรือ สตีสัมประยาเย¹³ นิกายนี้เชื่อว่า ได้รับอิทธิพลจาก ไวศณพนิกายที่เชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้ชาย เป็นองค์เอกบุรุษคนเดียวเท่านั้นในจักรวาล ฉะนั้นสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงจะอยู่ในฐานะคู่ครองของพระองค์ อาจกล่าวได้ว่าสาวกนั้นจะต้องเป็นคู่ครองของพระเป็นเจ้าความเชื่อแบบนี้มีตั้งแต่ยุคกลางของอินเดีย เช่น นักบุญบางองค์ ต้องการปรารถนาเป็นคู่ครองในความรักกับพระเป็นเจ้า เช่น พระกฤษณะ พวงสตี ได้รับอิทธิพลแบบนี้มานั้นถือว่าทุกสิ่งในจักรวาลเป็นเพียงแค่คู่ครองของพระเป็นเจ้าพระเป็นเจ้าเป็นองค์เอกบุรุษ ฉะนั้นทุกคนต้องเป็นผู้หญิงทั้งหมด ไม่มีชายบนโลกนี้ นิกายนี้ถือว่าไม่ว่าจะเป็นเพศไหนก็ต้องแต่งตัวเป็นเพศหญิง เป็นนิกายเล็ก ๆ กลุ่มเล็ก ๆ ไม่แพร่หลาย เป็นอิทธิพลของความคิดในยุคกลางไม่ว่าคุณจะเป็นเพศไหนหากมีความต้องการที่จะใกล้ชิดกับพระเป็นเจ้าต้องเป็นผู้หญิงทั้งกายใจ

กลุ่มฮิร่าผู้นั้นจะมีเทพเจ้าองค์หนึ่งที่เป็นที่เคารพบูชาและกราบไหว้ คือ พนุจระ หรือ อูมาตาก็พนุจระนั้นเป็นเทพท้องถิ่น เป็นสตรีเพศที่ทรงไก่อ กลุ่มคนเหล่านี้ก็เอาเทวดานานของเทพองค์นี้มาผูกโยงกับชายรักรักชาย ทำให้เทพองค์นี้ได้รับการบูชามากในกลุ่มชายรักรักชายและก็มีอีกองค์ที่จะเชื่อมโยงมากคือ อรธนาวิศวร เป็นหลักปรัชญาของไศวะว่าตอนแรกจักรวาล ประกอบด้วยพลังงานสองอย่างคือ พระเจ้าผู้ชายกับ

¹³ คมกฤษ อุตตะกั้ง, สัมภาษณ์โดย ธรรมพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

พระเจ้าผู้หญิงอย่างละครึ่ง พวกกลุ่มชายรักชายจึงมาตีความอีกแบบหนึ่ง กลุ่มฮิจร่านนั้นถือว่าเป็นคนชายขอบของสังคมก็เป็นได้เพราะไม่ได้รับการยกย่องแต่ผู้คนกลัว

กลุ่มชายรักชายในสังคมไทยในอดีต

สำหรับสังคมไทยในสมัยโบราณนั้นชายรักชายจะถูกมองอย่างระแวงสงสัยหรือเป็นเรื่องลับ ๆ ที่จะไม่ถูกนำมาพูดในที่สาธารณะ เช่น การเล่นเพื่อนและการเล่นสวาท การารมณที่อยู่นอกระบบชายคู่หญิงนี้จะไม่ถูกตรวจสอบหรือถูกลงโทษตราใบด่าที่บุคคลที่มีอารมณ์ดังกล่าวยังคงยึดอยู่ในบทบาททางเพศและทำหน้าที่ทางสังคมของตัวเอง ถึงแม้จะไม่ค่อยมีหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเพศนอกกรอบในสังคมสยามยุคเก่าเท่าใดนัก แต่เราพอจะคาดเดาได้จากพื้นที่บางแบบที่เปิดโอกาสให้บุคคลแสดงพฤติกรรมข้ามบทบาททางเพศหรือสามารถมีความเสนาหาในเพศเดียวกันได้ เช่น ในคณะละครชาตรี ละครนอก โขน และยี่เก ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ผู้ชายจะมีบทบาทเป็นผู้เล่น ผู้ร้อง สังคมไพร่ในสมัยก่อนผู้ชายมีโอกาสอยู่ห่างจากครอบครัวเพื่อไปเป็นแรงงาน เป็นทหารรับใช้เจ้านาย พื้นที่ของผู้ชายจึงมีศักยภาพที่จะทำให้บุคคลสามารถแสดงความเสนาหาทางเพศและการข้ามบทบาททางเพศได้พอสมควร ผู้ชายที่สวมบทบาทเป็นผู้หญิงในละครพื้นบ้านทั้งหลายอาจมีความยืดหยุ่นในการแสดงบทบาททางเพศในชีวิตประจำวันและไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดกับบทบาทผู้ชาย

ชีวิตเบื้องหลังละครพื้นบ้านเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับชนชั้นเจ้านายซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนคณะละครต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 พระองค์เจ้าไกรสรก็มีความสัมพันธ์สวาทกับนักแสดงชายในคณะโขนละครและทรงเลี้ยงดูผู้ชายไว้มากมาย¹⁴ ความเสนาหาหรือความพิศวาสในเพศเดียวกันในกรณีนี้แม้จะถูกอธิบายในบริบทของความเสื่อมเสียของชนชั้นเจ้าแต่ทำให้เห็นว่าพฤติกรรม “เล่นสวาท” ระหว่างคนเพศเดียวกันมีพื้นที่ของตัวเองและไม่จำเป็นต้องขัดแย้งกับการแสดงบทบาทความเป็นชายทางสังคม ตัวอย่างของพระองค์เจ้าไกรสรอาจทำให้เห็นว่าความเสนาหาในเพศเดียวกันเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ชนชั้นเจ้านายจะมีต่อชนชั้นป่าวไพร่ เจ้านายจะมีอำนาจและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าซึ่งสามารถมอบทรัพย์สินเงินทองให้กับป่าวที่เขาพิศวาสได้ อาจเป็นไปได้ว่าความเสนาหาในเพศเดียวกันจะมาพร้อมกับ การอุปถัมภ์ค้ำชูระหว่างผู้ชายที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่างกัน

ต่อมาถึงในช่วงรัชกาลที่ 5 บ้านเมืองมีความทันสมัยมากขึ้น ได้มีการออกกฎหมายที่พาดพิงถึงพฤติกรรมรัก ร่วมเพศเช่นเดียวกัน เนื่องจากพระองค์เสด็จไปเยือนประเทศยุโรปหลายประเทศจึงได้รับแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายของตะวันตกเข้ามาใช้ในสังคมไทยในหลาย ๆ เรื่อง อันแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยได้เกิดมี

¹⁴ นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ และ ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน, เพศหลากหลายในสังคมไทย (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2556) หน้า 33.

พฤติกรรมรักร่วมเพศมากขึ้นจนกลายเป็นปัญหาจึงมีการลงโทษเพื่อให้เลิกการกระทำนั้น หรืออีกนัยยะหนึ่ง ต้องการให้ประเทศชาติมีกฎหมายที่มีความศิวิไลซ์เท่าเทียมกับต่างประเทศ แม้ว่าประชาชนยังไม่มีประสบการณ์หรือมีความเข้าใจในพฤติกรรมรักร่วมเพศมากนัก โดยถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีงามสำหรับสังคมไทยสมัยนั้น

สำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน¹⁵ เริ่มมีการเปิดกว้างเรื่องรักร่วมเพศหรือกลุ่มชายรักชายมากขึ้นจากอดีต สะท้อนผ่านบทบาทของวงการแฟชั่น บันเทิง ศิลปะ อาทิเช่น ช่างแต่งหน้า ช่างทำผมที่มีชื่อเสียงหลายคน หรือ ดารานักแสดงบางคนที่กำลังจะแสดงตัวตอนที่แท้จริงผ่านสื่อ เป็นต้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นในด้านบันเทิง อาทิ โชว์สาวประเภทสอง ทิฟฟานี หรือคาบาเร่ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันนั้นสังคมมีความเปิดกว้างมีการสร้างภาพยนตร์ไทยที่สะท้อนชีวิตและเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชายรักชายที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยมีความกล้าพอที่จะตีแผ่เรื่องราวของกลุ่มชายรักชายมากขึ้น

ประเทศไทยนั้นถือได้ว่ามีศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เรียกได้ว่าประจำชาติเลยทีเดียวได้ เพราะมีผู้นับถือและเคารพบูชามากกว่าศาสนาอื่นทำให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักภายในประเทศ ฉะนั้นศาสนาอื่น ๆ ที่เข้ามาจึงกลายเป็นองค์ประกอบของสังคมที่ผู้คนไม่ได้ให้ความสนใจถ้าไม่ใช่ผู้คนที่ยึดเหนี่ยวหรือนับถือในศาสนาอื่น ๆ อยู่แล้วศาสนาฮินดูก็เช่นกัน ศาสนาฮินดูในประเทศไทยนับว่าเป็นศาสนาที่มีเฉพาะพื้นที่ เพราะมีแค่ไม่กี่แห่งในประเทศไทย แต่ถึงกระนั้นก็มีผู้นับถือให้ความสำคัญเป็นจำนวนมาก กลุ่มชายรักชายก็เช่นเดียวกัน วันพระศรีมหาอุมาเทวีก็เป็นอีกวัดหนึ่งที่เราสามารถพบเห็นกลุ่มชายรักชายเป็นจำนวนมากเวลาที่มีพิธีกรรมประจำปีหรือนวราตรี เป็นการสะท้อนถึงการมีบทบาทของศาสนาฮินดูในกลุ่มชายรักชายที่หันมาเคารพบูชาศาสนาฮินดูมากยิ่งขึ้น

กลุ่มชายรักชายกับเทพในศาสนาฮินดูในงานนวราตรี ณ วัดพระศรีมหาอุมาเทวี

วัดพระศรีมหาอุมาเทวีสร้างประมาณ พ.ศ. 2422 เป็นวัดในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นิเกศศักดิ์ ซึ่งนับถือเทพสตรีผู้เป็นแม่เป็นใหญ่ในลัทธิ ชาวอินเดียจากรัฐทมิฬนาฑูที่อยู่ทางตอนใต้ของอินเดียได้โดยสารเรือเข้ามาในประเทศไทยทางภาคใต้จากนั้นได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่คลองสี่ลม โดยได้ร่วมกันสร้างเทวาลัยของ “องค์พระแม่ศรีมหาอมารัมมัน” เพื่อเคารพและสักการบูชาขึ้น ต่อมาจึงร่วมกันซื้อที่ดินในบริเวณที่ตั้งปัจจุบัน แล้วทำการสร้างโบสถ์หลังใหม่ขึ้น ในระยะแรก ๆ นั้น มีแค่การตั้งรูปเคารพ “มารีอามัน” หรืออีกนัยหนึ่ง

¹⁵ ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน และ นฤพนธ์ ดั่งวงวิเศษ, เปิดประตูสู่รัฐ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง, 2552), หน้า 30.

ก็คือ พระศรีมหาอุมาเทวี ซึ่งตอนนั้นมีความเชื่อว่า มาริอามัน คือเทวีผู้บิดเป่าและรักษาไข้ทรพิษ¹⁶ เป็นเทพที่ชาวทมิฬให้ความเคารพนับถือมาแต่โบราณ

ต่อมาเมื่อมีคนทมิฬมาอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควรแล้วจึงได้สร้างศาลสำหรับบูชาตามลัทธิประเพณีตามแบบของชาวทมิฬ¹⁷ แต่สร้างเป็นศาลไม้ธรรมดา ๆ ต่อมาเริ่มทรุดโทรมลงตามกาลเวลา ต่อมาจึงได้ทำเป็นเทวาลัยขึ้นหรือวัดแขกสีลมที่เราเห็นในปัจจุบัน วัดพระศรีมหาอุมา-เทวีหรือวัดแขกสีลมนั้น เดิมเป็นสถานที่เฉพาะของผู้นับถือศาสนาฮินดูเท่านั้นในช่วงบ่ายจะมีการปิดโบสถ์ เพื่ออ่านรวมเกียรติเป็นการสรรเสริญพระเป็นเจ้า แต่ในปัจจุบันวัดแขกเปิดกว้างต้อนรับผู้คนมากขึ้นทั้งผู้มีจิตศรัทธาองค์ต่อเทพต่าง ๆ ตลอดจนผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วย ในช่วง 1-9 ค่ำเดือน 11 ของทุก ๆ ปี (ช่วงเดือนตุลาคม) จะมีพิธี "นวราตรี" เพื่อบูชาพระแม่อุมาเทวีครั้งยิ่งใหญ่ เป็นพิธีที่เก่าแก่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยพระเวท มีพิธีบูชารวม 10 วัน 10 คืน และในวันสุดท้ายของงานจะมีการอัญเชิญองค์เทวรูปพระแม่อุมาเทวีและเทวรูปองค์อื่น ๆ ออกมาแห่ไปนอกวัดทั่วทั้งสีลมโดยแต่ละปี จะมีผู้ศรัทธาเข้าร่วมชมงานเป็นจำนวนหลายพันคนนวราตรี เป็นเทศกาลที่อุทิศตนเพื่อการสักการบูชาประจำปีแด่พระแม่ทุรคา คำว่า นวราตรีนั้นหมายถึงคำว่า 'เก้าคืน' ในภาษาสันสกฤต ในช่วงเก้าคืนนี้จะมีการบูชาพระแม่ทุรคาและพระแม่ปารวตี ในภาคปางต่าง ๆ เก้าปางด้วยกัน และในวันสุดท้าย คือวันที่สิบมักจะถูกเรียกว่าเป็นวันวิษยาศมี ซึ่งเป็นวันที่สำคัญสุดของเทศกาลนี้และมีการเฉลิมฉลองทั่วไปทั้งประเทศอินเดีย

ในการแห่เจ้าแม่วัดแขกเริ่มมีบุคคลที่เป็นเพศหลากหลายที่เข้าไปร่วมในพิธีนั้น ๆ เมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา แต่ถ้าจะสังเกตได้ชัดคือช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พิธีกรรมในวัดแขกนั้นที่มีการแห่เจ้าแม่วัดแขกหรือพินนวราตรี เป็นส่วนหนึ่งของงานบูชาองค์เจ้าแม่อลิ นวราตรี มีความเชื่อว่าเป็นช่วงที่มีดีที่สุดของเดือนเก้าจะบูชาเจ้าแม่เก้าพระองค์ในคติของศักดินาซึ่งเก้าปางนั้นเป็นอวตารของพระอุมาเทวี ซึ่งคืนวันสุดท้ายจะพูดถึงชัยชนะของเจ้าแม่ที่อวตารไปเป็นเจ้าแม่ทุรคา เจ้าแม่ทุรคาเกิดขึ้นมาจากการฆ่ามหาสูร อสูรควายนั้นเปรียบเหมือนความโง่เขลาของมนุษย์ ในเก้าวันที่มีการจัดพิธีกรรมเป็นเหมือนการขัดเกลาตัวเองว่าเรามีด้านดีอย่างไรในตัวเองและบูชาเจ้าแม่เพื่อที่จะขัดเกลาตัวเอง วันสุดท้ายเป็นวันที่ฉลองชัยชนะของเจ้าแม่คืองานที่แห่เจ้าแม่ในคืนสุดท้าย

¹⁶ เฉลิมกาญจน์ โอฟารสุษดีกุล, "แนวความคิดการออกแบบวัดฮินดูในประเทศไทย" (ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง, 2550), หน้า 49.

¹⁷ คมกฤษ ชูเฑาะว์, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

ในงานนี้มีกลุ่มชายรักชายมาร่วมงานมากพอสมควร พวกเราจะถูกทำให้เข้าใจว่างานนี้เป็นงานที่มีเพศหลากหลายร่วมงานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะกลุ่มชายรักชาย ซึ่งมันก็เป็นไปดังที่ได้กล่าวไว้จริง ๆ ส่วนมากคนที่มิจิตศรัทธา ที่มีการตั้งโต๊ะ มีเครื่องสักการบูชาเจ้าแม่ส่วนใหญ่ จะเป็นกลุ่มชายรักชายที่แต่งกายเป็นผู้หญิงหรือกระเทย เนื่องจากพื้นที่ทางลัทธิความเชื่อในทางศาสนาพุทธจำกัดมากในทางเพศ กลุ่มชายรักชาย รู้สึกไม่ค่อยสะดวกสบายใจในศาสนาพุทธที่เป็นแบบทางการ จึงมามีลัทธิความเชื่อในศาสนาฮินดูแทน¹⁸ มีเรื่องเล่าจากปากต่อปากของชุมชนเพศหลากหลายในกลุ่มชายรักชายด้วยว่า พวกเขาได้รับความช่วยเหลือ ได้รับปาฏิหาริย์จากเจ้าแม่ทำให้ชีวิตดีขึ้น ผ่านพ้นอุปสรรค (อันนี้เป็นเรื่องของความเชื่อเฉพาะบุคคล) ทำให้กลุ่มคนพวกนี้เข้ามาเพื่อแสดงคำขอบคุณเจ้าแม่ในแต่ละปีที่มียงาน มีแนวโน้มว่าขยายและเพิ่มมากขึ้นจริง ๆ มีการพูดปากต่อปากจากคนที่บูชา เกิดจากความรู้สึกที่ศาสนาพุทธมีการกีดกันโดยไม่รู้ตัว ทำให้บุคคลที่เป็นชายรักชาย ไม่สามารถเข้าร่วมในบริบทของศาสนาได้อย่างแท้จริง จึงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้เลือกที่จะมาหาศาสนาทางเลือกมากกว่า บุคคลที่มีเพศสภาพที่แปลงเพศไปแล้วหรือก็คือผู้ชายที่ผ่าตัดแปลงเพศไปเป็นผู้หญิงแล้วนั้น จะรู้สึกไม่สะดวกใจเพราะด้วยร่างกายที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศไป แล้วทำให้ไปสู่วิถีศาสนาได้ยาก ประกอบกับรากฐานของความเชื่อของคติชนในสังคมไทยที่เกี่ยวกับเรื่องเทพเจ้าอยู่แล้ว เลยกลายเป็นการผสมผสานไปโดยไม่รู้ตัวจากเงื่อนไขทางสังคม เรื่องขององค์การศาสนาฮินดูในประเทศไทยก็ไม่ได้มีองค์กรทางการที่เข้มแข็งอย่างองค์กรพุทธหรือคริสต์ จึงไม่ได้มีการเข้ามาตรวจตราพฤติกรรมของคนที่เข้ามาอยู่ในศาสนาหรืออยู่ในลัทธิความเชื่อของตน เพราะฉะนั้นงานแห่เจ้าแม่วัด แห่เหมือนเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใครก็ได้ที่มีความศรัทธาสามารถที่จะมาอยู่ในพื้นที่นี้ได้

มีการเคลื่อนย้ายความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อรูปแบบพิธีกรรมหลักมากขึ้น¹⁹ ทางตัวบริบทของศาสนาฮินดูเองก็ค่อนข้างเปิดกว้างแต่ห้ามละเมิดในบริบทศาสนาโดยเฉพาะเรื่องของการทรงหรือแสดงตัวว่าตนเองมีอำนาจพิเศษในพื้นที่ทางการของเทวสถาน แต่ละแห่ง แต่ว่าถ้าเป็นพื้นที่เปิดหรือพื้นที่สาธารณะจะทำอะไรก็ได้ แต่ห้ามแอบอ้างชื่อของทางวัด ทางวัดเองก็ไม่ได้กีดกันคนที่มีเพศสภาพหลากหลายเข้าไปในพื้นที่ของวัดแต่อย่างใด แต่ในขณะเดียวกันนั้นกลุ่มคนที่เข้ามาก็ต้องเคารพกฎของทางวัดซึ่งเป็นเหมือนจารีตหรือเป็นประเพณีของแต่ละแห่งด้วย การที่มีกลุ่มเพศหลากหลายเข้ามานั้นอาจจะท่อนให้เห็นว่า กลุ่มคนเหล่านี้ต้องการความมั่นคงทางจิตใจเพราะโดยสภาพแล้ว คนที่เป็นเพศที่สามต้องโดนแรงกดดันทางสังคม เรียกได้ว่ามากกว่าผู้ชายหรือผู้หญิงจริง ๆ ในสังคม อีกทั้งยังเรื่องของความไม่มั่นคงในอาชีพการงานหรือว่าเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้จึงรู้สึกว่าถ้าหากมีอะไรบางอย่างที่สามารถเป็น

¹⁸ ธิญญาเรศ หงส์ทอง, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, สถานีโทรทัศน์ช่อง 8, 19 กุมภาพันธ์ 2558.

¹⁹ คมกฤช ชูเด็กคง, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

เครื่องยึดเหนี่ยวที่ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความมั่นคงทางจิตใจได้กลุ่มคนเหล่านี้ก็จะให้ความสนใจ หรือ เฝ้าด้วยศาสนาฮินดูนั้นมีลัทธิแบบร่างทรงซึ่งลัทธิแบบร่างทรงนั้นสามารถจับต้องได้ง่ายผู้คนสามารถปรึกษา ปัญหาชีวิตหรือถามคำถามที่เราต้องการรู้กับร่างทรง ซึ่งร่างทรงนี้ก็เปรียบเสมือนร่างทรงของเทพเจ้า ทำให้เป็น อีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้คนมีความนับถือและเชื่อถือว่าเทพเจ้าของพวกเขาสามารถจับต้องได้

ผลการสำรวจเรื่องทัศนคติในการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดูและการแพร่กระจาย ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าของศาสนาฮินดูในกลุ่มชายรักชายในบริเวณวัดแขกสีลม

ในการลงพื้นที่สำรวจนั้นทำให้ผู้วิจัยทราบว่า กลุ่มชายรักชายนั้นมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการบูชาเทพ ในศาสนาฮินดูเริ่มมาจากพระพิฆเนศก่อน เพราะเป็นเทพแห่งการขจัดอุปสรรค ความขัดข้อง ผู้ที่บูชาก็ต้องการ ที่จะประสบความสำเร็จต่อกิจการงานทั้งปวง จึงมักบูชาพระพิฆเนศเป็นอันดับแรก พอริเริ่มบูชาพระพิฆเนศ แล้วก็เริ่มที่จะหาองค์ความรู้เกี่ยวกับพระพิฆเนศและไปยังเทวสถานที่มีพระพิฆเนศอยู่หนึ่งในนั้นก็คือ วัดพระศรีมหาอุมาเทวี

เนื่องด้วยในวัดพระศรีมหาอุมาเทวี่มีองค์พระประธานเป็นพระแม่อุมาเนื่องจากเป็นลัทธิศักตินิยมาย ที่เน้นเรื่องของผู้หญิงเป็นหลัก จึงทำให้กลุ่มชายรักชายมาสักการบูชาด้วยเช่นกันเพราะส่วนใหญ่คิดว่า²⁰ เวลาเรานับถือเทพองค์ไหนเราจะเลือกที่เหมาะสมกับความเป็นตัวเรามากที่สุด หรือเทพองค์ไหนที่มีคุณสมบัติ ในแบบที่เราต้องการเราก็จะนับถือเทพองค์นั้น กลุ่มชายรักชายจึงนับถือพระแม่อุมาเป็นจำนวนมาก เพราะต้องการความเข้มแข็ง ส่วนหนึ่งที่กลุ่มชายรักชายให้ความสนใจก็คือวัดพระศรีมหาอุมาเทวี่นั้น มีรูปลักษณะที่เด่น เพราะมันมีความเป็นอินเดียเป็นอย่างมากและตั้งอยู่ในย่านสีลมที่เป็นย่านธุรกิจ ถึงแม้ผู้คน ที่ผ่านไปมาไม่ได้สักการบูชาแต่ก็มีสนใจที่อยากจะเข้าเยี่ยมชม²¹ ในส่วนของพิธีกรรมนั้นก็มีส่วน สามารถดึงดูดผู้คนได้ทำให้ผู้คนชอบ ถึงแม้ว่าจริง ๆ แล้ววัดฮินดูในประเทศไทยจะมีจำนวนมากนอกจาก วัดแขกสีลม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นสีขาวพื้น ๆ ไม่มีสีสันทะดูตาเหมือนวัดแขกสีลม เป็นเทวรูปหินอ่อนสีขาว ๆ ไม่มีสีสันทะ และเนื่องด้วยประเพณีของวัดแขกสามารถเข้ากับความเป็นพื้นเมืองของเราได้อย่างดีก็คืองานนวราตรี

ในงาน นวราตรีนั้น นอกจากกลุ่มชายรักชายจะมีจำนวนมากแล้วยังมีคนทรงเป็นจำนวนมาก โดยปกติแล้วในศาสนาฮินดูโดยหลักการไม่มีการเข้าทรงเป็นเรื่องของศาสนาพื้นเมือง อีกส่วนหนึ่งที่ทำให้

²⁰ วชิรพล หลักบุญ, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ม.ป.ท., 26 กุมภาพันธ์ 2558.

²¹ ธิติวัดณ์ เรืองวงษ์งาม, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ม.ป.ท., 19 กุมภาพันธ์ 2558.

กลุ่มชายรักชายมีจำนวนมากในงานนวราตรี²² ก็เพราะศาสนาฮินดูไม่ได้มีมุมมองเชิงลบต่อกลุ่มชายรักชาย ไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องผิดปกติ เหมือนเป็นการเปิดบทยาท ให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในศาสนพิธีได้ แต่ในศาสนาพุทธของสังคมไทยมีพื้นที่แบบจำกัด เช่นชาวพุทธเป็นบัณฑิต (เพศที่ 3 ชายรักชาย) จะไม่สามารถบวชได้ พื้นที่ของกลุ่มชายรักชายต่อศาสนา จึงมีทางเดียวคือผู้สนับสนุนหรืออุปถัมภ์เท่านั้น แต่ในศาสนาฮินดูไม่ใช่ เพราะพ่อชายรักชายเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของศาสนาฮินดูแล้ว นอกจากจะไม่ได้รับการกีดกันแล้วยังสามารถเล่นบทบาทที่มากกว่าการเป็นแค่ผู้สนับสนุนได้ เช่น สามารถเป็นเจ้าของพระเครื่อง ได้เป็นเจ้าของสำนัก เป็นอาจารย์เป็นอะไรต่อมิอะไร ในส่วนนี้มันสามารถเพิ่มบทบาทและพื้นที่สำหรับกลุ่มชายรักชายได้ และในการประกอบพิธีกรรมนั้นก็มีชุดที่เป็นเอกลักษณ์มีสีสันต่าง ๆ มีเพลง เครื่องประดับ เทวรูป เหมาะกับคนที่ชอบเรื่องความสวยงามอยู่แล้ว พิธีกรรมในศาสนาฮินดูจึงดึงดูดคนเหล่านี้โดยธรรมชาติ ไม่แต่เฉพาะกลุ่มชายรักชายเพียงเท่านั้น แต่ก็มีคนทั่วไปที่อยากเห็นพิธีกรรมที่มีสีสัน มีไฟ มันทำให้เกิดชุมชนของคนที่มีความเชื่อหรือลักษณะคล้าย ๆ กันขึ้นมา แต่พอพูดถึงวัดแขกสีลมจะทำให้นึกถึงหลาย ๆ คนนึกถึงกลุ่มคนที่มีความจำเพาะตระหนักหรือมีสำนึกร่วมกันบางอย่างได้

ส่วนการแพร่กระจายของความเชื่อนั้นจากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่การแพร่กระจายของความเชื่อในเรื่องเทพเจ้านี้ได้รับการแพร่กระจายโดยการบอกผ่านปากต่อปากเพราะส่วนใหญ่กลุ่มคนที่เป็นชายรักชายนี้จะมีเครือข่ายที่เป็นเหมือนสังคมลักษณะย่อย ๆ ที่เป็นเฉพาะกลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารกัน และอีกส่วนหนึ่งที่เป็นสิ่งสำคัญต่อการแพร่กระจายของความเชื่อก็คือสังคมออนไลน์หรือโลกของอินเทอร์เน็ต

ในโลกของอินเทอร์เน็ตนั้นการรับรู้ข่าวหรือการแบ่งปันองค์ความรู้หรือสิ่งที่ตนเองต้องการอยากจะแบ่งปันนั้นเป็นไปได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น เรื่องของกลุ่มชายรักชายส่วนใหญ่จากการสอบถามใช้ส่วนของโลกออนไลน์²³ พูดคุยกันผ่าน เว็บบอร์ด หรือ Social media ต่าง ๆ มีการรวมกลุ่มกันสำหรับกลุ่มคนที่มีลักษณะชอบหรือสักการเทพเจ้าในศาสนาฮินดู เช่น Facebook²⁴ ที่จะมีในรูปแบบของเพจ การตั้งกลุ่มสำหรับผู้ที่มีความชอบเหมือนกัน หรือแม้แต่เว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ทำให้องค์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้สามารถแพร่กระจายไปได้อย่างทั่วถึง ในเว็บไซต์นั้นก็จะรวบรวมทุกเรื่องเกี่ยวกับศาสนาฮินดูที่บุคคลที่ต้องการจะสักการบูชาสามารถเริ่มต้นปฏิบัติได้ง่าย ๆ เป็นอีกหนึ่งช่องทางสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลและไม่สามารถเดินทางมาสักการะได้ที่เทวสถานจริง ๆ และในโลกออนไลน์ก็มีการสั่งซื้อหรือจัดทำสำหรับผู้ที่ต้องการได้เทพรูปจำลอง

²² คมกฤษ อุตตะกัณ, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

²³ สมภาพ สรสิทธิ์, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, โรงแรมอนันตราสันทนา, 26 กุมภาพันธ์ 2558.

²⁴ อมรชัย มัททวิวงศ์, สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 12 มีนาคม 2558

องค์ขนาดเล็กสามารถนำไปสู่การบูชาและมีการโฆษณาว่าได้ผ่านการทำพิธีปลุกเสกแล้วจึงทำให้ผู้คนมีความสนใจในการสั่งเทวรูปจำลอง อาจบอกได้ว่าการแพร่กระจายของความเชื่อนั้นเริ่มจากการบอกผ่านปากต่อปากของกลุ่มชายรักชายที่มานับถือกันก่อนแล้วจึงมาสู่ในโลกของโซเชียลหรือสังคมออนไลน์

แนวโน้มในอนาคต

ในส่วนของแนวโน้มในอนาคตนั้นผู้วิจัยมีความคิดว่ากระแสการนับถือเทพเจ้าของศาสนาฮินดูในกลุ่มชายรักชายนั้นจะมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการรับวัฒนธรรมที่มาจากตะวันตกมากขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ ทำให้ความคิดของผู้คนที่มีต่อเพศทางเลือกหรือเพศหลากหลายมีความเปิดกว้างและให้การยอมรับมากกว่าเดิม การสักการบูชาของกลุ่มชายรักชายกับเทพเจ้าต่าง ๆ นั้นก็น่าจะยังคงมีต่อไปเรื่อย ๆ เพราะบริบททางศาสนาเองและบริบททางสังคมเองมีส่วนเอื้อให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถเลือกทางปฏิบัติของตัวเองได้อย่างอิสระ อีกนัยหนึ่งก็อาจบอกได้ว่าความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในสังคมไทยนั้นมันผูกพันอยู่กับคติชนของคนไทยในหลาย ๆ เรื่องตั้งแต่เกิดจนถึงตายเลยทีเดียวได้ เพราะว่าเป็นประเพณีหรือความเชื่อที่ฝังรากลึกในสังคมมาตั้งแต่สมัยโบราณ แทบจะแยกไม่ออกจากพิธีกรรมพุทธ ทำให้ผู้คนมีความเคยชินกับการปฏิบัติแบบนี้ ผู้วิจัยคิดว่าคติความเชื่อเหล่านี้อาจขยายและกลายมาเป็นลัทธิของกลุ่มเพศที่ 3 ในประเทศไทยเลยก็อาจจะเป็นได้เพราะด้วยจำนวนและความมีจิตศรัทธาต่อการสักการบูชาที่มีมาก แต่ที่สามารถระบุได้แน่ชัดคือว่าผู้ที่ไปร่วมงานนวราตรีของวัดแขกสีลมต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ผู้ที่ไปร่วมงานมีจำนวนของกลุ่มชายรักชายนั้นมีมากเกินกว่าที่ผู้วิจัยคาดไว้

บรรณานุกรม

เทวสถานโบสถ์พราหมณ์. พระตรีมูรติ. กรุงเทพฯ: เทวสถานโบสถ์พราหมณ์, 2546.

นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ และ ปิเตอร์ เอ. แจ็คสัน. เพศหลากหลายสี พหุวัฒนธรรมทางเพศในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2556.

บุญเย็น วอทอง. เทพเจ้า ความเชื่อเรื่องศาสนาพระเจ้าหลายองค์ในชมพูทวีปและอิทธิพลสืบเนื่องมายังดินแดนสุวรรณภูมิ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง, 2550.

ประจักษ์ ปรากฏพิทยากร. เทวดานุกรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2552.

ปิเตอร์ เอ. แจ็คสัน และ นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. เปิดประตูสู่สิ่ง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างสุขเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง, 2552

วิทยา ศักยาภินันท์. ศาสนาฮินดู. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.

ส. พลายน้อย. อมนุษย์นิยาย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ยิปซี, 2555.

สุมาลี มหณรงค์ชัย. ฮินดู-พุทธ จุดยืนที่แตกต่างกัน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2546.

สุรศักดิ์ ทอง. สยามเทวะ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มติชน, 2553.

เสฐียร พันธงสี. ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2549.

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. ตรีมูรติ : อภิมหาเทพฮินดู. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2551.

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. ทิพนิยายจากปราสาทหิน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2555.

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. เทพฮินดู ผู้พิทักษ์พุทธสถาน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส, 2551.

วิทยานิพนธ์

เมธากาญจน์ โฝฟ้ารสถุศ์กุล. แนวความคิดการออกแบบวัดฮินดูในประเทศไทย. ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิตสาขาวิชาสถาปัตยกรรมม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง, 2550.

ภัทราพร ไพศาลสุวรรณ. แนวคิดเรื่องเพศวิถีในฮินดูตันตระ. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

สีตลา ประติพัทธ์กุลชัย. การเปิดรับสื่อทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มชายรักชาย. ปรินญานิตะ ศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

คมกฤช อยู่เติบเค่ง. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 มีนาคม 2558.

ชินวุฒิ โรจนกิตติสกุล. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ม.ป.ท., 19 กุมภาพันธ์ 2558.

ทรัพย์ สอนด้วง. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 12 มีนาคม 2558.

ธัญญาเรศ หงส์ทอง. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, สถานีโทรทัศน์ช่อง 8, 19 กุมภาพันธ์ 2558.

ธิดาวัฒน์ เรืองวงษ์งาม. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ม.ป.ท., 19 กุมภาพันธ์ 2558.

มันศักดิ์ เดชดี. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ม.ป.ท., 26 กุมภาพันธ์ 2558.

วชิรพล หลักบุญ. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ม.ป.ท. 26 กุมภาพันธ์ 2558.

สมภพ สรสิทธิ์. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, โรงแรมอนันตราสันทนา, 26 กุมภาพันธ์ 2558.

อมรชัย มัททวิวงศ์. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 12 มีนาคม 2558.

เอ๋ แซ่เจี๋ย. สัมภาษณ์โดย ธรรมปพน ขอพร, ม.ป.ท., 12 มีนาคม 2558.

อ่านสังคมพม่าสมัยอาณานิคมผ่าน “พม่ารำลึก” ของ จอร์จ ออร์เวลล์

จรินทร์ทิพย์ สายมงคลเพชร

หากกล่าวถึงประเทศพม่าในขณะนี้ หลายท่านย่อมนึกถึงปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยที่เกิดขึ้นในประเทศพม่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งของประเด็นชาวล่าสุดที่เกิดขึ้น คือ ปัญหาการอพยพของชาวโรฮิงญา (Rohingya) เนื่องจากการอพยพของชาวโรฮิงญาได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่พื้นที่ต่าง ๆ ในหลายประเทศ ทั้งภายในและภายนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้หลายประเทศให้ความสนใจปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าหากลองพิจารณาย้อนกลับไปที่ที่มาของปัญหาชนกลุ่มน้อยของประเทศพม่าในปัจจุบันนั้น เราจะทราบได้ว่าเหตุปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น ล้วนเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงบริบทที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของประเทศพม่าทั้งสิ้น โดยการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของประเทศพม่าที่ก่อให้เกิดปัญหาชนกลุ่มน้อยขึ้นในปัจจุบัน คือการเข้ามาของประเทศอังกฤษในยุคการล่าอาณานิคมในศตวรรษที่ 19

การเข้ามาของเจ้าอาณานิคมอังกฤษนั้น ทำให้ประเทศพม่าที่ซึ่งเคยเป็นดินแดนเจริญรุ่งเรืองยิ่งใหญ่ โดยในปี 1855 อังกฤษได้ผนวกพม่าตอนบนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย และต่อมาในปี 1886 อังกฤษก็ได้เนรเทศพระเจ้าอิบอและราชวงศ์ไปอยู่อินเดีย และอังกฤษก็ไม่ได้ตั้งใครขึ้นเป็นกษัตริย์พม่าอีกเลย เหตุการณ์นี้จึงถือเป็นการปิดฉากลงของราชวงศ์พม่าที่มีมาอย่างยาวนานโดยเงื้อมมือของอังกฤษ การล่มสลายลงของระบบกษัตริย์นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง การปกครอง และโครงสร้างทางสังคมพม่าครั้งยิ่งใหญ่ อังกฤษได้ปกครองพม่าในฐานะเป็นดินแดนหนึ่งของอินเดีย โดยตั้งแต่ ค.ศ. 1855 เป็นต้นมา อังกฤษพยายามดำเนินนโยบายแบ่งแยกและปกครองด้วยการพยายามแยกชาวเขาออกจากชาวพม่า¹ อีกทั้งรัฐบาลอังกฤษพยายามแยกหมู่ชนเชื้อชาติออกจากกัน ด้วยการไม่ฝึกหัดทหารให้แก่พวกไทยใหญ่และพม่า และให้สิทธิพิเศษแต่เฉพาะพวก ชิน คะจิ่น และกะเหรี่ยง² นอกจากนี้ยังมีชนเชื้อชาติอื่นที่เข้ามามีบทบาททางสังคมในประเทศพม่าอย่างชาวอินเดีย เนื่องจากอินเดียและอังกฤษมีความสัมพันธ์ กันมานานตั้งแต่สมัยบริษัทการค้าของอังกฤษได้มาตั้งที่อินเดีย ขณะเดียวกันชาวอินเดียได้รบอยู่ในกองทัพอังกฤษ

¹ หม่องทินฮ่อง แปลโดย เพ็ชร สุมิตร, ประวัติศาสตร์พม่า, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์, 2557), หน้า 276.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 277.

โดยในสงครามพม่ากับอังกฤษหรือในการรบต่อต้านกองโจรพม่า จะมีนายทหารอินเดียร่วมรบอยู่เคียงข้างกับอังกฤษในกองทัพเหล่านั้นเสมอ ว่ากันว่า ชาวอังกฤษพยายามชาวพม่าโดยการประกาศให้พม่าทั้งประเทศที่ยึด มาได้นั้นเป็นเพียงมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิอินเดีย โดยการกระทำเช่นนี้อังกฤษเชื่อว่าพม่าจะเสียเอกลักษณ์ของเชื้อชาติตนเอง โดยการปล่อยให้ชาวอินเดียเดินทางเข้ามาอยู่ในพม่ามาก ๆ แต่ปรากฏว่าการกระทำเช่นนี้ยิ่งทำให้ชาวพม่าต้องรวมกันลุกขึ้นมาต่อสู้และก่อกบฏ อังกฤษจึงต้องทำการปราบปรามอย่างต่อเนื่องการเข้ามาของอังกฤษในพม่าจึงก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายขึ้นต่อสังคมพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากการออกนโยบายการปกครองหรือกฎหมายบังคับใช้ต่าง ๆ เพื่อควบคุมคนพื้นเมือง อาทิ มีการส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษ อีกทั้ง อังกฤษได้นำระบบเทศบาลเข้ามาใช้ตามเมืองใหญ่ ๆ เพื่อยกระดับการเก็บภาษีให้สูงขึ้น เป็นต้น ยุคสมัยอาณานิคมจึงเต็มไปด้วยบรรยากาศการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

ภาพบรรยากาศการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพม่าในช่วงภายใต้สมัยการปกครองของอังกฤษนั้น เราอาจสามารถพบเห็นได้ทั่วไปจากหนังสือประวัติศาสตร์พม่า สถาปัตยกรรมหรือสิ่งก่อสร้างอาคารบ้านเรือนต่าง ๆ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ที่ซึ่งได้กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ย้อนเวลาให้ชวนนึกถึงภาพบรรยากาศในอดีตของชนรุ่นหลัง ที่ซึ่งครั้งหนึ่งเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ นอกจากนี้แล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนบรรยากาศสังคมพม่าในช่วงเวลาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี คือ วรรณกรรม โดย Joan Rockwell ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Fact and Fiction ถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมว่า วรรณกรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสืบสาวสังคม วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางสังคมมากกว่าจะเป็นเพียงการใช้จินตนาการเพื่อฝันเป็นส่วนตัว วรรณกรรมไม่เป็นเพียงเครื่องแสดงความจริงทางสังคม แต่เป็นส่วนสำคัญของการกำหนดความเป็นไปของสังคม และขณะเดียวกันก็มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย วรรณกรรมจะแสดงให้เห็นบรรทัดฐานทางสังคมในด้านกฎหมาย ศาสนา ข้อปฏิบัติทางการเมือง แบบแผนของชีวิต ค่านิยม และวิถีชีวิตของบุคคล³ ดังนั้นแล้ววรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม ซึ่งการสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทางเอกสารประวัติศาสตร์ แต่วรรณกรรมจะเป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่

หากท่านผู้อ่านมีความสนใจในประเทศพม่าโดยเฉพาะช่วงสมัยแรกเริ่มที่พม่าได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ข้าพเจ้าขอแนะนำวรรณกรรมสะท้อนสังคมพม่าช่วงทศวรรษ 1920 ที่จะทำให้อ่านสามารถมองเห็นภาพสังคมพม่าได้เป็นอย่างดี โดยนวนิยายเรื่อง *Burmese Days* แต่งโดย จอร์จ ออร์เวลล์

³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์, *เอกสารการสอนชุดวรรณคดีไทย*, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554), หน้า 12-15.

ชาวอังกฤษและเป็นผู้แต่งหนังสือ 1984 และ Animal Farm ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานเขียนที่โด่งดังไปทั่วโลกของเขา โดย Burmese Days เป็นนวนิยายเล่มแรกของจอร์จ ออร์เวลล์ ที่เขียนจากประสบการณ์ของเขา ในระหว่างช่วงที่ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ในพม่า 5 ปี (ค.ศ. 1922-1927) ขณะที่ในโลกภาษาไทย Burmese Days ได้ถูกใช้ชื่อว่า **พม่ารำลึก**⁴ และถูกแปลโดย บัญชา สุวรรณานนท์ ผู้เคยมีผลงานแปลอย่าง Animal Farm มาก่อน

George Orwell

Burmese Days ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2558 โดยสำนักหนังสือได้ฟูน นวนิยายแปลเรื่องนี้เป็นหนังสือที่ผู้ศึกษาหรือสนใจเกี่ยวกับพม่าควรหามาอ่านอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นหนังสือที่สะท้อนความเป็นอยู่ บรรยากาศทางสังคมและการเมืองของพม่าในยุคสมัยแรกเริ่มอาณานิคม นอกจากนี้ นวนิยายแปลเล่มนี้ ผู้แปลได้ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการอ่าน อีกทั้งยังแทรกข้อมูลเพิ่มเติมในการขยายคำเฉพาะต่าง ๆ ที่ยากต่อการเข้าใจ หรือคำเฉพาะที่ชาวพมานิยมใช้กันในชีวิตประจำวัน อาทิ ตะขิ่น ที่แปลว่า (เจ้า) นาย โบ-กะเดาะ แปลว่า เมียนนายฝรั่ง และ ปักกา ซาอับ แปลว่า นายใหญ่ สุภาพบุรุษขนานแท้ เป็นคำที่ชาวพื้นเมืองใช้เรียกนายฉิวขาว เป็นต้น คำเหล่านี้ล้วนเป็นคำต่างวัฒนธรรม แต่ผู้แปลสามารถเรียบเรียงได้ดี อีกทั้งในขณะที่อ่านยังได้บรรยากาศและมองเห็นภาพสังคมพม่าได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ พม่ารำลึก เป็นหนังสือที่อ่านง่าย สนุก และให้ภาพบรรยากาศที่ชัดเจนในมโนทัศน์ของผู้อ่าน

เนื้อเรื่องโดยย่อกล่าวถึงผู้มีอำนาจทางการเมือง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าอาณานิคมชาวอังกฤษที่เข้ามาอยู่อาศัยและเป็นเสมือนผู้มีอำนาจควบคุมกฎระเบียบในดินแดนแห่งนี้ ขณะที่อีกฝ่ายคือชาวพื้นเมืองพม่า ซึ่งมีอำนาจและเป็นผู้นำท้องถิ่น โดยฉากของเรื่องคือ เมืองจังก์ตะดา ที่ตั้งอยู่ตอนเหนือของพม่า เรื่องได้ดำเนินจากแผนการอันชั่วร้ายของผู้นำท้องถิ่นอย่างอุโพจี ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาศาลแขวงแห่งเมือง

⁴ จอร์จ ออร์เวลล์, **พม่ารำลึก**, แปลโดย บัญชา สุวรรณานนท์ (กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2558).

เจ้ากัตะดา แผนการของอุโพจึงคือ การปลุกปั่นให้เกิดความวุ่นวายต่ออังกฤษ การยุยงให้คนพื้นเมืองก่อกบฏขึ้น โดยอาศัยประเด็นชาตินิยม และจะโยนความผิดไปให้ชาวยุโรปหนึ่งซึ่งเป็นหมอชาวอินเดียนามว่า “หมอวีรสวามี” โดยอุโพจึงเห็นว่าหมอเป็นเลี้ยนหนามเส้นทางอำนาจของเขา ดังนั้นเขาจึงพยายามชักจูงชาวอังกฤษว่า หมอไม่จงรักภักดีต่ออังกฤษและจะทำการต่อต้านเจ้าอาณานิคม ซึ่งถือเป็นสิ่งเลวร้ายเสียยิ่งกว่าการรับสินบน เสียอีกในยุคสมัยอาณานิคม แต่อุปสรรคของแผนการอุโพจึงคือ เพื่อนสนิทของหมอวีรสวามีชื่อ จอห์น ฟลอรี ชาวอังกฤษผู้ที่หลงรักความเป็นตะวันตกในพม่า และต่อต้านความเป็นตัวเอง ตลอดจนความเป็นเจ้าอาณานิคม ขณะที่ตัวหมอวีรสวามี เป็นผู้ที่เคารพและเทิดทูลเจ้าอาณานิคมยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด เขายังมีความเชื่อว่าสิ่งที่อาณานิคมมอบให้คือ สิ่งที่ดีกว่าประเสริฐทั้งสิ้น

ทั้งนี้ส่วนสำคัญของเนื้อเรื่องได้ให้ความสำคัญกับสโมสรคนผิวขาวประจำเมืองเจ้ากัตะดา แม้ในเรื่องจะกล่าวถึงสโมสรในฐานะที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวอังกฤษ ที่ไม่มีอะไรไปมากกว่าสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในการกิน ดื่ม เล่นไพ่บริดจ์ และตีเทนนิส ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนถือได้ว่าเป็นความซ้ำซากของกิจกรรมอันน่าเบื่อในหมู่คนอังกฤษ แต่พื้นที่สโมสรชาวอังกฤษกลับมีความสำคัญต่อคนพื้นเมืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับอุโพจึง เพราะการได้เข้าเป็นสมาชิกสโมสรนอกจากถือว่าเป็นเกียรติอันสูงสุดแล้ว การได้เป็นสมาชิกสโมสรมีย่อมส่งผลให้มีอำนาจเหนือคนพื้นเมืองอื่น ๆ เมื่อมีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้คัดเลือกคนพื้นเมืองเพียงหนึ่งคนเข้ามาเป็นสมาชิกของสโมสร อุโพจึงจึงยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกเป็นสมาชิก ขณะที่หมอวีรสวามีคือคู่แข่งคนสำคัญ อุโพจึงจึงต้องวางแผนเพื่อทำลายหมอ แต่เมื่อหมอวีรสวามีทราบถึงแผนการของอุโพจึง สิ่งเดียวที่จะทำให้หมอรอดพ้นจากความเดือดร้อนครั้งนี้คือ การได้เข้าไปเป็นสมาชิกสโมสรชาวอังกฤษเช่นกัน โดยมีฟลอรีเพื่อนรักชาวอังกฤษคอยให้ความช่วยเหลือ แต่ฟลอรีเองก็ต้องได้รับความเดือดร้อนจากการพยายามช่วยเหลือหมอวีรสวามีเพื่อนรักอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากเพื่อนชาวอังกฤษในสโมสรต่างปฏิเสธคนพื้นเมืองทุกคนในการเข้าเป็นสมาชิกด้วยความรังเกียจเหยียดหยาม ต่อชนชั้นและเชื้อชาติของชาวพื้นเมือง ฟลอรีที่เข้าข้างหมอวีรสวามีจึงถูกเพื่อนชาวอังกฤษต่อต้านและแสดงความไม่พอใจเป็นบางครั้ง เรื่องราวจึงดำเนินไปด้วยการแย่งชิงอำนาจทั้งจากคนพื้นเมืองด้วยกันเอง และคนพื้นเมืองกับเจ้าอาณานิคม

เจดีย์ : กุศลและผลบุญคือกองทุนของชีวิตในภพหน้าตามความเชื่อของชาวพุทธพม่า

ในเนื้อเรื่องมักจะกล่าวถึงเจดีย์บ่อยครั้งและในการบรรยายถึงทิวทัศน์ของพม่า ในหนังสือพม่ารำลึก ผู้เขียนจะกล่าวถึงเจดีย์อยู่บ่อยครั้ง อันเป็นภาพสะท้อนสังคมพม่าที่เป็นสังคมพุทธ ประกอบกับการล่มสลายของสถาบันกษัตริย์พม่าส่งผลให้ชาวพม่าตกอยู่ในภาวะไร้ที่พึ่งทางจิตใจ การคงเหลือเพียงสถาบันศาสนา ซึ่งมีทำหน้าที่สั่งสอน อบรม และผลิتمอบความเชื่อต่าง ๆ มายังชาวพม่านั้น ได้กลายเป็นสถาบันที่ยึดเหนี่ยวจิตใจพม่าแทนสถาบันกษัตริย์ ความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธจึงเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อชาวพม่าอย่างยิ่ง พุทธศาสนาถูกปรับให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยหลักสำคัญที่ชาวพุทธพม่าต้องยึดถือปฏิบัติ คือ การสร้างกุศล ซึ่งชาวพม่าจะเชื่อว่ากุศลคือกองทุนเพื่อสร้างความสุขและความสำเร็จ ความเชื่อเช่นนี้นับว่ามีส่วนอย่างมาก ต่อการเข้าพึ่งศาสนาของชาวพม่า⁵ เราจึงมักพบเห็นชาวพม่าทุกเพศทุกวัยให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรมทางศาสนา บริจาคทรัพย์บำรุงศาสนา สร้างเจดีย์ เป็นต้น ดังนั้นเจดีย์จึงเป็นสิ่งที่สร้างความสามัคคีของชาวพุทธพม่าได้เป็นอย่างดี ประชาชนอาจมีความไม่ลงรอยกันได้หลายเรื่อง แต่เมื่อใดที่มีการสร้างเจดีย์ใหม่ หรือซ่อมแซมเจดีย์เก่า รวมถึงจัดงานเทศกาล ความแตกแยกดังกล่าวมลายไปสิ้น ทุกคนจะเข้ามาช่วยเหลือกัน ไม่ว่ารวยหรือจน ไม่ว่าจะเงินทอง ข้าวของ หรือแรงงาน เพื่อการกระทำที่เป็นกุศล⁶

⁵ วิรัช นิยมธรรม และอรุณ นิชยมธรรม, เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมพม่า, พิมพ์ครั้งที่ 1 (พิษณุโลก: ตระกูลไทย, 2551), หน้า 108.

⁶ ชื่น เมี้ยว ชิด, หลักฐานเรื่องเมืองพม่า, แปลโดย หอม คลายานนท์, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546), หน้า 58.

นอกจากนี้ ผลบุญจากการสร้างกุศลยังเป็นเสมือนกองทุนของชีวิตในโลกหลังความตาย ที่จะช่วยนำพาดวงวิญญาณไปในภพภูมิที่ดีกว่าอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังเห็นได้จาก ชิ่น เมี้ยว ซิด ผู้เขียนหนังสือ **หลากหลายเรื่องเมืองพม่า** ได้กล่าวถึงการทำความดีเพื่อสร้างกุศล ที่สะท้อนความเชื่อชาวพุทธพม่าได้เป็นอย่างดี

ในขณะที่ข้าพเจ้าได้ช่วยคุณตากวาดลานรอบเจดีย์นั้น ข้าพเจ้าเข้าใจอยู่เสมอว่าเป็นการกระทำที่ดี ซึ่งจะเป็นการช่วยนำพาให้ได้เกิดมาในภพภูมิที่สูงขึ้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าการเกิดใหม่นั้นขึ้นอยู่กับกระทำของเราในปัจจุบัน ที่จะส่งผลให้เราไปถือกำเนิดภพภูมิใหม่ และทำให้ข้าพเจ้ามีความหวังขึ้นมา สมมุติว่าชาตินี้ข้าพเจ้าเกิดมาหน้าตาไม่มีอะไรโดดเด่นก็ไม่ต้องเสียใจ เกิดชาติหน้าเราอาจมีรูปร่างมารูปปั้นได้ ถ้าข้าพเจ้าทำบุญต่าง ๆ อาทิ กวาดลานรอบ ๆ องค์เจดีย์ เป็นต้น⁷

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจของการสร้างกุศลคือการมีชีวิตในภพภูมิหน้าที่ดีกว่าเดิม ความเชื่อเช่นนี้ทำให้ชาวพม่าจำนวนมากที่ตกอยู่ท่ามกลางความทุกข์ยากของสภาพบ้านเมืองในยุคต่าง ๆ ผ่านพ้นมาได้ ด้วยความหวังที่ว่าเราจะมีชีวิตภพภูมิหน้าที่ดีกว่านี้ หากแต่ต้องทำความดีเพื่อสร้างกุศลไว้เป็นกองทุนชีวิตในภพภูมิต่อไป ดังเช่น ตัวละครอุโพจึงเป็นผู้กระทำความชั่วร้าย ทุจริตมาตลอดชีวิต แต่อุโพจึงยังมีเป้าหมายว่าตนจะต้องสร้างองค์เจดีย์ในบ้านปลายชีวิต เพื่อหักล้างกับกรรมชั่วที่ตนสร้างมาและเพื่อเป็นการเตรียมตัวไปโลกหน้า แต่ในท้ายที่สุดของชีวิตหลังจากอุโพจึงได้ทุกอย่างทุกอย่างที่ติดต้องการทางโลก ก็มันต้องจากโลกไปทั้งที่แม้แต่รู้สึกก่อนก็ยังไม่เคยทำไปวางเรียงเพื่อร่วมบุญสร้างเจดีย์ ทำให้มะชินผู้เป็นภรรยาต้องทุกข์ใจอย่างมาก ดังเห็นได้จากบางตอนของเนื้อเรื่องว่า

มะชินหัวใจพังสลายที่เกิดพลาดพลั้งเช่นนี้ แม้ว่าตัวนางจะสร้างเจดีย์ แต่ก็ยอมไม่เป็นผลต่ออุโพจึง เพราะบุคคลย่อมจะได้รับผลจากคุณความดีก็แต่เฉพาะจากการกระทำของตนเองเท่านั้น มะชินทุกข์ทรมานใจยิ่งนักเมื่อคิดว่าบัดนี้วิญญาณอุโพจึงไปอยู่ที่ใด ป่านนี้จะตกนรกอยู่ทุมนไหนก็ไม่ได้ นรกที่ต้องโดนทรมานด้วยไฟ นรกมีด นรกที่มีงู หรือมีปีศาจร้าย หรือแม้ว่าอุโพจึงจะพ้นนรกมาแล้ว ก็ยังต้องเผชิญกับสิ่งที่เขากลัวอย่างยิ่งอีกประการ คือต้องกลับมาเกิดเป็นหนูหรือกบ บางทีขณะนี้อาจโดนงูเขมือบอยู่ก็ได้⁸

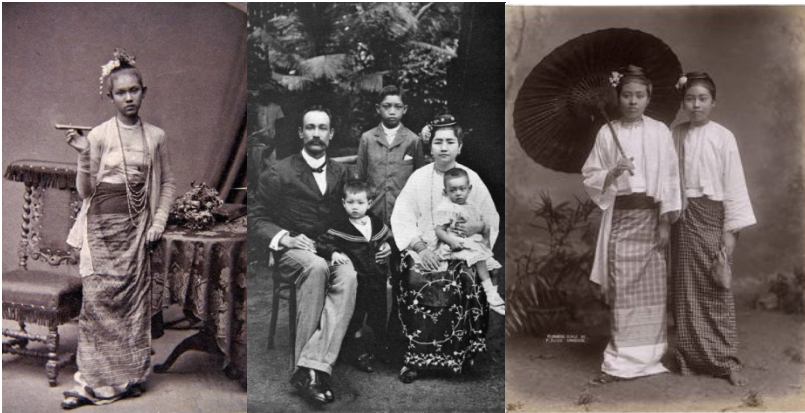
ดังนั้นการสร้างกุศลในชาวพุทธพม่าจึงมีความสัมพันธ์กับความหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม เนื่องจากสภาพสังคมพม่าเต็มไปด้วยความขัดแย้งมาโดยตลอด ในหลายครั้งที่ความเชื่อเรื่องการจะหลุดพ้นจากทางโลกไปในดินแดนที่ดีกว่าตามหลักศาสนาพุทธนั้น มักถูกตีความใหม่และเชื่อมโยงเข้ากับการเมือง ใช้หลักความเชื่อ

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

⁸ จอร์จ ออร์เวลล์, *พม่ารำลึก*, แปลโดย บัญชา สุวรรณานนท์, หน้า 452.

ตามศาสนาที่มีอยู่ในชาวพม่าทุกคนมาปลุกปั่นให้เกิดการต่อต้าน ลุกฮือขึ้นหลายต่อหลายครั้ง และคนทั่วไปมักรู้จักในนามกบฏผืนบุญ โดยในเนื้อเรื่องมีการกล่าวถึงกบฏผืนบุญที่ปลุกปั่นโดยอุโจจึงและถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการใส่ร้ายหมอวีรสวามี แม้จะไม่ได้ลงไปในรายละเอียดที่ลึก แต่ก็ถือได้ว่าสะท้อนความคิดความเชื่อของคนพม่าได้เป็นอย่างดี

สถานภาพสตรีในพม่าช่วงทศวรรษ 1920 : มะชิน มะหละเหม่ และอิชิซาเบ็ธ

วรรณกรรมได้สะท้อนค่านิยม แนวความคิด และสถานภาพสตรีในอาณานิคมพม่าช่วงทศวรรษ 1920 ผ่านตัวแทนของผู้หญิง 3 คน ได้แก่ อิชิซาเบ็ธ เป็นตัวแทนหญิงสาวตะวันตก ขณะที่มะชินและมะหละเหม่เป็นตัวแทนหญิงสาวของสังคมพม่า โดยบทบาทสตรีในสังคมพม่านั้น แม้ในช่วงต้นทศวรรษ 1920 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 การเคลื่อนไหวของพวกชาตินิยมเริ่มดำเนินการมากขึ้น สตรีได้เข้าร่วมในการเคลื่อนไหวอย่างเสรี แนวความคิดที่ให้สตรีมีส่วนร่วมในสนามการเมือง ถูกนำลงตีพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวางในหนังสือพิมพ์รายวันและวารสารต่าง ๆ ในสมัยนั้นวารสารรายเดือนชั้นนำมีอยู่สองฉบับ คือ เดอะ ชัน และ เดอะดาทอง⁹ รวมไปถึงโอกาสทางการศึกษาในสมัยอาณานิคม ที่ส่งเด็กผู้หญิงไปโรงเรียนเพื่อรับการศึกษาแบบแผนใหม่ แต่ส่วนหนึ่งที่เด็กผู้หญิงได้เรียนหนังสือเป็นไปเพื่อเตรียมตัวไปเป็นภรรยาและเป็นมารดา ถือเป็นการขัดเกลาขั้นสุดท้ายเพื่อเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการไขว่คว้าหาสามี¹⁰ ดังนั้นแล้วสถานภาพสตรีพม่าจึงยังผูกกับการสมรสเพื่อเป็นภรรยาและมารดาที่ดี นอกจากนี้แล้วนิยามการเป็นภรรยาที่ดี ยังหมายถึงการไม่ออกไปทำงานนอกบ้านเพราะถือเป็นการทำลายภาพลักษณ์ของสามี ถึงแม้ว่าการออกไปทำงานนอกบ้านจะมีเหตุผลดีเยี่ยม เช่น ต้องช่วยหาเลี้ยงมารดาหม้าย แต่เหตุผลดังกล่าวก็จะไม่เป็นที่ยอมรับเพราะมันเป็นเรื่องของการทำงานตัวเป็นคนหัวสูงของ “คนชนชั้นกลาง” และยังถือว่าเป็นเรื่องที่ทำให้ได้รับ

⁹ ชัน เมี้ยว ซิด, *หลากรสเรื่องเมืองพม่า*, แปลโดย หอม คลายานนท์, หน้า 219.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 221.

ความอับอายที่ “ต้องอาศัยรายได้สตรี”¹¹ การเป็นภรรยาที่ดีจึงหมายถึงการอยู่กับเหย้าเฝ้าแต่เรือน ทำงานบ้าน ดูแลปรนนิบัติสามีอย่าได้ขาดตกบกพร่อง ซึ่งลักษณะสตรีพม่าเช่นนี้สะท้อนอยู่ในตัวละครมะชิน

มะชิน ภรรยาของอุโพจึงผู้มีอำนาจท้องถิ่น โดยในเนื้อเรื่อง มะชินจะไม่มีบทบาทใดไปมากกว่า การเตรียมอาหาร เย็บผ้า ดูแลบ้าน และเป็นผู้รับฟังแผนการต่าง ๆ ของอุโพจึง ซ้ำร้ายไปกว่านั้นอุโพจึงยังมัก พุดกับภรรยาของตนอยู่บ่อย ๆ อันเป็นการแสดงถึงสถานภาพสตรีพม่ายังอยู่ภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่อย่างยิ่ง เช่น “พุดเพื่อเจ้าไม่เข้าเรื่อง! เธอตั้งใจทำกับข้าวกับปลาและเย็บผ้าไปให้ตี ๆ เกอะ ปล่อยให้งานราชการให้คนที่ เข้าใจ(ตัวอุโพจึง)เขาทำไป”¹² หรือ “ชาตินี้ฉันคงไม่มีปัญญาสั่งสอนให้เธอฉลาดขึ้นมาได้เลยขึ้น ขึ้นอัย!”¹³ แม้คำพุดเหล่านี้จะเต็มไปด้วยความรุนแรงและการดูถูก แต่มะชินไม่เคยแสดงความโกรธหรือปริปากเสียง อุโพจึงกลับสักครั้ง นั่นเป็นเพราะสถานภาพสตรีสมัยนั้นอิงอยู่กับการเป็นภรรยาที่ดีตามค่านิยมในสังคมพม่า ขณะที่มะหละเหม่อีกหนึ่งตัวละครที่สะท้อนรูปแบบสตรีพม่าแตกต่างไปจากมะชิน

มะหละเหม่ ภรรยาของนายฝรั่ง โดยจอห์น ฟลอรีเป็นผู้ซื้อมะหละเหม่มาจากพ่อแม่ของเธอ สถานภาพของเธอนั้นไม่ต่างจากนางบำเรอ ขณะที่เพื่อนชาวอังกฤษต่างรับรู้เรื่องของมะหละเหม่ในฐานะ เมียเก็บของฟลอรี เนื่องจากเธอไม่ได้แต่งงานกับฟลอรีอย่างถูกต้องตามประเพณี มะหละเหม่นั้นมีอายุเพียง ยี่สิบสอง เธอจะเรียกฟลอรีว่านายเสมอและพยายามเอาใจฟลอรีเพื่อแลกกับเงินหรือสิ่งของ เช่น สร้อย แหวน กำไล และโลงจี๋สวย ๆ (ผ้าใส่รง) เป็นต้น ซึ่งฟลอรีก็เข้าใจในจุดนี้ดีและเคยกล่าวกับมะหละเหม่ว่า “เธอชอบฉัน เพราะฉันเป็นคนผิวขาวแล้วก็มั่งมีเงิน” ตั้งแต่มะหละเหม่ถูกซื้อมาอยู่ที่เจ้ากัตะดาเธอนั้นก็มีเพียงฟลอรีเป็นที่พึ่ง แต่ฝันร้ายก็มาถึงเมื่อฟลอรีนั้นไม่ต้องการให้มะหละเหม่อยู่กับเขาอีกต่อไปและออกไปละมะหละเหม่ กลับไปยังบ้านเกิดของเธอ นั่นทำให้มะหละเหม่รู้สึกสูญเสียทุกอย่าง แม้ว่าฟลอรีจะมอบเงินให้มะหละเหม่ จำนวนหนึ่งแต่นั้นไม่ได้ทำให้มะหละเหม่ดีใจและยอมจากเขาไปแต่โดยดี มะหละเหม่ได้แต่กรีดร้องและ ขึ้นเสียงกับฟลอรีว่า

จะให้ฉันกลับไปได้อย่างไร ไปให้ไอ้พวกชาวบ้านที่ฉันดูแลจนมันมาขึ้นหน้าด่าเอาได้หรือจะ? ฉันซึ่งเคยเป็นโบ-กะเดาะ เป็นเมียนายฝรั่ง จะให้กลับไปบ้านพ่อ ไปนั่งผัดข้าวกับพวกอิกแก้อีพวกน่าชิงจนหาผัวไม่ได้ฉันหรือจะ! จะให้เอาหน้าไปไว้ไหน จะเอาหน้าไปไว้ที่ไหนกัน! ฉันเป็นเมียนายมาสองปี นายรักฉัน เลี้ยงดูฉัน แล้วจู่ ๆ นายก็ไล่ฉันไปเหมือนหมูเหมือนหมา โดยไม่บอกไม่กล่าว ไม่มีเหตุผลอะไรเลย ฉันหมดสิ้นแล้ว หมดสิ้น! ผู้ชายหน้าไหนจะ

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224.

¹² จอร์จ ออร์เวลล์, พม่ารำลึก, แปลโดย บัญชา สุวรรณานนท์, หน้า 24.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224.

มาแต่งงานกับฉันหลังจากที่ฉันอยู่กับนายมาตั้งสองปีแล้ว? นายพรากความเป็นสาวไปจากฉัน แล้วนี่ฉันจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน!¹⁴

จากคำพูดของมะหละเหม่ข้างต้น ประกอบกับท่าทางที่มะหละเหม่ที่ทรุดลงไปที่พื้นกราบเท้าพลอร์ แล้วร้องไห้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมละทิ้งศักดิ์ศรีของมะหละเหม่ เท่าที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะแสดงออกมาได้ แม้การกระทำจะแสดงออกถึงความไร้ศักดิ์ศรี น่าอับอาย แต่ก็ยังดีเสียกว่าการอยู่ในสถานะหญิงหม้าย ภายใต้ค่านิยมของสังคมพม่า เพราะการตกเป็นหญิงหม้ายถือได้ว่าเป็นสถานะทางสังคมที่ย่ำแย่พอ ๆ กับการเป็นหญิงที่ไม่ได้แต่งงานกับบุรุษใดเลย แม้นักเขียนชาวต่างชาติจำนวนมากมีความประทับใจในสตรีพม่าในสิทธิเสรีภาพที่พวกเธอมี สตรีแทนที่จะเป็นบุรุษที่นั่งอยู่ในร้านค้าในตลาด อย่างไรก็ตาม ทัศนคติความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระหว่างบุรุษและสตรีในสังคม การมีบุตรชายถือว่ามีภาวดีกว่าบุตรสาว เด็กผู้หญิงต้องรับใช้เด็กผู้ชายทุกสิ่งทุกอย่าง หน้าตาของเธอมิให้ทำตั้งแต่เช้าตรู่ เช่น หุงหาอาหาร ชักล้าง เย็บปักถักร้อย ส่วนเด็กผู้ชาย เล่น และศึกษาหาความรู้ แม้สตรีพม่าจะมีอิสระเสรี ไม่ต้องปกปิดใบหน้า ไม่ต้องมัดเท้า แต่ถ้าหากนำสถานะสตรีมาเทียบเท่ากับบุรุษนั้น บุรุษก็อยู่ในสถานะที่มากกว่าหลายเท่าอย่างแน่นอน¹⁵ หน้าตาของสตรีที่ดีนั้นจึงมีเพียงเป็นภรรยาและมารดาที่ดี ในกรณีของมะหละเหม่การถูกพลอร์ทอดทิ้งจึงไม่แปลกที่เธอจะรู้สึกสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง แม้ว่าจะเป็นสตรีพม่าเหมือนกัน แต่สถานภาพทางสังคมของเธอที่เกิดจากการหย่าร้างยังถือว่าแย่ยิ่งกว่ามะขึ้นภรรยาของอุโพจึงเสียอีก แม้ครั้งหนึ่งจะเคยเป็นภรรยานายฝรั่งที่คนพื้นเมืองนับถือก็ตาม

อิลิซาเบ็ธ หญิงสาวชาวอังกฤษหลานสาวของนางแล็กเคอร์สตัน เธอเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลมาหาป่าของเธอเนื่องจากเธอสูญเสียทั้งพ่อและแม่ เธอต้องทำงานเป็นครูสอนพิเศษเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเอง เธอเป็นตัวแทนค่านิยมของสตรีจากซีกโลกตะวันตกได้ดีทีเดียว เริ่มจากการสอนพิเศษหารายได้เลี้ยงตนเอง ถือเป็นฝันร้ายของสตรีสมัยนั้น โดยครั้งแรกที่เธอและป่าของเธอได้พบหน้ากัน บทสนทนาการถามไถ่หลานสาวเป็นสิ่งสะท้อนความคิดและค่านิยมของสตรีอังกฤษในทศวรรษ 1920 ได้เป็นอย่างดี

ยี่สิบสอง! พวกหนุ่ม ๆ จะดีใจสักแค่ไหนตอนที่พวกเราพาหนูไปสโมสรพุ่มนี้ โธพวกนี้คงเหงากันมาก เพราะไม่ได้เห็นคนหน้าใหม่ ๆ กันบ้างเลย แล้วหนูไปอยู่ป่าริสมาสองปีหรือจ๊ะ ป่าไม่เข้าใจว่าพวกผู้ชายที่นั่นมัวไปทำอะไรกันอยู่ถึงได้ปล่อยให้หนูเป็นโสดมาได้ถึงนี้

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224.

¹⁵ ชิน เมี้ยว ชิด, หลากรสเรื่องเมืองพม่า, แปลโดย หอม คลายานนท์, 216.

หนูไม่ค่อยได้พบผู้ชายสักเท่าไรหรอกค่ะคุณป้า มีแต่พวกคนต่างชาติ เราก็ต้องอยู่กัน
เจียบ ๆ แล้วหนูก็ต้องทำงานด้วย” เธอเสริมด้วยความรู้สึกว่าเป็นคำสารภาพที่น่าอาย

จ๊ะ จ๊ะ นางเล็กเคอร์สตี้นถอนหายใจ “ที่ไหน ๆ ก็ได้ยินเรื่องแบบนี้ทั้งวัน หญิงสาวหน้าตา
ดี ๆ ต้องทำงานหาเลี้ยงตนเอง แยกเหลือกิน! ป้าว่าพวกผู้ชายเห็นแก่ตัวมากที่ครองโสดอยู่ได้
ทั้งมีผู้หญิงตั้งมากมายกำลังหาสามี จริงไหมจ๊ะ?” อลิซาเบธไม่ตอบคำถามนี้
นางเล็กเคอร์สตี้นกล่าวต่อพร้อมทอดถอนหายใจ “ป้าแน่ใจว่าถ้าป้ายังเป็นสาวโสดอยู่ละก็
ป้าแต่งงานทันทีกับใครก็ได้ ใครก็ได้จริง ๆ นะ!”¹⁶

จากบทสนทนาระหว่างอลิซาเบธกับนางเล็กเคอร์สตี้นแสดงให้เห็นว่าแม้จะเป็นผู้หญิงตะวันตก
ที่คุมีสิทธิในการใช้ชีวิตของพวกเธอได้อิสระเสรีมากกว่าสตรีดินแดนตะวันออกในหลาย ๆ แห่งรวมถึงพม่า
แต่พวกเธอก็ยังตกอยู่ภายใต้บรรทัดฐานทางสังคม และยังคงให้ความสำคัญกับการแต่งงาน การมีสถานภาพ
สตรีที่ดีตามสังคมของพวกเธอยังขึ้นอยู่กับบุรุษ การแต่งงานเป็นตัวชี้วัดชะตาชีวิตของสตรีที่สำคัญอย่างยิ่ง
อีกทั้งสตรีที่ไม่ได้แต่งงานและต้องทำงานหาเลี้ยงตัวเองถือเป็นเรื่องน่าหดหู่ นั้นหมายความว่าอำนาจ
ทางเศรษฐกิจถือเป็นของผู้ชาย สตรีจึงไม่มีบทบาททางสังคมมากนักในช่วงทศวรรษดังกล่าว การแต่งงาน
ของอลิซาเบธจึงถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นเรื่องหน้าตาทางสังคมของสตรี ดังที่นางเคอร์สตี้น
กล่าวว่า นางยอมแต่งงานกับใครก็ได้หากยังเป็นโสด โดยตลอดเนื้อเรื่องหลังจากที่อลิซาเบธมาถึงเจ้าก์ตะดา
ป้าของเธอได้พยายามทำทุกวิธีทางเพื่อช่วยให้หลานสาวได้แต่งงาน (กับใครก็ได้) โดยตัวอลิซาเบธเองก็มักจะ
ภาวนาในใจอยู่เสมอว่าชายหนุ่มที่เธอกำลังศึกษาดูใจ ทั้งฟลอรีและเวอร์รัล ใครสักคนก็ได้จะจูบเธอและ
กล่าวกับเธอว่า “แต่งงานกับผมนะ”

สถานภาพของสตรีตะวันตกจึงไม่ได้แตกต่างกับสตรีพม่ามากนัก ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่าง
สตรีกับบุรุษ พวกเธอจำเป็นต้องแต่งงานแม้ว่าโดยรายละเอียดทางความคิดและค่านิยมในแต่ละสังคมจะ
แตกต่างกันไปบ้าง แต่ตัวละครสตรีทั้งสามก็ชี้ให้เห็นชัดว่า บทบาทสตรียังขึ้นอยู่กับบุรุษ การแต่งงานยังคงถือเป็น
พิธีกรรมที่สำคัญในการชี้นำสถานภาพของสตรีเป็นสำคัญ

¹⁶ จอร์จ ออร์เวลล์, พม่ารำลึก, แปลโดย บัญชา สุวรรณานนท์, หน้า 158.

ประเทศพม่าทศวรรษ 1920 : ภาพชีวิตความเป็นอยู่ สภาพบ้านเมืองและอาชีพ

มีคำกล่าวว่า “วรรณกรรมเป็นภาพจำลองของยุคสมัย” (Literature is a portrait of time) หรือ “วรรณกรรมเป็นการแสดงออกของสังคม” (Literature is an expression of society) นั้น วรรณกรรมเรื่องพม่ารำลึกก็ทำหน้าที่เป็นภาพจำลองของยุคสมัยได้ดีไม่น้อย โดยเริ่มจากภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่นี่ ทั้งชาวอังกฤษและคนพื้นเมือง หากผู้อ่านประสงค์จะเข้าถึงบรรยากาศของพม่าในช่วงเวลาทศวรรษ 1920 หนังสือได้บรรยายภาพบรรยากาศของพม่าในหลาย ๆ ด้าน ได้อย่างละเอียดจนเสมือนเอาตัวเราไปใส่ไว้ในช่วงเวลานั้น ทั้งอากาศที่ร้อน จนถึงพืชพรรณธรรมชาติ สัตว์ป่าอันแปลกตาของดินแดนแห่งนี้ ดังเนื้อหาบางตอนที่จอร์จ ออร์เวลล์ได้บรรยายว่า

เขาพากันออกไปสู่แสงแดดจ้า ความร้อนระอุจากพื้นดินราวไอร้อนจากเตาอบ ดอกไม้สีสด แสบตา กลีบไม้ไหวกระดิกกลางแดดเปรี้ยง แสงจ้าทำให้เราอดรอยไปถึงกระดูก รู้สึกว่าน่าขยาดอย่างบอกไม่ถูกเมื่อคิดถึงท้องฟ้าสีครามเจิดจ้าทอดยาวไปตลอด ทั้งพม่าและอินเดีย คลุมสยาม เขมรและจีน ปราศจากเมฆและไร้อากาศ ช่วงเลวร้ายของวันกำลังเริ่มขึ้นแล้ว เป็นช่วงเวลาที่เราพม่า เรียกว่า “ยามเท้าเจียบ” แทบไม่มีสิ่งมีชีวิตใดจะกระดิกกระเดียนนอกจากมนุษย์ แล้วมดที่ความร้อนกระตุ้นให้เดินเป็นแถวสีดำราวแถบribbonตัดข้ามทางเดิน ตลอดจนรังไรหางซึ่งกำลังบินร่อนลมกันอยู่¹⁷

จากข้างต้นเป็นช่วงเวลาเพียงสิบโมงเช้าเท่านั้น แต่ก็แสดงให้เห็นว่าดินแดนพม่านั้นคงเป็นเมืองที่ร้อนมาก ไอร้อนที่ระอุจากพื้นดินนั้นเหมือนดังเตาอบ เราคงไม่ได้แปลกใจมากนักเมื่ออ่านแล้วทราบว่าพม่านั้นเป็นเมืองร้อน แต่นวนิยายเล่มนี้ถูกแต่งโดยชาวอังกฤษ ผู้คนในโลกตะวันตกที่ได้อ่านคงตื่นตึ่งไม่น้อยไปกับสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างอย่างสุดขั้วกับสภาพอากาศในบ้านเมืองของพวกเขา นอกจากนี้ยังมีการบรรยาย

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

ภาพทัศนียภาพที่แปลกในสายตาชาวอังกฤษเมื่อเทียบกับทัศนียภาพในประเทศพวกเขา บางครั้งก็มีการนำพืชพรรณในพม่ามาเปรียบเทียบกับพืชพรรณในตะวันตกให้ผู้อ่านได้เห็นภาพไปพร้อม ๆ กัน

ส่วนสภาพบ้านเมืองนั้น หนังสือได้บรรยายถึงความก้นดาร์ของเส้นทางคมนาคมว่ายังไม่มียอดถนนทางสำหรับรถยนต์ ดินแดนแห่งนี้ยังคงใช้เกวียนในการสัญจรไปมา ซึ่งสภาพถนนหนทางที่ไม่เหมาะแก่การใช้รถยนต์ในการสัญจรนั้นเห็นได้ชัดอย่างยิ่งจากคำกล่าวของอูโวจิงว่า “รถยนต์รี! เรอนี่มีสมองแค่คนขายถั่วในตลาดเท่านั้น! ฉันจะซื้อสักยี่สิบคันก็ได้ถ้าต้องการ แต่จะเอารถมาทำไมกันในที่แบบนี้?”¹⁸ ซึ่งทั้งเมืองเจ้ากัตะดานั้นมีรถยนต์เพียงหนึ่งคันเป็นของนายแม็กเกอร์เกอร์ แต่ขณะเดียวกันช่วงเวลาทศวรรษ 1920 หนังสือก็ได้สะท้อนถึงสิ่งที่อาณานิคมนำเอาเข้ามาให้ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ การสร้างเครื่องจักรกลต่อเรือ สร้างทางรถไฟ หรือโรงเรียนอังกฤษที่ทำหน้าที่ผลิตบุคลากรออกมารับใช้ระบบอาณานิคมอย่างเช่น เสมียน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงอาชีพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบอาณานิคม ซึ่งในแต่ละอาชีพก็จะถูกประกอบโดยคนแต่ละเชื้อชาติ อย่างหัวหน้าคนรับใช้ คนใช้ คนสวนและแรงงานรับจ้างทั่วไปจะเป็นอาชีพที่ถูกประกอบโดยคนพื้นเมือง ซึ่งนายจ้างก็มักจะเป็นชาวผิวขาวทั้งหลาย อย่างเช่น โกสะหล่า เป็นคนใช้ของพลอร์มาตั้งแต่่วแรกที่พลอร์มาถึงพม่า โดยหน้าที่ของโกสะหล่าไม่ได้มีเพียงดูแลบ้าน แต่จะออกไปล่าสัตว์เป็นเพื่อนพลอร์ หาผู้หญิงมาบำเรอนาย คอยหานายเวลาเมา ดูแลพยาบาลเฝ้าไข้ อาหารการกิน ตลอดจนถึงปลุกนายด้วยวิธีที่ต้องไม่ทำให้นายไม่พอใจ ขณะที่เจ้าของร้านน้ำชาจะเป็นชาวจีน ส่วนผู้คุมขัง ทหารและตำรวจจะเป็นชาวอินเดียทั้งสิ้น ในหลายตอนของหนังสือจะกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของอาชีพนี้ ที่จะถูกประกอบอาชีพโดยชาวอินเดียทั้งสิ้น และชาวอินเดียกลุ่มนี้ได้เข้ามามีบทบาทเหนือคนพื้นเมืองโดยการควบคุมคนพื้นเมืองอีกชั้นหนึ่ง รองลงมาจากผู้ปกครองอย่างอังกฤษ สถานีตำรวจเต็มไปด้วยนายตำรวจชาวทมิฬ ขณะที่ตามถนนหนทางก็จะสามารถพบเห็นกองร้อยทหารชาวอินเดียที่เดินสวนสนามในชุดสีก็อมเขียว ซึ่งจะถูกเรียกว่าพวกทหารซีปอย อย่างเช่นในเหตุการณ์ที่มีการก่อจลาจลที่สโมสร พลอร์เป็นคนหนีออกมาตามสารวัตรทหารและตำรวจเพื่อให้เข้ามาช่วยระงับเหตุ แต่อุปสรรคในเหตุการณ์นั้นคือภาษา แม้พลอร์จะพูดภาษาพม่าอันเป็นภาษาพื้นเมืองได้ แต่ตำรวจหรือทหารซีปอยชาวอินเดียก็ไม่สามารถฟัง พูดและเข้าใจภาษาพม่าได้ทุกคน พลอร์จึงต้องหาสารวัตรตำรวจที่ฟังภาษาพม่าและพูดภาษาฮินดูสตานีได้ เพื่อถ่ายทอดคำสั่งเขาอีกคนหนึ่งไปยังพวกทหารซีปอยทั้งหลาย ซึ่งอาชีพทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเป็นการสะท้อนถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติในสังคมพม่าได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเข้ามาของชาวอินเดียจำนวนมากที่ปรากฏในเรื่อง

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 227.

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมา **พม่ารำลึก** ถือเป็นวรรณกรรมที่ผู้สนใจประเทศพม่าสมัยอาณานิคมในทศวรรษ 1920 ไม่ควรพลาดเป็นอย่างยิ่งเพราะผู้แต่งได้เก็บรายละเอียดภายในสังคมพม่าและสะท้อนผ่านวรรณกรรมออกมาได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม ข้อที่พึงระลึกถึงขณะที่อ่านก็คือ วรรณกรรมเป็นเพียงภาพจำลอง หรือเป็นเพียงกระจกเงาสะท้อนสังคมเท่านั้น ไม่ใช่ภาพสังคมที่แท้จริง เพราะในส่วนหนึ่งนั้นมาจากความคิดและจินตนาการของผู้แต่ง ซึ่งจินตนาการนั้นยังถือเป็นสิ่งที่กว้างไกลและไม่จำกัดขอบเขตอยู่ในความเป็นจริงทางสังคม แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าวรรณกรรมเป็นสิ่งที่แตกต่างจากความเพ้อฝัน การศึกษาภาพสะท้อนของสังคมที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมนั้นย่อมได้ แต่เราคงไม่สามารถใช้ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมมาเป็นหลักฐานขั้นต้นเพื่ออธิบายสังคมนั้น ๆ เราสามารถทำได้เพียงอ่านและศึกษาวรรณกรรมในฐานะเป็นเครื่องมือชั้นรองเพื่อประกอบกับเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ในการศึกษาสังคมนั้น ๆ ได้ ดังนั้นแล้วผู้ที่มีความสนใจและชื่นชอบประวัติศาสตร์พม่าทั่วไป พม่ารำลึก จะช่วยสะท้อนให้เห็นภาพบรรยากาศและโครงสร้างทางสังคมได้ในระดับหนึ่ง แต่ถ้าหากเป็นผู้ศึกษาประวัติศาสตร์พม่าโดยตรง วรรณกรรมเล่มนี้ถือว่าไม่ควรพลาดในการอ่านอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ท่านมีความเข้าใจและศึกษาสังคมพม่าในทศวรรษ 1920 ได้เป็นอย่างดีแน่นอน

บรรณานุกรม

จอร์จ ออร์เวลล์. พม่ารำลึก. แปลโดย บัญชา สุวรรณานนท์. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2588.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวรรณคดีไทย. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2554.

วิรัช นิยมธรรม และอรุณฯ นิยมธรรม, เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมพม่า. พิมพ์ครั้งที่ 1. พิษณุโลก: ตระกูลไทย, 2551.

หม่องทินอ่อง. ประวัติศาสตร์พม่า. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2557.

ประมวลภาพ – ข่าวกิจกรรมในโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปีการศึกษา 2557

กิจกรรมแรกพบโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาปีที่ 8

กิจกรรมแรกพบโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2557 เพื่อเป็นการต้อนรับนิสิตใหม่และเตรียมความพร้อมสู่การใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยที่มีความแตกต่างไปจากวิถีชีวิตของน้องๆนักเรียนแบบเดิมไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน การเรียนรู้ในการปรับตัวสู่การใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยจากนิสิตรุ่นพี่ การเรียนรู้ระบบการเรียนการสอนตลอดจนการเรียนรู้สังคมและความเป็นอยู่ร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิจกรรมค่ายรักษ์ป่าพัฒนาคนครั้งที่ 6 รุ่นที่ 8

กลุ่มนิสิตโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาได้จัดกิจกรรมค่ายรักษ์ป่าพัฒนาคนครั้งที่ 6 รุ่นที่ 8 เมื่อในวันที่ 27 – 28 กันยายน พ.ศ. 2557 ณ โครงการปลูกป่าเทิดพระเกียรติขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เพื่อส่งเสริมให้นิสิตตระหนักและรู้ถึงคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อม รู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปลูกฝังระเบียบวินัยให้แก่ นิสิต ส่งเสริมให้นิสิตมีระเบียบวินัยต่อตนเองและวินัยทางสังคม นอกจากนี้ยังมุ่งหวังพัฒนานิสิตมีความเป็นผู้นำกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง เสียสละต่อส่วนรวม และส่งเสริมให้นิสิตมีความรู้รักสามัคคี

โครงการประวัติศาสตร์ศิลปะโบราณคดีสัญจร จังหวัดเพชรบุรี-ราชบุรี-กาญจนบุรี

โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาได้จัดโครงการ “ประวัติศาสตร์ศิลปะโบราณคดีสัญจร จังหวัดเพชรบุรี-ราชบุรี-กาญจนบุรี” เมื่อวันที่ 15 – 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ให้กับนิสิตหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ศิลปะและโบราณคดีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และนิสิตชั้นปีอื่น ๆ ที่สนใจ เพื่อให้ นิสิตมีความรู้เกี่ยวกับความสำคัญและความหมายของโบราณคดี ตลอดจนศิลปะและโบราณคดีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะช่วยให้ นิสิตเข้าใจพัฒนาการของรัฐโบราณ ในภูมิภาคนี้ได้มากยิ่งขึ้น

โครงการย้อนรอย: ศาสนาวัฒนธรรมอาณาจักรล้านนา

โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาได้จัดโครงการ “ย้อนรอย: ศาสนาวัฒนธรรมอาณาจักรล้านนา” เมื่อระหว่างวันที่ 23 – 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ณ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง ให้กับนิสิตสาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ศาสนาและความคิดทางสังคมการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชาวล้านนา ซึ่งจะช่วยให้บัณฑิตเข้าใจพัฒนาการของระบบการเมือง และสังคมไทยในปัจจุบันที่มีรากฐานมาจากระบบศาสนาและวัฒนธรรมของอาณาจักรโบราณที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

โครงการอาณานิคมศึกษาด้านภูมิภาคอาเซียนครั้งที่ 3 ประจำปี 2557

(The 3 ASEAN Regional Area Studies Conference 2014)

โครงการอาณานิคมศึกษาด้านภูมิภาคอาเซียนครั้งที่ 3 ประจำปี 2557 (The 3 ASEAN Regional Area Studies Conference 2014) จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 16 - 18 มกราคม พ.ศ. 2558 เป็นโครงการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยนิสิตนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในปีนี้มีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับหน้าที่เป็นเจ้าภาพของกิจกรรม

โครงการเวลาของน้องครั้งที่ 6

นิสิตโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาได้จัดโครงการเวลาของน้อง ครั้งที่ 6 ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ณ สถานที่แรกรับคนไร้ที่พึ่ง มีนบุรี การจัดกิจกรรมนี้เป็นผลมาจากการตระหนักถึงความสำคัญของการแบ่งปันและการให้ จึงมีการเดินทางนำสิ่งของและเงินบริจาคไปมอบให้กับคนไร้ที่พึ่ง นอกจากนี้ยังมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นการสร้างความสุขและรอยยิ้มให้กับคนไร้ที่พึ่ง

โครงการความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน: เรียนรู้ผ่านแรงงานข้ามชาติ จังหวัดสมุทรสาคร

โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาได้จัด “โครงการความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน: เรียนรู้ผ่านแรงงานข้ามชาติ จังหวัดสมุทรสาคร” เมื่อระหว่างวันที่ 1 - 2 มีนาคม พ.ศ. 2558 ให้กับนิสิตสาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยกิจกรรมของโครงการคือการให้นิสิตได้ทัศนศึกษาที่จังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาทำงาน ผ่านการนำนิสิตเข้าไปพบปะ รับฟังข้อมูลและซักถามเรียนรู้โดยตรงจากบุคคลกรทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และชุมชนแรงงานข้ามชาติ เพื่อส่งเสริมให้นิสิตได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยกับเพื่อนบ้านในอีกมิติหนึ่ง

โครงการสมัชชาวิชาการอาณานิคมศึกษาครั้งที่ 3

โครงการสมัชชาวิชาการอาณานิคมศึกษาครั้งที่ 3 เป็นกิจกรรมสืบเนื่องจาก “โครงการอาณานิคมศึกษาด้านภูมิภาคอาเซียนครั้งที่ 3 ประจำปี 2557 (The 3 ASEAN Regional Area Studies Conference 2014)” โดยโครงการสมัชชาฯ จัดขึ้นเมื่อระหว่างวันที่ 21 – 23 มีนาคม พ.ศ. 2558 ณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ผู้นำและคณะทำงานของแต่ละมหาวิทยาลัยอันได้แก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมครั้งที่ผ่านมา เพื่อช่วยกันปรับปรุงแก้ไข และร่วมกันวางแผนเตรียมความพร้อม ก่อนการร่วมกันจัดกิจกรรม “โครงการอาณานิคมศึกษาด้านภูมิภาคอาเซียนครั้งที่ 4 ประจำปี 2558” ในโอกาสต่อไป

โครงการทัศนศึกษาอุทยานแห่งชาติบ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

โครงการเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาได้จัด “โครงการทัศนศึกษาอุทยานแห่งชาติบ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร” เมื่อระหว่างวันที่ 4 - 5 เมษายน พ.ศ. 2558 ให้กับนิสิตสาขาวิชาเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา นิสิตสาขาวิชาประวัติศาสตร์ และนิสิตสาขาวิชาอื่นๆ ที่สนใจ เพื่อส่งเสริมให้นิสิตได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านดนตรีชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นประเด็นร่วมสมัยทั้งในประเทศไทยและในเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งมุ่งหวังให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน และต้นน้ำมากยิ่งขึ้น

รวมภาพกิจกรรมในโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปีการศึกษา 2557

ภาพกิจกรรมแรกพบโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาปีที่ 8

ภาพกิจกรรมค่ายรักษูป่าพัฒนาคณครั้งที่ 6 วันที่ 8

ภาพโครงการประวัติศาสตร์ศิลป์โบราณคดีสัญจร จังหวัดเพชรบุรี-ราชบุรี-กาญจนบุรี

ภาพโครงการย้อนรอย: ศาสนาวัฒนธรรมอาณาจักรล้านนา

ภาพโครงการอาณานิคมศึกษาด้านภูมิภาคอาเซียนครั้งที่ 3 ประจำปี 2557

(The 3 ASEAN Regional Area Studies Conference 2014)

ภาพโครงการเวลาของน้องครั้งที่ 6

ภาพโครงการความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน: เรียนรู้ผ่านแรงงานข้ามชาติ จังหวัดสมุทรสาคร

โครงการสมัชชาวิชาการอาณานิคมศึกษาครั้งที่ 3

ภาพโครงการทัศนศึกษาอุทยานแห่งชาติบ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

มองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ฉบับที่ผ่านมา)

มองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วารสารโครงการศิลปศาสตร์บัณฑิต เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฉบับปฐมฤกษ์ พ.ศ. 2555

- ความเข้มแข็งของขบวนการชาตินิยมในปี 1942-1945
- ผลกระทบจากนโยบายการจำกัดบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนที่ส่งผลกระทบต่อแรงงานไทย
- สามก๊กกับการศึกษาความรับผิดชอบต่อการปลูกฝัง "คุณธรรม" แก่เยาวชนไทย
- การกำเนิดของรัฐมาเลเซีย และอินโดนีเซีย สู่ประเด็นความขัดแย้งตั้งแต่ทศวรรษ 1950-สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481-2500)
- การเผยแพร่วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงผ่านนโยบายรัฐบาลในช่วงปี 2540-ปัจจุบัน
- อัตลักษณ์ของชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา: วัดบรมราชากาญจนาภิเษก อนุสรณ์ (เล่มเนยี่ 2)

มองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วารสารโครงการศิลปศาสตร์บัณฑิต เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556

- พระนิรโรคันตรายความเชื่อที่คู่กับการเมือง
- นโยบายประชากรลัทธิคัมภีร์สมัยลัทธิอนุตตร (ค.ศ. 1964-1911)
- อิทธิพลกับมุสลิมมะห์ไทยหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมอิสลาม พ.ศ. 2522

- การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามครั้งที่ 6-11
- ผลกระทบของเกษตรพันธสัญญากับธุรกิจอุตสาหกรรมอาหาร
- การเมืองมลายาวาด้วยกรสถาปนาตำแหน่งพระราชาธิบดี (ยังดี เปอร์ตวน อากง)
- ปัจจัยที่แรงงานกัมพูชาไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิขั้นพื้นฐาน

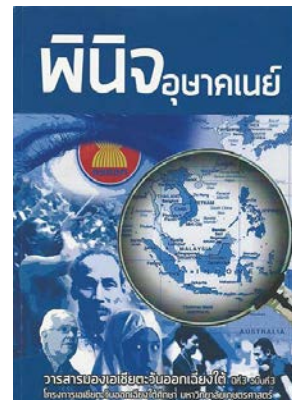
มองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วารสารโครงการศิลปศาสตรบัณฑิต เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2557

- การตั้งถิ่นฐานมุสลิมมลายูในไทย กรณีศึกษา "เส้นทางสู่ตัวตน"
- องค์การ USIAD กับบทบาทสหรัฐอเมริกาในการพัฒนาไทย ปี 1950-2013
- พัฒนาการและรูปแบบสื่อสารมวลชนของประเทศพม่าตั้งแต่ ปี 1873-2014
กับการใช้อำนาจของชนชั้นนำในการครอบงำสังคมพม่า
- สงครามลับในลาว
- การเปลี่ยนคุกก-21เป็นพิพิธภัณฑ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ดูละเลงกับบทบาทของ
ต่างชาติในช่วง ปี 1980-1993
- อิทธิพลที่มีต่อค่านิยมและความเชื่อในการบริโภคสุนัข
- การตั้งถิ่นฐานของครอบครัวสุริเยไกร
- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: โฮงมูนมั่งเมืองชาวผู้ไท
- วิจัยหนังสือ เปลื้องผ้าและไม่ไทยเลย เดินทางสู่ความนับถือตัวเอง

- กำเนิดคุกสมัยใหม่ในพม่าสมัยอาณานิคมระหว่างทศวรรษ 1880 - 1930
- ตุ๊ก กับ การลงทัณฑ์ : ยุทธวิธีของ ลี กวาน ยิว ต่อการสร้างชาติสิงคโปร์
ภายหลังการประกาศเอกราชปี 1965 - ปัจจุบัน
- การควบคุมระบบโรงเรียนในอาณานิคมอินโดจีนศึกษา
กระบวนการผลิตนักเรียนภายใต้ระเบียบอาณานิคม 1901 - 1940
- การเมืองมุสลิมยุค Reformasi (1990 - 2004)

กับผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในอินโดนีเซีย

- การเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของสถาบันสุลต่านบรูไน
ภายใต้การประกาศใช้กฎหมายชารีอะห์
- National Trade Union Congress (NTUC) กับการพิทักษ์ผลประโยชน์ของ
สมาชิกสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมในประเทศสิงคโปร์: กรณีศึกษา
หน่วยงานการคุ้มครองผู้บริโภคโดย NTUC FairPrice
- ความเชื่อและทัศนคติในการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดูในกลุ่มชาวยุโรป
ในสังคมไทย : กรณีศึกษา กลุ่มชาวยุโรป ณ วัดพระศรีมหาอุมาเทวี (วัดแขกสีลม)
- อ่านสังคมพม่าสมัยอาณานิคมผ่าน “พม่ารำลึก” ของ จอร์จ ออร์เวลล์

พม่ารำลึก